Valgamaa aastaraamat

Valgamaa
aastaraamat
2008

Valga 2009

Valga Maavalitsus
Kesk 12, 68203 Valga
Telefon 766 6111, faks 766 6157
e-post info@valgamv.ee
Internetist www.valgamaa.ee
www.valgamv.ee

Koostanud Valga Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakond.
Kasutatud on peamiselt Valga Maavalitsuse andmeid. Kui on kasutatud teisi allikaid, siis on tabelitele lisatud vastav viide.
Täname kõiki, kes osutasid abi selle raamatu ilmumisel!

Valga Maavalitsus 2009
Keeleline korrektuur ja kujundus AS Litero
Trükk Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, 300 eks, 160 lk
Käesoleva väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale.
Väliskaane kujunduses kasutatud foto pärineb Valga Maavalitsuse arhiivist.

Hea lugeja,

Sinu käes on järjekorras viieteistkümnes Valgamaa aastaraamat, mis teeb kokkuvõtte olulisemast Valgamaa kohta 2008. aastal. Selle raamatu ilmumine on olnud pikaajaline traditsioon, mis saanud teoks tänu paljude maakonna asutuste kaasabile. Tänan kõiki, kes aastaraamatu kokkupanemisel nõu ja jõuga abiks olid!

2008. aasta oli ajaloolise Valgamaa moodustamise 225. ja Eesti 90. juubeliaasta. Aprillis toimunud arengukonverentsil «Valgamaa – Eesti lõunavärav 2020» teadvustati majanduslanguse ohtusid ja mõeldi, mis on Valgamaa ettevõtluse ja heaolu kasvu järgmised vedurid.

Konverentsil mööndi, et logistiliselt ja elupaigana on Valgamaa tugeva potentsiaaliga, kuid võtmeküsimus on paremate ja enamate töökohtade olemasolu. Uuringute põhjal on tööandjate ja töövõtjate soovide vahel lõhe. Selle ületamiseks peab arendama ettevõtlust, et pakkuda inimestele, eriti noortele, tänapäevaseid töökohti. Teiselt poolt tuleb ergutada inimesi, et nad omandaksid ettevõtetele vajaliku kvalifikatsiooni ja oleksid õpihimulised.

Eelnevast tulenevalt keskenduti 2008. aastal arendustegevuses enim noorte karjäärinõustamisele ja ettevõtete koostöövajaduse ning innovatsiooniteadlikkuse arendamisele.

Aastaga suudeti käivitada maakondlik karjäärinõustajate võrgustik, viia kümnetes koolides läbi karjäärialased nõustamisloengud. Maakonna hariduskonverentsil sõnastati eesmärk, et iga põhikooli lõpetaja teab oma tugevusi, julgeb nõuda oma õpetajatelt nende arendamist ning lõppkokkuvõttes suudab teadlikult otsustada selle järgi haridustee jätkamise kas gümnaasiumi- või kutseõppeliinis.

Ettevõtetele viidi maakonna kõigis kolmes arengupiirkonnas läbi kaks ümarlaua- ja seminariringi, mille kaudu julgustati ettevõtteid enim panustama tootearendusse ja koostöösse. Aasta suurimaks ettevõtlusalaseks kordaminekuks võib lugeda turismiettevõtjate kokkulepet ühistegevuseks ja liidu moodustamiseks.

Meeldivalt oli ka majanduslangusele vastuvoolu ujujaid. UPM-Kymmene avas uue Otepää tootmisliini ja Hellenurmes valmis Lõuna-Eesti hooldekeskus. Mõlemad tekitasid maakonda uusi ja nüüdisaegseid töökohti. Hooldekeskuse puhul teeb rõõmu ka, et nüüd on võimalus ühise katuse alla koondada apteegi-, perearsti- ja iluteenused. Seega loodi efektiivne infrastruktuur sotsiaalsete teenuste pakkumiseks.

Liitumine Schengeni viisaruumiga avas taas Eestimaa lõunavärava rongiliiklusele. Kolm korda päevas saavad inimesed reisirongiga Valgast sõita Riiga. Riia on lõunaeestlastele muutunud oluliseks keskuseks ja oma lennujaamaga ka aknaks maailma. Tulevikus ootame, et taastuks ka Tallinna–Riia ja Peterburi–Riia reisirongiliinid.

2008. aasta rahulolu-uuringu põhjal peavad 77% vastanuist Valgamaad heaks elukohaks, üle 90% on rahul interneti kättesaadavuse ja sporditegemise võimalustega. Rõõmu teeb ja lootust annab, et noored on Valgamaa tuleviku osas keskmisest optimistlikumad.

Seega on Valgamaa tulevikuühiskonna tervislik elupaik, kus looduskaunis kohas elamise saab ühendada kaugtöö võimalustega. Tartu, Riia ja Peterburi on hästi kättesaadavad ning sealt kaudu kogu maailm.

Soovin Sulle huvipakkuvat ja kasulikku lugemist. Sinu arvamused ja ettepanekud raamatu parandamiseks on alati oodatud. Meeldivat lugemist!

Kalev Härk

Maavanema ülesannetes

Sisukord

1. Eessõna **3**
2. 100 aastat tagasi **7**
3. Valik 2008. aasta tähtsamatest sündmustest **10**

4. Juhtimine ja regionaalhaldus **15**
4.1 Valga maakond 15
Kaart 1 Asend 15
Kaart 2 Haldusjaotus 15
4.1.1 Üldist 15
4.1.2 Maakonna kujunemine 15
4.1.3 Lipp ja vapp 17
4.1.4 Haldusjaotus 17
4.1.5 Rahvastik 18
Rahvastikusündmused 19
Abielud, abielulahutused ning uue ees- ja/või perekonnanime andmine 20
4.2 Riiklikud institutsioonid 20
4.2.1 Valga Maavalitsus 20
Valga maakonna arengunõukogu 21
Valgamaalaste rahulolu-uuring 21
Valgamaa Vapimärgi ja Teenetemärgi saajad 23
Valgamaa euroinfopunkt 24
Regionaalarengu programmid 24
Valga Maavalitsuse välissuhted 27
4.2.2 Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskus 28
4.2.3 Muinsuskaitseameti Lõuna-Eesti järelevalveosakond 29
4.2.4 Tööinspektsiooni Lõuna inspektsioon 29
4.2.5 Tarbijakaitseameti Valgamaa talitus 30
4.2.6 Kagu Piirivalvepiirkond 30
4.2.7 Kaitseliidu Valgamaa Malev 31
4.2.8 Lõuna-Eesti Päästekeskuse Valgamaa Päästeosakond 32
4.2.9 Lõuna Politseiprefektuuri Valga politseijaoskond 34
4.2.10 Lõuna Ringkonnaprokuratuuri III osakonna Valga prokurörid 37
4.2.11 Tartu Maakohtu Valga kohtumaja 37
4.2.12 Tartu Vangla kriminaalhooldusosakonna Valga talitus 37
4.2.13 Eesti Riikliku Autoregistrikeskuse Võru büroo Valga osakond 38
4.2.14 Kodakondsus- ja Migratsiooniameti Lõuna Regionaalosakonna Valga büroo 38
4.2.15 Rahvusarhiivi Valga Maa-arhiiv 39
4.2.16 Keeleinspektsiooni Lõuna-Eesti järelevalvetalitus 39
4.3 Kohalikud omavalitsused 40
4.3.1 Kohalike omavalitsuste eelarve 40
4.3.2 Valgamaa Omavalitsuste Liit 44
4.3.3 Helme vald 47
4.3.4 Hummuli vald 49
4.3.5 Karula vald 50
4.3.6 Otepää vald 51
4.3.7 Palupera vald 53
4.3.8 Puka vald 55

4.3.9 Põdrala vald 56
4.3.10 Sangaste vald 58
4.3.11 Taheva vald 59
4.3.12 Tõlliste vald 60
4.3.13 Tõrva linn 62
4.3.14 Valga linn 64
4.3.15 Õru vald 67

5. Looduskeskkond ja keskkonnakaitse 68
5.1 Valgamaa looduse üldiseloomustus 68
5.2 Meteoroloogiline ülevaade 68
5.3 Valgamaa Keskkonnateenistus 70
5.4 Maavarad 70
5.5 Vesi 71
5.6 Metsandus 71
5.7 Jahindus 73
5.8 Kalandus 73
5.9 Jäätmed 74
5.10 Välisõhk 74
5.11 Looduskaitsealad 74
Riikliku Looduskaitsekeskuse Põlva-Valga-Võru regioon 74
5.12 SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse Valgamaa esindus 77
5.13 SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus 77
5.14 Keskkonnainspektsiooni Lõuna regiooni Valgamaa büroo 78
5.15 Valga Maaparandusbüroo 79

6. Haridus ja noorsootöö 80
6.1 Koolivõrk ja õpilased 80
6.1.1 Õpilased ja koolide lõpetamine 81
6.1.2 Õpetajad 83
Valgamaa aasta õpetaja 85
6.2 Koolieelsed lasteasutused 85
6.3 Valgamaa Kutseõppekeskus 86
6.4 Noorsootöö 88
6.4.1 Noorteühendused Valgamaal 89
6.4.2 Huvialakoolid 91
6.4.3 Avatud noortekeskused Valgamaal 91
6.4.4 Noorte karjäärinõustamine 93
6.5 Erinoorsootöö 94
6.5.1 Alaealiste komisjonide tegevus 94
6.5.2 Nõustamiskomisjoni tegevus 95

7. Majandus ja tehniline infrastruktuur 96
7.1 Tööhõive 96
7.1.1 Tööturuameti Valgamaa osakond 96
7.1.2 Palk 99
7.2 Pangandus 99
7.2.1 AS SEB Valga kontor 99
7.2.2 Swedbank AS Valgamaa kontorid 99
7.3 Maa- ja omandireform 100

Maa-ameti Valga katastribüroo 100
7.4 Ettevõtlus 102
7.4.1 Edukamad ettevõtted maakonnas 2007. aasta andmete põhjal 102
7.4.2 Konkurss «Valgamaa ettevõtluse auhind» 103
7.4.3 Ettevõtluse tugisüsteemid maakonnas – SA Valgamaa Arenguagentuur 103
7.4.4 Valgamaa Äriklubi 105
7.4.5 Turism 105
7.5 Energeetika 108
7.5.1 Katlamajad 108
Katlakütused 111
Soojusenergia tootmine 112
7.5.2 Elekter 114
7.6 Riiklikud investeeringud 115
7.7 Planeeringud 115
7.8 Heakord 117
7.9 Transport ja kommunikatsioonid 119
7.9.1 Teed 119
Lõuna Teedekeskus 119
7.9.2 Transport 121
7.9.3 Perioodika 123
7.9.4 Televisioon ja ringhääling 123
7.9.5 Telefoniside 123
7.9.6 Avatud internetipunktid 124
7.9.7 Traadita interneti (WiFi) alad 125
7.9.8 AS Eesti Post Lõuna regioon 127
7.10 Põllumajandus 127
7.10.1 Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti Viljandimaa-Valgamaa büroo 127
7.10.2 Valgamaa Põllumeeste Liit 130
7.10.3 Taimetoodangu Inspektsiooni Valga büroo 132
7.10.4 Valgamaa Veterinaarkeskus 132

8. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid 135
8.1 Sotsiaalkindlustus ja hoolekanne 135
Sotsiaalkindlustusameti Tartu Pensioniameti pensionide ja toetuste osakonna Valga klienditeenindus 135
8.2 Tervishoid 139
8.3 Tervisekaitseinspektsiooni Tartu Tervisekaitsetalituse Valgamaa osakond 141
8.4 Terviseedendus 142
8.4.1 Eesti Punase Risti Valgamaa Selts 145

9. Kultuur 146
9.1 Raamatukogud 146
9.2 Muuseumid 146
9.3 Kultuuri- ja rahvamajad 147
9.4 Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp 150
9.5 Sport 150
9.5.1 Valga maakonnas edukamateks valitud sportlased 150
9.5.2 Tulemused rahvusvahelistelt tiitli- ja karikavõistlustelt 152
9.5.3 Eesti meistrivõistluste medalivõitjad 152

2. 100 aastat tagasi

... maailmas

1. veebruaril langes Lissabonis atentaadi ohvriks Portugali kuningas Carlos I koos kroonprints Felipe Louisiga.

10. veebruaril kogunes Soome parlament istungjärgule. Parlamendi esimeheks valiti Pehr Evind Svinhufvud.

23. veebruaril kohustas Venemaa peaminister Pjotr Stolõpin keskametkondi suurendama Balti kubermangudes venelaste arvu nii ametnike kui ka põllumajandusega tegeleva elanikkonna hulgas.

Märtsis asutati Torontos maailma esimene elukutseliste jäähokiliiga Ontario Professional League (OPHL).

27. aprillil avati Londonis IV suveolümpiamängud. Esimest korda said võitjad puhtast kullast kuldmedalid.

30 juunil Ida-Siberis Podkamennaja Tunguska jõgikonnas maapinnast umbes 5 km kõrgusel plahvatas väike komeet, mis tekitas maavärina ja hävitas 2200 km² metsa.

26. juulil asutati USAs Juurdlusbüroo (1935 nimetati ümber Föderaalseks Juurdlusbürooks ehk FBIks).

5. oktoobril kuulutas Bulgaaria kuningas Ferdinand I Bulgaaria iseseisvaks ja võttis endale tsaaritiitli.

3. novembril võitis USA presidendivalimistel vabariiklane William Howard Taft 231 valijameeste häälega demokraat William Jennings Bryanit (162 häält). Rahvahääletustel sai Taft 7 678 908 ja Bryan 6 409 104 häält.

28. detsembril hävitas suur maavärin Sitsiilias Messina ja Reggio di Calabria linna. Ohvreid oli üle 100 000, Messinas hukkus 77 000 inimest. Ajaleht Postimees: *Roomas asuv Saksa väesaadik on päästmisetöö kohta seletanud: õnnetus oli nii suur, et kõige parem päästmise korraldus siin kõiki aidata ei võinud. 40 tuhandet soldatit oleks tarvis olnud aga 6 tuhat olivad ainult. Soovitav oleks olnud kui elusse jäänud inimesed kohe oleks ära viidud Palermo, Catania, Neapoli ja Baari vahet laevad korrapärast sõitma oleksivad pandud ja kõik majad läbi otsitud. Praegu on toitu ja riideid kõige rohkem tarvis. Kui messina uuesti üles ehitatakse, siis tuleks see vana seadus jälle maksma pann, mille järel majadel tsemendist kindel ja lai alus peab olema ja nad ainult ühekordsed võivad olla. Terves messinas on ainult üks maja terveks jäänud ja see on nii ehitatud.*

Detroidis hakkas Ford Motor Company omaniku Henry Fordi tehas tootma automudelit Ford-T. Selle müügihind oli ainult 850 dollarit ja temast kujuneb üks enim toodetavaim automark. Sel aastal valmis 18 664 autot.

... Eestis

20. jaanuaril korraldas Gustav Võntso Tallinnas Snelli tiigil Eesti esimesed ametlikud kiiruisutamisvõistlused. «Uisujooksus» tuli esimeseks Artur Kukk.

11. veebruaril algas Tallinnas Eestimaa rüütelkonna maapäev.

17. aprillil avati Tartus Eesti esimene paikkino «Elektri teater Illusioon» Kivisilla juures Heinaturul.

9.—10. juunil kohtusid Tallinna reidil tsaar Nikolai II ja Suurbritannia kuningas Edward VII. Kohal oli ka peaminister Pjotr Stolõpin.

27.—28. juulil kohtusid Tallinna reidil Nikolai II ja Prantsusmaa president Armand Fallières.

20. septembril avati Tartus eraülikool, mille asutas Tartu ülikooli kirurgiaprofessor Mihhail Rostovtsev. Õppida sai arsti- ja füüsika-matemaatikateaduskonnas. Avati ka Tartu kõrgemad naiskursused ajaloo-keele- ja õigusteaduse osakonnaga, mida juhatas Anton Jassinski.

28. septembril lõpetati Balti kubermangudes Nikolai II korraldusel 1905. aasta revolutsiooni järel kehtestatud sõjaseisukord ja asendati see kõvendatud valvekorraga. Ei olnud lubatud korraldada streike, meeleavaldusi ja koosolekuid.

30. septembril avaldas Postimees määrused *automobilide sõidu tarvis, mis Liivimaa kubermangus on neil päevil kuberneri poolt välja antud. Automobili sõit niihästi reisijate kui koormate edasivedamiseks ei ole Liivimaal muidu lubatud kui kuberneri iseäralise lubakirja põhjal, mis automobili omaniku nime pääle välja antakse. Nende reeglite alla ei kuulu automobilid, mis sõjaväe, politsei ja tulekustutajate teenistuses on. Sõita võib igasuguste automobilidega kõikide teede pääl. Igal automobilil peab märguandmise vile ja kinnipidamise abinõud olema. Nelja rattaga automobilil olgu 2, kahe- ja kolmerattalisel 1 latern ees, mis pimedas põlema pandakse. Laterna tule valguses peab automobili luba nummer näha olema. Nendel automobilidel, mis koormaga ehk enam kui kolme inimesega sõidavad iseäranis mägisel maal peab seadlus olema, et tarvilisel korral ka tagurpidi sõita võib. Automobilil peab niisugune seadlus olema, et võõras inimene teda siis mitte käima panna ei saa, kui omanikku juures ei ole. Ainult gummi ratastega automobil saab sõiduluba ja peab ennast kohustama porilaudasid tarvitusele võtma, kui niisuguseid edaspidi leitakse ja hääks kiidetakse. Ei tohi õigel maanteel kiiremini sõita kui 30 versta tunnis. Tee käänetel, sildadel ja ülesõidu kohtadel tuleb kiirust vähendada nagu seda julgeolek läbikäijate inimeste hääks tarvitab. Tee kõvendustel peab kiirust vähendama ja kaks pikka hoiatusevilet andma. Automobili juhtideks võivad inimesed olla, kes vähemalt 18 aastat vanad on ja kellel mitte organilisi vigasid ei ole, mis juhtimist takistaks. Nad peavad juhtimise osavuses kohalikus politseis eksami tegema. Lubatähed sõitmiseks antakse ainult üheks aastaks välja ja ainult läbikatsutud automobili kohta.*

14. novembril toimus Estonias esimene ooperietendus C. Kreutzeri «Öömaja Granadas».

... Valgas

4. jaanuaril ajalehe Sõna esimeses numbris: *Algav aasta on ainult väikene kukesamm meie rahva üleüldises edukäigus. Ei taha meie tema peale rohkem lootusi panna kui meil oma käevartes jõudu on seda kätte saada. Ja jõudusid on meil alles vähe ja nad on kogumata. Jõudude kogumine ja otstarbekohane korraldamine, mis läinud aastal iseäralist hoogu on võtnud, andku ka algavale aastale tema pää iseloomu.* Eelmisel aastal ilmuma hakanud ajaleht Sõna valgustas endiselt Valgat kuni 30. juulini, mil ajalehe tegevtoimetaja H. Raudsepa Valgast lahkudes ja ainelises kitsikuses viibides oma tegevuse lõpetas. Kohalik elanikkond jäi ilma oma ainsast eestikeelsest ajalehest ja vajalikest sõnumitest.

12. jaanuaril teatas Sõna: *«Säde» jõulupuul 1. jaanuaril 1908 lubas keegi «uusaasta» ühe «pruugitud» sabaga tähe palgata, kes Valka valgustaks. Oleks soovitav, et see peagi sünniks... Nüüd kukuvad aga inimesed mõnes kohas kui kärbsed. Niisama oleks igaühel huvitav teada, kuhu ta kukkunud on. Sellepärast – enam valgust!*

17. veebruaril oli Säde koosolek. Seltsi esimees oli Tõnis Grünberg, kirjatoimetaja Jaan Soo, kassahoidja K. Vassil. Sissetulek oli 1790 rubla, välja läks 1542 rubla. Puhast raha jäi 119 rubla. Valgas oli 8 eesti seltsi ja ühisust: Säde selts, Valga Laenu- ja Hoiuühisus, vastastikune krediitühistu, vastastikune tulekindlustuse selts, Eesti Noorsookasvatuse Seltsi Valga osakond, karskusselts, matusekassa ja kaubatarvitajate ühisus. Neis kahel – Sädel ja karskusseltsil olid oma ruumid.

1. märtsi Sõna teatas: *Kohaliku naisgümnaasiumi kuratooriumil oli laupäeva õhtul koosolek, kus koolijuhataja valimine päevakorral oli. Kinnisel balloterimisel saivad hääli: neiu Martha Pärna Tsarskoje Selost 7 häält poolt, 1 vastu, proua Poska Tallinnast 2 häält poolt, 6 vastu ja neiu Adelloff (senine juhataja) 1 hääle poolt, 7 vastu. Meie tütarlaste gümnaasiumi juhataja valimise kohta toonitab kohalik saksa leht, et koolikuratorium, kus eestlased enamuses juhataja valimisel mitte palja vormi täitmisega rahule pole jäänud, vaid asja pääle ka sisuliselt on vaadanud. Nimelt olla valimise õigust ainult selleks tarvitatud, et Saksa elementi ära tõrjuda ja rahvuslist ollust asemele panna.* Tütarlaste gümnaasiumile otsiti juhatajat eestlaste seast. Selleks sai teist põlve koolmeister, Carl Robert Jakobsoni õetütar Marta Pärna.

1. märtsil peeti Sädes karskusseltsi kõneõhtu, kuhu oli tulnud üle 100 inimese. Kõneles E. Murrik teemal «Alkoholi mõjust», seejärel kooliõpetaja A. Michelson «Kas alkoholis on toiduaineid?».

Sõna: *Kõnedele järgnes arutelu. E. Murrik tõi hulk põhjusi ette miks alkoholi tarvitatakse. Edasi näitas ta hävitavaid tagajärgesid ja püüdis selgusele saada missuguste abinõudega joomisele tõkkeid teha. Kõneleja nägi pää abi selles, et meie peame rahvast seltskondliselt tõstma niihästi majandusliselt kui haridusliselt. Alles siis oleks aeg ja võimalus hüüda : «Kõrtsid kinni!» Järgmise kõne pidas A.Michelson küsimuse kohta kas alkoholis on toiduaineid, kus ta pikemalt sellekohaste katsete ja tehniliste seadete juures viibis, mis alkoholi mõjust organismuse kohta otsust pidivad andma. Soovitati tallinlaste eeskujul salaviinamüügi vastu võitlemise osakonda karskuse seltsi juures asutada, mille algatuse katsed seltsi juhatuse hooleks jäeti.*

Karskusseltsis peeti neli ettekannet ja etendati kaheksa etendust, lisaks kolm etendust võõrsil, milleks oli «Lootus õnnistuse pääle», mida mängiti Tõrvas, Keenis ja Harglas. Toimus rohelisepidu Krantzenis Valga lähedal. Seltsi liikmeid oli 271, varandust 2958 rubla. Seltsi esimees oli kooliõpetaja Andres Michelson, esimehe abi proua Mari Raudsepp, kassahoidja O. Hermitz, abiks A. Stafenau, kirjatoimetaja J. Lind, abiks A. Inn. Peeti kolm peakoosolekut ja 32 seisuse koosolekut.

5. märtsi Sõna: *4 kopika eest siga ostetud. Möödaläinud nädalal ostnud keegi ülesostja lihunik hommikuse ämariku ajal tee pääl vastu olles talumehe käest sea 30. rubla asemel kahe uue 2 kopikalise vaskraha eest, mida lihunik talumehele 15 rublaliste kuldrahade asemel andnud.*

16. märtsil märgiti Valga Kaubatarvitajate Seltsi koosolekul, et seltsi liikmeid on 230.

28. märtsi Sõna: *Liivimaa kuberneri poolt teadaanne, et seal seda volikogu otsust mitte soovitavaks ei peeta, mille järele linna uus haigemaja tütarlaste gümnaasiumi hooneks ümber muudetakse.* Sellest teadaandest selgub, et linnavolikogu oli otsustanud aasta tagasi insener Georg Hellati poolt projekteeritud ja valminud haigemaja hoone tütarlaste gümnaasiumile anda.

30. märtsil karskusseltsi perekonnaõhtul Läti Seltsis 30. märtsil kanti ette segakoori ja meeskoori laulud hr H. Ollino juhatusel. Sõna: *Segakoori ja meeskoori laulud kanti muidu rahuloldavalt ette kuid puudus nagu värskus ja elu, mis igaühte lauljat kui ka kuulajat kaasa kisuks.* Edenemise kurbmängu esitas H. Raudsepp. Ilulugemised olid proua Mari Raudsepalt, neiudelt E. Jäneselt ja A. Liivalt ning hr W. Kaarnalt. Hr J. Kirpu ettekanne: *Omas vabas improviseerimises püüdis ta seltskonna vigasid naljatoonis puudutada, üleminekuteks sosistlist loogikat ja sõnade illusiooni tarvitades.* J. Liivi kolmejärguline näitemäng «Pahased naabrid» *libises õige ladusalt üle näitelava. Iga üks nähti oma kohal ja omas «nahas» olevat.*

2. aprilli Sõna: *Hotell de Commerce, endine Thal täielikult ümber ehitatud ja toredasti sisse seatud. Elektri valgustus ja supelvannid, eratoad, saal lõuna- ja õhtusöögi söömiseks alaliselt tarvitada. Tõllahoone, talliruumid, kutsari tuba. Suur imetore perekonnaaed. Taimetoitlastele soovi pääle taimetoidud.* (Maja asus nüüdse maavalitsuse hoone kõrval).

26. aprilli Sõna: *Valga linnas nähti neil päevil esimest kahehobuse voorimeest.*

12. mail peeti Sädes koosolek kõikide kohalike seltside esindajate osavõtul uue seltsimaja ehitamise arutamiseks. Linnavalitsusele lubati esitada palve maatüki eraldamiseks nahaturu kohal olevast linna heinamaast.

25. mail Eesti Noorsoo Kasvatamise Seltsi näitusemüük Säde aias tõi puhastkasu 1300 krooni. Aias mängis karskusseltsi pasunakoor ja laulis Säde laulukoor.

22. juunil etendati karskusseltsi poolt Heyermansi «Lootus õnnistuse pääle» Keenis Ansi talu küünis.

25. juuni Sõna: *Riigirenteist tuleb reaalkoolile abi anda 1908 – 13 950 rubla, 1909 – 16 202 ja 1913 – 24 438. 1913. aastal hakkab reaalkool kõikide klassidega töötama.*

2. juuli Sõna: *Karskusseltsi rohelisepidu Krantzenis läks ilusa ilma tõttu väga hästi korda. Kell veerand neli hakkas pidurong seltsi maja juurest muusika saatel liikuma. Läbi terve linna käies kasvas pidurong ikka suuremaks, nii, et kui linnast jõuti välja oli see mitmetuhandeline rahvaparv. /.../ Pääle pasunakoori mängu kandis seltsi segakoor terve rea laulusid ette, mis vabas õhus kenasti kõlasid. Ridva ronimised ja palgi pääl võitlemised sünnitasivad palju nalja. Õhtu tehti mitmesuguseid ilutulesid ja lasti rakettisid õhku. Kord oli väga hea, meeleolu kõige parem. Kella 11 ajal lõppes pidu ja terve piduliste hulk sammus muusika saatel linna poole tagasi. Pidu sissetulekud piletirahade, lillede eest jne. 160 rbl. ümber, ühes puhveti müügiga 224 rbl. 30 kop. Kulud kui ka puhvetisse ostetud kraam maha arvatud jääb 80 rbl. Ümber puhast kasu pääle.*

11. oktoobri Postimees: *Karskuse seltsi uued ruumid avati 11 skp. perekonna-õhtuga, millest väga rohkel arvul osa võeti. Esimehe avamise sõnadele järgnes toimetaja J. Tõnissoni kõne «tõuu tervis ja kultura». Laulukoori juhataja peaks ehk rohkem rõhku laulude «väljaviilimise» peale panema. Ilulugemisel ei peaks edaspidi rõhku mitte ettekannete rohkuse vaid tuuma ja väljatöötamise pääle panema. Sissetulek 140 rubla ümber.*

12. oktoobri Postimees: *Karskuse seltsi poolt etendati 12. oktoobril Heijermansi kurbmängu «Lootus õnnistuse pääle». Esimest korda saime oma tegelaste poolt nii hääd mängu näha. Kokkumäng oli ladus, igaüks oli püüdnud oma osasse tungida jne. Mäng oli sedavõrd hää, et seal juba midagi arvustada on. Pr Raudsepa kätes sai Kniertje Vermeri osa tubli ja sihikindla kujutuse. Jo oli üsna hää, ainult 3. vaatuses oleks ta väljatormamise juures rohkem ägedust üles näitama pidanud. Boss oli tüse kuju, vehkles aga kepiga rohkem kui tarvis. Mathilde oli kaunis üksluine ja liiga noor, kuna Clementine iseloom uduseks jäi. Sissetulek oli 90 rubla ümber.*

Rikast laevaomanikku, kes inimesed lagunenud laevaga merele saadab, mängis Karl Põlde. Merel hukkunud poegade ema mängis Mari Raudsepp, poja mõrsjat Anna Liiv. See näidend kanti ette Harglas, Tõrvas ja mujal.

Detsembris kinnitati Marta Pärna ametisse. Postimees: *Pädagogika nõukogu on häälteenamusega oma viimasel koosolekul hääks arvanud ettevalmistamise klassides Eesti ja Läti keele õpetamist ühe tunni võrra nädalas vähendada Tänini õpetati nimetatud keeli üle kahe klassi kumbagi 3 tundi nädalas, uuest aastast alates aga üksnes kaks. Nagu kuulda tahetud emakeele õpetamist selle poolaasta algul päris ära kaotada. Ettepanek ei olla aga mitte häälteenamust leidnud.*

Märkus: Ajalehtedest võetud tekstide kirjapilt muutmata.

3. Valik 2008. aasta tähtsamatest sündmustest

Jaanuar

03.01	Vabadussõjas võidelnute mälestamine Valga linnas
12.–13.01	Valgamaa õpilasomavalitsuste talvelaager Valga Gümnaasiumis
18.01	Tehvandi K90 suusahüppemäe avamine
21.–25.01	ESISRANO projekti seminar Valgamaal. Maakonda külastab Novgorodi oblasti Staraja Russa omavalitsusjuhtide ja ettevõtjate delegatsioon
23.01	Valgamaa ja Jämtlandi lääni vahelise koostöö lepingu allkirjastamine kuni 2012. aastani
25.01	Eesti Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi 2007. a preemiate üleandmine
30.01	Hansapanga ja Arno Tali Sihtkapitali poolt väljavalitud tubli pere preemia üleandmine valgamaalastele – Merike ja Vaido Kõivale
30.01	Läti Seimi juhatuse visiit Valka
31.01	EASi juhtkonna visiit Valgamaale ja infopäev Otepää Golfis
31.01	Paju lahingu 89. aastapäevale pühendatud mälestustseremoonia Paju monumendi juures
31.01	Valga Muuseumis Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud ajalookonverents

Veebruar

01.02	Põhjamaade Ministrite Nõukogu infopäev ning Valga Maavalitsuse ja PMN Eesti esinduse vahelise lepingu sõlmimine
01.02	Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni visiit Valgamaale
02.–03.02	Lions Eesti piirkonna juhatuse laiendatud koosolek ja talvepäevad Käärikul
09.02	«Koolitants 2008» Valgamaa voor Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
09.–10.02	Murdmaasuusatamise maailmakarika Otepää etapp
22.02	Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud pidulik maavanema vastuvõtt Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
22.02	Riigikogu II aseesimehe Jüri Ratase visiit Valgamaale
23.02	Eesti Vabariigi iseseisvuspäeva tähistamine Otepää Kultuurikeskuses
23.02	Poistelaulu konkurss Valgamaa Kultuuri- ja Huvialakeskuses
23.02	10. Kalapidu «Kuldkala» Pühajärvel
24.02	Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud perepäev piirivalvelinnakus
28.02	Eesti-Läti piiriülese koostöö 2007–2013 programmi avaüritus Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
29.02	President Toomas Hendrik Ilves annab Pühajärve Põhikoolile üle kodukaunistamisalase auhinna Kaunis Kool

Märts

02.03	Konverents «Liikumisrõõm 2008» Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
03.03	Valga Maavalitsus annab Valga Muuseumi üle Kultuuriministeeriumi haldusalasse
03.03	Riigikogu Rahvaliidu fraktsiooni liikmete Ester Tuiksoo, Mai Treiali, Villu Reiljani ja Tarmo Männi visiit Valgamaale
03.03	Õpetajate konverents «Õpilaste õpiedutuse vältimine» Valga Vene Gümnaasiumis
07.03	Poppoisi ja -tüdruku valimised ning rokkansambli Pühvel kontsert Tõrva Gümnaasiumis
13.03	Valgamaa Kutseõppekeskuse teabepäev «Väärt amet kutsekoolist»
13.03	Koolidevaheline interaktiivne emakeelepäeva viktoriin Valgamaa veebiväravas
14.03	Rahvusvaheline matemaatikavõistlus Känguru maakonna koolides
14.03	Abiturientide ball Sangaste lossis
25.03	Kooliteatrite festival Tsirguliina Rahvamajas
25.03	Märtsiküüditamise mälestuskogunemine Keeni raudteejaamas
25.03	Tuberkuloosialane ümarlaud «Tuberkuloos Valgamaal»

27.–28.03 Konverents «Kogukonna vedurid» Kääriku Spordi- ja Puhkekeskuses

28.03 Miksikese peastarvutamise võistluse «Pranglimine» finaal Tõrva Gümnaasiumis

28.03 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi visiit Valgamaale

30.03 Maakondlikud meistrivõistlused lauatennises

Aprill

01.04 Ajalookonverents «800 aastat muistse vabadusvõitluse algusest» Otepääl

03.04 Arengukonverents «Valgamaa – Eesti lõunavärav 2020» Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses ning konkursi «Valgamaa ettevõtluse auhind 2007» võitjate väljakuulutamine

03.04 Loodi Valgamaa koolides kooli karjäärikoordinaatorite võrgustik

04.04 Staarijäljenduskonkurss «Mini Playback Show 2008»

05.04 Rahvatantsuseltsi Karikakar 20. aasta juubeliüritus Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses

06.04 Valgamaa Rahvakunsti ja Käsitöö Keskseltsi tänuüritus Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses

08.04 Põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder visiidil Valgamaal

10.04 Juhan Liivi etlusvõistluse maakonna voor Tõrva Kirik-Kammersaalis

13.04 Solistide konkurss «Valgamaa laululaps» Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses

14.–20.04 Südamenädal «Oska puhata ja vältida stressi»

17.04 Valgas toimus Rail Baltica projekti raames kohtumine Euroopa Komisjoni transpordi ja energeetika peadirektoraadi esindaja James Pondiga ning Rail Baltica projekti koordinaatori Pavel Teličkaga. Eestit esindasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi asekantsler Eero Pärgmäe ning Eesti Raudtee juhatuse esimees Kaido Simmermann

18.04 Peaminister Andrus Ansip visiidil Valgamaal

19.04 Tõrva terviserajal südamematk «Hoia süda terve»

22.04 Siseministeeriumi kantsler Märt Kraft töövisiidil Valgamaal

25.04 Valga ja Riia vahelise reisirongiliikluse pidulik taasavamine Valgas ja Riias

29.04 Euroopa Parlamendi Regionaalarengu komisjoni liikmed Evgeni Kirilov juhtimisel visiidil Valgamaal

30.04 Kodu-uurimise maakondlik konverents Valga Muuseumis

Mai

03.05 Üleriigilise kampaania «Teeme ära 2008» heakorrastustööd

05.05 Riigikogus Valgamaa kuu avamine Riigikogu valges saalis, programmi tutvustamine ja nädala «Ettevõtlik Valgamaa» avamine

06.05 «Vigurivänt 2008» maakondlik finaalvõistlus Valga liikluslinnakus

08.05 Valga maakonna esindajate ettekanne Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungil teemal «Rohkem ja paremaid töökohti Valgamaale»

11.05 SEB 26. Tartu jooksumaratoni start Tehvandi Suusastaadionil

12.05 Nädala «Elurõõmus Valgamaa» avamine Riigikogu fuajees

15.05 Valga maakonna esindajate ettekanne Eesti-Läti piiriülese koostööga seotud probleemidest Riigikogu majandus- ja väliskomisjonide ühisistungil

16.05 Barclay de Tolly mausoleumi külalistemaja avamine Helme vallas

19.05 Nädala «Ajalooline Valgamaa» avamine Riigikogu fuajees

21.–23.05 Ylistaro valla delegatsiooni külaskäik Valgamaale

23.05 Euroopa päeva tähistamine ja Euroopa Liidu teemalise omaloominguvõistluse «Euroopa Liit annab tiivad!» parimate tunnustamine

25.05 27. SEB Tartu rattaralli läbib Valga maakonda

25.05 Valgamaa kooride laulupäeva kontsert Otepää kirikus

26.05 Õpilaste-olümpiaadivõitjate vastuvõtt Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses

29.05 Riigikogu Kagu-Eesti saadikute ja Eesti ajakirjanike ühine visiit Valgamaale

30.05 Põlva-, Valga- ja Võrumaa partnerluskogud sõlmisid koostööleppe

31.05 Valgamaa tantsupidu Tõrva tantsumäel

Juuni

03.06 Sotsiaalminister Maret Maripuu visiidil Valgamaal

03.06 Valgamaa laste heaoluvõrgustiku esitlus ja hea tahte koostööleppe pidulik allkirjastamine eesmärgiga tõhustada piirkondlikku intersektoraalset ühistegevust ja Valgamaa laste heaolu

04.06 Eesti lipu päeva tähistamine Otepääl

04.06 Puuetega inimeste perepäev Karula vallas Dixielandis

04.–07.06 Ukraina Šatski rajooni delegatsioon Valgamaal

06.06 Aineolümpiaadide piirkonnavoore võitnud õpilasi juhendanud õpetajate vastuvõtt maavalitsuses

07.06 SA Taheva Sanatooriumi asenduskodu osakonna 15. sünnipäev

09.06–31.07 Näitus «Rännud Valga minevikku – 225 aastat Valga kreisi moodustamisest» Valga Keskraamatukogus

10.06 Projekti Rail Baltica Euroopa Komisjoni koordinaatori Pavel Telička visiit Valka

10.–11.06 Suvemängud ja Valga maakonna 2008. a meistrivõistlused kergejõustikus

13.06 Parimate abiturientide vastuvõtt maavalitsuses

13.06 Valgamaa Partnerluskogu külade tänuüritus Ketta talus

16.06 Maakonna parimate sportlaste-koolilõpetajate tunnustamine maavalitsuses

18.06 Kodukaunistamise konkursi võitjate tunnustamine Sangaste Seltsimajas

20.06 Valga kreisi 225. aastapäevale pühendatud ajaloopäev ja trükiste «Valgamaa aastaraamat 2007» ning «Valgamaa arvudes 2008» esitlus Valga Muuseumis

21.06 Otepää Maarja kirikust saadeti viimsele teekonnale õpetaja Jüri Stepanov

23.06 Võidupüha tähistamine, Vabadussõjas langenute mälestamine Tõrvas Vabadussõja samba juures ja Valgas Metsa tänava kalmistul

26.06 Riigikogus esindatud erakondade Valgamaa esindajate ümarlaud haldusreformi teemadel Valga Maavalitsuses

29.06 Valga kreisi 225. aastapäevale pühendatud ajalugu tutvustav rahvamatk Valgast Valkasse ja ühissimman Valka lauluväljakul

Juuli

01.07 Regionaalminister Siim-Valmar Kiisler töövisiidil Valgamaal

03.07 Valga kreisi moodustamise 225. aastapäev

15.07 Valgamaa.ee avaldab teate Valga suurvalla loomise kavast, mida üleriiklik ajakirjandus hakkab elavalt kommenteerima

17.–18.07 Valga maakonna ja Valka rajooni kehalise kasvatuse õpetajate ja spordiklubide aktiivi koolitusreis Lõuna-Eesti spordibaasidesse tutvuma rajatiste ja kultuuriväärtustega

23.07 Siseminister Jüri Pihl lühivisiidil Valgamaal

26.07–02.08 IFAA EM vibujahis Otepääl

August

09.–10.08 Otepääl rahvusvaheline suvebiatloni karikaetapp

11.–13.08 Maakonna 30-liikmeline kergejõustiklaste võistkond XIX Rukkilillemängude kergejõustikuvõistlustel Hiiumaal

12.08 Maakonna noored ja noorsootöötajad rahvusvahelisel noortepäeval «Tule, nagu oled!» Haapsalus

13.08 Lõuna-Eesti hooldekodude suveüritus Dixielandis

13.–17.08 Türgi Suusaföderatsiooni esindajad visiidil Valgamaal

15.–16.08 Rahvusvaheline suusatajate suvine võistlus Saku Suverull Tehvandi spordikeskuses Otepääl

16.08 Tõrvas Vanamõisa järve ääres toimub Tõrva Loits

17.–24.08 Noorsoovahetus projekti «Soome-Ugri värvid läbi noorte silmade» raames Valga Gümnaasiumi noorte ja maakonna sõprusmaakonna Somogy (Ungari) noorte vahel

20.08 Eesti–Ungari päev Tõrvas Sõpruse pargis

20.08 Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud öölaulupidu Puka rahvamaja pargis

21.–28.08 Karjääripäevad Valgamaa linnade raamatukogudes

23.08 Puka kooli 240. aastapäevale pühendatud aktus

September

01.–07.09 Tänapäevase Valga maakonna 88. aastapäevale pühendatud näitus endistest maavanematest maavalitsuse akendel

01.09 Aakre Lasteaed-Algkooli taasavamise 20. aastapäev

04.09 UPM-Kymmene Otepää Vineeritehase tootmise laiendusprojekti avamine

05.09 Avatud uste päev Valga Maavalitsuses

12.09 XI Valga–Valka Rahvajooks Pedeli paisjärve ääres

16.09 Helme Sanatoorse Internaatkooli 45. aastapäev

17.09 Palupera kooli 75. aastapäev

20.09 Tõrva–Helme kergejõustikupäev, kuhu Aleksander Tammert toob kohale maailma nimekaid kettaheitjaid

26.–28.09 Legendaarse eesti 20. sajandi kirikumuusiku Hugo Lepnurme auks pühendatud muusikapäevad

27.09 Valgas tähistatakse mihklipäeva Mihklilaadaga

30.09 Maakonna aasta õpetajate tunnustamine

Oktoober

01.–02.10 Valka rajooni omavalitsuste juhid õppeseminaril Valgamaal

04.10 Valga Valge Maja 85. aastapäeva kontsertaktus Valga Kultuuri-ja Huvialakeskuses

10.10-01.11 Projektikonkurss «Olen tubakavaba»

14.10 Helme raamatukogu 80. sünniaastapäeva tähistamine

15.–16.10 Liivlaste ansambel Līvlist hõimupäevade raames Valgamaal

17.10 Valga Haigla uue juhi Marek Seeri ametisseasumine

19.–26.10 Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku misjonipäevad «Piirid on lahti» Valgamaal

20.10 Läti Vabariigi Limbaži rajooni haridustegelased visiidil maavalitsuses

22.10 Eesti kirjaniku ning usu- ja poliitikategelase Jaan Lattiku 130. sünniaastapäeva tähistamine Lüllemäel

23.10 Eesti aasta põllumehe tiitli pälvis Valgamaalt Hummuli vallast pärit teraviljakasvataja Mati Nurm

25.10 Hargla Kooli 320. aastapäeva aktus

26.10 Mulgi talu korrastustalgud Taageperas, millel osales ka Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves

27.10 Rahvastikuminister Urve Palo visiidil Valgamaal

27.10 Valgamaa rahulolu-uuringu tutvustamine maavalitsuses

27.10 Kodakondsustunnistuste pidulik üleandmine Valga Maavalitsuses kümnele uuele Eesti kodanikule

28.10 Avatud noortekeskuse avaüritus Hellenurmes

31.10 Konkursi «Valga maakonna haridusalane hea tegu 2008» kokkuvõtete tegemine ja haridustöötajate tunnustamine

31.10 Hariduskonverents «Kvaliteetne põhiharidus – eduka toimetuleku alus» Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses

November

05.11 Kunstikuu avamine Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses

07.11 Lõuna-Eesti Hooldekeskuse juurdeehituse avamine Hellenurmes

13.11 Eesti Politsei 90. aastapäeva üritused Valga Politseijaoskonnas
14.11 Moekonkurss «Koolimood 2008» Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
17.11 Internetiviktoriin «Tunne Euroopa Liitu!» internetiportaalis www.valgamaa.ee
18.11 Kaitseliidu Valgamaa Maleva 90. aastapäeva pidustused Sangaste lossis
18.11 Asutati Valgamaa Puuetega Laste Vanemate Liit
19.11 Kohalike omavalitsuste volikogude Maapäev Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
19.11 Valgamaa kohalike omavalitsuste ühine Maapäev Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
20.11 Eesti Vabariigi 90. juubeliaasta lõpuüritus Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
23.–25.11 Rootsi Jämtlandi lääni energiakokkuhoiu ja keskkonnatehnika delegatsiooni külastus Valga maakonda
28.11 Etlejate konkurss «Koidulauliku valgel» Valga Muuseumis
29.11 Riidaja Põhikooli 175. aastapäeva kontsertaktus

Detsember

01.12 Pimedate Ööde filmifestivali avamine Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
05.12 Valka lasketiiru avamine
09.12 Siseminister Jüri Pihl maakonnavisiidil Valgamaal
12.12 Valgamaa 2008. a spordiaasta lõpetamine – edukate sportlaste, spordiaktivistide ja treenerite autasustamine Otepää Golfiklubis
16.12 Eesti Rukkiseltsi korraldatud Gerd Kanteri austamise õhtu Sangaste lossis
17.12 Lõuna-Eesti Päästekeskuse direktori töövisiit Valgamaale
19.12 Naiste varjupaiga avamine Valgamaal
19.12 Neljas viie- ja enamalapseliste perede jõulupidu Valga Kultuuri-ja Huvialakeskuses, kus osales 52 Valgamaa peret 73st
21.12 Eesti talvepealinna avamise üritused Otepää keskväljakul

4. Juhtimine ja regionaalhaldus

4.1 Valga maakond

Kaart 1 Asend

Kaart 2 Haldusjaotus

4.1.1 Üldist

Valga maakond asub Eesti lõunaosas. Maakonna pindala on 2046,49 km² (koos Võrtsjärve osaga), ulatus põhjast lõunasse 65 ja idast läände 59 kilomeetrit.

Maakond kuulub majandusgeograafilise ja regionaalpoliitilise liigestuse järgi koos Põlva ja Võru maakonnaga Kagu-Eesti piirkonda, lisaks Viljandi, Tartu ning ka Jõgeva maakonnaga aga Lõuna-Eesti regiooni, mida seovad tihedad ajaloolised sidemed ja maastikuline kuulumine Kõrg-Eestisse.

Valgamaad läbivad olulised rahvusvahelised liiklusteed lõunasse ja itta. Maakonna keskusest, Valga linnast, on kaugus Tallinnasse 245, Tartusse 89, Viljandisse 82, Võrru 77, Põlvasse 86, Pärnusse 144, Narva 268 ning Riiga 168 ja Pihkvasse 142 kilomeetrit. Maakond omab piiri lõunas ja edelas Läti Vabariigiga (102,4 km), idas Võru, põhja-kirdesuunas Põlva ja Tartu ning loodes Viljandi maakonnaga.

4.1.2 Maakonna kujunemine

Muinasajal kuulus Valgamaa läänepoolne osa Sakala, idaosa Ugandi maakonda.

3. juulil 1783 andis keisrinna Katariina II välja uue halduskorralduse Balti provintsidele, millega moodustati Riia ja Võnnu maakonna kirdeosadest toonane Valga maakond ehk Valga kreis.

Katariina II käskkiri kindralkuberner Browne´ile asehaldamiskorra sisseseadmiseks Liivimaal.

Käskkiri Riia kubermangu asutamise kohta 3. VII 1783

Käsime kõigearmulikumalt Meie Kindralil, Riia ja Tallinna kindralkuberneril krahv Browne´il viia ellu käesoleval aastal Meie korraldused kubermangude valitsemise kohta, välja antud novembrikuu 7. päeval 1775. aastal, Riia kubermangus, koostades selle asehaldurkonna 9-sast ringkonnast ehk maakonnast, ja nimelt: Riia, Võnnu, Valga, Volmari, Pärnu, Viljandi, Tartu, ühest kindralkuberneri äranägemise järgi määratavast ja Saaremaast. Selle kubermangu täpsete piiride määramise jätame meie mainitud kindralkuberneri kokku leppida naaberkubermangude valitsejatega, millest, samuti kui iga maakonna hingede arvust tal tuleb teatada meie senatile.

Seega asehalduskorraga eraldati Liivimaal Riia maakonnast Volmari, Võnnust Valga, Pärnust Viljandi ja Tartu maakonnast lõunaosa, mis sai 1784 Võru maakonnaks. (lk 66, Eesti ajalugu IV, peatoimetaja Sulev Vahtre, Tartu 2008)

Suures osas tänapäeva Läti alale moodustatud Valga maakond koosnes 11 kihelkonnast: Luke, Härgmäe, Volfahrth, Trikata, Smiltene, Palzmar, Tirsa, Oppekaln, Schwaneburg e Gulbene, Marienburg, Adsel e Koivalinn e Gauijena. Maakonna 11 kihelkonnast 9 asusid Lätimaal ja vaid 2 – Luke ja Härgmäe ulatusid ka Eesti alale. 19. sajandi II poolel kuulus Valgamaa Liivimaa kubermangu koosseisu.

Valga ja suurem osa Eesti-poolsest ümbruskonnast vabastati punavägedest Vabadussõja käigus Eesti vägede poolt 1. veebruariks 1919. 12. veebruaril andis Eesti Vabariigi Valitsus välja määruse Valga maakonna moodustamise kohta.

Lõuna väerinde rekvisitsioonikomisjonile, mille asukoht ja laod paiknesid Valgas, allutati sõjaväe parema varustamise eesmärgil peale Valga maakonna Eesti-osa veel ka järgmised vallad: Viljandi maakonnast Hummuli, Helme, Patküla, Koorküla, Taagepera, Leebiku, Jõgeveste; Tartu maakonnast Sangaste, Tõlliste, Keeni, Laatre; Võru maakonnast Kaagjärve, Karula, Laanemetsa, Taheva, Saru, Mõniste. Sõjaolukord, kus rinne vajas operatiivset varustamist toiduainete ja küüdihobustega, nõudis aga Valga kui tähtsa keskuse eraldamist eemalasuvatest maakondadest. Tekkis vajadus luua Valka iseseisev administratiivne keskus maakonnavalitsuse näol, kes võtaks lõuna väerinde rekvisitsioonikomisjonilt üle varustus- ja toitluslaod ning asjaajamise. 19. aprillil 1919 seati ametisse Valga maakonnavalitsuse esimees, endine Maapäeva liige Jaan Kurvits. 27. mail sai ta ettekirjutuse koostada 3 päeva jooksul maakonnavalitsus 4 osakonnaga: administratiiv-, toitlustus-, põllumajandus- ja haridusosakond. Eesti Vabariigi valitsus oli huvitatud iseseisva maakonna olemasolust lõunapiiril ja Valga linna arenemisest ning andis seetõttu 6. septembril 1920 välja ajutise valitsemiskorra, mille kohaselt asutati Valga linnast ja selle ümbruskonnast iseseisev Valga maakond. Territoriaalselt moodustus see põhiliselt Tartu, Viljandi ja Võrumaale kuulunud Helme, Hargla, Karula ja Sangaste kihelkonnast. Valga linn jagati Eesti ja Läti vahel pooleks. 11. veebruaril 1921 kinnitati maakonna piirid, mille kohaselt kuulusid Valga maakonna koosseisu:

Võru maakonnast Kaagjärve, Karula, Laanemetsa, Taheva vald;

Tartu maakonnast Laatre, Keeni, Kuigatsi, Sangaste, Tõlliste vald;

Viljandi maakonnast Helme, Hummuli, Jõgeveste, Koorküla, Leebiku, Lõve, Taagepera vald.

Lisaks loeti Valga maakonda kuuluvaks juba olemasolevad Valga maakonna vallad: Omuli, Paju (18. oktoobril 1920 Valga ja Paju vald liideti Paju vallaks), Sooru ja Valga linn.

Hiljem toimusid haldusterritoriaalsed muutused alljärgnevalt:

1921. a eraldati Patküla vallast Holdre vald ja Tõrva alev;

1922. a Paju valla koosseisus olev Puraküla liideti Valga linnaga;

1924. a liideti Paju vald Sooru vallaga.

2. juulil 1926 sai Tõrva linnaks.

1920. aastate teisest poolest kuni 1939. aasta haldusreformini oli Valga maakonnas 19 valda: Helme, Holdre, Hummuli, Jõgeveste, Kaagjärve, Karula, Keeni, Koorküla, Kuigatsi, Laanemetsa, Laatre, Leebiku, Lõve, Paju, Patküla, Sangaste, Taagepera, Taheva, Tõlliste.

1939. aasta valdade reformi käigus ühendati paljud väikesed vallad elujõulisematega. Valdade arv Valga maakonnas vähenes 19-lt 10-le: Helme, Hummuli, Kaagjärve, Karula, Kuigatsi, Põdrala, Sangaste, Taheva, Tõlliste, Vaoküla. Taoline valdade arv ja piirid püsisid 26. septembrini 1950, mil toonase ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega likvideeriti ajalooliselt väljakujunenud administratiiv-territoriaalne jaotus. Eestis moodustati senise 13 maakonna ja 233 valla asemele 39 maarajooni, mis jagunesid 636 külanõukoguks. Praegune Valga maakonna territoorium jagunes kolmeks rajooniks:

Valga rajoon: Valga linn ja Kaagjärve, Paju, Iigaste, Karula, Lüllemäe, Kuigatsi, Priipalu, Puka, Keeni, Tagula, Hargla, Koikküla, Laatre, Tõlliste, Restu külanõukogud (v.a Restu I ja Restu II, mis kuulusid Antsla rajooni);

Tõrva rajoon: Tõrva linn ja Helme, Jõgeveste, Koorküla, Leebiku, Riidaja, Holdre, Taagepera, Unametsa, Vooru, Pikri, Hummuli, Puide, Aruküla, Kärstna külanõukogud;

Otepää rajoon: Otepää linn ja Krüüdneri, Vana-Prangli, Otepää, Päidla, Vidrike, Voki, Kaagvere, Kooraste, Pikajärve, Valgjärve külanõukogud.

3. mail 1952 moodustati ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega Eesti NSV koosseisus Tallinna, Tartu ja Pärnu oblast. Tartu oblasti koosseisu arvati Tartu linn, Antsla, Valga, Vastseliina, Võru, Jõgeva, Kallaste, Mustvee, Otepää, Põlva, Põltsamaa, Räpina, Tartu ja Elva rajoonid.

25. aprillil 1953 oblastid likvideeriti. 24. jaanuaril 1959 likvideeriti muude väikeste rajoonide seas ka Valgamaad puudutavad Antsla, Otepää ja Tõrva rajoonid. Valga rajooniga liideti Tõrva linn ning Haabsaare, Helme, Koorküla, Mõniste, Riidaja ja Taagepera külanõukogud.

Elva rajooniga liideti Otepää linn ning Otepää ja Pühajärve külanõukogud. 1961. aastal likvideeriti Haabsaare, Karula, Koorküla külanõukogud, Mõniste läks Võru rajooni koosseisu.

21. detsembril 1962 arvati Valga rajooni koosseisu endisest Elva rajoonist Otepää linn ning Aakre, Otepää ja Palupera (v.a Tamme sovhoosi maakasutus) külanõukogud. 1963. aastal saadi rajoonile lisa Põlva rajoonist, 1966. aastal Valtina ümbrus Võru rajoonist. Valga rajooni piirid kujunesid lõplikult välja 1966. aastal.

25. veebruari 1977. aasta ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse kohaselt koosnes Valga rajoon 3 linna- ja 11 külanõukogust 154 külaga.

1. jaanuaril 2009 oli Valgamaal 2 linnavalitsust: Valga ja Tõrva, ning 11 vallavalitsust: Helme, Hummuli, Karula, Otepää, Palupera, Puka, Põdrala, Sangaste, Taheva, Tõlliste ja Õru, hõlmates kokku 7 alevikku ja 150 küla.

4.1.3 Lipp ja vapp

Pärast riigivapi kinnitamist 1925. aastal tõstatus ka maakondade vappide loomise küsimus. 17. detsembril 1925 moodustati vastav komisjon.

17. juunil 1926 kiideti komisjoni poolt heaks esialgsed variandid, mis olid välja töötatud ajaloolase Paul Johanseni poolt. Valgamaa vapi kavandil oli kilbi ülemine pool hõbedane ja alumine must ning sellel punane-kuldne-sinine vikerkaar sümboliseerimaks kahte rahvast ühendavat silda.

Valga Maavolikogu polnud aga kavandiga rahul ning pärast mitmete uute kavandite läbivaatamist 1931. aasta märtsis maavolikogu kinnitas kohaliku inseneri Saare vapikavandi. Vapi kilp koosnes neljast väljast: ülemisel paremal valgel väljal oli kuldne «V» täht ja vasakul sinisel neli kuldtähte sümboliseerimaks nelja maakonda, millistest Valgamaa moodustati. Alumisel parempoolsel sinisel väljal oli heinakuhi ja vasakul valgel Vabadusristi kujutis. Vappi ümbritses tammeokstest pärg ja ülal asetsesid ristatud mõõgad. 15. septembril 1931 kinnitas vapi lõpliku kuju (Siseministeeriumi nõudmisel kõrvaldati Vabadusrist) maavolikogu ja 4. märtsil 1932 ilmus see Riigi Teatajas.

1934. aastal vaatas Riigi Kunsttööstuskoolis moodustatud toimkond läbi kõikide linnade ja maakondade vapid. Tehti ettepanek vapid ühtlustada, jättes ära neid ümbritsevad kaunistused.

1936. aastal töötas kunstnik G. Reindorff välja maakondade uued vapikavandid, mis olid tunduvalt lihtsustatud. Riigivanema otsusega 5. märtsist 1936 kinnitati uued maakondade vapid ja lipud, millede kirjeldused Valgamaa osas on alljärgnevad:

- Valga maakonna vapi väli on lõigatud diagonaalselt kaheks väljaks. Ülemisel sinisel väljal on neli viieharulist hõbedast tähte, sümboliseerides maakondade arvu, millest Valgamaa moodustati. Alumine hõbedane väli on vaba.

- Valga maakonna lipp koosneb kahest võrdse laiusega horisontaalsest värvilaiust: ülemine laid on valge, alumine roheline. Lipu laiuse ja pikkuse vahekord on 7 : 11, lipu normaalsuurus on 1050 x 1650 millimeetrit. Lipu valge laiu keskosas asetseb maakondliku eritunnusena maakonna vapp.

4.1.4 Haldusjaotus

Maakonnas on kaks linna- ja 11 vallavalitsust. Linnu on kolm (neist Otepää on vallasisene linn), maa-asulaid kokku 157, neist seitse alevikku ja 150 küla. Valga maakonna keskus on Valga linn.

Tabel 4-1 Kohalike omavalitsusüksuste rahvaarv, asustusüksuste arv, pindala ja asustustihedus 1. jaanuari seisuga

Omavalitsusüksus	Alevikke 1.01.2009	Külasid 1.01.2009	Elanikke 1.01.2008	Elanikke 1.01.2009	Pindala km²	Asustustihedus in/km² 1.01.2009
Helme vald	1	14	2317	2293	312,7	7,3
Hummuli vald	1	8	993	973	162,7	6,0
Karula vald	-	14	1077	1062	229,9	4,6
Otepää vald	-	21	4201	4159	217,4	19,1
Palupera vald	-	14	1163	1152	123,5	9,3
Puka vald	1	18	1820	1790	200,9	8,9
Põdrala vald	-	14	921	902	127,2	7,1
Sangaste vald	1	13	1451	1420	144,7	9,8
Taheva vald	-	13	894	887	204,7	4,3
Tõlliste vald	2	13	1850	1854	193,8	9,6
Tõrva linn	-	-	3139	3092	4,8	644,2
Valga linn	-	-	14 234	14 153	16,5	855,7
Õru vald	1	8	519	504	104,6	4,8
Kokku	7	150	34 579	34 241	2043,5	16,8

Märkused: Rahvaarv Rahvastikuregistri andmetel;
Pindala Statistikaameti «Linnad ja vallad arvudes 2008» andmetel (ei sisalda Võrtsjärve osa)

4.1.5 Rahvastik

Joonis 4-2 Rahvaarvu dünaamika 1. jaanuari seisuga

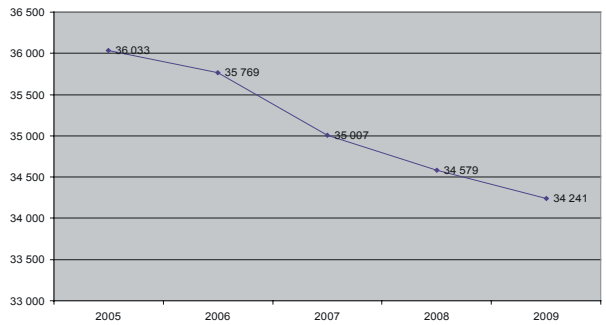

Allikas: Rahvastikuregister
Märkus: 2006. aasta IV kvartalis viidi Rahvastikuregistrist üle Rahvastikuregistri arhiivi 185 isiku andmed, kellel oli samaaegselt registreeritud elukoht ka Soome Vabariigi Rahvastikuregistris

Joonis 4-3 Rahvastiku jaotus elukoha järgi 1. jaanuari seisuga

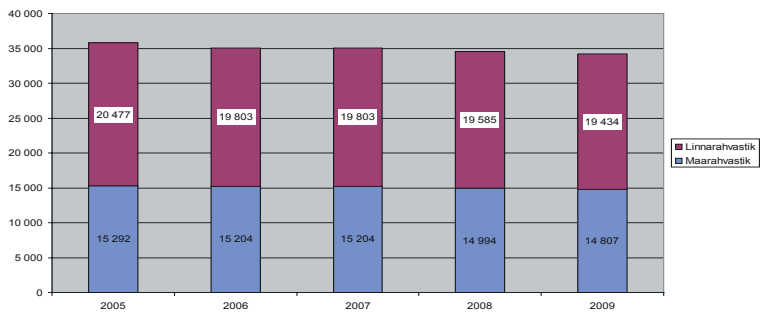

Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 4-4 Rahvastiku jaotus soo järgi 1. jaanuari seisuga

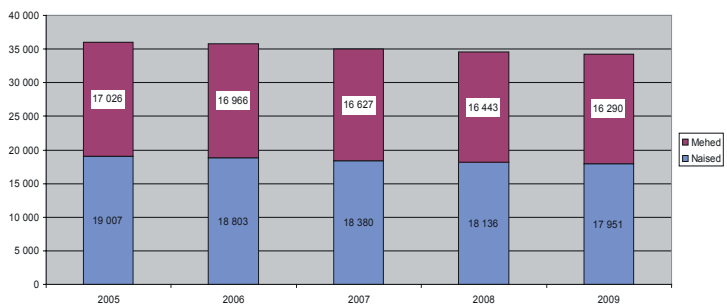

Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 4-5 Rahvastiku jaotus vanuse järgi 1. jaanuari seisuga

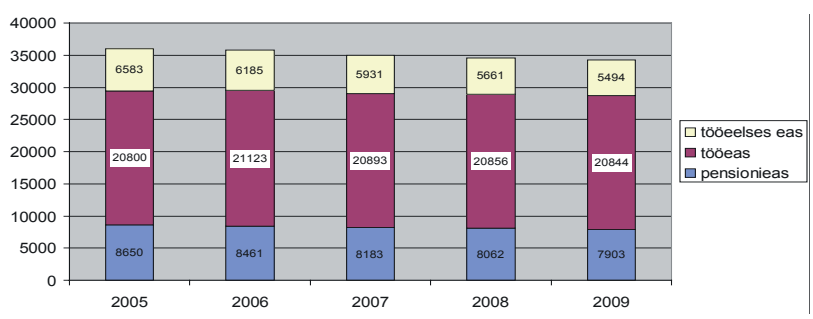

Allikas: Rahvastikuregister

Tabel 4-6 Rahvastikuregistris registreeritud Valgamaa elanike liikumine

	Saabus 2007. aastal	Lahkus 2007. aastal	Saabus 2008. aastal	Lahkus 2008. aastal
Harjumaa	93	211	89	154
Hiiumaa	1	7	8	5
Ida-Virumaa	5	7	12	12
Jõgevamaa	21	13	6	15
Järvamaa	15	18	13	7
Läänemaa	4	24	6	8
Lääne- Virumaa	3	11	20	9
Põlvamaa	21	14	16	31
Pärnumaa	20	47	17	45
Raplamaa	5	16	5	7
Saaremaa	3	2	3	9
Tartumaa	119	232	104	214
Valgamaa	1 312	1 312	1356	1356
Viljandimaa	28	28	40	39
Võrumaa	41	33	40	28
Aadressita	75	5	65	5
Välisriik	98	83	99	127
KOKKU	1864	2063	1899	2071

Allikas: Rahvastikuregister

Rahvastikusündmused

Valga Maavalitsuses ja kohalikes omavalitsustes registreeriti 2008. aastal 334 lapse sünd, nendest 178 olid poisid ja 156 tüdrukud. Kaksikuid sündis 2 paari: ühel emal poiss ja tüdruk, teisel kaks poissi. 2007. aastal registreeriti 285 sündi.

Ema esimese lapsena sündis 130 last, teise lapsena 93, kolmandana 45, neljandana 15, viiendana 7, kuuendana 6, seitsmendana 2, üheksandana 1 ning kaheteistkümnenda lapsena 1. 119 vastsündinu vanemad olid seaduslikus abielus, 166 lapse isast põlvnemine tuvastati, üksikemasid oli 49. Mõlemad vanemad olid Eesti kodanikud 245 lapsel, üks vanematest Eesti kodanik 70 lapsel.

Populaarseim nimi poistel oli **Daniel** ja tüdrukutel **Viktoria**.

2008. aastal koostati maakonnas 507 surmaakti, suri 257 naist ja 250 meest.

Joonis 4-7 Sünnid ja surmad

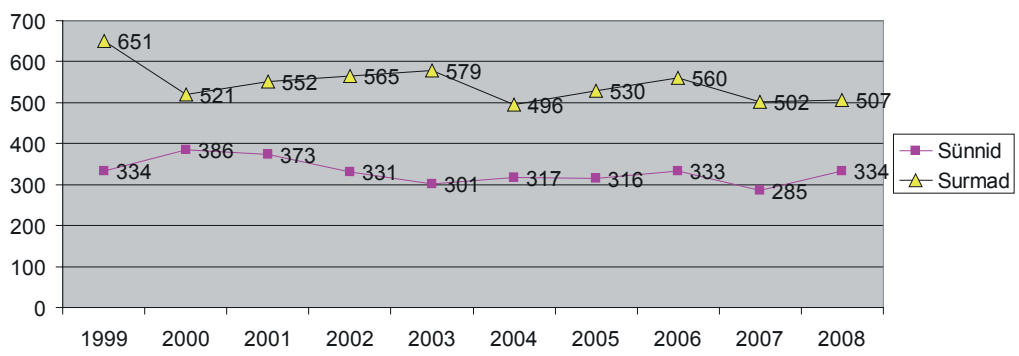

Allikas: Rahvastikuregister

Abielud, abielulahutused ning uue ees- ja/või perekonnanime andmine

Registreeriti 113 abielu. 113 abielust 106 sõlmiti maavalitsuses ja 7 abielu vastava õiguse saanud vaimuliku poolt. Esimesse abiellu astusid 84 naist ja 85 meest. Mõlemad abiellujad oli Eesti kodanikud 72-l juhul.

Kõige noorem pruut oli 16aastane, kõige vanem 72aastane. Kõige noorem peigmees oli 18aastane ja kõige vanem 76aastane. Kõige enam noormehi abiellus vanuses 25 ja kõige enam naisi vanuses 27.

2008. aastal registreeriti 36 abielulahutust. Kõige enam, 9, lahutati abielusid, mis olid kestnud 6–10 aastat, 7 abielu oli kestnud 20–25, 4 abielu 26–30 aastat ja 1–2 aastat, 3 abielu 16–20 aastat ja 2 abielu alla aasta.

11 isikule anti regionaalministri käskkirjaga uus nimi, neist 8-le uus perekonnanimi ja 3-le eesnimi.

Joonis 4-8 Abielud, abielulahutused ning uue ees- ja/või perekonnanime andmine

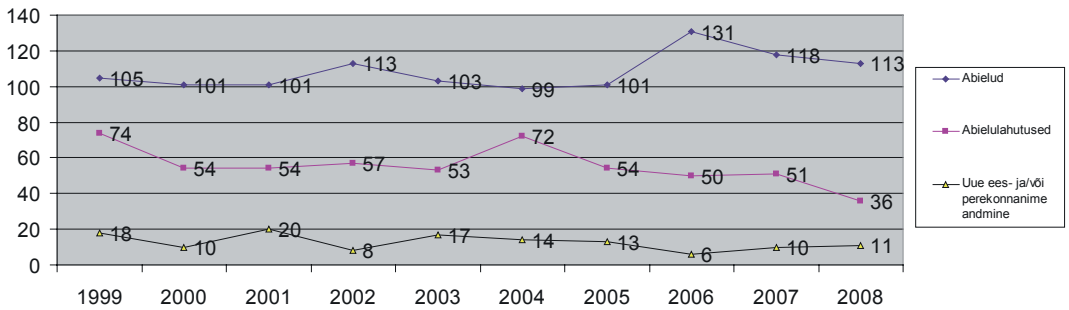

Allikas: Rahvastikuregister

4.2 Riiklikud institutsioonid

Riiklike institutsioonide tegevust on kajastatud nii alljärgnevates alapunktides kui ka temaatiliselt vastavates aastaraamatu peatükkides.

4.2.1 Valga Maavalitsus

Aadress Kesk 12, 68203 Valga
Telefon 766 6112, faks 766 6157, e-post info@valgamv.ee
Veeb www.valgamv.ee
Maavanem – alates 3.11.2007 on maavanema ülesannetes Kalev Härk

Koosseis ja struktuur

Joonis 4-9 Valga Maavalitsuse struktuur

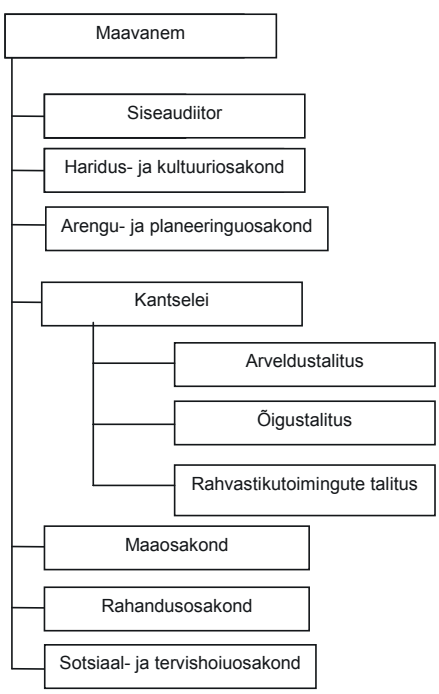

Tabel 4-10 Valga Maavalitsuse ametnike jaotus soo ja vanuse järgi aasta lõpus

	21-30	31-40	41-50	51-60	61-65	Üle 65	Teenistujad
Kõrgemad ametnikud							
Mehed	-	1	1	2	-	1	5
Naised	-	3	1	3	-	-	7
KOKKU		4	2	5	-	1	12
Vanemametnikud							
Mehed	1	-	2	1	-	-	4
Naised	3	4	8	6	2	1	24
KOKKU	4	4	10	7	2	1	28
Kõik ametnikud							
Mehed	1	1	3	3	-	1	9
Naised	3	7	9	9	2	1	31
KOKKU	4	8	12	12	2	2	40
Abiteenistujad							
Mehed	-	-	-	-	-	-	-
Naised	-	-	-	-	2	-	2
KOKKU	-	-	-	-	2	-	2

Valga maakonna arengunõukogu

Valga maakonna arengunõukogu on Valga Maavalitsuse juures asuv nõuandev ja maakonna arenguküsimusi koordineeriv kogu. Nõukogu koosneb maavalitsuse, kohalike omavalitsuste ja teiste asutuste, ettevõtete ning organisatsioonide esindajatest.

Arengunõukogu poolt on moodustatud kaheksa töökomisjoni: hariduse komisjon; juhtimise ja regionaalhalduse komisjon; kultuuri, spordi ja vaba aja komisjon; looduskeskkonna ja keskkonnakaitse komisjon; majandusarengu komisjon; sotsiaalhoolekande, tervishoiu ja turvalisuse komisjon ning noorsootöö komisjon. Neist viimane moodustati 10.08.2008. Komisjonide tööd koordineerib arengunõukogu juhtrühm.

19.11.2008 kutsuti kokku maakonna kõikide volikogude liikmed ehk nn maakonna Maapäev. Maapäev võttis vastu deklaratsiooni, mille kohaselt Valga maakonnas algatatakse ja ergutatakse arutelu kohalike omavalitsuste vabatahtlikuks liitumiseks kolme tõmbekeskusega – Valga, Tõrva ja Otepää – ning optimeeritakse ja muudetakse jõulisemaks omavalitsuste ühistegevust, ühendades MTÜ Valgamaa Omavalitsuste Liidu, SA Valgamaa Arenguagentuuri ja SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskuse tegevuse. Samuti peetakse vajalikuks külakogukonna tugevdamist omavalitsuste ühinemistel.

Valgamaalaste rahulolu-uuring

Ajavahemikul 11. august – 26. august 2008 viis Turu-uuringute AS Valga Maavalitsuse tellimusel läbi valgamaalaste rahulolu-uuringu. Uuringu eesmärk oli kaardistada elanike hoiakuid, arvamusi, käitumist ja rahulolu seoses erinevate eluaspektidega. Uuringus sihtrühm oli 15–74aastased Valgamaa elanikud. Küsitleti 750 inimest. Analoogne uuring viidi läbi ka 2006. aasta sügisel TNS Emori poolt. 2008. aastal täiendati uuringuankeeti küsimustega, mille abil hinnati elanike suhtumist kohalike omavalitsuste ühinemisse ning rahulolu interneti kättesaadavusega Valgamaal.

Valgamaa maine

Valgamaad peab pigem heaks elupaigaks 77% elanikest (2006. a 78%), neutraalseks jäi 18% (2006. a 16%) ning 4% (2006. a 6%) pidas Valgamaad pigem halvaks elupaigaks. Valgamaad pigem heaks elupaigaks hindavaid elanikke oli keskmisest enam Otepää vallas (86%).

Pigem turvaliseks peab Valgamaad 75% elanikest, 5% hindab maakonda pigem ebaturvaliseks. Valgamaad pigem turvaliseks hindavaid elanikke on keskmisest enam Põdrala (97%), Taheva (90%), Õru (86%) ja Hummuli vallas (85%). Tervelt 53% valgamaalastest peab töövõimalusi Valgamaal pigem kehvaks, 31% jäi neutraalseks ning 12% seostab maakonda pigem heade töövõimalustega. Inimesi, kes hindasid töövõimalusi pigem heaks, oli keskmisest enam Sangaste vallas (37%).

Perearstiabi ja tervislikud eluviisid

Perearsti on viimase aasta jooksul külastanud 78% valgamaalastest. Perearstiabi kvaliteedi ja kättesaadavusega on täiesti rahul pea kolmandik elanikest ning pigem rahul 43–47%. Võrreldes 2006. aastaga, pole elanike hinnangud perearstiabile oluliselt muutunud. Piirkondade lõikes andsid keskmisest kõrgemaid hinnanguid perearstiabi kvaliteedile ja kättesaadavusele Hummuli ja Sangaste valla ning Tõrva linna elanikud, vanusegruppide lõikes 65–74aastased. Perearstiabi korralduse juures peavad Valgamaa elanikud kõige probleemsemaks vastuvõtuaegu (järjekorrad on pikad, vastuvõtuaegu ja arste on vähe, vastuvõtuajad on ebasobivad), perearst asub elukohast kaugel ega tee koduvisiite. Suuremate probleemidena nimetati ka arstide suhtumist patsienti (ükskõiksus, pealiskaudsus, arst ei süvene patsiendi probleemidesse, arstide suur töökoormus) ning asjaolu, et perearst ei suuna patsienti uuringutele, analüüsidele ega eriarsti juurde. Probleemid, mida Valgamaa elanikud seoses perearstiabi korraldusega sagedamini välja tõid, olid samad mis 2006. aastal.

Oma eluviisi peab tervislikuks 41% Valgamaa elanikest (2006. aastal 31%). Viimase aasta jooksul on oma eluviisi oluliselt tervislikumaks muutnud neljandik maakonna elanikest, sealhulgas 13% on seda teinud toitumise kaudu, 12% kehalise aktiivsuse tõstmise kaudu ning 6% suitsetamise või alkoholi tarvitamise piiramise kaudu.

Haridus

Võrreldes 2006. aastaga, pole Valga maakonnas pakutavale kesk- ning kutsehariduse antud hinnangute struktuuris suuri muutusi toimunud.

Valga maakonnas pakutava keskhariduse kvaliteediga on rahul 67% valgamaalastest, sealhulgas 18% on väga rahul ning 49% pigem rahul. Keskhariduse kvaliteediga pole rahul 8% Valgamaa elanikest, neljandik ei oska arvamust avaldada. Maakonnas pakutava kutsehariduse kvaliteediga on rahul 26% elanikest, sealhulgas 5% on täiesti rahul ning 21% pigem rahul. Kutsehariduse kvaliteediga ei ole rahul 16% valgamaalastest, 58% ei osanud arvamust avaldada. Kutsehariduse rahulolematud põhjendasid oma arvamust kõige sagedamini sellega, et õpetatavate erialade valik on liiga piiratud ning sellega, et kool ei paku nüüdisaegseid ega tööturul nõutud erialasid.

Transport

Nii üleriigilise kui ka maakonnasisese bussitranspordiga on täiesti/pigem rahul 62% transpordiliigi kasutajatest. Võrreldes 2006. aastaga, on kõigi transpordiliikidega rahulolematute elanike osakaal veidi kasvanud.

Üleriigilise bussitranspordiga täiesti/pigem rahulolematuid on 26%, maakonnasisese bussitranspordiga rahulolematuid 32%. Erinevate transpordiliikide kasutajaist on kõige rahulolematumad rongiga sõitjad, mis võib olla tingitud sellest, et 1. aprillist 2008 peatus reisirongide liiklus raudteeremondi tõttu.

Kultuur ja vaba aeg

Valgamaal pakutavate kultuuriürituste võimalustega on väga/pigem rahul 77% viimase aasta jooksul kultuuriüritusi külastanud inimestest. Valgamaal pakutavate sporditegemise võimalustega on väga rahul 23% spordiga tegelejatest, pigem rahul 69% ning pigem ei ole rahul 7%. Võrreldes 2006. aastaga on suurenenud maakonnasiseste kultuuriürituste külastatavus, kuid vähenenud on sportimine mõne spordiklubi, meeskonna vmt liikmena ning osavõtt huviringide tööst. Rahulolu (hinnangud «väga/pigem rahul») sporditegemise ning huvitegevuse võimalustega on nende tegevuste harrastajate seas võrreldes 2006. aastaga suurenenud.

Töö ja ettevõtlus

Uuringutulemustest nähtub, et töökoha vahetamisele on viimasel ajal mõelnud 32% palgatöötajatest. Töökoha vahetamist on kõige sagedamini plaaninud 15–24aastased palgatöötajad (56%). Võrreldes eelmise uuringuga, pole huvitatus töökoha vahetamisest palgatöötajate seas oluliselt suurenenud ega vähenenud. Sarnaselt 2006. aastale on kõige levinum põhjus töökoha vahetamiseks soov leida parema palgaga töö. Seda põhjust mainis 55% töökohta vahetada soovivatest palgatöötajatest. Paremat võimalust töö ja pereelu ühitamiseks soovis leida 22%, oma huvidele/haridusele paremini vastavat tööd 17% ning oma elukohale lähemal asuvat tööd 16% töökohta vahetada plaanivaist palgatöötajaist.

Ettevõtlusega tegeleb 15% Valgamaa elanikest vanuses 15–74, 1% tegi uuringu küsitluse läbiviimise ajal ettevalmistusi sellega alustamiseks ning 15% mõtleb sellele. Valgamaalastest 2% on kunagi ettevõtlusele mõelnud ning isegi mõningaid samme astunud, kuid siiski loobunud. 7% on tegelenud ettevõtlusega, kuid praegusel hetkel enam mitte (äri kukkus läbi, müüs ettevõtte maha, jäi pensionile). Inimestest, kel on soov alustada ettevõtlusega, kuid kes pole seda siiski veel teinud (mõtleb ettevõtlusega alustamisele või on seda kunagi plaaninud), peab 42% teguriks, mis ettevõtlusega alustamist otseselt takistab, finantstoetuste halba kättesaadavust. Umbes kolmandik arvas, et ettevõtlus on palgatööga võrreldes liiga ebakindel, neljandik aga pidas majanduslikku kliimat ettevõtlusega alustaja jaoks ebasoodsaks.

Suhtumine kohalike omavalitsuste ühinemisse

Kohalike omavalitsuste ühendamist pooldab 33% Valgamaa 15—74aastastest elanikest. Sealhulgas 25% peab ideaalseks olukorda, kus säiliks 3 kohalikku omavalitsust (st kolme linna: Valga, Tõrva ja Otepää vallasisese linna baasil moodustatud). Vaid 8% valgamaalastest soovib seda, et maakond oleks tervikuna üks omavalitsus. Praeguse olukorraga on rahul 42% Valgamaa elanikest. 11% ei pea sobivaks mitte ühtegi eelpool pakutud varianti ning 14% ei oska arvamust avaldada.

Rahulolu interneti kättesaadavusega

Interneti kättesaadavusega on täiesti rahul 71% internetti kasutavatest ning sellest huvitatud elanikest, 19% on pigem rahul, 6% pigem pole rahul ning 4% pole üldse rahul. Interneti kättesaadavusega rahulolematuse põhjusena nimetati kõige sagedamini teenuse kallidust. Veidi harvemini toodi esile internetipunktide vähesust või puudumist ning ühenduse aeglust või ebakvaliteetsust.

Valgamaalaste rahulolu-uuringute tulemustega on võimalik tutvuda Valga Maavalitsuse kodulehel www.valgamv.ee või maakonna infoportaalis www.valgamaa.ee.

Valgamaa Vapimärgi ja Teenetemärgi saajad

Valga Maavalitsus ja Valgamaa Omavalitsuste Liit asutasid 2007. aastal kaks uut teenetemärki Valgamaale osutatud teenete äramärkimiseks.

Seoses uue autasustamissüsteemi loomisega loobus sihtasutus Valgamaa Fond oma seniste elutöö- ja aastapreemiate väljaandmisest. Valgamaa Vapimärk ja Valgamaa Teenetemärk on kaks täiesti uut tunnustamise vormi. Maakonna kõrgeim autasu on Valgamaa Vapimärk – hõbedast kaheksaharuline stiliseeritud rukkilill, mille peal on hõbedast rukkipeadest pärg. Pärja keskel on Valgamaa vapp. Seda autasu antakse elutöö eest ja neile, kes oma töö ja tegevusega on kaasa aidanud Valgamaa arengule. Sellega koos kaasneb rahaline preemia, mille suuruse otsustab vastav nõukogu. Valgamaa Vapimärki antakse välja kord aastas.

Teine autasu – Valgamaa Teenetemärk – on samuti hõbedast, see kujutab endast rukkipeadest pärga, mis ümbritseb Valgamaa vappi. See autasu antakse neile, kes on silma paistnud märkimisväärse, maakonna jaoks olulise saavutusega. Teenetemärki võib korraga välja anda mitmele isikule ning siin on silmas peetud nn aasta tegu. Teenetemärgiga kaasneb samuti rahaline preemia, mille suuruse otsustab vastav nõukogu.

Vapi- ja Teenetemärgi Nõukogu on moodustatud Valga maavanema korraldusega. Nõukogu on seitsmeliikmeline ja sinna kuuluvad Valga maavanem, Valgamaa Omavalitsuste Liidu esimees, üks Valgamaa ettevõtjate esindaja, üks Otepää, Valga ja Tõrva piirkonna esindaja ja maavalitsuse avalike suhete juht.

Valgamaa Vapi- ja Teenetemärkide kavandite autor on heraldikaekspert Priit Herodes, metallitööd teostas OÜ Sporrong.

Teenetemärkide andmise taotlusi on õigus esitada Valga maakonna valla- ja linnavalitsustel ning volikogudel, Valgamaal tegutsevatel juriidilistel isikutel, erakondadel, liitudel, ühingutel, seltsidel, klubidel ja eraisikutel. Teenetemärgid antakse kätte Eesti Vabariigi iseseisvuspäeva pidulikul kontsertaktusel.

Valgamaa Vapimärk

Valgamaa Teenetemärk

Teenetemärkide saajad 2008. aastal

Valgamaa Vapimärk:

Tõnu Tamm – Leigo turismitalu peremees, turisminduse ja kultuurielu edendamise eest.

Esitaja: Palupera Vallavalitsus

Valgamaa Teenetemärk:

Ilmar Kõverik – SA Tõrva Kirik-Kammersaal tegevdirektor, Tõrva linna ja ümbruskonna kultuurielu edendamise eest.

Esitaja: Tõrva Linnavalitsus

Endla Lõkova – Valga Gümnaasiumi koolipsühholoog, laste heaolu ja lastekaitse edendamise eest.

Esitaja: Valga Maavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakond

Silver Sildnik – Valga politseijaoskonna juhtivkonstaabel, panuse eest maakonna turvalisuse tagamisel.

Esitaja: Lõuna Politseiprefektuuri Valga politseijaoskond

Venda Vihmann – OÜ Kesa- Agro juhataja, maaelu edendamise eest.

Esitaja: Sangaste Vallavalitsus, Valgamaa Põllumeeste Liit

Valgamaa euroinfopunkt

Aadress Kesk 12, Valga 68203. Telefon 766 6137, e-post euroinfo@valgamaa.ee

Valgamaa euroinfopunkt avati 11.09.1999. Infopunkt on avatud kõigile soovijatele, et anda informatsiooni Euroopa Liidu kohta. Valga maakonnas on 15 Euroopa Liidu materjalidega varustatud rahvaraamatukogu.

Regionaalarengu programmid

2008. aastal menetles Valga Maavalitsus kolme regionaalarengu programmi: kohaliku omaalgatuse programmi, hasartmängumaksust regionaalsete investeeringute toetamise programmi ning maakondliku arendustegevuse programmi. Lisaks koordineeris ja teostas järelevalvet hajaasustuse veeprogrammi üle.

Tabel 4-11 Programmidele eraldatud vahendid Eestis (mln kr)

	2004	2005	2006	2007	2008
Kohaliku omaalgatuse programm	6,00	7,80	12,00	24,00	20,00
Hollandi vahendid kohaliku omaalgatuse programmis	0,15	0,15	-	-	-
Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringute toetamise programm	25,70	36,73	45,24	59,27	61,17
Maakondliku arendustegevuse programm		6,00	8,00	8,00	8,00
Hajaasustuse veeprogramm*	-	-	-	2,20	33,81

Märkus: Hajaasustuse veeprogramm käivitus 2007. aastal pilootprojektina Võrumaal ning 2008. aastal rakendus kogu Eestis

Tabel 4-12 Esitatud ja toetatud regionaalarengu projektid Valgamaal

Programm	2006			2007			2008		
	Esitati (tk)	Rahastati (tk)	Summas (kr)	Esitati (tk)	Rahastati (tk)	Summas (kr)	Esitati (tk)	Rahastati (tk)	Summas (kr)
Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringute toetamise programm	27	12	2 200 758	12	6	2 739 807	15	8	3 198 420

Kohaliku omaalgatuse programm	52	47	550 458	75	59	1 018 874	81	49	866 259
Hollandi vahendid kohaliku omaalgatuse programmis	3	3	13 905	-	-	-	-	-	-
Maakondliku arendustegevuse programm	16	16	470 000	14	14	467 911	16	16	470 000
Hajaasustuse veeprogramm (riigi vahendid)	-	-	-	-	-	-	101	85	2 206 129*
KOKKU	82	62	2 765 121	87	65	3 758 681	197	142	6 740 808

Märkused: Hajaasustuse veeprogrammi toetus koosneb riigi vahenditest ja kohalike omavalitsuste vahenditest. 2008. aastal riigi vahendeid 2 206 129 krooni ning kohalike omavalitsuste vahendeid 2 220 977 krooni.

Tabel 4-13 Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringute toetamise programmi kaudu toetatud valdkonnad

	2006		2007		2008	
	Projekte (tk)	Summa (kr)	Projekte (tk)	Summa (kr)	Projekte (tk)	Summa (kr)
Haridus	5	1 269 891	2	895 581	7	2 698 420
Sotsiaal	5	785 471	3	1 454 660	-	-
Kultuur	2	145 396	1	389 566	1	500 000
KOKKU	12	2 200 758	6	2 739 807	8	3 198 420

Tabel 4-14 Hasartmängumaksu investeeringutoetuste programmist toetust saanud

Toetuse saajad	2004	2005	2006	2007	2008
	Toetus kr	Toetus kr	Toetus kr	Toetus kr	Toetus kr
Helme Sanatoorne Internaatkool	79 082	-	-	-	-
Hummuli vald	-	-	348 495	-	-
Karula vald	-	49 147	85 396	389 566	-
MTÜ Hellenurme Mõis	-	-	55 000	-	-
MTÜ Otepää Aianduse ja Mesinduse Selts	-	-	61 132	-	-
MTÜ Paju Pansionaadid	-	-	250 604	-	-
MTÜ Tõlliste Avatud Noortekeskus	-	-	105 224	-	-
Otepää vald	239 924	-	-	-	303 865
Palupera vald	-	334 188	-	-	500 000
Puka vald	-	21 555	60 000	395 581	300 000
Põdrala vald	-	350 000	-	500 000	-
SA Otepää Tervisekeskus	38 200	-	-	-	-
SA Taheva Sanatoorium	-	79 405	68 735	-	-
Sangaste vald	134 738	37 923	350 000	-	-
Taheva vald	136 230	-	350 000	500 000	178 781
Tõlliste vald	80 265	87 157	-	499 094	418 692
Tõrva linn	200 002	241 558	330 000	-	1 000 000
Valga linn	304 000	605 700	136 172	455 566	497 082
Õru vald	69 650	-	-	-	-
KOKKU	1 282 091	1 806 633	2 200 758	2 739 807	3 198 420

Tabel 4-15 Kohaliku omaalgatuse programmist toetust saanud

Toetuse saajad	2006 toetus kr	2007 toetus kr	2008 toetus kr
MTÜ Ala Küla Arendusselts	-	9 000	25 000
MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskus	3 663	15 000	10 541
MTÜ Domus Petri Kogu	-	25 000	-
MTÜ EELK Karula Kogudus	4 000	-	-
MTÜ ELK	-	12 648	-
MTÜ Hummuli Noortekeskus	8 600	28 550	4 100
MTÜ Jaanikese Puhkekeskus	-	15 000	-
MTÜ Jeti Küla	-	-	15 400
MTÜ Kaagjärve Külakeskus	4 220	-	-
MTÜ Kalme Külaselts	6 580	25 000	-
MTÜ Karukäpp	-	-	21 990
MTÜ Karula Hoiuühing	-	22 000	-
MTÜ Karula Naisselts	14 214	-	-
MTÜ Kodukant Sangaste	28 273	15 000	9 500
MTÜ Kodupaiga Külaselts	-	19 308	16 504
MTÜ Kungla	-	61 000	50 000
MTÜ Laulu-mängu-tantsustuudio Naeratus	-	16 430	15 000
MTÜ Leebiku Külaselts	6 780	27 265	-
MTÜ Lotamõisa Arendus	-	-	25 000
MTÜ Lüllemäe Rahvaõpistu	36 297	38 200	33 870
MTÜ Nuustaku	-	6 940	-
MTÜ Nõuni Maanaiste Selts	-	23 800	-
MTÜ Otepää Aianduse ja Mesinduse Selts	7 065	-	-
MTÜ Otepää Naisselts	-	9 740	13 000
MTÜ Otepää Pensionäride Ühendus	-	25 000	41 120
MTÜ Parmu Ökoküla	-	-	17 500
MTÜ Partnerlus	48 900	62 556	10 500
MTÜ P-rühm	15 000	11 900	18 000
MTÜ Puka Aianduse ja Mesinduse Selts	5 400	-	-
MTÜ Puka Naisselts	14 728	-	-
MTÜ Põdrala Külade Ühendus	-	-	12 340
MTÜ Ritsu Külaselts	-	12 600	22 300
MTÜ Sangaste Kihelkonnamuuseumi Selts	26 240	-	-
MTÜ Sangaste Skatehouse	5 596	-	-
MTÜ Sebra Koolitus	-	-	31 730
MTÜ Segakoor Rõõm	-	18 700	26 610
MTÜ Sooru Arendus	-	17 995	24 000
MTÜ Sooru Naisselts	9 718	10 000	38 153
MTÜ Spordiklubi Karula	12 065	3 122	-
MTÜ Stuudio Hikaro	-	17 900	-
MTÜ Stuudio Joy	-	25 000	6 600
MTÜ Sõsarad	-	23 010	-
MTÜ Taagepera Külaselts	-	-	36 183
MTÜ Tantsuklubi CRIS	-	21 190	8 500

MTÜ Tantsuklubi Mathilda	4 000	-	20 969
MTÜ Tõlliste avatud noortekeskus TANK	-	23 000	-
MTÜ Tõlliste valla pensionäride ühendus Elurada	14 659	7 742	-
MTÜ Tõrva Puuetega Inimeste Liit	-	23 199	15 000
MTÜ Valga Country Dancers	-	-	25 000
MTÜ Valga Koerteklubi	-	-	18 748
MTÜ Valga Liikumispuuetega Inimeste Selts	-	3 346	-
MTÜ Valga Piljardiklubi	-	20 000	-
MTÜ Valga Saalihoki Klubi	-	24 990	-
MTÜ Valgamaa Kodukandi Ühendus	50 839	44 560	29 220
MTÜ Valgamaa Pensionäride Ühendus	25 750	-	-
MTÜ Valgamaa Puuetega Inimeste Koda	29 824	37 719	-
MTÜ Valgamaa Rahvakunsti ja Käsitöö Keskselts	21 250	-	-
MTÜ Valgamaa Spordiliit	-	42 458	65 000
SA EELK Misjonikeskus	-	-	25 000
Seltsing «Hargla Maanaiste Klubi»	-	5 350	-
Seltsing «Hargla Külaselts»	23 380	25 800	20 731
Seltsing «Koikküla Külaselts»	5 800	27 524	16 343
Seltsing «Kuigatsi Külamaja»	17 862	-	-
Seltsing «Lüllemäe Külaselts»	12 400	-	-
Seltsing «Makita Külaseltsing»	-	-	12 390
Seltsing «Neeruti Külaselts»	5 135	-	18 410
Seltsing «Nõuni Külaselts»	12 330	10 645	-
Seltsing «Otepää pensionäride ühendus»	15 000	-	-
Seltsing «Palupera valla pensionäride ühendus Pihlakobar»	13 340	9 625	-
Seltsing «Priipalu Külaseltsing»	-	-	13 505
Seltsing «Pori Külaselts»	8 940	18 250	-
Seltsing «Restulased»	-	-	25 000
Seltsing «Riidaja Spordiselts»	-	12 400	-
Seltsing «Sangaste Pensionär»	5 310	35 120	-
Seltsing «Tagula Külaselts»	-	-	19 539
Seltsing «Tsirgumäe Sooblase külaselts»	-	7 592	7 963
Seltsing «Virtsjärve»	27 300	20 700	-
KOKKU	550 458	1 018 874	866 259

Valga Maavalitsuse välissuhted

Läti Vabariigi Valka Rajoon. Lepingupartner Valka Rajooninõukogu. Vahetust naabrusest tulenevalt ulatuvad sõprussidemed aastakümnete taha ning praegused partnerid kannavad neid edasi õigusjärglastena. Praegune raamleping pärineb 1995. aastast. Geograafilise läheduse omavahelise seotuse tõttu hõlmab koostöö pea kõiki tegevusvaldkondi. Valgamaa ja Valka rajooni omavalitsusi puudutavates koostöö küsimustes osaleb maavalitsuse kõrval koostöös aktiivselt ka Valgamaa Omavalitsuste Liit.

2008. aastal langetas Läti valitsus otsuse administratiivreformi läbiviimise kohta, millega kaob Valka rajoon peale Läti järgmisi kohalikke valimisi 2009. aasta juunis. Praeguse Valka rajooni territooriumile jääb siis kolm omavalitsusüksust – Valka, Smiltene ja Strenči kihelkonnad (*novads*) – kaks praegust Valka rajooni valda liituvad aga teiste kihelkondadega. Sellise perspektiivi ning EL piiriüleste programmide uue planeeringuperioodi algusest tingitud pärsituse tõttu Valga Maavalitsus ja Valka Rajooninõukogu 2008. aastal uusi piiriülese koostöö ühisprojekte EL programmidest ei taotlenudki.

Kõige märkimisväärsemaks saavutuseks Valga-Valka koostöös kujunes 2008. aastal Riia–Lugaži reisirongi marsruudi pikendamine üle riigipiiri Valga jaamani, mida tähistati pidulikult 25. aprillil, kui üle seitsme aasta esimene reisirong Riiast Valga jaama sisenes. Jätkusid ka Valgamaa ja Valka rajooni omavalitsusjuhtide sidemed, mille raames Valgamaa Omavalitsuste

Liit korraldas oma Valka rajooni kolleegidele 1.–2. oktoobril ekskursiooni Lõuna-Eestis ja ühisürituse Otepääl. Meeleolukaks kujunes ka ajaloolise Valga Kreisi 225. aastapäeva ühine tähistamine 29. juunil 2008, kui korraldasime valgalastele ja valkalastele rahvamatka ühistel ajalooradadel.

Saksamaa Liitvabariigi Mecklenburg-Vorpommerni Liidumaa Parchimi ringkond. Lepingupartner Parchimi Ringkonna Administratsioon. Sõprussidemed on välja arenenud omaaegsete ENSV ja SDV sidemetest 1980. aastate alguses. Koostöö hõlmab kultuuri- ja noorsoovahetust. Viimastel aastatel on see koostöö olnud loid ja omavahelist suhtlemist piirkondade juhtorganite tasemel ei ole sisuliselt toimunud.

Soome Vabariigi Ylistaro vald. Lepingupartnerid on Ylistaro valla volikogu ja valitsus. Ametlikud sõprussidemed alates 1988. aastast. Koostöövaldkonnad on kultuur, sport, haridus jne. Ka 2008. aastal toimus sõpruspiirkondade juhtkondade vaheliste delegatsioonide vahetus kaks korda. Mais külastas korraline Ylistaro delegatsioon Valgamaad. 5.–7. oktoobrini külastas Valgamaa delegatsioon Seinäjoki linna ja Ylistaro valda, et tutvuda üksikasjalikumalt sealse omavalitsusreformi kogemusega. Kuigi 1. jaanuarist 2009 Ylistaro valda iseseisva omavalitsusüksusena enam ei ole, sest koos Nurmo vallaga liitutakse Seinäjoki linnaga, on osapooled endiselt huvitatud koostöö jätkumisest.

Rootsi Kuningriigi Jämtlandi lään. Lepingupartnerid on Jämtlandi Lääni Volikogu, Jämtlandi Lääni Valitsus ning Jämtlandi Lääni Omavalitsuste Liit. Sõprussidemed algasid 1991. aastal vahetult pärast Eesti iseseisvumist ning esimene koostööleping sõlmiti 1992. a. Koostöös osaleb aktiivselt ka Valgamaa Omavalitsuste Liit. 2008. aasta jaanuaris sõlmiti neljas viieaastane sõpruse ja koostöö raamleping kuni aastani 2012, mis näeb ette koostööd sellistel aladel nagu haridus, kultuur, tervishoid, sotsiaalpoliitika, keskkond, demokraatia areng, ettevõtlus, luterlike koguduste vaheline koostöö jne.

2004. aastal lisandus demokraatiaalase väljaõppe ühisprojekti Jämtlandiga Vene Föderatsiooni Staraja Russa rajoon (ESISRANO projektid). 2008. aastal viidi kolmepoolses koostöös läbi seminarid Valgas, Staraja Russas ja Jämtlandis. 2008. aasta jääb sellises formaadis läbiviidav koostöö viimaseks, sest projektide Rootsi poolne rahastaja SALA-IDA nimeline fond Venemaa suunalist koostööd enam ei toeta. Samuti jõuti viieaastase koostöö jooksul läbi viidud seminaride käigus põhilised omavalitsuste tööd puudutavad küsimused läbi arutada. Valgamaa ja Jämtland püüavad edaspidi arendada omavalitsuslikku väljaõpet Ukraina suunal, mille Eesti on kuulutanud oma arenguabi ja -koostöö prioriteetseks piirkonnaks.

Uus moment Valgamaa ja Jämtlandi koostöös oli suund ettevõtlust puudutava tegevuse arendamisele. Nii külastas Valgamaad novembri lõpus Jämtlandi esindus, kusjuures osaleti Valga ja Tõrva piirkondade ettevõtjate ümarlaudadel ning töötati välja esialgne tegevuskava, mida hakatakse järgmistel aastatel ellu viima.

Vene Föderatsiooni Novgorodi oblasti Staraja Russa rajoon. Lepingupartner on Staraja Russa Munitsipaalrajoon. Ametlikud sõprussidemed alates 1998. aastal, kui sõlmiti koostöö raamleping, mis näeb ette koostööd kultuuri, noorsootöö, hariduse jms alal. Koos Rootsi Jämtlandi lääniga viidi Põhjamaade Ministrite Nõukogu abiga läbi ka projekt ESISRANO, mille käigus tutvustati Staraja Russa omavalitsustöötajatele nüüdisaegsete omavalitsuste funktsioneerimise põhimõtteid Euroopas. 2008. aastal jätkati tegevust kolme seminari läbiviimisega jaanuaris Valgamaal, aprillis Staraja Russas ja augustis Jämtlandis. 2008. aasta jäi sellise koostöö jaoks viimaseks. Ka Ukraina suunalise koostööga liitumist ei pidanud Staraja Russa enda jaoks sobivaks. Seega ootavad Valgamaa ja Staraja Russa koostööd 2009. aastal ees suuremad muutused.

2002. aastal alanud kontaktid **Ungari Somogy komitaadiga** arenesid koostöölepinguks, mis allkirjastati 2005. Koostöö puudutab kultuuri, noorsootöö, turismi ja teisi valdkondi. 2008. aastal külastas Somogyt Valgamaa delegatsioon. MTÜ Kungla kutsus programmi «Euroopa noored» raames Somogy maakonnast külla noorte muusika- ja teatritrupi.

Koos Võru ja Põlva maakondadega jätkusid **Poola Lublini vojevoodkonnaga** kontaktid ka 2008. aastal. Delegatsioonide vahetuseni siiski ei jõutud.

2003. aastal lisandus Ukraina Tallinna saatkonna initsiatiivil ka koostöö **Ukraina Vabariigi Volõõnia oblasti Šatski rajooniga**. Valgamaa Omavalitsuste Liidu ja välisministeeriumi vahel sõlmiti leping, mille alusel viiakse ellu Šatski rajooni arengustrateegiat ettevalmistav projekt, mis valmis 2008. aasta lõpus. 2008. aastal toimus selle projekti raames Šatski rajooni delegatsiooni külastus Valgamaale. Valgamaa esindus osales koos Šatski rajooni juhtkonnaga 14.–17. novembril Strasbourgis toimunud Euroopa arengupäevadel, kus tutvustati meie koostöökogemust ka Euroopa tasemel.

2004. aastal kujundati Eesti, Läti ja Vene Föderatsiooni Piirialade Koostöönõukogu (kuhu peale Valgamaa kuuluvad Eestist veel Võru ja Põlva maakonnad) ümber **euroregiooniks Euregio «Pskov-Livonia»**. Selles koostöös osalevad Valga Maavalitsus ja Valgamaa Omavalitsuste Liit koos. Valga MV osales küll Euregio Pskov-Livonia juhtkonnas, kuid 2008. aastal ainult Valgamaad puudutavaid tegevusi euroregiooni raames läbi ei viidud.

Alates 2003. aastast on Valga Maavalitsus iga-aastaselt sõlminud koostöölepingu **Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindusega Eestis**. Eesmärk on tuua Põhjamaid Valgamaale lähemale. See tegevus jätkus ka 2008. aastal.

4.2.2 Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskus

Kuna alates 1.12.2008 muutus Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskuse struktuur, ei ole Valgas enam ühtegi iseseisvat Lõuna maksu- ja tollikeskuse allüksust. Valgas asub 2 teeninduskohta:

Viljandi 23, 68206 Valga (maksud). Telefon 676 4375 ja 676 4376, faks 676 4371, e-post valga@emta.ee

Viljandi mnt, 68205 Valga (toll). Telefon 764 0177, 766 9100, faks 764 2415.

Valga teeninduskohtades töötab 23 Maksu- ja Tolliameti ametnikku, enne 1.12.2008 oli neid aga 27. Maksuvaldkonna klienditeeninduse tööd korraldab Valgas Lõuna maksu- ja tollikeskuse teenindusosakonna juhtivspetsialist Õie Linde.

4.2.3 Muinsuskaitseameti Lõuna-Eesti järelevalveosakond

Aadress Aia 17, 68203 Valga. Telefon/faks 766 6326, e-post paris@muinas.ee

Valgamaa vaneminspektor Mari-Liis Paris

Muinsuskaitseameti rahastamisel 2008. aastal mälestistel tehtud suuremad tööd

• Karula pastoraadi peahoone varemete konserveerimise eeltööd (projekti koostamine, konstruktsioonide tugistamine-katmine, varingute eemaldamine jms) – 235 000 krooni;

• Otepää kirikuaia piirdemüüri lääneosa (40 jm ulatuses) ja kahe peaväravaposti katmine konserveeriva tsingitud terasplekist katusega – 35 000 krooni;

• Otepää pastoraadi peahoone idakülje katusekonstruktsioonide restaureerimine ja tsingitud terasplekist katte paigaldamine (I etapp) – 560 000 krooni;

• Otepää vana kalmistu hauatähiste ja piirdeaedade restaureerimine – 70 000 krooni;

• Riidaja mõisa peahoone katusekonstruktsioonide restaureerimine, S-katusekividest katte paigaldamine, akende ja uste restaureerimine – 1 300 000 krooni.

Lisaks koostati muinsuskaitse eritingimusi ja restaureerimisprojekte.

2008. aasta lõpetatud töödest olid mahukamad Taagepera (Ala küla) ja Ilmjärve kiriku katuste restaureerimistööd. Taagepera teostas töid Rändmeister OÜ Juhan Kilumetsa ning Ilmjärves Frantsiskus OÜ Tõnu Parmaksoni juhtimisel.

Märkimist väärib ka Muinsuskaitseameti koostööpartnerite tunnustamine konverentsil «15 aastat Muinsuskaitseametit taasiseseisvunud Eestis» 17. oktoobril 2008 Tallinnas Mustpeade Maja valges saalis. Valgamaalt väärisid tunnustamist Mae Juske – Hellenurme veski omanik kultuuripärandi heaperemeheliku hoidmise ja tutvustamise eest ja Lembit Mäesalu, Helme valla ehitus- ja majandusnõunik – tänuväärse tegevuse eest kultuuripärandi järjepideval säilitamisel, hoolduse ja restaureerimistööde korraldamisel. Tööd: Helme pastoraadihoone restaureerimine, Helme linnuse varemete konserveerimine ja ümbruse hooldustööd, Barclay de Tolly mausoleumi restaureerimistööde korraldamine.

Olulised olid ka muinsuskaitsekuule pühendatud talgud ja üritused, märkimist väärib avaüritus 2. mail Kuigatsi mõisapargis. Talguid aitas korraldada Õnne Paimre koos Kuigatsi Külaseltsiga.

4.2.4 Tööinspektsiooni Lõuna inspektsioon

Aadress Kesk 12, 68203 Valga, Telefon 764 0962

Valgamaa tööinspektor-jurist Jaan Noorsalu, e-post Jaan.Noorsalu@ti.ee

Valgamaa töövaidlusküsimusi lahendab Võru töövaidluskomisjon, mille juhataja on Merike Kalda, telefon 782 3016.

2008. aastal registreeriti Valgamaal 47 tööõnnetust, neist 11 olid rasked.

Osalise tööaja rakendamine või osaliselt tasustatava puhkuse andmine töömahu või tellimuste ajutisel vähenemisel 2008. aastal Valgamaal: 14 ettevõtet, puudutas 251 inimest (2007. aastal 1 ettevõte – puudutas 18 inimest).

Kollektiivsed koondamised 2008. aastal Valgamaal: 5 ettevõtet, puudutas 67 inimest (2007. aastal 2 ettevõtet, puudutas 20 inimest).

Tabel 4-16 Tööinspektsiooni tegevusnäitajad Valgamaal

	2006	2007	2008
Külastusi kokku	408	353	255
Külastatud ettevõtteid kokku	149	155	183
Töötervishoid ja tööohutus (külastatud ettevõtete arv)	118	91	109
Töösuhted (külastatud ettevõtete arv)	112	112	64
Töötervishoiu ja tööohutuse külastusi kokku	178	141	154
Töösuhete külastusi kokku	230	212	96
Töötajate arv üldkontrollitud ettevõtetes:	2134	4981	9120
sh ettevõtetes, kus kontrolliti töötervishoidu ja tööohutust	1024	1585	5663
sh ettevõtetes, kus kontrolliti töösuhteid	1110	3396	3457

Allikas: Tööinspektsiooni Lõuna inspektsioon

Tabel 4-17 Töövaidluskomisjoni tegevusnäitajad Valgamaal

	2007	2008
Eelmisest kvartalist lahendamata jäänud avalduste arv	1	11
Esitatud avalduste arv	43	133
neist töötaja poolt	43	130
Lahendamisel avalduste koguarv	44	144
Lahendatud avalduste arv	35	116
Nõue rahuldatud	21	105
Nõue rahuldamata jäetud	3	8
Keeldutud avalduse vastuvõtmisest või menetlus lõpetatud	11	28
Töötajate nõuded		
Töölepingu lõpetamise ebaseaduslikuks tunnistamise nõudeid	8	18
Töötamise ajal maksmata palga nõue	29	73
Tööraamatu, lõpparve kinnipidamise hüvitise nõue	22	47
Distsiplinaarkaristuse tühistamise nõue	1	3
Palgast, hüvitisest ebaseadusliku kinnipidamise nõue	1	-
Saamata puhkuse ja maksmata puhkusetasu nõue	12	5
Muud nõuded	15	41

Allikas: Tööinspektsiooni Lõuna inspektsioon

4.2.5 Tarbijakaitseameti Valgamaa talitus

Aadress Aia 17, kabinet 203, 68203 Valga. Telefon 766 6330 (E, N), e-post leini.kirsimae@consumer.ee

Peainspektor Leini Kirsimäe

2008. a teostati järelevalvet kauplejate osas 250 korral;

• menetleti 37 väärtegu;

• nõustati 278 tarbijat;

• ohtlike kaupade infosüsteem RAPEX ohuteadetest kontrolliti 356 toodet.

Nõustamisküsimustes domineerisid tööstuskaupade kvaliteedi ja müügigarantiiga seotud probleemid. Üldiste kauba müüginõuete ja teeninduskultuuri probleemidega pöörduti talitusse 26 korral. Kaubagruppidest jalatsid – 24 pöördumist; erinevad elukondlikud teenused (nt arstiteenus, heakord) – 18 korral; küte, vesi, elekter, prügiprobleemid – 22 korral; kommunikatsiooniteenused – 20 korral; mobiilid, telefonid – 12 korral; väiksemad kodukaubad (pannid, potid, kellad, tolmuimejad) – 15 korral; korteriühistute küsimused – 16 korral; ehitusteenused – 10 pöördumist; ehitusmaterjalid – 10 pöördumist; arvutid, arvutitarvikud – 8 pöördumist; suurem kodutehnika – 6 pöördumist; autod, autotarvikud – 8 pöördumist; telerid, videotehnika, foto – 11 pöördumist; mööbel – 6 pöördumist; tööriistad – 5 pöördumist; toidukaupade müüginõuete ja kvaliteedi osas oli pöördumisi 11. Ettevõtjaid nõustati kaubandusnõuete küsimustes 43 korral.

4.2.6 Kagu Piirivalvepiirkond

Aadress Räpina mnt 20a, 65606 Võru. Telefon 786 1701

Kagu Piirivalvepiirkond on Siseministeeriumi valitsemisalas asuva Piirivalveameti kohalik täidesaatva riigivõimu volitusi omav asutus. Piirkonna tegevusvaldkond oli möödunud aastal riigipiiri valvamine ja kaitsmine, piiriületuse korraldamine piiripunktides, otsingu- ja päästetööde teostamine, Eesti-Läti riigipiiril ning sisemaal oma tegevuspiirkonnas kompensatsioonimeetmete rakendamine.

Piirilõik

Kagu Piirivalvepiirkonna valvatava piirilõigu pikkus on 469,1 kilomeetrit, sellest Eesti–Läti riigipiiri 281,6 kilomeetrit.

Kagu Piirivalvepiirkonna tegevuspiirkond Valga maakonnas hõlmab Helme, Hummuli, Karula, Taheva ja Tõlliste valla ning Tõrva ja Valga linna territooriumi.

Kagu Piirivalvepiirkonna eesmärgid 2008. aastal sisepiiril:

1) Euroopa Liidu välispiiride valvekorraldusega ja kompensatsioonimeetmete kasutamisega sisepiiridel on tagatud piiriturvalisus;

2) hättasattunud inimeste päästmiseks on tagatud alaline valmidus ja päästmise kiirust on suurendatud;

3) tagada sisepiiril piirkontrolli taastamise võimekus.

Personal

31.12.2008 seisuga oli Kagu Piirivalvepiirkonna struktuuris kokku 469 ametikohta, sisepiiril töötab 53 piirivalveametnikku. Valga maakonnas paiknevad Kagu Piirivalvepiirkonna kaks struktuuriüksust: sisepiiri koordinatsiooni- ja koostöö talitus ning valmidusüksus.

Sisepiiri koordinatsiooni- ja koostöötalitus

Sisepiiri koordinatsiooni- ja koostöötalituse (SPKKT) põhiülesanne oli piiriülese ja siseriikliku koostöö korraldamine teiste riigiasutuste ning kohalike omavalitsuste üksustega siseriikliku julgeoleku ja majandustegevuse tagamisel, samuti piirikontrolli taaskehtestamise korraldamine ja teostamine Eesti-Läti riigipiiril. Sisepiiri koordinatsiooni- ja koostöötalitust juhib piirivalvemajor Toivo Liider. Talituse koosseisu kuulub kolm liikuvat üksust ja kontaktpunkt.

Liikuvad üksused teostasid 2008. aastal ühispatrulle ja -operatsioone politseiga, Maksu- ja Tolliameti liikuvate üksustega, Kodakondsus- ja Migratsiooniametiga, kohalike omavalitsuste esindajatega ning Läti piirivalvega. Liikuvate üksuste kaasabil avastati 2008. aastal suurel hulgal erinevaid õigusrikkumisi. Piirivalve menetluses olnud õigusrikkumisi avastati Valgamaal 138, neist Valga linnas 99. Peamiselt menetleti riigipiiri seaduse sätete rikkumisi, kus välismaalastel puudusid kehtivad isikut tõendavad dokumendid (RiPS §11¹ lg 4). Schengeni liikmesriikides reisimisel on isikutel kohustus kaasas kanda kehtivat isikut tõendavat dokumenti. Tänu liikuvate üksuste tegevusele on tunduvalt paranenud õiguskord piiriäärsetes valdades.

Informatsiooni vahetamine Läti piirivalvega toimub läbi Valga-Valka kontaktpunkti, mis asub Läti Vabariigi territooriumil. Kokku on Eesti poolelt Läti poolele saadetud 2008. aastal 1026 päringut ning Läti poolelt on saadud 1244 päringut.

Aastal 2008 alustati Eesti-Läti riigipiiril puidust piiripostide väljavahetamist ja piirikupitsate renoveerimist. Välja vahetati 43 piiriposti.

Valmidusüksus

Valmidusüksuste põhiülesanne on piirkondade operatiivvalmiduse tagamine ning isikkoosseisule erialase ja eriolukordades tegutsemise täiendõppe korraldamine. Valmidusüksust juhib piirivalvekapten Rain Kuus.

2008. aastal korraldati valmidusüksuses piirivalve isikkooseisule erinevaid tööalaseid koolitusi. Esimesel poolaastal korraldati «Piirivalveametnik I» esmaõppekursus, kus piirivalvealaseid algteadmisi omandas 17 inimest. Teisel poolaastal korraldati täiendkoolitusi juba piirivalveteenistuses olevatele piirivalveametnikele.

4.2.7 Kaitseliidu Valgamaa Malev

Staap Võru 12, 68205 Valga. Telefon 766 8030, faks 766 6741, e-post valga@kaitseliit.ee

Malevapealik kapten Rein Luhaväli

Staabiülem kapten Valdeko Nielson

Liikmeskond:

Kaitseliitlasi 340

Noorkotkaid 208

Kodutütreid 241

Naiskodukaitse 46

Olulisemad sündmused malevas 2008. aastal:

- Paju lahingu 89. aastapäev
- Eesti Vabariigi 90. aastapäeva tähistamine
- Maakaitsepäev Valgas
- Osalemine sõjalis-sportlikul retkel «Eel-Erna»
- Osalemine sõjalis-sportlikul retkel «Erna retk»
- Kaitseliidu aastapäeva ja Maleva aastapäeva tähistamine

Kodutütarde üritused:

- Võistlusmatk «Väle jänes»

- Võistlusmatk «Kuperjanovlaste rada»
- Kodutütarde vabariikliku võistlusmatka «Ernake» läbiviimine ja osalemine
- Vabariiklik kodutütarde orienteerumise esivõistlus
- Nooremate kodutütarde vabariiklik matkamäng
- Suvelaager
- Sügislaager

Noorte kotkaste üritused:

- Võistlusmatk «Väle jänes»
- Võistlusmatk «Kuperjanovlaste rada»
- Noorte kotkaste vabariikliku oskuste võistluse korraldamine ja läbiviimine
- Vabariiklik võistlusmatk «Mini-Erna»
- Vabariiklik noorte kotkaste orienteerumise esivõistlus
- Suvelaager

Naiskodukaitse Valgamaa ringkonna üritused:

- Naiskodukaitse Lõuna piirkonna laskevõistluse läbiviimine
- Lõuna piirkonna esmaabi praktiliste harjutuste läbiviimine

Spordi- ja seltskonnaüritused:

- Kaitseliidu, piirivalve ja politsei vaheline laskevõistlus
- Laskevõistlus «Koloneli laskmine»
- Osalemine «Valga ujukirallil»
- Osaleti Valgamaa meistrivõistlustel korvpallis
- Osaleti Valga linna päevadel

Koostöö teiste ametkondadega:

- Kaitseliitlastest abipolitseinikud toetasid Valga politseijaoskonda korrakaitse tagamisel
- Avaliku korra tagamine mitmetel üritustel Valgamaal
- Päästeamet aitas mehitada kontrollpunkti vabariiklikul noorte kotkaste oskuste võistlusel
- Kodutütred tegutsesid aktiivselt Päästeameti noorterühmas

4.2.8 Lõuna-Eesti Päästekeskuse Valgamaa Päästeosakond

Aadress Jaama pst 16, 68204 Valga. Telefon 766 9711, faks 766 9739, e-post valga@rescue.ee

Juhataja Alar Roop, telefon 766 9711, e-post alar.roop@rescue.ee

Valgamaa Päästeosakond on Lõuna-Eesti Päästekeskuse territoriaalne struktuuriüksus Valgamaal. Päästeosakond koosneb neljast allstruktuuri üksusest (komandost): Valga päästekomando, Tõrva päästekomando, Otepää päästekomando ja Puka päästekomando. Maakonnas paiknevad sellele lisaks veel kaks tuleohutusbüroo vaneminspektorit, ennetustöö vanemspetsialist ja korrapidamisbüroo Valga grupp.

Päästetöödest ja selleks valmistumisest

Valgamaa päästjad ja meeskonnavanemad läbisid komandosisese õppe ja sooritasid edukalt füüsilised kontrollkatsed vastavalt kavale. Sisekaitseakadeemiasse asus õppima kaks meest. Jätkati operatiivtöötajate vaktsineerimist nii puukentsefaliidi kui ka B-hepatiidi vastu. Valgamaa Päästeosakond sai kaks uut päästeautot, neist ühe sai Valga päästekomando ja teise Otepää päästekomando. Samuti saadi uut päästevarustust uute autode tarvis. Vahetati välja hulgaliselt kaitseriietust ning jagati kätte pääste vormiriietust.

Kriisireguleerimisest

Lõuna-Eesti Päästekeskuse ülesanded kriisireguleerimise valdkonnas on valla- ja linnavalitsuste nõustamine kriisireguleerimisalastes küsimustes ning osalemine maakonna riskianalüüsi tegemisel ja kriisireguleerimisplaani koostamisel. 2008. aastal täiendati ja uuendati Valga maakonna riskianalüüsi. Lisaks käivitati päästekeskuse kriisireguleerimisbüroo eestvedamisel kõigis Valgamaa kohalikes omavalitsustes riskide hindamine. Selle tegevuse käigus kaardistati ka kohalikes omavalit-

sustes asuvaid ressursse, mida oleks võimalik kasutada suurõnnetuste ja hädaolukordade lahendamisel. Maakonna kriisikomisjoni ja kohalike omavalitsuste kriisialaste ülesannete täitmise harjutamiseks korraldati detsembri alguses staabiõppus, mille teema oli ekstreemsed ilmastikutingimused.

Lisaks teostas Lõuna-Eesti Päästekeskus 2008. aastal kemikaaliohutusalast järelevalvet viies Valga maakonnas asuvas ohtlikus ettevõttes. Samuti kooskõlastati ühe kohaliku omavalitsuse üldplaneering ning ühele üldplaneeringule esitati Lõuna-Eesti Päästekeskuse poolsed lähtetingimused.

Päästeala ennetustööst

Jätkus eelmisel aastal käivitunud projekt «Kodu tuleohutuks», mis kutsus inimesi muutma oma kodud tuleohutuks ja turvaliseks paigaks. Kampaaniat toetasid erinevad üleriigilised meediakampaaniad. Valgamaal nõustati 2008. aastal 290 majapidamist ja päästeteenistuse abiga paigaldati nõustatud kodudesse ka suitsuandurid.

Projekti «Kodu tuleohutuks» raames viidi kohalikes omavalitsustes ja haridusasutustes läbi ohutusalaseid infopäevi. Eraettevõtetes viidi läbi tuleohutusalaseid koolitusi.

Valga maakonnas hinnati haridusasutuste evakuatsiooni hoonest 22 korral ning kompleksõppus koostöös politsei ja kiirabiga toimus Otepää Gümnaasiumis.

Viimast aastat toimus ka üleriigiline ennetustöö projekt «Nublu kaitseb ja õpetab», kus kõik Valgamaa koolide 1. klasside õpilased said suitsuanduri, Nublu aabitsa ja käitumisjuhised õnnetuse korral.

Käivitati kaks uut üleriigilist jätkuprojekti. Projekt «Nublu aitab», mis kujutab endast praktilist teooriaõpet lasteaia viimastele rühmadele (6–7aastased). Eesmärk on anda lastele edasi põhiteadmised tuleohutuse valdkonnast, mida väikesel lapsel on vajalik teada.

Teine projekt oli «Tean tulest» ehk lapsed käisid komandos õppimas. Projekti eesmärk oli kasutada võimalikult praktilisi vahendeid loomaks põnev ja mitmekülgne komandokülastus.

Päästeteemalisele loominguvõistlusele laekus 2008. aastal Valgamaal 323 tööd (53 kirjatööd, 252 joonistust ja muud loomingut 18). Valgamaalt tuli üleriigilisele auhinnalisele kohale Otepää Gümnaasiumi õpilane. Loominguvõistlusele laekunud töödest tehti näitus ja parimad koos juhendajatega said autasud.

Tuleohutusjärelevalve

Tabel 4- 18 Riiklik tuleohutusjärelevalve ja menetlused

Viidi läbi riiklik tuleohutusjärelevalve	123 objektil
Anti koormisega haldusakte	88
Järelkontrollid haldusaktide täitmise üle	72 objektil
Karistati väärteokorras tuleohutusnõuete rikkumise korral	34 korral summas 13 560 kr
Nõuti välja sunnivahendina sunniraha haldusakti täitmata jätmise tõttu	5 korral summas 39 000 kr
Lõuna-Eesti Päästekeskuse poolt alustatud kriminaalmenetlusi tulekahju korral	4

Allikas: Valgamaa Päästeosakond

Tabel 4-19 Ehituslik tuleohutus

Heakskiidu saanud ehitusprojekte	255
Kooskõlastatud detailplaneeringud	43
Väljastatud teatisi ehitiste kasutusloa väljastamiseks	65

Allikas: Valgamaa Päästeosakond

Tabel 4-20 Valgamaa Päästeosakonna poolt registreeritud sündmused

	2004	2005	2006	2007	2008
Tulekahju	340	218	341	205	176
Radioaktiivne saastumine	-	-	-	-	-
Kemikaalidega saastumine	-	-	-	-	-
Naftasaadustega saastumine	7	4	6	9	14
Loodusjõududest põhjustatud sündmus	3	50	23	11	41

Lõhkekeha plahvatus	-	1	-	-	-
Muu plahvatus	-	-	-	-	-
Pommiähvardus	1	1	-	-	2
Väljasõit liiklusõnnetuse paika	16	20	40	30	39
Lennuõnnetus	1	-	-	-	1
Raudteeavarii	-	-	-	-	-
Õnnetus veekogul	1	6	-	5	2
Gaasiavarii	8	3	4	-	-
Kommunaalavarii	-	-	-	-	3
Elektrivõrgu avarii	-	-	-	-	4
Töö- või olmetrauma	-	1	-	2	1
Tootmisavarii	-	1	-	-	-
Teadlikult vale väljakutse	-	-	1	-	-
Ekslik väljakutse	45	24	9	23	83
Teenus	60	137	19	-	2

Allikas: Valgamaa Päästeosakond

Tabel 4-21 Tulekahjud

Tulekahjud	Valga	Tõrva	Otepää	Tõlliste	Taheva	Karula	Hummuli	Helme	Põdrala	Puka	Sangaste	Palupera	Õru	Kokku
Hoonetes	24	4	9	6	2	1	2	2	3	6	3	4	-	66
Maastik (kulu)	9	-	4	6	1	1	1	3	-	4	1	2	1	33
Mets	2	-	-	3	1	1	-		-	2	-		-	9
Transpordivahend	-	1	2	3	1	-	1	2	-	-	1	-	-	11
Lõke/praht, muu tulekahju	24	9	14	4	-	3	2	-	1	7	-	4	2	70
Prügikast	8	1	-	-	-		1	-	-	-	-	-	-	10
Valeväljakutse, ekslik väljakutse	25	12	34	3	-	-	1	6	-	1	1	-	-	83
Kokku väljasõite	247	116	176	46	13	64	12	43	18	89	16	22	7	869
Tulekahjusid	43	15	29	22	5	6	7	7	4	20	5	10	3	176
Hukkunuid	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3
Vigastatuid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Allikas: Valgamaa Päästeosakond

4.2.9 Lõuna Politseiprefektuuri Valga politseijaoskond

Aadress Puiestee 4, 68203 Valga. Telefon 766 8111, e-post dokument@valga.pol.ee

Ülemkomissar Tõnu Kürsa, telefon 766 8101, e-post tonu.kyrsa@valga.pol.ee

Valga politseijaoskond on Valgamaal asuva Lõuna Politseiprefektuuri territoriaalne struktuuriüksus. Valga politseijaoskond koosneb neljast struktuuriüksusest, jaoskonna tööd korraldab ülemkomissar.

Politseijaoskonna koosseisu kuuluvad: patrullitalitus, Valga konstaablijaoskond, Otepää konstaablijaoskond ja Tõrva konstaablijaoskond.

Valga politseijaoskonnas töötab 47 politseiametnikku ja 7 teenistujat. Lisaks töötab Valgamaal veel 31 politseiametnikku ja 17 teenistujat, kes alluvad Lõuna Politseiprefektuuri funktsionaalsetele struktuuriüksustele. Kokku töötas Valgamaal 1.01.2009 seisuga 71 politseiametnikku ja 24 teenistujat.

Lõuna Politseiprefektuuri funktsionaalsed talitused Valgamaal on alljärgnevad:

• kriminaalosakond – narkokuritegude talitus, majanduskuritegude talitus, kriminalistikatalitus, Valga kriminaaltalitus;

• korrakaitseosakond – lubade talitus, preventsioonitalitus, arestimajade talitus (Valga arestimaja), liiklustalitus (Valga liiklusjärelevalve grupp);

• teenistusosakond – asjaajamistalitus, infosüsteemide talitus, majandustalitus;

• avalike suhete büroo.

Tabel 4-22 Politseiametnike jaotus Valgamaal

Ametnik	Valga politseijaoskond	Lõuna PP alluvuses
Kriminaalpolitseinikud	-	15
Korrakaitsepolitseinikud	40	16
Kokku	40	31
neist naisi	8	13

Allikas: Lõuna Politseiprefektuur

Prioriteetsed töösuunad Lõuna Politseiprefektuuris olid:

• alaealiste poolt ning alaealiste suhtes toimepandud kuritegude vastane võitlus;

• narkootiliste ning psühhotroopsete ainetega seotud organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus;

• rahapesukuritegude, inimkaubanduse ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus ning nendega seotud kriminaaltulu jälitamine ja konfiskeerimine;

• Schengeni süsteemiga liitumisest tulenenud keskkonnamuutuste kompensatsioonimeetmete rakendamine;

• liiklusturvalisuse tagamine.

Seatud prioriteetide täitmiseks allkirjastasid politseipeadirektor Raivo Küüt ja politseiprefekt Aivar Otsalt 2008. aasta veebruaris Lõuna Politseiprefektuuri tegevuskava, mis sisaldas üksikasjalikku plaani püstitatud eesmärkide saavutamiseks.

Jätkuvalt töötab Valga politseijaoskonnas välijuhtide süsteem, kus patrullide tööd korraldatakse patrullautost.

Jätkati kogukonnakeskse politseitöö arendamist koostöös kohalike omavalitsuste ja kogukonnaga. Suuremat tähelepanu pöörati omavalitsuste ja kogukonna informeerimisele politseitegevusest. Seda tegid nii kohalikud piirkonnakonstaablid, kui avalike suhete büroo ametnikud läbi erinevate meediakanalite. Kokku on politseiametnikud esinenud omavalitsuste ja kogukonna ees 91 korral.

Erinevatele meediakanalitele on esitatud: ajakirjanduses avaldatud 34 artiklit, sealhulgas omavalitsuste ajalehtedes 17 artiklit.

Valga linnas avati turvalisuse tagamiseks videovalvesüsteem, mille kaamerad valvavad Valga linna erinevaid probleemseid kohti. Aastaga on videovalve abil registreeritud 767 teadet, koostatud 132 väärteomaterjali, avastatud 154 liikluseeskirjade rikkumist ja 2 kuritegu.

Jätkuvalt pöörati suurt tähelepanu preventiivtööle ning eelkõige alaealistega seotud õiguserikkumiste ennetamiseks. Piirkonnakonstaablite ja preventiivtöögrupi poolt teostati kokku 4 alaealistele ja uimastiennetusele suunatud projekti. Koolides viidi läbi 47 loengut.

Jätkati Valgamaal traditsiooniliste politsei teabepäevadega, mis toimusid suvel Tõrvas ja Valgas. Valgas toimus teabepäev koos Läti Vabariigi Valka rajooni politseiga, üritus läks korda.

Politseiprefekt Aivar Otsalt autasustas teeneteplaatidega parimaid töötajaid: Valga politseijaoskonna 2007. aasta parim kriminaalpolitseinik on komissar Kaja Sommer ja parim korrakaitsepolitseinik on Tõrva KJ juhtivkonstaabel Külliki Jegorov.

Lisaks parimate teeneteplaatidele andis prefekt politseipeadirektori poolt annetatud eeskujuliku politseiniku aumärgi eeskujuliku teenistuse eest Tõrva konstaablijaoskonna komissarile Aleksander Zemskovile ja kriminaaltalituse komissarile Toomas Joakitile.

Turvalisuse tagamisel teeb Valga politseijaoskond tihedat koostööd Kagu Piirivalvepiirkonna, Kaitseliidu Valgamaa Maleva, Maksu- ja Tolliameti, Tarbijakaitseameti, Tööturuameti, Tööinspektsiooni ning Keskkonnainspektsiooniga.

Väga hea koostöö on Läti Vabariigi Valka rajooni politseiga. Kuna Eesti ühines Schengeni konventsiooniga, on piirid avatud ja kahel politseil on vaja rohkem ka koostööd teha. 2008. aasta jooksul on teostatud ühispatrulle 43 päeval, ühisoperatsioone on läbi viidud 14. Kokku on ühispatrullid avastanud 147 väärtegu.

Tabel 4-23 Õigusrikkumiste struktuur

	2004	2005	2006	2007	2008
Kuritegusid kokku (registreeritud/avastatud)	882/585	881/571	1016/731	969/658	911/643
I astme (raskeid) kuritegusid	24	57	30	60	66
sh tapmised	1	2	1	-	2
raske tervisekahjustuse tekitamine	2	2	2	4	1
narkokuriteod	8	9	2	42	48
Varavastaseid kuritegusid	513	469	615	352	373
sh vargused	424	393	564	302	331
röövimised	16	6	11	14	11
Avaliku korra raskeid rikkumisi	42	37	33	50	46
Kelmused	39	31	19	32	25
Alaealiste kuriteod	80	97	101	58	81
Väärtegusid	5049	4118	5489	6817	9905
sh LE rikkumisi	3230	2664	3234	4684	7339
neist joobes juhid	337	311	381	394	294

Allikas: Lõuna Politseiprefektuur

Tabel 4-24 Kuriteod omavalitsusüksuste lõikes

Omavalitsusüksus	2004	2005	2006	2007	2008
Helme vald	51	34	57	60	63
Hummuli vald	23	13	26	29	21
Karula vald	23	27	18	36	23
Otepää vald	78	59	74	92	106
Palupera vald	28	24	20	17	28
Puka vald	21	29	41	33	42
Põdrala vald	14	15	17	15	27
Sangaste vald	40	26	28	36	37
Taheva vald	33	23	17	14	14
Tõlliste vald	45	53	41	38	34
Tõrva linn	57	47	68	61	36
Valga linn	457	519	599	527	443
Õru vald	12	12	10	11	37

Allikas: Lõuna Politseiprefektuur

Tabel 4-25 Liiklusõnnetused

	2004	2005	2006	2007	2008
Inimvigastustega	37	51	49	58	54
neist joobes juhi süül	8	10	14	12	16
jalakäija/jalgratturiga	11	21	11	16	18
lastega	3	9	8	8	10
vigastatuid	41	76	71	72	69
neist joobes juhi süül	8	20	21	16	24
hukkus	4	2	4	4	3
neist joobes juhi süül	1	2	-	2	-
Varalise kahjuga	69	64	71	58	29

neist joobes juhi süül	17	20	31	16	7
Liiklusõnnetusi kokku	106	115	120	116	83
neist joobes juhi süül	25	30	45	28	23

Allikas: Lõuna Politseiprefektuur

4.2.10 Lõuna Ringkonnaprokuratuuri III osakonna Valga prokurörid

Aadress Vabaduse 10, 68204 Valga. Telefon 766 1623, faks 766 1138, e-post valga.info@prokuratuur.ee

Lõuna Ringkonnaprokuratuuri III osakonna Valga prokuröride poolt lahendati 2008. aastal tõendatud kuriteokoosseisuga 702 kuritegu 584 isiku suhtes (2007. aastal 800 kuritegu 539 isiku suhtes).

4.2.11 Tartu Maakohtu Valga kohtumaja

Aadress Vabaduse 10, Valga. Telefon 764 3738, faks 764 0394

Kohtumaja juht Aare Kaldma, telefon 766 1293

Kohtunikud: Hele Ilisson, Annemarie Gerassimov, Aivar Pellja

Tabel 4-26 Tegevusnäitajad

	2007	2008
Kriminaalasjad		
Saabunud kriminaalasjade arv	444	364
Lahendatud kriminaalasjad	402	381
Lahendamata kriminaalasjade arv aasta lõpus	31	25
Tsiviilasjad		
Saabunud tsiviilasjade arv	513	586
Lahendatud tsiviilasjade arv	766	515
Lahendamata tsiviilasjade arv aasta lõpus	111	114
Väärteoasjad		
Saabunud väärteoasjade arv	207	417
sh füüsilise ja juriidilise isiku kaebused	17	40
Lahendatud väärteoasjade koguarv	204	331
Lahendamata väärteoasjade arv aasta lõpus	12	89

Allikas: Tartu Maakohtu Valga kohtumaja

4.2.12 Tartu Vangla kriminaalhooldusosakonna Valga talitus

Aadress Vabaduse 10, 68204 Valga

Juhataja kohusetäitja Margus Malleus, telefon 766 1723, faks 766 1632, e-post margus.malleus@just.ee

Tõrva esindus Tartu mnt 6, 68605 Tõrva

Otepää esindus Lipuväljak 13, 67405 Otepää

Tabel 4-27 Kriminaalhooldusaluste jaotus nende suhtes kohaldatava kriminaalhoolduse spetsiifika järgi aasta alguses

	2007	2008	2009
Kriminaalhooldus – kliente	309	396	295
Üldkasulik töö – kliente	5	24	35
Alaealiste mõjutusvahend – kliente	1	6	6
Šokivangistus (osa vangistusest ära kantud) – kliente	22	24	21
Vanglast ennetähtaegselt vabanenud kliente	12	23	27
Kokku	349	473	384

Allikas: Tartu Vangla kriminaalhooldusosakonna Valga talitus

4.2.13 Eesti Riikliku Autoregistrikeskuse Võru büroo Valga osakond

Aadress Metsa 23, 68206 Valga. Telefon 766 1176, 766 1090, e-post valga@ark.ee

Töötajaid 4, osakonna juhataja Aivar Tumanov

Tabel 4-28 Valga maakonnas arvelolevad sõidukid seisuga 1. jaanuar 2009

	2007	2008	2009
Sõiduautosid	15 794	13 790	16 882
sh eraomanduses	14 012	13 187	14 099
Busse	107	71	80
sh eraomanduses	32	30	28
Veoautosid	2346	1786	2211
sh eraomanduses	1214	947	1006
Mootorrattaid	441	482	605
Haagiseid	1409	1440	1713

Allikas: www.ark.ee

Tabel 4-29 ARK Võru büroo Valga osakonna poolt väljastatud juhiload (tk)

Väljastati	2006	2007	2008
piiratud õigusega juhilube	35	29	30
ajutisi juhilube	14	6	13
esmaseid juhilube	713	694	730
juhilube	1432	2573	1086

Allikas: ARK Võru büroo Valga osakond

4.2.14 Kodakondsus- ja Migratsiooniameti Lõuna regionaalosakonna Valga büroo

Aadress Aia 17 68205 Valga. Infotelefon 666 2722, fax 766 6311, e-post kma.louna@mig.ee

Juhataja kt Silvi Norman

Olulisemad sündmused: 9. oktoobril 2008 tähistas KMA Lõuna regionaalosakond piduliku koosviibimisega Kodakondsus- ja Migratsiooniameti 15. aastapäeva.

Tabel 4-30 Tegevusnäitajad

	2004	2005	2006	2007	2008
Välismaalaste elamislubadega seonduvad toimingud	370	402	455	155	248
Eesti passi ja ID-kaardi taotlused	6035	3779	2623	2191	1959
Eesti kodakondsuse taotlused	112	133	75	30	16
Välismaalase passi ja ID-kaardi taotlused	480	535	551	423	276
Väärtegude menetlused	31	25	40	14	13
Kinnitatud viisakutsed	492	554	563	603	564
ID-kaardi sertifikaatide järelteenindus	...	...	...	...	183
ID-kaardi PIN- ja PUK-koodi ümbrike väljastus	...	...	...	62	164

Allikas: Kodakondsus- ja Migratsiooniameti Lõuna regionaalosakonna Valga büroo

Tabel 4-31 Väljastatud dokumendid (tk)

	2006	2007	2008
Eesti kodaniku passe	899	1516	1002
Isikutunnistusi (ID-kaart)	129	2115	1791
Välismaalase passe	296	312	151
Euroopa Liidu kodanike taotlused	51	12	4

Allikas: Kodakondsus- ja Migratsiooniameti Lõuna regionaalosakonna Valga büroo

4.2.15 Rahvusarhiivi Valga Maa-arhiiv

Aadress Vabaduse 6, 68204 Valga.

Telefon 766 8870, faks 766 8875, e- post valga@ra.ee, kodulehekülg http://www.ra.ee/valga

Maa-arhivaar Riina Virks

Valga Maa-arhiivi koosseisus oli 2008. aastal 8 ametikohta.

Valga Maa-arhiivis on säilitamisel 705 689 ühikut arhivaale 7320 riiulimeetril, selle poolest on Valga Maa-arhiiv saanud suurima kogude üldarvuga maa-arhiiviks. Kogude ümberpaigutamise tulemusena on säilitamisel olevate tähtajaliste arhivaalide hulk suurenenud enam kui 4 korda, sellest tingituna on kasvanud saabuvate ja lahendatud päringute hulk. 2008. aastal lahendati 1591 päringut. Aasta jooksul tehti suulisi päringuid (sh välismaalt esitatuid) arhiivifondides olevate arhivaalide kohta märkimisväärselt. Rahvusvaheliste kirjade arv oli endiselt suur – Eestist väljapoole väljastati 320 teatist.

Arhiivi külastas 96 uurijat 138 korral, kasutamiseks telliti 2027 säilikut.

Arhiivi kogud täienesid 2008. aastal 11 tegevuse lõpetanud asutuse (Sangaste, Tõrva, Iigaste, Holdre, Koorküla, Valga ja Taagepera metskond, Võru Piimatoodete Kombinaat oma eelkäijatega, Pärnu Rajooni RSN TK Üldosakond, Laatre sovhoosi reformikomisjon ja SA Valgamaa Fond) 3146 arhiiviväärtusega ja 5 tegevuse lõpetanud asutuse (SA Valgamaa Fond, Laatre sovhoos ja tema valduses olnud kolhoosid) 1055 pikaajalise säilitusväärtusega arhivaalidega.

Hindamisotsuseid vormistati 82, nendest enamuse moodustasid hävitamiseks eraldamise lubamise otsused (73), arhiiviväärtus otsustati anda 7 otsusega juba eespool nimetatud metskondade arhivaalidele, SA Valgamaa Fondi ja Laatre sovhoosi reformikomisjoni arhivaalidele.

Valga maa-arhiivi järelevalve- ja kogumisallikate nimekirjas oli 375 asutust. Asutuste koguarv on kolme aasta lõikes vähenenud, seda just kohalike omavalitsuste hallatavate asutuste osas, neid on nimekirjas 295. Valitsusasutuste (3) ja kohalike omavalitsuste (40) arv on jäänud samaks, vähenenud on ka riigiasutuste arv võrreldes 2006. aastaga (5 asutust vähem).

Aruandeaastal teostati järelevalvet kutsekoolides ja erivajadustega õpilastele mõeldud koolides, kus eelmine järelevalve toimus 2001. aastal, ning notaribüroodes, kokku 9 asutuses.

4.2.16 Keeleinspektsiooni Lõuna-Eesti järelevalvetalitus

Aadress Aia 17, 68203 Valga

Telefon 766 340

Peainspektor Helgi Treimuth

Telefon 5559 4802, e-post Helgi.Treimuth@keeleinsp.ee

Keeleinspektsioon on Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis teostab riiklikku järelevalvet keeleseaduse ning teiste keeleoskust ja keelekasutust reguleerivate õigusaktide täitmise üle. Töö on järjepidev ja esmakontrolli ajal koostatud ettekirjutust jälgitakse kuni täitmiseni, ettekirjutuse korduva täitmata jätmise korral kohaldatakse väärteomenetlust või määratakse sunniraha.

Keeleinspektsiooni koosseisus on 3 piirkondlikku järelevalvetalitust (Harjumaa, Ida-Viru ja Lõuna-Eesti järelevalvetalitus), kelle ülesandeks on keeleseaduse täitmise järelevalve oma piirkonnas. Nii on Valgas asuva Lõuna-Eesti järelevalvetalituse pädevuses ka Viljandi-, Põlva- ja Tartumaa keeleolukorra jälgimine.

Olulisemad järelevalvetulemused ja probleemid 2008. aastal Valgamaal:

• vene õppekeelega koolides ja lasteaedades on veel küllaltki palju pedagooge, kelle eesti keele õppetulemused on nõrgad ja kellel, hoolimata korduvatest katsetest, ei ole õnnestunud saada eesti keele tasemeeksamil läbisaamiseks vajalikku 60punktilist tulemust;

• müüjate-teenindajate kehv eesti keele oskus – hoolimata sellest, et paljud neist on äsja lõpetanud muukeelse gümnaasiumi ning edukalt eesti keele riigieksamigi sooritanud;

• parem peaks olema ka tervishoiutöötajate eesti keele oskus;

• reklaamis ja avalikus teabes on järelevalvetegevuse tulemusena avaliku teabe kvaliteet paranenud, kuid endiselt palju on võõrkeelset reklaami;

• keerukas on kontrollida ettekirjutuste täitmist erasektoris, kus tööturg on väga ebastabiilne ja töötajad vahetuvad kiiresti. Tööandjad peaks inimeste värbamisel seaduses sätestatud keeleoskusnõuete täitmisele rohkem tähelepanu pöörama. Järelevalvetulemused ongi paremad neis asutustes, kus juhtkond tunneb huvi oma töötajate keeleõppe vastu ja toetab seda;

• keeleseaduse rikkumise kohta koostati 44 esmakontrolli- või järelkontrolliakti;

• 9 juhul alustati väärteomenetlus ja määrati rahatrahv kiirmenetluse korras;

• lahendati 5 valgamaalaste esitatud kaebust.

Keeleinspektsioonis tervikuna olid 2008. aastal peamised järelevalvevaldkonnad eesti keele oskuse kontroll ja avaliku teabe keelsuse ja kirjakeele normile vastavuse kontroll. 2007. aastal olid prioriteetsed järelevalvevaldkonnad avalike teenistujate ja teiste avalikes huvides tegutsevate töötajate, samuti erasektoris – kaubanduses ja teeninduses – tööalaselt isikutega suhtlevate töötajate tööalase eesti keele oskuse kontrollimine. Keeleinspektsiooni järelevalvetegevus on kindlustanud eesti keele kui riigikeele positsiooni, kuid teha on veel palju. Keeleolukorra parandamiseks vajaks muutmist ka keeleseadus.

4.3 Kohalikud omavalitsused

4.3.1 Kohalike omavalitsuste eelarve

Tabel 4-32 Tulud ühe elaniku kohta (kr)

	2004	2005	2006	2007	2008
Helme	7613	10 198	9922	12 842	14 608
Hummuli	8926	10 478	12 375	16 141	18 410
Karula	9606	10 267	12 067	14 689	17 668
Otepää	10 158	14 051	16 645	17 689	19 039
Palupera	8578	10 416	10 293	15 188	17 333
Puka	8575	10 214	11 617	14 346	20 658
Põdrala	8195	9335	15 486	16 115	17 641
Sangaste	8551	18 142	16 373	16 032	18 587
Taheva	10 763	10 817	12 166	16 273	18 435
Tõlliste	8055	9468	12 589	14 351	17 765
Tõrva	12 848	14 838	14 911	16 904	20 477
Valga	8941	12 718	12 179	13 631	15 632
Õru	7677	8127	9871	12 612	14 543
Keskmine	9291	12 393	12 975	14 822	17 230

Tabel 4-33 Kulud ühe elaniku kohta (kr)

	2004	2005	2006	2007	2008
Helme	6913	9932	9227	12 596	14 045
Hummuli	8146	9201	10 650	13 993	15 776
Karula	9424	9730	10 955	12 991	15 429
Otepää	9781	13 339	15 537	15 404	17 391
Palupera	8578	10 058	10 260	14 811	16 750
Puka	7793	9871	11 190	13 321	19 228
Põdrala	7632	8966	14 780	13 878	16 291
Sangaste	8293	17 078	16 080	15 886	18 548
Taheva	10 285	10 369	11 008	15 000	16 545
Tõlliste	7670	9051	11 740	13 461	16 251
Tõrva	12 225	14 202	13 405	14 543	17 908
Valga	8266	12 030	11 499	12 281	14 237
Õru	7344	7726	9151	11 416	12 592
Keskmine	8732	11 770	12 152	13 412	15 747

Tabel 4-34 Üksikisiku tulumaksu laekumine ühe elaniku kohta (kr)

	2004	2005	2006	2007	2008
Helme	2670	3029	3955	4780	5695
Hummuli	2235	2763	3457	4556	5418
Karula	2035	2405	3129	4298	5295
Otepää	3113	3390	4500	5638	6727
Palupera	1998	2459	3316	5119	5680
Puka	2316	2911	3685	4768	5419
Põdrala	2241	2675	3555	5003	5290
Sangaste	2439	2885	3693	4783	5525
Taheva	1973	2432	2932	3991	4799
Tõlliste	2341	2635	3374	4487	5310
Tõrva	3140	3634	4719	6079	6915
Valga	2770	3036	3836	4930	5661
Õru	1627	2077	2788	3844	4259
Kokku	2660	3011	3868	5009	5798

Joonis 4-35 Üksikisiku tulumaksu laekumine ühe elaniku kohta (kr)

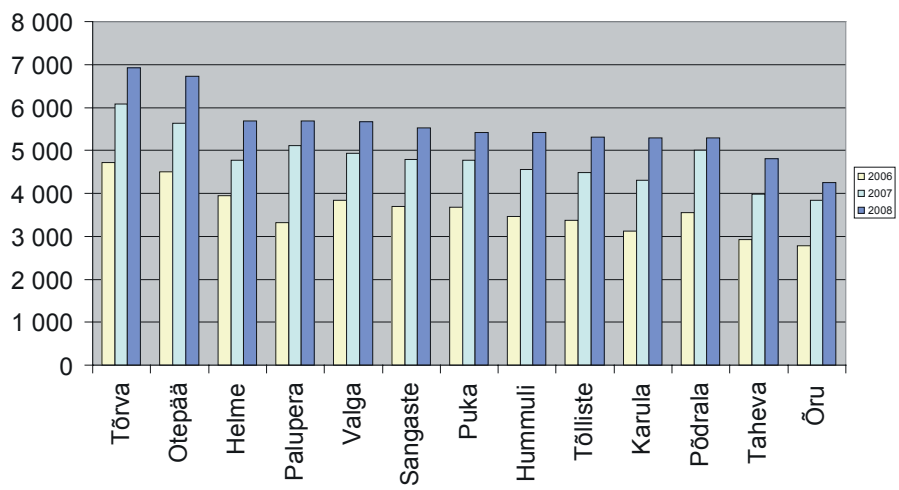

Tabel 4-36 Kohalike omavalitsuste tulude laekumine (tuh kr)

Vald/Linn	Üksikisiku tulumaks	Maamaks	Loodusvara maks	Majandus-tegevus, varad, muud maksud	Muud tulud ja trahvid	Laenud	Sihtotstarbelised laekumised riigi-eelarvest	Investeerin-gud riigieel-arvest	Eraldised hari-duskuludeks riigieelarvest	Toetus riigi-eelarvest	Kulude kat-teks eelmise aasta jääk	KOKKU TULUD
Helme	13 195,6	1726,0	260,4	1470,3	124,7	2000,0	2628,8	1966,2	2991,6	6913,0	570,0	33846,6
Hummuli	5379,9	871,5	10,9	1034,0	150,1	-	1440,3	1252,9	2800,7	3139,0	2201,5	18 280,8
Karula	5702,6	1291,2	15,2	1566,4	10,4	-	1599,3	1943,5	1499,7	3571,0	1829,0	19 028,3
Otepää	28 258,3	1340,7	81,4	5812,4	142,0	-	3794,8	7676,6	14 478,7	8800,0	9596,0	79 980,9
Palupera	6606,2	600,4	1058,6	543,8	11,5	-	1138,2	4478,9	2153,2	3130,0	437,9	20 158,7
Puka	9861,9	1286,6	24,6	971,1	180,0	5996,2	990,5	6174,7	5040,9	5215,0	1855,9	37 597,4
Põdrala	4872,2	790,8	1,3	511,3	8,2	-	764,4	1729,1	2828,0	2682,0	2060,5	16 247,8
Sangaste	8016,2	637,3	9,8	2560,8	73,2	1695,0	1388,5	4077,9	3797,0	4529,0	185,5	26 970,2
Taheva	4285,6	1034,7	14,8	1510,1	30,7	-	1762,5	1009,6	2455,0	3222,0	1137,8	16 462,8
Tõlliste	9822,7	779,5	189,3	1252,9	184,9	3,4	2012,3	6183,1	5207,5	5612,0	1617,5	32 865,1
Tõrva	21 707,4	272,4	25,1	7608,7	451,8	-	2329,6	7339,9	10 740,5	6373,0	7427,5	64 275,9
Valga	80 556,6	1497,6	31,4	10 648,6	2189,2	-	22 382,4	9365,8	35 823,9	40 746,0	19 219,3	222 460,8
Õru	2210,5	592,0	3,2	503,3	4,7	-	485,0	848,4	642,0	1638,0	620,9	7 548,0
Kokku	200 475,7	12 720,7	1726,0	35 993,7	3 561,4	9 694,6	42 716,6	54 046,6	90 458,7	95 570,0	48 759,3	595 723,3

Tabel 4-37 Kohalike omavalitsuste kulud (tuh kr)

Vald/Linn	Valitsemine	Korrakaitse	Haridus	Kultuur	Sport	Tervishoid	Sotsiaalhoolekanne	Majandus	Laenude tagastamine	KOKKU KULUD
Helme	3463,1	8,6	14 327,9	2171,8	568,1	96,3	3934,2	7712,5	258,9	32 541,4
Hummuli	2104,4	4,9	7221,8	1486,0	51,9	65,8	2016,7	2619,6	94,5	15 665,6
Karula	1991,8	-	6763,4	2390,8	17,7	49,7	2202,3	2975,3	225,8	16 616,8
Otepää	5093,3	415,9	32 713,7	6472,0	1941,2	862,0	4648,1	17 060,5	3853,0	73 059,7
Palupera	1263,2	4,2	7716,8	1638,8	136,1	-	1261,2	7459,4	-	19 479,7
Puka	1768,3	4,6	14 905,0	12 037,5	-	30,0	1303,5	4945,8	-	34 994,7
Põdrala	1568,9	-	7167,1	3058,8	76,5	41,2	1080,6	2010,6	-	15 003,7
Sangaste	2906,3	10,7	13 136,2	1543,9	45,7	-	4468,9	4437,4	364,0	26 913,1
Taheva	1459,7	-	5971,2	1384,0	8,2	36,0	4017,7	1815,4	82,5	14 774,7
Tõlliste	3025,4	4,7	14 891,2	3106,9	39,6	71,1	2108,9	6779,6	36,9	30 064,3
Tõrva	4732,9	247,1	22 752,1	6250,2	1263,7	727,8	3062,1	15 414,4	1762,9	56 213,2
Valga	20 610,6	105,5	84 336,7	19 995,9	10 094,5	958,6	20 041,7	39 854,2	6605,0	202 602,7
Õru	860,7	-	2846,5	275,6	-	-	734,5	1818,2	-	6535,5
KOKKU	50 848,6	806,2	234 749,6	61 812,2	14 243,2	2 938,5	50 880,4	114 902,9	13 283,5	544 465,1

Tabel 4-38 Tulud ja kulud aastate lõikes (tuh kr)

Tulud	2004	2005	2006	2007	2008
Üksikisiku tulumaks	95 838	107 683	135 423	173 208	200 476
Maamaks	12 622	12 647	12 474	12 539	12 721
Loodusvarade maks	990	834	1045	1219	1726
Majandustegevusest ja varadest	23 322	26 006	27 878	38 020	35 994
Muud tulud ja trahvid	1072	1684	2330	3270	3561
Laenud	8788	65 630	16 599	1321	9695
Sihtotstarbeliselt riigieelarvest	31 652	44 662	47 578	37 645	42 717
Investeeringud riigieelarvest	31 169	36 878	45 471	46 155	54 047
Tasandusfond riigieelarvest	59 702	60 178	72 631	89 267	95 570
Eraldised riigieelarvest hariduskuludeks	54 423	67 130	70 607	81 029	90 459
Kulude katteks suunatud eelmise aasta jääk	15 248	19 953	22 216	28 847	48 759
Kokku tulud	334 826	443 284	454 252	512 520	595 723
Kulud					
Valitsemine	29 720	33 704	39 966	46 130	50 849
Korrakaitse	574	530	497	556	806
Haridus	161 911	176 584	180 777	203 892	234 750
Kultuur	28 256	33 544	40 652	45 258	61 812
Sport	6256	47 287	12 983	10 670	14 243
Tervishoid	1526	1377	878	2661	2939
Sotsiaalhoolekanne	35 417	41 600	43 417	49 109	50 880
Majandus	41 630	61 904	86 858	88 996	114 903
Laenude tagastamine	9366	24 477	19 420	16 507	13 284
Kokku kulud	314 655	421 008	425 447	463 779	544 466

Joonis 4-39 Tulude jaotus kohalike omavalitsuste eelarves (%)

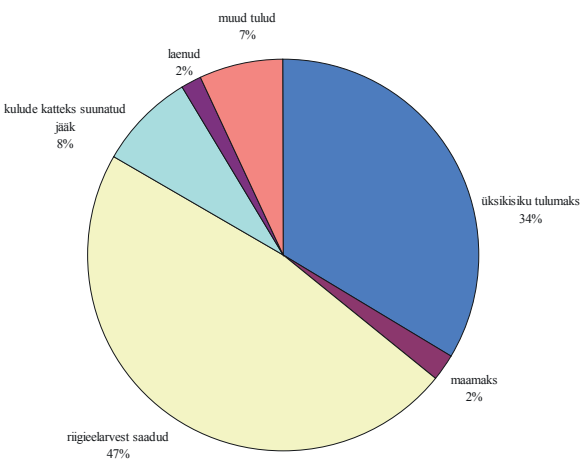

Joonis 4-40 Kulude jaotus kohalike omavalitsuste eelarves (%)

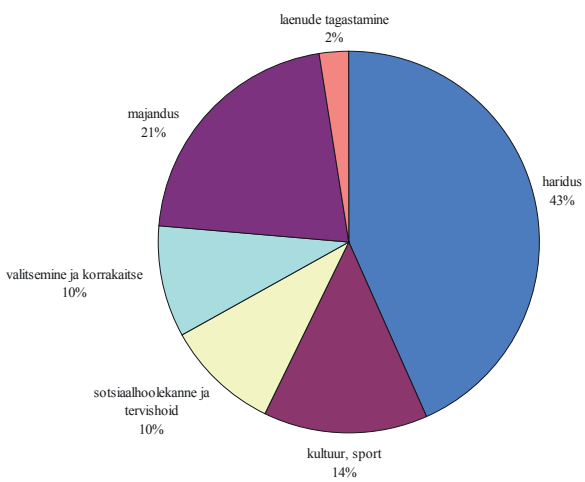

4.3.2 Valgamaa Omavalitsuste Liit

Kantselei Kesk 12, Valga

Telefon 766 6164

Esimees, juhatuse liige Madis Gross

Juhatuse liikmed: Ivar Unt, Agu Kabrits, Terje Korss

Sekretär Ellen Eglit

Liitu kuuluvad kõik 13 maakonna omavalitsusüksust. Liidu kõrgeim juhtorgan ja esinduskogu on üldkoosolek, kuhu kuuluvad kõikide liidu liikmete kaks hääleõiguslikku esindajat: volikogu esimees ja vallavanem/linnapea, igal esindajal on asendaja.

Valgamaa Omavalitsuste Liit on asutatud 2. oktoobril 1992 ning 15. detsembrist 2003 kantud mittetulundusühingute registrisse.

Tabel 4-41 Esindajad

Vald/linn	valla-/linnavolikogu volitatud esindaja (volikogu esimees)	vallavanem/linnapea
Helme	Toivo Põldma	Tarmo Tamm
Hummuli	Enn Mihailov	Valter Kaar
Karula	Ants Kilo	Rain Ruusa
Otepää vald	Aivar Nigol Jüri Kork (alates 21.02) Jaanus Raidal (alates 18.09)	Aivar Pärli Meelis Mälberg (alates 20.11)
Palupera	Vambola Sipelgas	Terje Korss
Puka	Heldur Vaht	Heikki Kadaja
Põdrala	Sulev Sildna	Aivar Uibu
Sangaste	Aldo Korbun	Kaido Tamberg
Taheva	Hille Tamman	Monika Rogenbaum
Tõlliste	Olev Tammela	Madis Gross
Tõrva	Ülle Juht	Agu Kabrits
Valga	Feliks Rõivassepp	Ivar Unt
Õru	Avo Allik	Andres Palloson

Üldkoosolekute vahelisel perioodil teostab liidu juhtimist 4-liikmeline juhatus.

Liidu revident on Monika Rogenbaum.

Valgamaa Omavalitsuste Liit kuulub Eesti Omavalitsusliitude Ühendusse.

Otepää, Tõrva ja Valga linnad kuuluvad Eesti Linnade Liitu.

Helme, Hummuli, Karula, Palupera, Puka, Põdrala, Taheva ja Tõlliste vallad kuuluvad Eesti Maaomavalitsuste Liitu.

Vabariigi Presidendi juurde moodustatud kohaliku omavalitsuse ja regionaalarengu ümarlauas on põhiesindaja Valgamaa Omavalitsuste Liidu esimees Madis Gross, esindajad võivad olla samuti kõik üldkoosoleku liikmed.

Tähtsamad arutatud küsimused ja tehtud otsused

• Peeti mitmeid arutelusid ja analüüsiti omavalitsuste liidu, maavalitsuse ja arenguagentuuri vahelist koostööd, rahastamisvõimalusi, funktsioonide omavahelist jaotust ja täitmist, ning hakati kavandama struktuurimuutusi ja ümberkorraldusi maakonna juhtimises.

• Võeti suund ja langetati otsus koondada 2009. aastal Valgamaa Omavalitsuste Liidu, Valga Piirkonna Keskkonnakeskuse ja Valgamaa Arenguagentuuri raamatupidamine ühtse juhtimise alla Valgamaa Omavalitsuste Liidu büroosse, võttes selleks tööle põhikohaga raamatupidaja.

• Muudeti Valgamaa Arengunõukogu juhtimise ja regionaalhalduse komisjoni koosseisu maakondliku koostöö juhtimise reorganiseerimiseks.

• Kuuele maakonna vallale – Tõllistele, Õrule, Sangastele, Hummulile, Karulale ja Tahevale – tehti Valga linna poolt ettepanek omavalitsusüksuste ühinemiseks ning ühise töögrupi moodustamiseks, et välja töötada ühinemistingimused ja vajalik dokumentatsioon. Palgati ühiselt omavalitsuste liidu juurde ühinemisprotsessi ette valmistav projektijuht Sven Põder.

• Jälgiti järjepidevalt ja pingsalt maakonna omavalitsusüksustes ühinemiste kavandamise käiku, rahva meelsust, avalikku arvamust ja rahvaküsitluste tulemusi ning tehti kohtadel selgitustööd omavalitsuste ühinemist ja regionaalhaldust puudutavates küsimustes.

• Valmistati koostöös Valga Piirkonna Keskkonnakeskusega ette Valgamaa Omavalitsuste Liidu poolt väljakuulutatav avalik konkurss ettevõtja leidmiseks ja ainuõiguse andmiseks korraldatud jäätmeveoks maakonnas.

• Vaeti järjest kahanevaid rahalisi võimalusi maakondlike õpilas- ja ühisürituste ning välissuhete jätkamiseks edaspidi veelgi pingestuvast eelarvest.

• Jätkati sõlmitud koostöölepingu alusel SA Lõuna-Eesti Turism tegevuse rahastamist ning MTÜ Euregio Pskov-Livonia tegevuse rahastamist.

• Võeti vastu Valga maakonna turismiarengukava aastateks 2008–2013.

• Lepiti kokku Valga ja Otepää TIKide üleandmises Valga linnale ja Otepää vallale.

• Tutvuti maakonna arengustrateegia temaatiliste arengukavadega noorsootöö, kultuuri, spordi, koolivõrgu ja hoolekandevõrgustiku vallas.

• Anti arvamus maakondliku arendustegevuse programmi 2008. aasta programmdokumendile ja nimetati liidu esindajaks maavanema poolt moodustatavasse maakondlikku arendustegevuse komisjoni Madis Gross.

• Arutati ühistranspordi maakonnaliinide optimeerimist.

• Alustati KOIT-kava 2008–2013 elluviimist, kooskõlastati esitatavate objektide nimekirja.

• Osaleti vastavalt kohapealsetele kaasfinantseerimisvõimalustele hajaasustuse infrastruktuuri veeprogrammis.

• Peeti arutelusid ja otsiti lahendusi koostöös maavalitsuse, arenguagentuuri ja ajalehega Valgamaalane maakondlike infoportaalide (sh turismiveebi) efektiivsemaks muutmiseks.

• Jätkati maakonna inimeste tunnustamist Valgamaa Teenetemärgi ja Valgamaa Vapimärgi omistamisega koos juurdekuuluva preemiarahaga.

• Eraldati reservfondist 10 000 krooni Valgamaa Arenguagentuurile ettevõtlusauhinna preemiafondi suurendamiseks ja nimetati liidu esindaja preemiate jagamise komisjoni.

• Toetati rahaliselt Kaitseliidu Valgamaa Maleva tegevust käsitleva kogumiku väljaandmist.

• Nimetati uus esindaja, Ivar Unt, Valgamaa Kutseõppekeskuse nõukogusse.

• Võeti vastu Valgamaa Omavalitsuste Liidu 2009. aasta eelarve mahus 2 718 720 krooni.

Olulisemad kohtumised, üritused ja sündmused omavalitsuste liidu raames

• Kohtuti regionaalminister Siim-Valmar Kiisleriga arutamaks regionaalhalduse ja kohalike omavalitsuste ühinemistemaatikat.

• Kohtuti siseminister Jüri Pihliga ja arutati Siseministeeriumi töövaldkonda puudutavaid küsimusi.

• Kuulati Valga politseijaoskonnast Tõnu Kürsa informatsiooni õiguskaitsealasest olukorrast Valgamaal.

• Arutati Kaitseliidu Valgamaa Maleva pealiku kapten Rein Luhaväljaga maakonna omavalitsuste ja Kaitseliidu vahelise koostöö tõhustamise võimalusi.

• Otsiti koos ajalehe Valgamaalane esindaja Marek Pihlakuga uusi võimalusi koostööks omavalitsustega maakonna uudiste edastamisel ning saadi informatsiooni ajalehe edasistest arenguplaanidest.

• Kuulati Kagu Teedevalitsuse Valga osakonna liiklusohutuse peaspetsialisti Raul Tammela ülevaadet noortele suunatud liikluskasvatuse ja liiklusohutusalasest projektist «Selge pilt».

• Paluti esinema programmi «Õppenõustamissüsteemi arendamine» programmijuht Piret Tislar, kes rääkis projekti eesmärkidest ja rahastamisest ning projektipartneri võimalustest, kohustustest ja õigustest sõlmitava partnerluslepingu alusel.

• Arutleti koos Valga Jaanikese Kooli direktori Anne Arrakuga õppenõustamissüsteemi arendamise projektis osalemise võimaluste üle Valga Jaanikese Kooli baasil.

• Kuulati Valga Haigla juhatajat Marek Seeri ettekannet võimalikest probleemidest haigla valvekordade ajal pühadeperioodil.

• Kohtuti Tartu Naiste Varjupaiga juhataja Sirje Otstaveli ja Valga Naiste Varjupaiga juhataja Eevi Ahuniga seoses naiste varjupaiga teenuse käivitamisega Valgamaal.

• Peeti regulaarselt töökohtumisi Valgamaa Arenguagentuuri juhataja Ülle Juhi ja agentuuri töötajatega ning Valga Piirkonna Keskkonnakeskuse juhataja Riho Karu ja keskuse teiste spetsialistiga.

Korraldatud suuremad üritused ja ettevõtmised

• Toimus väljasõiduistung Pärnumaale Luige tallu, kus peeti mõttetalgud omavalitsuste liidu, maavalitsuse ja arenguagentuuri vahelisest koostööst, võimalikest ümberkorraldustest maakondlikus juhtimises ning maakonna omavalitsusüksuste ühinemistest.

• Korraldati Valga maakonna valla- ja linnavolikogude Maapäev Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses koostöös maavalitsuse ja arenguagentuuriga, läbiv teema kohalike omavalitsuste ühinemine.

• Võeti ette õppereis liidu liikmetele Ukrainasse tutvumaks Ukraina administratiiv-territoriaalse ülesehituse ning omavalitsussüsteemiga, Krimmi Vabariigi eriõiguse, Sevastoopoli linna eristaatuse ja Krimmi tatarlaste olukorraga.

• Viidi Läti-Valka rajooninõukogu liikmed ja omavalitsusjuhid Tartusse ning Otepää piirkonda traditsioonilisele õppereisile.

• Korraldati rotatsioonikorras peetav maakondlike omavalitsusliitude üleriigiline nõupidamine Valgas.

• Viidi läbi maakondlik konkurss «Kaunis Eesti kodu 2008» koos võitjate väljaselgitamise ja piduliku autasustamisega Sangastes.

• Peeti Põlva-Valga-Võru maakondade omavalitsusjuhtide spordivõistlused Otepää spordihoones.

• Tehti õppepäev raamatupidajatele teemal: «Muudatustest raamatupidamisprogrammis Pmen».

• Võeti osa Eesti Vabariigi 90. juubeliaasta tähistamiseks korraldatud üritustest koostöös maavalitsuse ja kohalike omavalitsustega.

• Tutvustati maakonda Riigikogus mitme nädala vältel ürituse «Valgamaa kuu Riigikogus» raames.

Osaletud üritustel, visiitidel, tähtpäevadel

• Osaleti sõprusvisiidil Soome Vabariiki Ylistaro valda maakonna delegatsiooni koosseisus.

• Käidi õnnitlemas koostööpartnereid Valka rajoonis Läti Vabariigi aastapäeva puhul.

• Lõödi kaasa Valga Maavalitsuse ja Valgamaa Arenguagentuuri poolt korraldatud Valgamaa arengukonverentsil Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses.

• Käidi ajakirjanike ja Riigikogu Kagu-Eesti saadikute ühisel pressipäeval Valgamaal.

• Tutvuti Valgamaa rahulolu-uuringu tulemustega Valga maavalitsuses.

• Tehti kokkuvõtteid «Valgamaa aastaraamatu 2007» koostamisest ja väljaandmisest Rahamäe puhketalus Hummuli vallas.

• Tähistati koos maavalitsusega Valga maakonna 88. aastapäeva Kalme-Veski talus Helme vallas.

• Osaleti rohkearvuliselt traditsioonilisel linnade ja valdade päevadel Tallinnas, Hotellis Sokos.

• Osaleti EMOLi maapäeval Põltsamaa Ametikoolis.

• Käidi maakondlike omavalitsusliitude üleriigilisel nõupäeval Paides.

• Võeti osa Euregio Pskov-Livonia tegevuse raames Vene Föderatsioonis Bõtalovos peetud koostööistungist.

• Kohtuti koostööpartneritega Rootsis Jämtlandi Läänis leidmaks Vene Föderatsiooni Staraja Russa rajooni ning Rootsi ja Eesti kolmepoolseks ühisprojektiks koostöövaldkondi ja rahastamisvõimalusi.

• Osaleti Ungari Vabariigi Somogy maakonna visiidi raames koostöölepingu sõlmimisel.

• Ühiselt võeti kokku ja lõpetati aastat Valga maavanema poolt omavalitsusjuhtidele antud traditsioonilisel jõululõunal Valgas restoranis Lilli.

• Kahjuks jäi 2008. aastal esmakordselt pidamata pika traditsiooniga Valga-Võru-Põlva maakonna omavalitsustöötajate nõupäev, mille pidanuks korraldama Võrumaa Omavalitsuste Liit.

Peamised koostööpartnerid, lõpule viidud ja käsilolevad projektid ning uued algatused

• Jätkati Valga maavanema ja Valgamaa Omavalitsuste Liidu vahelist koostöölepingut maakondliku ühistegevuse elluviimiseks.

• Pikendati Valga Maavalitsuse, Valgamaa Arenguagentuuri ja Valgamaa Omavalitsuste Liidu vahelist kolmepoolset koostöölepingut maakondliku meedia- , turismi- ja arendustegevuse ühiseks korraldamiseks.

• Tunnustati ja otsustati jätkata maakondlike spordiürituste korraldamist hästi toimivas koostöös MTÜga Valgamaa Spordiliit.

• Sõlmiti koostöökokkulepe SAga Lõuna-Eesti Turism osalemiseks partnerlusorganisatsioonina Eesti-Läti programmi raames rahastatavas projektis «Go cycling through Vidzeme and Southern Estonia».

• Peeti vajalikuks osaleda SA Lõuna-Eesti Turism turismiturundusprojektis eesmärgiga Valgamaa kui ühe Lõuna-Eesti turismipiirkonna tutvustamine ja turustamine nii Eestis kui välismaal.

• Otsustati osaleda ja nimetada oma esindaja projekti «Lõuna-Eesti turismi arengukava väljatöötamine» juhtgruppi.

• Kiideti heaks osalemine partnerina EOÜ poolt koostatud projektis «Maakondlike omavalitsusliitude töömudelite võrdlev analüüs kui alus parimal praktikal põhineva optimaalse töömudeli väljatöötamiseks ja katsetamiseks liitude haldussuutlikkuse tõstmise eesmärgil».

• Peeti oluliseks Eesti Vabariigi, Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni piirialade koostöös MTÜ Euregio Pskov-Livonia tegevuse raames jätkuvat osalemist ja organisatsiooni tegevuse kaasrahastamist.

• Viidi lõpule Välisministeeriumi kaheaastase projekti raames tehtud arengukoostöö Ukrainaga «Abi Šatski rajooni arengustrateegia ettevalmistamisel», mille raames toimusid seminarid, õppepäevad ja tutvumiskülastused ning korraldati kohtumised Šatski rajooni juhtide delegatsioonile Eestis ja projekti Eesti poolse juhtrühma liikmetele Šatskis.

• Võeti osa Põhjamaade Ministrite Nõukogu projekti «Estonian-Swedish Initiative in Staraya Russa and Novgorod Oblast» (ESISRANO) lõppüritusest, millega ühtlasi loeti projekt ka lõpetatuks.

• Alustati uue kolmeaastase ESF projekti «Õppenõustamissüsteemi arendamine» ettevalmistamist koostöös Valga Jaanikese Kooliga. Valgamaa Omavalitsuste Liit andis oma nõusoleku olla nimetatud projekti partner.

4.3.3 Helme vald

Elanike arv 2293 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 312,7 km²

Külasid 14: Ala, Holdre, Jõgeveste, Kalme, Karjatnurme, Kirikuküla, Kähu, Linna,

Möldre, Patküla, Pilpa, Roobe, Taagepera, Koorküla

Alevikke 1: Helme alevik

Valla keskus Tõrva linnas, kaugus maakonnakeskusest 28 km

Vallavalitsus

Töötajaid 10, vallavanem Tarmo Tamm

Vallasekretär Tiina Õunpuu

Vallavolikogu

Liikmeid 13, esimees Toivo Põldma

Sotsiaalne infrastruktuur

Ala Põhikool, Ritsu Lasteaed-Algkool, Helme Sanatoorne Internaatkool, Valgamaa Kutseõppekeskus, Helme raamatukogu, Taagepera raamatukogu, Ala rahvamaja, Koorküla rahvamaja, Ritsu spordibaas, Kalme päevakeskus, Karjatnurme päevakeskus, Ala päevakeskus, Jõgeveste teabetuba, Helme perearstikeskus Tõrva linnas, Taagepera Hooldekodu, sotsiaalkorterid: Linna külas 2, Ala külas 1, Helme alevikus 2.

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

Kultuurisündmused

Seoses Eesti Vabariigi 90. sünniaastapäeva tähistamisega paigaldati infotahvel Konstantin Pätsi istutatud tamme juurde Helme alevikus (ajaloolise Helme kihelkonna territooriumil)

Toimus järjekordne vallapäev Helmes

Toimus järjekordne vallasisene heakorrakonkurss

Osaleti Eesti Kodukaunistamise Ühenduse konkursi «Kaunis Eesti kodu 2008» maakondlikul konkursil

Jaanipäeva tähistamine külades koostöös külaseltsidega

Toimus sügisene talgupäev rajatavas Mulgi külastuskeskuses Ala külas Sooglemäe talus

Jõulude tähistamine külades koostöös külaseltsidega

Spordiüritused

VII kevadine jalgrattamatk Tõrva-Helme

Lastekaitsepäeva tähistamine 1. juunil (sportlik kogupereüritus)

Laste talvine- ja suvespordipäev (iga-aastane)

Osalemine vabariiklikul valdade spartakiaadil (maaspordimängudel)

Osalemine Valgamaa tali- ja suvemängudel

Helme valla külade spordipäev

Kahepäevane sügisene rahvusvaheline motospordiüritus maastikumasinatele Jõgeveste külas «Klapperjaht 2008»

Vaatamisväärsused

Barclay de Tolly mausoleum, Helme Koduloomuuseum, Helme Ordulinnuse varemed, Helme koopad, Orjakivi, Taagepera loss, Mats Erdelli kabel, Ala kirik, Hella Woulijoki (Murrik) sünnikoht, kindral Jaan Sootsi mälestuskivi

Tähtsamad majandusvaldkonnad

Puidutööstus, metsamajandus, põllumajandus, turism

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

AS Ritsu – palkmajade tootmine (Linna küla)

AS Helme Graanul – graanulite tootmine (Patküla küla)

AS Skan Holz Helme – aiamajade tootmine (Linna küla)

Combiwood OÜ – puitliistude tootmine (Möldre küla)

Puidu Taavet OÜ – kirstutööstus (Patküla küla)

FIE Vao Suurtalu – teravili, piima tootmine (Karjatnurme küla)

OÜ Tulevik – teravili, liha, piim (Kalme küla)

Mentor Agro OÜ – teravili (Patküla küla)

Tsentrum Agro OÜ – teravili (Patküla küla)

FIE Upruse talu – teravili, piim (Möldre küla)

Helme Maasikakasvatuse OÜ – maasikakasvatus (Roobe küla)

Tõrva Astelpaju OÜ – astelpajukasvatus (Kirikuküla küla)

OÜ Taagepera Loss – konverentsid, majutus, toitlustus (Taagepera küla)

OÜ Marja Talu – majutus, toitlustus (Kirikuküla küla)

OÜ Kivimäe Hostel – majutus, toitlustus (Taagepera küla)

Udumäe Puhketalu OÜ – majutus, toitlustus (Kirikuküla küla)

OÜ Kalme-Veski – kalakasvatuse puhkekompleks (Jõgeveste küla)

AS Valmap Grupp – kaeve-, biopuhastussüsteemide ja maaparanduslikud tööd (Linna küla)

OÜ Ala Talutehnika – põllumajandustehnika müük (Ala küla)

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Barclay de Tolly mausoleumi kõrvalhoone ehituse valmimine (2,2 mln kr), Linna küla asula reoveepuhasti rekonstrueerimine (3,5 mln kr), Helme asula reoveepuhasti rekonstrueerimine (3,0 mln kr), Koorküla rahvamaja II korruse väljaehitamine (1,2 mln kr), Ala Põhikooli signalisatsioonisüsteemide ehitus, ruumide ja katuse remont (0,95 mln kr), Ritsu Lasteaed-Algkooli õpperuumide remont (0,35 mln kr), Linna küla asula tänavavalgustuse II etapi ehitus (0,2 mln kr), valla teede ehitus ja remont (1,96 mln kr).

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

Helme Külaselts, Karjatnurme Külaselts, Taagepera Külaselts, Jõgeveste Koduhoiu Selts

Valla toetatavad teised aktiivsemad MTÜd ja koostööpartnerid

Helme Valla Pensionäride Ühendus, Helme Käsitööseltsing, MTÜ Valgamaa Partnerluskogu, MTÜ Sinilill, MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut, Tõrva Puuetega Inimeste Liit

Sõprussuhted välisriikides

Hauho vald (Soome Vabariik)

Infoväljaanded

Ajaleht Helme–Tõrva Elu, ilmub 2 korda kuus, ajalehte annab välja MTÜ Helme-Tõrva Elu Ühendus. Helme valla koduleht www.helme.ee

4.3.4 Hummuli vald

Elanike arv 973 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 162,7 km²

Külasid 8: Alamõisa, Ransi, Piiri, Soe, Jeti, Aitsra, Puide, Kulli

Alevikke 1: Hummuli alevik

Valla keskus Hummuli alevik, kaugus maakonnakeskusest 15 km

Vallavalitsus

Töötajaid 9, vallavanem Valter Kaar

Vallasekretär Juta Karpov

Vallavolikogu

Liikmeid 9, volikogu esimees Enn Mihailov

Sotsiaalne infrastruktuur

Hummuli Põhikool, Hummuli valla lasteaed Sipsik, Hummuli Hoolekandekeskus, Jeti Päevakeskus, Hummuli Külaraamatukogu, Hummuli Rahvamaja, 2 sotsiaalkorterit Hummuli alevikus, Hummuli Ambulatoorium OÜ, postkontor Hummuli alevikus, 2 kauplust Hummuli alevikus ja 1 Jeti külas.

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Hummuli Agro OÜ – piimakarja kasvatus

AS Astra – õmblustööstus

AS Vallai – rehvide taastamine

Puide Talu – teraviljakasvatus

OÜ Mändre Post – puidutööstus

AS Estplant – istikute kasvatus

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Hummuli aleviku Lumelinna veemagistraali rekonstrueerimine, Hummuli aleviku veemagistraali rekonstrueerimine lõigul puurkaev—noortemaja—kauplus, Hummuli Põhikooli koridoride ja õpetajate toa remont, Hummuli Noortemaja remont, Hummuli valla kohalike teede rekonstrueerimine.

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Hummuli Noortekeskus, MTÜ Jeti Küla

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

25. Hummuli pargijooks

Hummuli valla perepäev

Hummuli valla päevad

«Kolme põlvkonna kontsert» – vabariigi 90. aastapäevale pühendatud kontsert

3 rahvamatka

Kohtumine luterliku kiriku pastori Aleksei Aljoškiniga

Vaatamisväärsused

Hummuli mõisahoone ja mõisapark

Koostööpartnerid Eestis

MTÜ Valgamaa Partnerluskogu, SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus, SA Valgamaa Arenguagentuur, Valgamaa Kodukandi Ühendus, Valgamaa Omavalitsuste Liit, SA Lõuna-Eesti Turism, MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut.

Infoväljaanded

Vallaleht Hummuli Uudised – ilmub kord kvartalis, koduleht www.hummulivv.ee

4.3.5 Karula vald

Elanike arv 1062 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 229,9 km²

Külasid 14: Kaagjärve, Karula, Kirbu, Koobassaare, Käärikmäe, Londi, Lusti, Lüllemäe, Pikkjärve, Pugritsa, Raavitsa, Rebasemõisa, Valtina, Väheru

Valla keskus Lüllemäe küla, kaugus maakonnakeskusest 22 km

Vallavalitsus

Töötajaid 8, vallavanem Rain Ruusa

Vallasekretär Marys Piller

Vallavolikogu

Liikmeid 9 liiget, volikogu esimees Ants Kilo

Sotsiaalne infrastruktuur

Lüllemäe Põhikool, Lüllemäe Kultuurimaja, Lüllemäe Raamatukogu, Karula Hooldemaja, Kaagjärve Raamatukogu, Lüllemäe kalmistu, Vissi kalmistu

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

OÜ Savelen – kommunaalteenused

OÜ Nodimäe – kaubandus

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Kaagjärve keskuse ja Lüllemäe keskuse joogiveetrasside rekonstrueerimine, vallateede remont

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Karula-Lüllemäe Tervise- ja Spordikeskus, Lüllemäe Rahvaõpistu, Karula Naisselts, SK Karula

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

Vabariigi aastapäeva tähistamine

Vallapäev

Jaan Lattiku mälestuspäev

Vaatamisväärsused

Karula ja Kaagjärve mõisakompleksid, Karula kirik, Karula Rahvuspargi loodusobjektid

Kirikud ja kogudused

EELK Karula kogudus, EAÕK Vissi kogudus

Koostööpartnerid Eestis

Valgamaa Omavalitsuste Liit, SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

Infoväljaanded

Karula Kuller ilmub neli korda aastas, koduleht www.karula.ee

4.3.6 Otepää vald

Elanike arv 4159 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 217,4 km^2

Külasid 21: Arula, Ilmjärve, Kassiratta, Kaurutootsi, Kääriku, Mäha, Märdi,

Pühajärve, Raudsepa, Sihva, Tõutsi, Vidrike, Otepää, Nüpli, Vana-Otepää, Pilkuse, Koigu, Kastolatsi, Mägestiku, Truuta, Pedajamäe

Valla keskus Otepää (vallasisene linn), kaugus maakonnakeskusest 49 km

Vallavalitsus

Töötajaid 21, vallavanem Aivar Pärli, alates 23.10.2008 Meelis Mälberg

Vallasekretär Urmas Jaagusoo

Volikogu

Liikmeid 19, volikogu esimees Jüri Kork, alates 21.08.2008 Jaanus Raidal

Sotsiaalne infrastruktuur

Hallatavad asutused: Otepää Gümnaasium, Pühajärve Põhikool, Otepää Muusikakool, lasteaed Pähklike, lasteaed Võrukael, Otepää Linnaraamatukogu, Pühajärve Raamatukogu, Otepää Kultuurikeskus

Muuseumid: Eesti Lipu Muuseum, Otepää Suusamuuseum, Gustav Wulff-Õie memoriaalmuuseum, Jakob Hurda tuba, Otepää Gümnaasiumi Koduloomuuseum.

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

AS UPM-Kymmene Otepää vineeritehas – puidutööstus

AS Pühajärve Puidutööstus – puidutööstus

OÜ Otepää Oskar – põllumajandus

Otepää Lihatööstus Edgar – toiduainetööstus

Otepää Piimaühistu – toiduainetööstus

AS Parmet – metallitööd (katuseplekk ja ripplaed)

AS Techne Töökoda – erinevad metallitooted ja teenustööd

Otepää Metall AS – metallitööd

muu: AS Oteks, Pühajärve Puhkekeskus, Otepää Golf, Kuutsemäe Puhkekeskus, Hotell Bernhard

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Parandati linnatänavaid, rekonstrueeriti Otepää Muusikakooli saali, rekonstrueeriti lasteaia Pähklike katus ja parandati õueala, uuendati Tartu maantee valgustust, rekonstrueeriti Sihva küla reoveepuhastit, rekonstrueeriti Keskuse küla katlamaja ja paigaldati sinna uued seadmed

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

Otepää Naisselts, Otepää Aiandus-Mesindus Selts, Pühajärve Haridusselts, MTÜ Nuustaku, Pilkuse Külaselts

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

FIS Maailmakarika etapp murdmaasuusatamises

Kalapüügivõistlus Pühajärve Kuldkala

SEB Tartu rattamaraton

SEB Tartu jooksumaraton

Euroopa MK vibulaskmises

IBU CUP laskerullsuusatamises

Saku Suverull

Talvepealinn Otepää üritused

FIS Euroopa karikaetapp Big Air

Etendus «Pärija» Otepää Linnamäel

12. Käsitöö ja rahvakunstipäev

Pühajärve puhkpillipäevad

Valgamaa kooride päev Otepääl

Vaatamisväärsused

Otepää linnamägi, Hobustemägi, Väike Munamägi, Apteekrimägi, Armuallikas, Pühajärv ja selle ümbrus – Pühajärve park, rand ja matkarajad, Otepää Maarja Luteri kirikuhoone, Vabadussõjas langenute mälestussammas, Tehvandi spordikeskus, Märdi veskitamm, «energiasammas», Pühajärve sõjatamm

Kirikud ja kogudused

EELK Otepää Maarja kogudus, Jehoova Tunnistajate Otepää kogudus, Otepää Evangeelne Vabakogudus Palverändur

Koostööpartnerid Eestis

SA Tehvandi Spordikeskus, SA Valgamaa Arenguagentuur, MTÜ Valgamaa Partnerluskogu, Valgamaa Omavalitsuste Liit, Linnade Liit, EAS, MTÜ Hoia Eesti Merd, SA Otepää Tervisekeskus, teemapealinnad: Pärnu, Türi

Koostööpartnerid välismaal

Sõprusomavalitsused:

Rootsis Ekerö, Örnsköldsvik, Kumla ja Habo

Soomes Vihti ja Kivijärvi

Taanis Skaelskor

Saksamaal Tarp

Norras Sel

Prantsusmaal Les Sorinieres

Venemaal Toksovo

Infoväljaanded

Otepää Teataja, ilmub 2 korda kuus. Koduleht www.otepaa.ee

4.3.7 Palupera vald

Elanike arv 1152 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 123,5 km^2

Külasid 14: Atra, Astuvere, Hellenurme, Lutike, Makita, Miti, Mäelooga, Neeruti, Nõuni, Palupera, Pastaku, Päidla, Räbi, Urmi.

2008. aastal pidas Neeruti küla oma 505. sünniaastapäeva.

Valla keskus Hellenurme, kaugus maakonnakeskusest 58 km

Vallavalitsus

Töötajaid 6, vallavanem Terje Korss

Vallasekretär Imbi Parvei

Vallavolikogu

Liikmeid 11, volikogu esimees Vambola Sipelgas

Sotsiaalne infrastruktuur

Palupera Põhikool, MTÜ Hellenurme Mõis eralasteaed, MTÜ Hellenurme Mõis Lõuna-Eesti Hooldekeskus, Hellenurme Maakultuurimaja, Nõuni Maakultuurimaja, Hellenurme Külaraamatukogu, Nõuni Külaraamatukogu, Palupera staadion, Hellenurme Avatud Noortekeskus, Palupera Külamaja, 2 WiFi-ala

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Tasemix OÜ, OÜ Nõuni Taimekasvatus, OÜ Palupera Agro, OÜ HELDE PM TOOTMINE, OÜ Päidla – põllumajandusettevõtted

OÜ Nõuni Puit – puidutooted (aknad, uksed, mööbel), OÜ Hiiesalu (palkmajad jm)

Teenindussfääris on tuntuim ettevõte Leigo Turismitalu. Tegutsemist jätkab Kullipesa Puhkemaja (FIE Andrus Kulasalu talu), SINA Kodumajutus (OÜ Kirmatsi) ning Mesilinnu Saloon (Agera OÜ).

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Hellenurme küla reoveepuhasti rekonstrueerimine, Palupera külas Rõngu–Otepää–Kanepi maantee rekonstrueerimistööde käigus tänavavalgustuse ehitus, Hellenurme ja Palupera mõisate alleede korrastamine ja uusistutused, Lustimäe puhkekoha juurdepääsutee ja parkla ehitus, Lõuna-Eesti Hooldekeskuse IV elukorpuse ja administratiivhoone ehitamine ja avamine, Päidla järvestiku ühenduskraavide puhastamine, Hellenurme külla kergliiklustee ja tänavavalgustuse ehitamine, Hellenurme noortekeskuse siseremonttööd, Palupera puhkeala väljaehitus külamaja juures ning uute investeeringuprojektide koostamine. Hajaasustuse veeprogramm jõudis 5 majapidamiseni.

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

Pensionäride Ühendus Pihlakobar, MTÜ Tantsuklubi Mathilde, MTÜ P-Rühm, MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskus, MTÜ Nõuni Maanaiste Selts, MTÜ Hellenurme Mõis, MTÜ Päidla Rüütlimõis, MTÜ Nõuni Loodus- ja Arenduskeskus, külaseltsingud.

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

Ilmus trükis «Hellenurme-Palupera spordiajalugu».

Ilmus Ivo Lani luulekogu «Avameelsed kahetsused».

Toimus XIV mälumänguturniir Palupera valla karikale (13 võistkonda, 5 Valgamaalt), Valgamaa meistriks ja ühtlasi ka karikavõistluse parimaks osutus Valga bridži- ja mälumänguklubi võistkond.

Räbi külas toimusid septembris Eesti Maastikuvibu Liidu Klubide Karika VII etapp, «Mardinool 2008» võistlused. Palupera vallas sündisid uued spordiüritused – küladevaheline jalgpalliturniir ja Nõuni noorte korraldatud orienteerumisvõistlus. Ka neist loodetakse uut traditsiooni.

Valgamaa linnade ja valdade 2008. aasta talimängudel ja suvemängudel kuni 2000 elanikuga kohalike omavalitsuste hulgas võitis I koha Palupera vald.

Toimus Nõuni triatlon V (100 m ujumine, 7,5 km jalgrattasõit, 1 km jooks).

Jalgpalliklubi FC ELVA eestvedamisel toimus Palupera staadionil jalgpalliturniir Palupera Cup IV, kus kodumeeskond saavutas II koha. Palupera noored jalgpallurid tulid koju Rõngu Cupilt II kohaga, Puka Cupilt I kohaga

Toimus võrkpalliturniir Põrsas Cup IV Nõunis (peaauhinnaks põrsas, lohutusauhinnaks jänes).

Toimusid järjekordsed Leigo järvemuusika kontserdid. Valga maakonna kõrgeim autasu Valgamaa Vapimärk 2008 omistati Leigo turismitalu peremehele Tõnu Tammele turisminduse ja kultuurielu edendamise eest.

Veel tunnustusi: Palupera neiu Deivi Sarapson valiti märtsis 2008 Eesti Õpilasesinduste Liidu XVIII üldkoosoleku otsusega liidu juhatuse liikmeks ja esimeheks. Novembris valiti neiu Kodukandi Noorte Päevadel Külaliikumise Kodukant 2008—2011 uude juhatusse. Peaminister Andrus Ansip ja siseminister Jüri Pihl andsid üle kodanikupäeva aumärgi Palupera valla Neeruti küla kodanikule, Valgamaa Arenguagentuuri MTÜde konsultandile ja Valgamaa Kodukandi Ühenduse tegevjuhile Aili Keldole. 2008. aasta Valgamaa noortesõbra tiitli sai Palupera vallavanem, Hellenurme noortekeskuse vabatahtlik noortejuht Terje Korss. MTÜ Tantsuklubi Mathilde oli Eesti Kultuurkapitali Valgamaa Kultuuripärl 2008 üks nominentidest.

Palupera põhikooli saavutused: käivitus Comeniuse koostööprojekt, II Tartumaa Mitteteatrite Festivalilt saadi parima lavastuse tiitel ja publiku lemmikuks, vabariiklik GIS joonistusvõistlus: II koht, vabariiklik plakatite konkurss «Söögivahetund»: I koht, konkurss «Parim rukkileiva reklaam ja reklaamija» Eesti Põllumajandusmuuseumis: I ja II koht, Lõuna Politseiprefektuuri Valga politsei maakondlik plakatikonkurss «Olen tubakavaba»: I koht, maakondlik interaktiivne emakeelepäeva viktoriin: II ja IV koht, Valgamaa infootsinguvõistlus: II koht, Tartumaa J. Sütiste luulepäev: II koht, Valga Keskraamatukogu jõululuuletuste lugemise konkurss: II koht, Riikliku Looduskaitsekeskuse Otepää Looduspargi korraldatud lindude söögimajade ehitamise konkurss: V koht.

Tähistati EV 90. aastapäeva ja noored võtsid sõna Euroopa Noortenädala raames ka Palupera vallas. Palupera mõis osales jälle külastusmängus «Unustatud mõisad».

Teostus MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskuse projekt «Noorte omaalgatuslike ürituste, tegevuste teostumine», projekti toetasid Eesti Noorsootöö Keskus ja Valga Maavalitsus.

Vaatamisväärsused

Palupera ja Hellenurme mõisakompleksid parkidega, Hellenurme vesiveski, Lustimäe puhkekoht, Middendorffide perekonnakalmistu, Elva jõe veetee matkarajad, Hellenurme paisjärve puhkeala.

Kirikud ja kogudused

Tegutseb Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Hellenurme kogudus Hellenurmes. Kogudus asutati 23.05.1913.

Koostööpartnerid Eestis

Naaberomavalitsused Otepää, Puka ja Sangaste vallad (ühine ajaleht Otepää Teataja, valdkonnad: haridus, kultuur, sport, politsei, turism, meditsiin jm), naaberomavalitsused Elva linn, Rõngu, Nõo, Kambja vallad (Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA, valdkonnad: haridus, turism, päästekeskus, meditsiin jm).

Koostööpartnerid välismaal

Soomes Vihti vald (haridus, kultuur, noorsootöö, eakad).

Infoväljaanded

Ajaleht Otepää Teataja ilmub kaks korda kuus. Valla koduleht www.palupera.ee

4.3.8 Puka vald

Elanike arv 1790 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 200,9 km^2

Külasid 18: Aakre, Kibena, Kolli, Komsi, Kuigatsi, Kähri, Meegaste, Palamuste, Pedaste, Plika, Prange, Purtsi, Põru, Pühaste, Rebaste, Ruuna, Soontaga, Vaardi

Alevikke 1: Puka alevik

Valla keskus Puka alevikus, kaugus maakonnakeskusest 36 km

Vallavalitsus

Töötajad 9, vallavanem Heikki Kadaja

Vallasekretär Anita Kallis

Volikogu

Liikmeid 13, esimees Heldur Vaht

Sotsiaalne infrastruktuur

Puka Perearstikeskus, Puka Keskkool, Aakre Lasteaed-Algkool, Puka Lastepäevakodu, Puka Kunstikool, Puka Rahvamaja, Aakre Rahvamaja, Puka Raamatukogu, Aakre Raamatukogu, Kuigatsi Raamatukogu, Kuigatsi Külamaja

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Jumek AS, Kiilung AS, Puitrex OÜ – mööbli valmistamine

Setaria AS – puidu töötlemine

OÜ Neiveland, OÜ Päikesepõld – põllumajanduslik tootmine

Techne Töökoda AS – ehitusmaterjalide müük ja metallitöö

Bacula AS – moosivalmistamine

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Puka Rahvamaja rekonstrueerimise lõpetamine, Puka Lasteaia abihoone ehitamine, Puka Lasteaia mänguväljaku uuendamine, Puka Keskkooli tulekahju- ja valvesignalisatsiooni ning evakuatsioonivalgustuse paigaldamise alustamine, Puka valla teede rekonstrueerimine (2,5 mln krooni), Kuigatsi külamaja tualettruumide remont, Aakre rahvamaja seltsinguruumide korrastamine, tänavalgustuse korrastamine.

Vaatamisväärsused

Jaanimäe mänd Meegaste külas, Kuigatsi mõisa park ja hooned Kuigatsi külas, Puka põlispuude grupp, Komsi puistu Puka–Otepää maantee ääres Komsi külas, Aakre mõisa hooned ja park Aakre külas, Puka aleviku keskuse hoonestus (I Eesti Vabariigi aegne pangahoone, raudteejaam, apteek), Vooremägi, Kivivare linnamägi koos kivikalmetega, Kuigatsi ehk Puka linnamägi, Ristimägi Kähri külas

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused ja seltsingud

MTÜ Puka Spordiklubi, MTÜ Puka Naisselts, MTÜ Puka Aianduse ja Mesinduse Selts, Puka Pensionäride Ühendus, Kuigatsi Külamaja Seltsing

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

XXV Võrtsjärve talimängudel osalemine

Puka valla päevad

Aakre-Puka jooks

Puka kevadlaat

Puka rahvamaja avamine

XXXVII Võrtsjärve suvemängudel osalemine

«Laulge kaasa» üritus

Kolme valla pensionäride suvepäevad

Öölaulupidu

Laekvere ja Puka taidlejate ühiskontsert

Puka lahtised kergejõustikuvõistlused

Puka sügislaat

Kirikud ja kogudused

Puka Vabakogudus

Koostööpartnerid välismaal

Rootsi Jämtlandi lääni omavalitsused ja osalemine Valga maakonna ning Rootsi Jämtlandi maakonna majandusühistus

Koostööpartmerid Eestis

Valgamaa omavalitsused ja Valgamaa Omavalitsuste Liit

Võrtsjärve ümbruse seitse valda ja moodustatud Võrtsjärve Sihtasutus

Otepää Piirkonnanõukogu

Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

Infoväljaanded

Puka valla kaart

Vallas asuvaid vaatamisväärsusi tutvustavad postkaardid

Ajaleht Otepää Teataja, mis ilmub 2 korda kuus

Piirkonda tutvustav raamat «Ümber Võrtsjärve»

Infomaterjal «Võrtsjärve matkajuht»

Veebileht www.puka.ee

Raamat «Puka vald läbi ajaloo tuulte»

4.3.9 Põdrala vald

Elanike arv 902 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 127,2 km^2

Külasid 14: Karu, Kaubi, Kungi, Leebiku, Liva, Lõve, Pikasilla, Pori, Reti, Riidaja, Rulli, Uralaane, Vanamõisa, Voorbahi

Valla keskus Riidaja külas, kaugus maakonnakeskusest 42 km

Vallavalitsus

Töötajaid 6, vallavanem Aivar Uibu

Vallasekretär Saima Ilisson

Vallavolikogu

Liikmeid 9, volikogu esimees Sulev Sildna

Sotsiaalne infrastruktuur

Riidaja Lasteaed-Põhikool, Pikasilla Algkool, Riidaja Kultuurimaja, Pikasilla Rahvamaja, Riidaja Raamatukogu, avalik internetipunkt Riidaja Kultuurimajas

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

OÜ Merts AM – vedelkütuse jaemüük, toidu ja esmatarbekaupade müük, toitlustamine

OÜ Ati – saematerjali tootmine ja müük, kerghaagiste tootmine ja müük

OÜ Torupillitalu – ürituste ja koolituste korraldamine, toitlustamine, majutus

OÜ Kalasaare – aktiivne puhkus, telkimine, majutus kämpingutes

OÜ Topster – taimekasvatus

OÜ Forestonia – hakkepuidu tootmine, põllu- ja metsamajandus

OÜ Põlva Peekon – seakasvatus

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Riidaja Raamatukogu renoveerimine, Riidaja Põhikooli võimla ehitus- ja remonditööd, Põdrala vallamaja välisfassaadi renoveerimine, Pikasilla Algkooli välisfassaadi renoveerimine, Riidaja mõisa peahoonesse ajalootoa rajamine, Riidaja mõisapargi rekonstrueerimistööde jätkamine, bussiootepaviljoni rajamine Reti külla, Hajaasustuse veeprogrammis osalemine

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused ja seltsingud

Riidaja Naisseltsing, Pori Küla Selts, Põdrala Valla Pensionäride Ühendus, MTÜ Leebiku Külaselts, MTÜ Põdrala Külade Ühendus

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

Võrtsjärve talimängude korraldamine Riidajas

Võrtsjärve suvemängudest osavõtmine

Piirkondliku lastelauluvõistluse läbiviimine

Jaanipäeva tähistamine Riidaja külas

Riidaja mõisapäev spordipäeva ja ajalootoa avamisega

Vallasisese heakorrakonkursi läbiviimine

Eakate jõulupidu

Vaatamisväärsused

Riidaja mõisahoonete kompleks koos mõisapargiga

Ferdinand Linnuse sünnikoht

Henrik Visnapuu sünnikoht

Johann Pauli sünnikoht

Pronksskulptuur «Torupillimängija» Matu-Tõnise Torupillitalus

Võrtsjärve suubuv Väike Emajõgi koos Pikasilla puhkealaga

Kirikud ja kogudused

Gerdruta kabel-kirik Riidajas

Koostööpartnerid Eestis

Valgamaa Omavalitsuste Liit

Võrtsjärve Sihtasutus – turism, arendustegevus

Mulgi Kultuuri Instituut – kultuur

Valgamaa Keskkonnakeskus – keskkonnalane tegevus, jäätmemajandus

Valgamaa Partnerluskogu – arendustegevus

SA Tõrva Haigla – hooldusteenuse osutamine

Infoväljaanded

Ajaleht Põdrala Teataja ilmub kord kvartalis. Koduleht www.podrala.ee

4.3.10 Sangaste vald

Elanike arv 1420 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 144,7 km^2

Külasid 13: Keeni, Kurevere, Lauküla, Lossiküla, Mäeküla, Mägiste, Pringi, Restu, Risttee, Sarapuu, Tiidu, Vaalu, Ädu

Alevikke 1: Sangaste

Vallakeskus Sangaste alevikus, kaugus maakonnakeskusest 30 km

Vallavalitsus

Ametnikke 8, vallavanem Kaido Tamberg

Vallasekretär Janno Sepp

Vallavolikogu

Liikmeid 11, esimees Aldo Korbun

Sotsiaalne infrastruktuur

Sangaste Perearstipraksis, Aini-Heli Ilvese Eraapteek, Sangaste Postkontor, Sangaste Pansionaat, Sangaste Lasteaed, Sangaste kirik, Sangaste Raamatukogu (AIP), Sangaste Rukki Maja (AIP), Keeni Raamatukogu (AIP), Keeni Postkontor, Keeni Tervisepunkt, Keeni Põhikool

Olulisemad ettevõtted

AS Sanwood – mööbli tootmine

AS Sangaste Linnas – jahu ja tangainete tootmine

AS Silva-Agro – toidu- ja tööstuskaupade müük, majutus- ja toitlustusteenused

OÜ Landhaus – puitehitiste tootmine

OÜ Finlaid – saematerjali tootmine

OÜ Kesa-Agro – piimakarjakasvatus

OÜ Sanlind – kodulinnukasvatus

Olulisemad investeeringud infrastruktuuri

Sangaste aleviku reoveepuhasti rekonstrueerimine

Sangaste aleviku kanalisatsioonitorustiku rekonstrueerimine

Keeni küla reoveepuhasti rekonstrueerimine

Keeni Põhikooli ventilatsioonisüsteemi rekonstrueerimine

Keeni Põhikooli staadioni ehitamine

Sangaste mõisapargi haljastustööd

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Kodukant Sangaste

MTÜ Sangaste Seltsilised

MTÜ Keeni Tantsuselts

MTÜ Sangaste Turismiküla

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

Restu spordipäev

Rukkimaarjapäev

Sangaste lõikuspüha

Vaatamisväärsused

Sangaste loss ja lossipark, Sangaste kirik, Sangaste kalmistu, Sangaste linnamägi, Harimägi, August Gailiti sünnikodu, Kirgjärv ja Presnikovi järv, Eduard Grosschmidt-Suursepa kodutalu

Kirikud ja kogudused

Sangaste kirik, EELK Sangaste Püha Andrease kogudus, õpetaja Ivo Pill

Infoväljaanded

ajaleht Otepää Teataja, mis ilmub 2 korda kuus, valla koduleht www.sangaste.ee

4.3.11 Taheva vald

Elanike arv 887 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 204,7 km²

Külasid 13: Hargla, Kalliküla, Koikküla, Koiva, Korkuna, Laanemetsa, Lepa, Lutsu, Ringiste, Sooblase, Taheva, Tsirgumäe ja Tõrvase

Valla keskus Laanemetsa külas, kaugus maakonnakeskusest 25 km

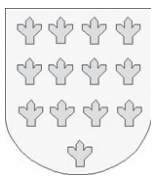

Vallavalitsus

Töötajaid 8, vallavanem Monika Rogenbaum

Vallasekretär Mare Roosipuu

Vallavolikogu

Liikmeid 9, volikogu esimees Hille Tamman

Sotsiaalne infrastruktuur

SA Taheva Sanatoorium (hooldekodu- ja asenduskodu osakonnad ning osutatakse mitmesuguseid erihoolekande teenuseid), Hargla perearstikeskus, Lagle Tiku Hargla Apteek, Hargla Kool (põhikooli asukoht Harglas ja lasteaia asukoht Koikkülas), Hargla Maakultuurimaja, Hargla Maakultuurimaja struktuuriüksus Taheva valla Avatud Noortekeskus, Koikküla Raamatukogu internetipunktiga, Hargla Raamatukogu internetipunktiga, Hargla Hooldekodu, RMK Taheva rattarajad (25 ja 50 km), Taheva külakeskus internetipunktiga, Koikküla külakeskus, 3 kauplust (Harglas, Tahevas ja Koikkülas), 2 postkontorit (Harglas ja Koikkülas), Hargla perejuuksur, sotsiaalmaja.

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad:

Põllumajandus: TÜ Hargla Seemneühistu, OÜ Koivakonnu ja OÜ JOKAMAA

Teenindus: OÜ Esperance (kaubandus), Hargla Masinaühistu ja Vello Vahesaar (transport), FIE Jaanus Põldsepp (ehitus, meelelahutus), FIE Raila Künnapuu (juuksur), OÜ B&M Konsultatsioonid ja FIE Sulo Hermlin (infotehnoloogia), Lõuna Elektriprojekt OÜ (projekteerimine, elektritööd).

Metsandus: OÜ Velburg ja Helju Leosk Nõmme talu

Turism: OÜ Nakatu Turismitalu, Punda 2 talu ja Matadorhitt OÜ (DIXIELAND)

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri:

Hargla ja Koikküla ÜVK-rajatiste rekonstrueerimine (614 865 kr), Hargla Kooli lasteaia hoonesse automaatse tulekahjusignalisatsiooni ja turvavalgustuse paigaldamine (250 225 kr), Hargla Hooldekodu rekonstrueerimine (166 405 kr), SA Taheva Sanatoorium hooldekodu osakonna teise maja elektrisüsteemi rekonstrueerimine (624 384 kr). Hajaasustuse veeprogrammi raames lõpetati 8 majapidamise veeprojektid (riigi ja kohaliku omavalitsuse toetus projektidele 121 627 kr, millele lisandus toetuse saajate omapanusena 65 322 kr).

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused:

MTÜ Koikküla Külaselts, MTÜ Parmu Ökoküla, MTÜ Hargla Jahiselts, MTÜ Kartuli Vabariik, Seltsing Koikküla Külaselts, Seltsing Hargla Külaselts, Seltsing Hargla Maanaiste Klubi, Seltsing Laanemetsa Külaselts, Seltsing Taheva Külaselts, Seltsing Tsirgumäe-Sooblase Külaselts, Seltsing Lepa Külaselts

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

Sõbrapäeva üritus

Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine

Memme-taadi kevadpidu

Jüriöö jooks

170 osalejaga «Teeme ära» koristuspäev

Taheva-Karula laulupäev

Emadepäeva kontsert

Hargla külapäev

Lastekaitsepäeva tähistamine

Külaliigutajate õppereis Lobotka külla

Aiandus- ja käsitööteemaline õppereis Võrumaale

Täiskasvanud õppija nädala üritused

Tsirgumäe-Sooblase külapäev

Valga maakonna käimisürituste sarjas jalgsimatk Hargla külas (kevadel ja sügisel)

Huviringide jõulupidu

Projekti «Keskkonnateadlikkuse tõstmise üritused Taheva valla haridusasutustes 2008. aastal» raames üritused läbi aasta

Projekti «Maanoorte võimalused» raames üritused läbi aasta

Vaatamisväärsused:

Ristipuud Kallikülas, Hargla kirik, Hargla kabel, Püha pettai Harglas, Ohvrikivi Tsirgumäel, Ohvrimänd Tsirgumäel, RMK Tellingumäe vaatetorn, Taheva mõisa kompleks koos pargiga, Laanemetsa Apostlik-õigeusu kirik, Aheru järv, Oore männikud, Koikküla sepikoda ja magasiait, Mustajõe-Koiva maastikukaitse ala

Kirikud ja kogudused

EELK Hargla kogudus

Koostööpartnerid Eestis

Valgamaa Omavalitsuste Liit

SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

SA Valgamaa Arenguagentuur

Eesti Maaomavalitsuste Liit

MTÜ Valgamaa Partnerluskogu

Infoväljaanded

Vallavalitsuse infoleht Taheva Häälekandja ilmub kvartaalselt. Koduleht www.taheva.ee

4.3.12 Tõlliste vald

Elanike arv 1854 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 193,8 km2

Külasid 13: Iigaste, Jaanikese, Korijärve, Muhkva, Paju, Rampe, Sooru, Supa, Tagula, Tinu, Tõlliste, Vilaski, Väljaküla

Alevikke 2: Tsirguliina ja Laatre

Valla keskus Tsirguliina alevik, kaugus maakonnakeskusest 15 kilomeetrit

Vallavalitsus

Töötajaid 13, vallavanem Madis Gross

Vallasekretär Eve Eisen

Vallavolikogu

Liikmeid 13, esimees Olev Tammela

Sotsiaalne infrastruktuur

Tsirguliina Keskkool, Laatre Lasteaed, Tsirguliina Lasteaed, Sooru Lasteaed, Tsirguliina Rahvamaja, Sooru Rahvamaja, Tsirguliina Raamatukogu, Laatre Raamatukogu, Sooru Raamatukogu, Tagula Raamatukogu, Perearst Tatjana Laadi (Tsirguliina, Laatre), Paju Pansionaadid, Laatre Sotsiaalmaja, Tsirguliina Keskkooli võimla ja staadion, Puhkekompleks Soorus (laululava ja valgustatud terviserada), Laatre Vabaajakeskus

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

AS Laatre Piim – piima ja liha tootmine

OÜ Linnu Talu – kanamunade tootmine

AS Alovili – taimekasvatussaaduste tootmine

Kopra Karjamõis OÜ – lambakasvatus

OÜ Joka Maa – taimekasvatussaaduste tootmine

Sapronen OÜ ja OÜ Kevetra – puidu töötlemine

OÜ Dikstrum – autoremont

OÜ Kummibox – autoremont

Otomix OÜ – metallesemete tootmine

Kalda Puhkemaja – majutusteenus

Jaanikese Motospordikeskus – vaba aja ürituste korraldamine, motokrosside korraldamine, majutusteenus

OÜ Rahel-Puit – puidutöötlemine

Olulisemad investeeringud linna/valla infrastruktuuri

Sooru uue puurkaevu rajamine, Tsirguliina ja Laatre tänavavalgustuse renoveerimine, Tsirguliina Keskkooli staadioni renoveerimine, Tsirguliina Keskkooli õueala rekonstrueerimine, Tsirguliina Rahvamaja valgustuse renoveerimine, Sooru Lasteaia jaotuskilpide rekonstrueerimine, Tsirguliina Lasteaia õuemaja rajamine

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Sooru Arendus, MTÜ Tõlliste Valla Pensionäride Ühendus Elurada, Sooru Naisselts, MTÜ Spordiklubi Raudsõrmus, MTÜ Inglise Keele Klubi.

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

Autoorienteerumine, Tõlliste valla lahtised meistrivõistlused petangis, Iigaste jooks, rahvaspordipäev Soorus, Tõlliste valla võrkpallivõistlused, vabariigi aastapäeva tähistamine piduliku aktusega, Tõlliste valla rahvakunstipäev Soorus, laste laulukarussell, Tõlliste valla Kauni Kodu konkurss.

Vaatamisväärsused

Paju mõis, Paju mälestusmärk, Iigaste muuseum.

Kirikud ja kogudused

EELK Laatre Püha Laurentsiuse kirik ja kogudus

Koostööpartnerid Eestis

MTÜ Valgamaa Partnerluskogu

Valgamaa Omavalitsuste Liit

Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

Koostööpartnerid välismaal

Hartola vald (Soome Vabariik) ja Holtäleni vald (Norra Kuningriik) – haridus- ja noorsootöö

Infoväljaanded

Ajaleht Tõlliste Teataja – ilmub vastavalt vajadusele, Tõlliste valla koduleht www.tolliste.ee

4.3.13 Tõrva linn

Elanike arv 3092 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 4,8 km²

Kaugus maakonnakeskusest 28 km

Linnavalitsus

Töötajad 16, linnapea Agu Kabrits

Linnasekretär Signe Kiin

Volikogu

Liikmeid 15, volikogu esimees Ülle Juht

Sotsiaalne infrastruktuur

SA Tõrva Haigla, OÜ Tõrva Tervisekeskus, 3 perearsti (FIE Anne Haas, FIE Eve Rebane, OÜ Riolani), Tõrva Gümnaasium, Tõrva Muusikakool, Tõrva lasteaed Tõrvalill, Tõrva lasteaed Mõmmik, SA Tõrva-Helme Turism, hotell De Tolly, hotell Pigilinn, Tõrva Lasteraamatukogu, Tõrva Linnaraamatukogu, Tõrva Kultuurimaja ja Noortekeskus, SA Tõrva Kirik-Kammersaal

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

OÜ Tõrva Apteek – ravimite jaemüük

Tõrva Tarbijate Ühistu – kaubandus

Dirolex OÜ – puidutööstus, mööbli tootmine

Heelix Grupp AS – ehitus, remont, rahvusvahelised ja siseriiklikud veod, vedelkütuse müük

AS Brick – üldehitustööd

Beetela OÜ – vedelkütuse ja määrdeainete jaemüük, toidu- ja tööstuskaupade jaemüük

Tõrva Elekter OÜ – elektrimontaažitööd

OÜ Asfalditeenus – teede-, platside, katuste pindamis- ja asfalteerimistööd

Delibalt Production OÜ – toiduainetetööstus

Olulisemad investeeringud linna infrastruktuuri

Vanamõisa järve hüppetorni remont, Tantsumäe lauluväljaku remont, hüdroelektrijaama ost, Tikste tänava veevarustuse ja kanalisatsiooni väljaehitamine, liikumisraja sild üle Õhne jõe, Riiska järve võrkpalliväljakute ehitus, Sõpruse pargi valgustuse I etapp, lifti ostmine Tõrva Tervisekeskusele.

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Helme-Tõrva Elu Ühendus, SA Tõrva Kirik-Kammersaal, MTÜ Pensionäride Selts Eluratas, MTÜ Tõrva Võrkpalliklubi, MTÜ Spordiklubi Viraaž, MTÜ Orienteerumiklubi Käbi, MTÜ ELK, BPW Estonia (EENA) Tõrva klubi, Lions Klubi Tõrva, Tõrva Puuetega Inimeste Liit, Valgamaa Vabadusvõitlejate Ühendus, MTÜ Erivajadustega Laste Tugikeskus Sinilill

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

Traditsioonilised üritused Tõrva linnas
Kandlepäev – 28. märts
Tõrva linna laulukarussell – 12. aprill
Lastekaitsepäev – 31. mai
Jaanituli – 23. juuni
Järvekantri – 1. august
Tõrva linna päevad – 14.—15. august
Kontsert Tõrva Loits – 15. august
Tarkusepäev – 1. september

Spordisündmused

I Tõrva-Helme kergejõustikupäev olümpialastega
Tõrva terviseteisipäevad sügisel (kokku 12 etappi)
26. jooks ümber Tõrva kolme järve
Tõrva kergejõustikuseriaali I—III etapp kuni 12aastastele tüdrukutele ja poistele
Tõrva linna lahtised meistrivõitlused kergejõustikus
Tõrva linna päevade laste spordivõistlused
I Tõrva kuue silla jooks
Tõrva matkapäevad sarjast «Valgamaa liigub 2008»
Tõrva jalgrattapühapäevad (kokku 6 etappi)
Tõrva rattasõidu seeriavõistluse kolm etappi
Tõrva kepikõnnisarja kolm etappi
I Tõrva lahtine petangiturniir «Triod»

Vaatamisväärsused

Vabadussõja mälestussammas ja Tõrva Gümnaasiumi park, Tõrva tantsumägi, kammersaal, kõrtsihoone, dendropark, Riiska ja Vanamõisa järve puhkealad

Kirikud ja kogudused

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Kogudus
Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Helme Maarja Kogudus

Koostööpartnerid Eestis

Kultuuriministeerium
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus
Sotsiaalministeerium
MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut
MTÜ Valgamaa Partnerluskogu
Helme Vallavalitsus
Hummuli Vallavalitsus
Põdrala Vallavalitsus
Ajaleht Valgamaalane
Kaitseliit, politsei, tuletõrje

Koostööpartnerid välismaal

Timra kommuun Rootsis – keskkond, kultuur

Laihia vald Soomes – haridus, kultuur, ettevõtlus

Lukowi linn Poolas – kultuur, ettevõtlus

Grantsville´i linn USA Marylandi osariigis – haridus (kirjavahetus algklassi õpilastega)

Essunga kommuun Rootsis – kultuur, haridus

Hemsedali kommuun Norras – turism, haridus

Infoväljaanded

Tõrva ja Helme piirkonna elu kajastav ajaleht Helme-Tõrva Elu ilmub kaks korda kuus. Koduleht www.torva.ee

4.3.14 Valga linn

Elanike arv 14 153 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 16,5 km^2

Valga linn on Valga maakonna keskus

Linnavalitsus

Ametnikke 48, linnapea Ivar Unt

Linnasekretär Diana Tipka

Linnavolikogu

Liikmeid 21, volikogu esimees Feliks Rõivassepp

Sotsiaalne infrastruktuur

Valga Lasteaed Buratino, Valga Lasteaed Kaseke, Valga Lasteaed Pääsuke, Valga Lasteaed Walko, Valga Põhikool, Valga Gümnaasium, Valga Vene Gümnaasium, Valga Kaugõppegümnaasium, Valga Muusikakool, Valga Kultuuri- ja Huvialakeskus (kino), Valga Avatud Noortekeskus, Valga Keskraamatukogu (avatud internetipunktiga), Valgamaa Kutseõppekeskus, Jaanikese Kool, Valga Spordihall, Valga Staadion (jõusaal, saun), Valga Ekstreemspordihall, Valga Lasketiir, kunstmuruga jalgpalliväljak, terviserajad, mänguväljakud, spordiplatsid, Hoolekandekeskus, Valgamaa Tugikeskus, Lastekodu Kurepesa, Puuetega Inimeste Koda, MTÜ Domus Petri Päevakeskus, Sotsiaalmaja, Töötute Aktiveerimiskeskus, AS Valga Haigla (perearstikeskus), Valga Saun, Valga Muuseum, Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon, raudtee- ja bussijaam, koerte varjupaik, Valga Naiste Varjupaik

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

AS Moon – jalatsite tootmine

AS Biltex – mootorsõidukite hooldus ja remont, varuosade müük

A. Karuse AS – mootorsõidukite müük, reisiettevõtjana tegutsemine

AS Gomab Valga Mööbel – mööbli tootmine

Valrek Ehitus OÜ – üldehitustööd

M.A.S.I Company – rõivaste tootmine

Wal-Bro OÜ – üldehitustööd, ehitusmaterjalide jae- ja hulgimüük

Valga Lihatööstus AS – lihasaaduste tootmine

AS Troll Balti – rõivaste tootmine

A.B. Autotrans OÜ – mootorsõidukite müük ja remont, majutusteenus

AS Valga Ferrum – metallitööd

Olulisemad investeeringud linna infrastruktuuri

Kesk tänava rekonstrueerimine (6,6 mln kr), linna tänavavalgustuse rekonstrueerimine (2 mln kr), linna videovalve paigaldamine (0,5 mln kr), Valga Staadioni rajakatte vahetamine (1,2 mln kr), Valga Muusikakooli kaugküte (0,9 mln kr), Valga Gümnaasiumi rekonstrueerimine (0,4 mln kr), Valga Kaugõppegümnaasiumi katuse vahetus (0,3 mln kr), Valga linna sauna re-

konstrueerimine (0,5 mln kr), lasteaia Kaseke passiivmaja ehituse alustamine (1,0 mln kr), jalgpallistaadioni rekonstrueerimise alustamine (1,8 mln kr), lasteaeda Pääsuke 2 lisarühma loomine (0,7 mln kr), lasteaia Walko ehitustööd (0,4 mln kr), lasteaia Buratino ehitustööd (0,6 mln kr).

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

Valga Kammerkoor, Stuudio Valvokaal, Valga Südamesõprade Seltsi laulu- ja tantsuring, segakoor Rõõm, ansambel Enelas, naisansambel Maarjalill, ansambel Oduvantšiki, rahvatantsurühm Sõsarad, rahvatantsurühm Karikakar, rahvatantsurühm Rukkilill, Kungla – muusikalid, legendid, Valga Käsitöökelder, *Underground*-muusika liit Mustad Pioneerid, Valga Rockiklubi, Valga Piirilinna Bigband, Valga Country Dancers, stuudio Naeratus, stuudio Tiina, Valga Jazz Klubi, stuudio Hikaro, Eesti Pensionäride Liidu Valga a/o Tantsurühm Elujõud, stuudio Joy, Valga Koerteklubi

Spordiklubid

SK Maret-Sport, FC Valga Warrior, KK Käval, VK Viktooria, Valga Laskurklubi, JVK Lokomotiiv, Valga Maleklubi, HK Lions, PK Nahkkinnas, SK Kolmvedu, SK Mesilased, Valga Spordiselts Kalev, Valga Motoklubi, A.Karuse Auto-Motoklubi, Valga Petanque klubi, Valga Piljardi klubi, MTÜ MiSiMe, ekstreemspordiklubi Neutral, Valgamaa Spordiveteranide Selts, KK Valkor, Valga Lauatennise ja Koroona Klubi, Valga Turniiribridži- ja Mälumänguklubi, Valga Saalihoki Klubi, Valga Maadlusklubi, MTÜ Valga Noored Tuletallajad, MTÜ Carma Motoklubi

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

09.02 Koolitants

25.04 rongiliini Riia–Valga avamine

04.04 Mini Playback Show

13.04 Valga laululaps

26.04 Bruno Junki rahvusvahelised mälestusvõistlused käimises

09.05 Rahvusvaheline lilleseadevõistlus Kassikäpp

15.05 27. Valga Gümnaasiumi laulu- ja tantsupidu

24.05 6. Valga-Valka 10 km tänavajooks «Loskutov Cup 2008»

03.05 «Teeme ära» koristuskampaania

Eesti-Läti korvpalliturniir «Livonia Cup 2008»

6.–8.06 Valga-Valka linnapäevad

08.06 Valga Rammumees 2008

15.06 Big Kuldliiga Valga etapp kergejõustikus

31. 08–01. 09 Valga Koolijütsi päevad

12.09 XIV klaveriansamblite festival

27.09 Mihklipäeva laat ja simman

5.–30.11 Valga linna 18. kunstikuu

Vaatamisväärsused

Raekoda, Jaani kirik, mälestustahvel Eesti Vabadussõjas Lõunarindel langenud Soome Põhja Poegadele, kabel, Valga Keskraamatukogu, mälestustahvel Stefan Bathoryle, mälestustahvel Johannes Märtsonile, Valga Muuseum, Alfred Neulandi – esimese eestlasest olümpiavõitja mälestusmärk, Apostlik-Õigeusu Issidori peakirik, Vedur-mälestusmärk, Valga raudteejaam, Rooma-Katoliku Pühavaimu kirik, Vabadussõjas langenute mälestussammas Priimetsa kalmistul, Vene vangide matmispaik Priimetsas – Leinav Ema, Pedeli puhkepiirkond, Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon

Kirikud ja kogudused

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Valga Issidori Peakiriku Kogudus

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Valga Betaania Baptistikogudus

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Valga Evangeeliumi Kristlaste-Baptistide Kogudus Lootus

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Valga Peeteli Evangeeliumi Kristlaste-Baptistide Kogudus

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Valga Peetri-Luke Kogudus

Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku Valga Kogudus

Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku Valga Jumalaema Vladimiri Ikooni Kogudus
Rooma-Katoliku Kiriku Püha Vaimu Kogudus Valgas
Seitsmenda Päeva Adventistide Valga Kogudus
Valga Elu Sõna Kogudus

Koostööpartnerid Eestis

SA Valgamaa Arenguagentuur – ettevõtluse, turismi ning logistikakeskuse arendamine
Eesti Linnade Liit – infovahetus
Valgamaa Omavalitsuste Liit – maakondlikud ühisprojektid
Tallinna Tehnikaülikool – täiendõpe
SA Tartu Teaduspark – regionaalse energiaagentuuri arendamine
Tartu Ülikool – täiendõpe ning koolitus
Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia – täiendõpe

Koostööpartnerid välismaal

Läti Vabariik – Valka Linnaduuma
Saksamaa Liitvabariik – Weissenburg-Gunzenhauseni omavalitsus
Saksamaa Liitvabariik – Görlitz
Saksamaa Liitvabariik – Frankfurt Oderi ääres
Slovakkia Vabariik – Tvordošini omavalitsus
Poola Vabariik – Kościelisko omavalitsus
Poola Vabariik – Kobylnica omavalitsus
Poola Vabariik – Slubice
Poola Vabariik – Cieszyn
Belgia Kuningriik – Durby omavalitsus
Rootsi Kuningriik – Östhammari omavalitsus
Rootsi Kuningriik – Haparanda
Soome Vabariik – Orimattila omavalitsus
Soome Vabariik – Uusikaupunki omavalitsus
Soome Vabariik – Imatra
Soome Vabariik – Tornio
Ameerika Ühendriigid – Maryland
Vene Föderatsioon – Svetogorsk
Vene Föderatsioon – Ivangorod

Sõpruslinnad, kellega tehakse pidevat koostööd, kuid kellega ei ole koostöösuhted lepinguliselt reguleeritud

Saksamaa Liitvabariik – Lübzi omavalitsus (kultuur, ametnike kogemuste vahetamine, linnajuhtimine)
Rootsi Kuningriik – Hallsbergi omavalitsus (haridus ja noorsootöö, ametnike vahetus)

Valga sõpruslinnad

Valka, Läti Vabariik; Östhammar, Rootsi Kuningriik; Durby, Belgia Kuningriik; Uusikaupunki, Soome Vabariik; Orimattila, Soome Vabariik; Kobylnica, Poola Vabariik; Kościelisko, Poola Vabariik; Weissenburg-Gunzenhausen, Saksamaa Liitvabariik; Tvordosin, Slovakkia Vabariik; Hallsberg, Rootsi Kuningriik; Haparanda, Rootsi Kuningriik; Oakland, Ameerika Ühendriigid; Tornio, Soome Vabariik; Lübz, Saksamaa Liitvabariik

Infoväljaanded

Ajaleht Walk
Koduleht www.valga.ee

4.3.15 Õru vald

Elanikke 504 (1. jaanuari 2009 seisuga)
Pindala 104,6 km²
Külasid 8: Uniküla, Õruste, Lota, Kiviküla, Killinge, Mustumetsa, Priipalu, Õlatu
Alevikke 1: Õru
Valla keskus Õru alevikus, kaugus maakonnakeskusest 22 km

Vallavalitsus
Töötajaid 6 (5,4 ametikohta), vallavanem Andres Palloson
Vallasekretär Klaudia Tuhkanen
Volikogu
Liikmeid 7, volikogu esimees Avo Allik

Sotsiaalne infrastruktuur
Õru Lasteaed-Algkool, Õru Rahvaraamatukogu, Õru Sidejaoskond, Priipalu Sidejaoskond, Õru Päevakeskus, Õru Kultuurikeskus, Õru Kooli spordiplats, Õru avalik internetipunkt

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad
Estiske Laftehus OÜ – puitmajade valmistamine
Kauplus Eveliis – kaubandus, toitlustamine
Kauplus Epre – kaubandus
FIE Ljudmilla Jurjeva – kaubandus, toitlustamine
FIE Laine Liive – piima, liha ja teravilja tootmine

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri
Õru aleviku ühiskanalisatsiooni rekonstrueerimine I etapp (KIKi toel)

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused
Mittetulundusühing Priiajakeskus Let, pensionäride ühendus Hõbelõng

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused
«Teeme ära»
Kevadmatk
Sügismatk

Vaatamisväärsused
EAÕK Priipalu kirik Priipalu külas, luuletaja F. Kuhlbarsi sünnikoht Uniküla külas,
kunstnik K. Tedre sünnikoht Priipalu külas, Teises maailmasõjas langenute vennaskalmistu Õruste külas

Koostööpartnerid Eestis
Valgamaa Omavalitsuste Liit
SA Lõuna-Eesti Turism
MTÜ Valgamaa Partnerluskogu

Infoväljaanded
Koduleht www.oeruvv.ee

5. Looduskeskkond ja keskkonnakaitse

5.1 Valgamaa looduse üldiseloomustus

Valga maakond asub Eesti lõunaosas, moodustades Põlva ja Võru maakonnaga Kagu-Eesti piirkonna. Valgamaa kogupindala on 2046,49 km². Maakonna pinnaehitus on väga mitmekesine. Lääneosas on valitsev ürgorgudest liigestatud lainjas moreentasandik siin-seal kerkivate kuplite ning seljakutega. Põhja pool annavad maastikule ilme põhja-lõuna suunalised väikevoored ning madalamatel niiskematel aladel niidud ja metsad. Tõrva-Helme ümbrus on tasasem, kuid liigestatud Õhne ja ta lisajõgede orgudest. Paljudes kohtades paljanduvad orgude veerudel aluspõhja liivakivid. Sellel tihedasti asustatud alal vahelduvad laialdased põllumaad niitude, lohkudes asetsevate järvede ning üksikute metsatukkadega. Hummuli ja Taagepera ümbruses leidub ka kuplistikke. Läti Vabariigi piiril esineb laialdane ala suurte metsade, nõmmede ja soodega. Maakonna keskosa hõlmab põhja-lõuna suunaline Väikese Emajõe orund ning selle jätkuks olev Valga nõgu, kus valitseb suuremalt osalt lainjas moreentasandik, läbitud madalatest lamm- või moldorgudest. Orgudest on määravaim Väikese Emajõe org, millesse Tõlliste kohal suubub Pedeli ürgorg. Valga nõo keskosas esineb laialdane soostunud Korva luht.

Maakonna kõrgeim osa on Otepää kõrgustik, kus kõrgemad tipud on Kuutsemägi (217 m), Meegaste mägi (214 m), Harimägi (212 m). Sealne ala on ka järvederohke, tuntuim neist on Pühajärv. Samuti on kaunis Karula kõrgustik, eriti selle vahelduva reljeefiga idaosa, mis jätkub ka Läti Vabariigi põhjaosas. Karula kõrgustiku rohketest järvedest on üks tuntuimaid Karula Pikkjärv.

Maakonna metsamaa pindala on ligi 114 000 ha, metsad vahelduvad niitude, nõmmede, luhtade ja soodega. Maakonna üldpindalast on 7900 ha soode all, millest 5400 ha on kõrgsood ehk rabad. Suuremad neist on Rubina, Korva ja Lagesoo.

Valgamaa suurimad looduskaitseobjektid on Otepää looduspark, Karula rahvuspark ja Koiva-Mustjõe maastikukaitseala.

Kõrgeim mägi Valgamaal on Kuutsemägi 217 m. Looduslikke järvi üle 1 ha on maakonnas ligi 180. Suurim on neist Pühajärv (286 ha), järgneb Aheru (234 ha). Maakonna sügavaim järv on Udsu (30,2 m), mis on sügavuselt kolmas Eestis.

Kaitsealasid, mille hulka kuuluvad rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad ja selle eritüübid nagu pargid, puistud, arboreetumid, on maakonnas kokku 60. Suurim neist on Otepää looduspark, mille suurus on 22 430 ha. Oma territooriumilt on see ühtlasi suurim Eestis asuvatest maastikukaitsealadest. Kaitsealust territooriumi, mis lisaks kaitsealadele hõlmab ka hoiualasid ja püsielupaike, on maakonnas kokku 43 431 ha. Üksikobjektidena on Valgamaal kaitse all 28 põlispuud ning 5 rändrahnu. Maakonna kõrgeim kaitsealune puu, Tsuura kuusk, on ühtlasi jämedaim hariliku kuuse esindaja Eestis. Puu kõrgus küünib 29 meetrini, selle ümbermõõt on 4,32 m. Kõige jämedaimaks puuks on aga Pühajärve Sõjatamm ümbermõõduga 6,98 m. Valgamaal asub Lõuna-Eesti suurim rändrahn – Helgikivi, mille ümbermõõt on 30,2 m ja maapealne maht 61 m³.

Allikas: «Tuntumaid looduskaitseobjekte Valgamaal». Valga, 2007

5.2 Meteoroloogiline ülevaade

Soojuslikud karakteristikud

Tabel 5-1 Valga. 2008. aasta kuu keskmine õhutemperatuur (°C)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Keskmine 2008	-1,0	1,1	0,8	7,4	10,8	14,7	16,7	16,3	10,1	8,2	2,4	-0,6
Keskmine 2007	-1,2	-10,4	4,4	5,4	12,5	16,7	17,0	17,9	11,1	7,0	0,4	0,9
Clino1961–1990	-6,8	-6,1	-1,9	4,5	11,3	15,3	16,6	15,4	10,6	5,9	0,5	-4,1
Abs. Max 1961–2008	10,1	10,9	18,9	27,4	30,7	32,1	33,8	34,3	29,5	21,7	15,2	11,9
Abs. Min 1961–2008	-38,5	-35,6	-30,1	-17,8	-5,6	-1,6	2,5	1,5	-6,5	-14,4	-21,9	-40,5

Allikas: Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut

Joonisel 5.2 on kujutatud aasta keskmise õhutemperatuuri aegrida Valga meteoroloogiajaama andmetel.

Joonis 5-2 Valga. Aasta keskmise õhutemperatuuri °C aegrida 1961—2008

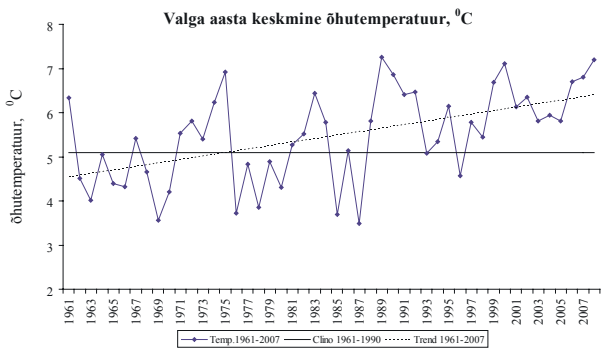

Allikas: Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut

Joonis 5-3 iseloomustab õhutemperatuuri aastast käiku 2008. aastal Valgas kuu keskmiste tasemel, võrreldes 2007. aasta ja paljuaastase keskmisega (CLINO 1961-1990) ehk normiga. Aasta keskmine õhutemperatuur oli 2008. aastal Valgas 7,2°C, mis on 2,1°C kõrgem normist ning 0,4°C kõrgem kui 2007. aastal. Veidi kõrgem on aasta keskmine õhutemperatuur olnud 1989. aastal, mil see oli 7,3°C ning veidi madalam oli aasta keskmine õhutemperatuur 2000. aastal, olles 7,1°C.

Joonis 5-3 Valga. Kuu keskmine õhutemperatuur, °C

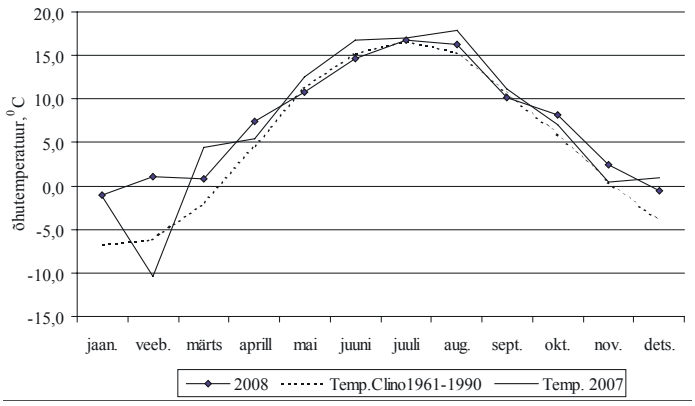

Allikas: Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut

Kõige külmem kuu oli 2008. aastal jaanuar – kuu keskmise õhutemperatuuriga -1,0°C, mis on kõrgem nii normist (CLINO) kui mullusest, vastavalt 5,8°C ja 0,2°C. Kõige soojem kuu oli juuli – kuu keskmise õhutemperatuuriga 16,7°C, mis vastab enam-vähem normile ja oli mullusest 0,3°C madalam. 2007. aastal oli kõige soojem kuu august – kuu keskmise õhutemperatuuriga 17,9°C.

Joonis 5-4 Valga. Sademete hulk, mm ja suhteline õhuniiskus, %

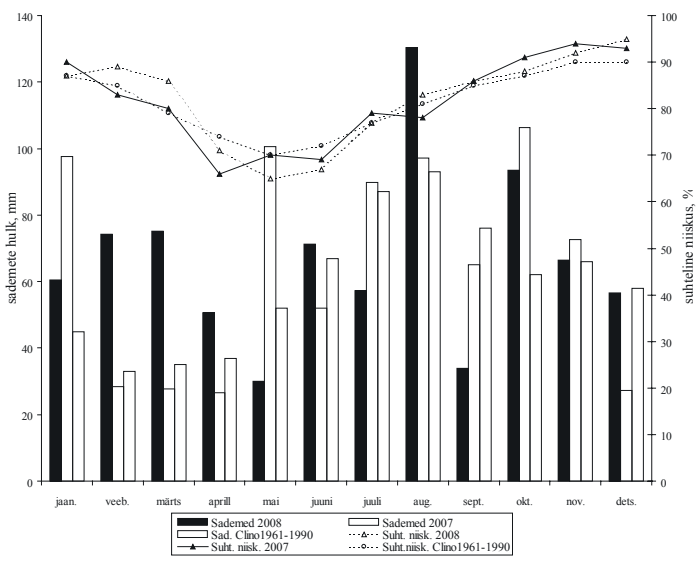

Allikas: Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut

Joonisel 5-4 on toodud sademete hulk ja suhteline õhuniiskus 2008. aastal kuude lõikes, mis on mõõdetud Valga meteoroloogiajaamas ning võrreldud seda 2007. aasta ja paljuaastase (CLINO 1961—1990) keskmisega.

Aasta sademete summa oli 2008. aastal Valgas 800,2 mm, 2007. aastal – 791,3 mm, norm (1961—1990) – 711 mm. Kõige sademeterohkem oli august, mil sademete kuu summa oli 130,4 mm (norm 62 mm, 2007. aastal 97,1 mm). Viimati on august veelgi sajusem 2003. aastal, mil kuu sajuhulk oli 148,8 mm. Kõige kuivem kuu oli mai – kuu sademete summaga 30,1 mm, mis on normist 21,9 mm vähem, mullu oli mais sademete kuu summa 100,7 mm. Mullu oli kõige kuivem kuu aprill.

Aasta suhteline niiskus oli Valgas 82%, mis vastab enam-vähem nii normile (norm 81%) kui mullusele. Kõige kuivem kuu oli mai, mil suhteline õhuniiskus kuu keskmisena oli 65%. Kõige niiskem oli detsember – suhtelise õhuniiskusega 95%.

5.3 Valgamaa Keskkonnateenistus

Aadress Kesk 12, 68203 Valga

Töötajaid 17, juhataja Johannes Järv

1. veebruarist 2009 tegeleb keskkonna- ja looduskaitsega keskkonnateenistuste ja looduskaitsekeskuste asemel Keskkonnaamet, mille haldusüksused on 6 regiooni. Valga maakond kuulub Põlva-Valga-Võru regiooni koosseisu. Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni juhib Ena Poltimäe.

5.4 Maavarad

Maakonnas leiduvad maavarad on savi, liiv, kruus ning turvas. Maavaradest kaevandati liiva, kruusa ja turvast.

Ehitusliiv ja ehituskruus

Mäeeraldiste piires kaevandati 2008. aastal 132 610 m³ (2007. aastal 191 741 m³) ehitusliiva ja 95 282 m³ (2007. aastal 172 304 m³) ehituskruusa. Seega on kaevandamismahud võrreldes 2007. aastaga langenud. Kaevandatud materjali kasutati teede- ja ehitustöödel ning remondiks maakonna piires. 2008. aastal väljastas Valgamaa Keskkonnateenistus 7 geoloogilise uuringu luba.

Tabel 5-5 Väljastatud kaevandamisload

Kaevandamisloa omanik	Mäeeraldise (karjääri) nimetus	Mäeeraldise asukoha omavalitsus
AS Valmap Grupp	Härma II	Helme
AS Valmap Grupp	Variku	Helme
Kagu Teedevalitsus	Vanaveski karjäär*	Helme
OÜ Eksiiv	Liivaaugu liivakarjäär	Otepää
Kõo Maavarad OÜ	Vangja kruusakarjäär	Otepää
Pinnasetööde OÜ	Hellenurme kruusakarjäär	Palupera
AS Kiirkandur	Kasemäe karjäär	Palupera
Vevasi OÜ	Nõuni liivakarjäär	Palupera
Kagu Teedevalitsus	Palupera kruusakarjäär	Palupera
OÜ PM Kaubandusgrupp	Ruusamäe	Puka
OÜ Moranta	Ungre liivakarjäär	Puka
OÜ Valga Teed	Helmi-Aakre II kruusakarjäär*	Puka
Kivikandur OÜ	Helmi-Aakre III kruusakarjäär*	Puka
Kagu Teedevalitsus	Vuti liivakarjäär*	Puka
FIE Raul Nämi	Männiku karjäär	Sangaste
FIE Raul Nämi	Männiku II liivakarjäär	Sangaste
FIE Raul Nämi	Männiku III liivakarjäär*	Sangaste
Ronk OÜ	Kösti liivakarjäär	Sangaste
Ronk OÜ	Siimu II liivakarjäär	Sangaste
Metsatervendus OÜ	Sibula liivakarjäär	Õru

Märkus: * maavara kaevandamisluba väljastatud 2008
Allikas: Keskkonnaamet

Turvas

Maakonnas on neli turbatootmisala, neist kolmele (Helme, Kantsi, Lagesoo) on väljastatud kaevandamise load. Tootmisaladelt toodeti aastas kokku 7280 tingtonni vähelagunenud turvast. Hästilagunenud turvast 2008. aastal ei kaevandatud. Kaevandas AS Valmap Grupp.

5.5 Vesi

Valgamaa joogiveeallikas on põhjavesi. Pinnavett kasutatakse vaid kunstlume valmistamiseks Otepää piirkonnas. Veevõtt on maakonnas alates 1990. aastast pidevalt vähenenud ja seda eelkõige põhjavee tarbimise vähenemise arvel. Veetarbe vähenemist on põhjustanud riikliku suurtootmise asendumine eraettevõtlusega. Alates 1994. aastast on veetarbe vähenemine aeglustunud, kuid jätkub endiselt. Oma osatähtsus põhjaveevõtu vähenemises on kindlasti veearvestite paigaldamisel, saamaks teada tegelikke veekoguseid. Samuti mõjutab põhjavee kasutamist põhjaveevaru kui loodusressursi maksustamine. Veevõtu vähenemist tingib ka vee hinna pidev tõus.

Tabel 5-6 Veekasutus maakonnas (tuh m³/a)

Omavalitsus	2004	2005	2006	2007	2008
Valga	410	499	419	509	453
Tõrva	79	79	66	69	54
Otepää	166	164	186	176	150
Teised	342	418	491	410	309
Kokku	997	1160	1162	1164	966

Allikas: Keskkonnaamet

Veevõtt ja vee tarbimine jaotuvad piirkonniti väga erinevalt. Kui Valga linna veetarve moodustab peaaegu poole maakonna koguveetarbest, siis Õru valla veetarbimine vaid alla 1%.

Tabel 5-7 Reovee puhastamine (tuh m³/a)

	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku reovett	1494	1482	1358	1411	1375
Puhastatud	1488	1477	1352	1407	1373
Puhastatud nõuetekohaselt	1279	1135	1211	1283	1173

Allikas: Keskkonnaamet

Veeheide on inimese poolt mitmeks otstarbeks kasutatud vee tagasijuhtimine loodusesse puhastatud või puhastamata kujul. Selles valdkonnas kasutatakse kahte erinevat terminit: reovesi ja heitvesi. Reovesi on puhastamata veeheide ja heitvesi on reovesi, mis on läbinud spetsiaalse töötluse: mehaanilise, bioloogilise ja keemilise.

Koos veekasutuse vähenemisega on vähenenud ka loodusesse juhitava heitvee kogus. Looduslikesse veekogudesse juhitakse puhastamata heitvett vähe. Puhastamata heitvesi moodustab kogu heitveest alla 1%. Valdav enamus (üle nelja viiendiku) heitveest on bioloogiliselt puhastatud. Maa-asulatel on valdavalt väikepuhastid olemas, kuid vajavad rekonstrueerimist.

Tabel 5-8 Heitvee reostuskoormus (t/a)

	2004	2005	2006	2007	2008
Fosfor	3,7	3,6	2,5	12,3	1,41
Lämmastik	25,2	22,5	17,9	17,8	12,7
BHT7	18,1	19,6	16,4	16,8	8,19

Märkus: BHT7 – biokeemiline hapnikutarve ehk hapniku hulk milligrammides, mis kulub ühes liitris vees oleva orgaanilise aine lagundamiseks adapteerunud mikroorganismide poolt 7 päeva jooksul
Allikas: Keskkonnaamet

5.6 Metsandus

Riigimetskondade töökorralduses toimus 2008. aastal muudatusi – aasta keskel liideti 4 metskonda üheks Valgamaa metskonnaks.

Erametsaomanike poolt esitati kavandatud tööde kohta 1500 metsateatist, riigimetsa majandaja poolt 479 teatist. Seda on eelmise aastaga võrreldes mõnevõrra enam. Metsamaterjali hind oli kõrge, aasta teisel poolel hakkas aga järsult langema. Kavandatud raietest jäi seetõttu osa realiseerimata. Üha rohkem tegeldakse uue metsa rajamisega ja noorendike hooldamisega, sellele aitavad kaasa ka riiklikud toetused.

Tabel 5-9 Kavandatud raied erametsades ja riigimetsades metsateatiste järgi 2008. aastal

Omavalitsus	Ühik	Valgustusraie	Harvendusraie	Sanitaarraie	Lageraie	Turberaie	Muu raie	Kokku
Erametsades								
Helme	ha	141	140	264	192	25	20	782
	tm	588	5102	2620	37 843	976	1961	49 090
Hummuli	ha	64	124	148	107	35	1	479
	tm	210	4664	1949	23 165	1734	35	31 757
Karula	ha	97	76	168	151	23	-	515
	tm	443	2322	1937	27 437	1052	-	33 191
Otepää	ha	15	137	295	42	121	13	623
	tm	76	4771	3754	7657	6243	585	23 086
Palupera	ha	13	50	167	64	7	2	303
	tm	33	2202	1456	10 098	370	110	14 269
Puka	ha	30	49	185	98	26	14	402
	tm	128	1638	2659	19 888	1444	2265	28 022
Põdrala	ha	103	95	268	142	3	12	623
	tm	498	2823	2340	26 051	107	771	32 590
Sangaste	ha	13	101	129	56	52	1	352
	tm	50	2909	2179	11 073	1768	45	18 024
Taheva	ha	44	87	174	62	20	1	388
	tm	115	3251	1700	13 887	1052	75	20 080
Tõlliste	ha	84	45	154	71	14	6	374
	tm	207	1414	1625	14 392	839	310	18 787
Õru	ha	41	35	72	54	5	5	212
	tm	423	1033	1093	11 375	275	766	14 965
Valga linn	ha	5	-	56	5	-	4	70
	tm	9	-	678	914	-	254	1855
Kokku	ha	650	939	2080	1044	331	79	5123
	tm	2780	32 129	23 990	203 780	15 860	7177	285 716
Riigimetsades								
RMK	ha	1118	1039	354	440	20	21	2992
	tm	13 612	51 809	2408	126 064	1471	1381	196 745

Allikas: Keskkonnaamet

Tabel 5-10 Kavandatud metsauuendustööd erametsades metsateatiste järgi 2008. aastal

Omavalitsus	Männi külv	Kuuse istutus	Männi istutus	Kase istutus	Mustlepa istutus	Kokku ha
Helme vald	-	18,4	-	2,5	-	20,9
Hummuli vald	13,8	58,8	1,5	7,2	-	81,3
Karula vald	8,5	12,4	-	-	-	20,9
Otepää vald	-	8,8	0,4	0,7	-	9,9
Palupera vald	-	1	-	1,8	-	2,8
Puka vald	-	16,3	1,6	-	-	17,9
Põdrala vald	-	-	2,5	-	-	2,5
Sangaste vald	-	5,2	-	-	-	5,2
Taheva vald	0,7	4,1	0,6	2	-	7,4
Tõlliste vald	1,5	20	2,1	2,5	-	26,1

Õru vald	3	37,3	3	-	0,8	44,1
Valga linn	-	3,1	-	-	-	3,1
Kokku ha	27,5	185,4	11,7	16,7	0,8	242,1

Allikas: Keskkonnaamet

Tabel 5-11 Kavandatud metsauuendustööd riigimetsades metsateatiste järgi 2008. aastal

Omavalitsus	Männi külv	Kuuse istutus	Männi istutus	Kase istutus	Tamme istutus	Kokku ha
RMK	178,5	165,8	10,9	7,9	0,3	363,4

Allikas: Keskkonnaamet

5.7 Jahindus

Valgamaa jahimaade pindala on 201 020 ha, mis on jaotatud viie jahindusorganisatsiooni vahel.

Valgamaal on arvel 637 jahimeest. Jahitunnistuste arv välisriikide kodanikele 321. Jahimajasid, õppeklasse on 6, söödasõimi ja sõim-söödahoidlaid 187, metssigade söötmiskohti 244, soolakuid 424, kõrgistmeid ja jahikantsleid 195, kiskjate söötmiskohti on 1, püsivaid laskepaikasid (lasketiire, laskekohti) 4.

Rajatud söödapõldude pindala on 155,8 ha. Sõlmitud lepinguid maaomanikega 827 tk, 83 278 ha, maaomaniku nõusolekuid jahipidamiseks 801 tk, 82 418 ha, maaomanike keelde 26 tk, 860,4 ha.

Ulukite küttimine (sulgudes kütitud isendeid):

Põder (141), punahirv (1), metskits (923), metssiga (821), hunt (2), ilves (10), rebane (649), kährikkoer (203), metsnugis (106), tuhkur (12), mink (10), mäger (6), saarmas (1), halljänes (36), valgejänes (8), kobras (912), kodutuvi (1), hallvares (38), ronk (1), rabahani (18), suur-laukhani (4), hallhani (5), rääkspart (1), sinikaelpart (113), piilpart (4), laanepüü (4), metskurvits (3), hallrästas (7), kormoran (1)

Loendatud ulukeid (enim esinevad, sulgudes loendatud isendeid):

Põder (553), punahirv (88), metskits (3776), metssiga (896), karu (2), hunt (19), ilves (120), kobras (1319)

5.8 Kalandus

Võrguga püüti maakonna veekogudest 116 kg ahvenat, 377 kg haugi, 315 kg koha, 231 kg linaskit, 550 kg latikat, 93 kg särge, 14 kg karpkala, 6 kg lutsu, 99 kg säinast, 8 kg kokre, 3 kg roosärge.

Põhjaõngejadaga püüti 18 kg ahvenat, 13 kg haugi, 43 kg latikat, 18 kg särge, 3 kg lutsu, 2 kg säinast ja 64 kg angerjat.

Kuuritsaga püüti 1 kg särge ja 5 kg haugi.

Maakonna veekogudest püüti ametlikult ühtekokku 1867 vähki, neist mõõdulisi oli 737, alamõõdulisi 1130.

2008. aastal alustati jõevähi populatsioonide täiendamisega Elva ja Helme jõgedes ning Inni, Nüpli, Pikre ja Koorküla Valgjärve järvedes. Kokku asustati 2008. aastal 6500 suguküpset jõevähi isendit. Nimetatud töö toimus SA KIKi finantseerimisel.

Valgamaa Keskkonnateenistus koostöös Eesti Maaülikooli Põllumajandus- ja Keskkonnainstituudiga teostas Valga linna Pedeli jõe paisjärve kalastiku ja kalatrepi läbitavuse uuringu. Töö tulemusena saab väita, et Valga linnas Pedeli jõele Pikal tänaval rajatud tamm töötab kalade läbipääsuna nii üles kui ka allavoolu. Töid teostasid Eesti Maaülikool Põllumajandus- ja Keskkonnainstituudi limnoloogiakeskuse teadurid Teet Krause ja Anu Palm ning Valgamaa Keskkonnateenistusest jahinduse ja kalanduse peaspetsialist Alari Mägi.

Maakondlikust jõevähi tegevuskavast lähtuvalt teostati 2008. aastal jõevähi uuringuid kaheksas Valgamaa veekogus. Uuringud põhinesid katsepüükidel, milleks kasutati vähimõrdasid. Püügialades hinnati veekogu sobivust vähi elupaigaks.

Jõevähki leidub keskmisel arvukusel Karula Pikkjärves, Päidla Mõisajärves ja Väikese Emajõe ülemjooksul. Pikkjärves on vähivaru seisund viimastel aastatel püsinud stabiilsena, Mõisajärves aga oluliselt paranenud. Varem praktiliselt uurimata Väike Emajõgi sai kirja kui «uus vähiveekogu». Need kolm veekogu võimaldavad ka vähi harrastuspüüki.

Madalal arvukusel ja lõiguti leidub jõevähki Helme jões, Jõku jões, Pühajärves, Koorküla Valgjärves ja Väikese Emajõe keskjooksul. Helme jões olid vähid tänu kevadisele asustamisele. Ka Koorküla Valgjärves oli mõneti tuntav asustamise mõju. Valgamaa suurimas järves, Pühajärves, leidub rohkesti vähile sobivat kaldajoont ning vähivaru suurendamise eesmärgil on soovitavad täiendavad uuringud ja asustamise planeerimine.

Kevadel asustatud jõevähke ei leitud veel Helme jõest. Nii Helme jõe, Elva jõe kui Koorküla Valgjärve puhul on vajalik asustamise jätkamine ka järgneval aastal ning edaspidi selle mõju hindamine. Töid teostasid Margo Hurt ja Alari Mägi. Eelpool nimetatud töid teostati SA KIK finantseerimisel.

5.9 Jäätmed

Seisuga 31.12.2008 oli Valgamaal 27 jäätmeluba omavat ja 2 jäätmekäitlejaks registreerunud ettevõtet. 2008. aasta uued jäätmeloa omanikud Valga maakonnas: Eesti Vanapaber OÜ, Eesti Metall OÜ, Motokoda OÜ ja Santerman OÜ.

Valga linna prügilasse ladestati 2008. aastal kokku 5773 t (2007. aastal 6947 t) jäätmeid.

Valga prügilasse ladestatud jäätmete eest laekus riigile kokku saastetasu 1 535 676 kr (2007. aastal 1 695 068 kr). Sellest summast omakorda laekus Valgamaa omavalitsustele jäätmekäitluse arendamiseks 2008. aastal kokku 544 435 kr (2007. aastal 600 943 kr).

Suurim jäätmekäitleja maakonnas on endiselt Ragn Sells AS, kes kogus ja vedas kokku 5167 t (2007. aastal 6125 t) jäätmeid. Ohtlike jäätmete suurim koguja Valga maakonnas oli 2008. aastal AS Epler & Lorenz, kes kogus Valgamaa ettevõtetelt ja elanikkonnalt kokku 123 t (2007. aastal 244 t) ohtlikke jäätmeid.

5.10 Välisõhk

Valgamaal oli 31.12.2008 seisuga välisõhu saasteluba 45 ettevõttel. Uued saasteloa omanikud on SW Energia OÜ ja OÜ Malt. Oma saastelubasid uuendasid Valga Lihatööstus AS ja Otepää Piimaühistu.

Välisõhu saastamise eest laekus riigile saastetasuna 507 050 kr (2007. aastal 398 521 kr). Välisõhu saastamise eest saadud raha kasutatakse välisõhu kaitse projektide finantseerimiseks.

Saastetasu makstakse õhku emiteeritud saasteainete kogustelt, põhilised saasteained on: süsinikoksiid (CO), süsinikdioksiid (CO_2), lämmastikoksiidid (ümberarvutatud lämmastikdioksiidiks – NO_2), vääveldioksiid (SO_2), tahked osakesed ja lenduvad orgaanilised saasteained.

Maakonna suuremad välisõhu saastajad on ka suuremad õhusaastamise eest tasude maksjad.

Tabel 5-12 Suuremad õhusaastamise eest tasude maksjad (kr)

Ettevõte	2006	2007	2008
AS Erakütte Valga Osakond	226 924	139 354	164 664
AS Valga Lihatööstus	35 133	31 084	48 581
UPM-Kymmene Otepää AS	12 867	10 755	41 361
AS Sanwood	6 681	28 412	32 630
AS Valga Depoo	17 758	18 985	30 870
AS Valga Gomab Mööbel	16 603	17 345	25 214
L- Katlamaja AS	14 448	20 476	19 794
AS Hansa (Helme) Graanul	27 969	23 183	14 894
AS Otepää Veevärk	7 844	9 553	10 617

Allikas: Keskkonnaamet

5.11 Looduskaitsealad

Riikliku Looduskaitsekeskuse Põlva-Valga-Võru regioon

Aadress Kolga tee 28, 67405 Otepää

Telefon 766 7290

Alates 1. jaanuarist 2006 kuni 1. veebruarini 2009 korraldas kaitsealuste objektide kaitset Põlva, Valga ja Võru maakonnas Riikliku Looduskaitsekeskuse (edaspidi: LKK) Põlva-Valga-Võru regioon. Asutuse haldusesse jäi 449 kaitsealust objekti, sealhulgas 49 kaitseala, 73 hoiuala, 62 parki ja põlispuude gruppi, 132 kaitsealuse liigi püsielupaika ja 133 üksikobjekti Põlva, Valga ja Võru maakonnas. Järgnevalt on antud ülevaade asutuse Valgamaa tegevuste kohta.

Antud kooskõlastused

2008. aastal vastati Valgamaa osas 264 kooskõlastuse taotlusele. Nendest 52 olid maakorraldustoimingute teostamiseks, 212 planeeringutega seotud küsimused. Väljastati nõusolek 18 ürituste korraldamiseks. Metsanduse valdkonnas vaadati läbi 211 metsateatist ja 73 metsamajanduskava.

Loodushoiutööde korraldamine

2008. aastal kooskõlastati poollooduslike koosluste hooldamise toetuste taotlusi Otepää looduspargis 99,5 ha ulatuses. Karula rahvuspargis Valga maakonda jääval alal 37,6 ha. Koiva-Mustjõe maastikukaitsealal Valga maakonnas 660,5 ha. Loodushoiutoetuste raames toetati tara rajamist Valga maakonda jäävatel aladel 6800 meetri ulatuses. Otepää looduspargis taastati 3,4 ha. poollooduslikke kooslusi. Palakmäe hoiualal taastati poollooduslikke kooslusi 8,3 hektaril.

Talguprojekti käigus koostöös ELF-ga, mida finantseeris SA KIK, puhastati võsast ja hooldati Valgamaal 2008. aastal 4 talgu raames *ca* 14 ha poollooduslikke kooslusi ning rajati tara ligi 4 km ulatuses.

2008. aastal teostati loodushoiutöid Otepää looduspargis 274 hektaril, mille käigus puhastati võsast ja hooldati kasutusest väljas olevaid lagealasid. Samuti rajati loodushoiutööde raames ligi 7000 meetrit tara loomade karjatamiseks riigimaal asuval poollooduslikul kooslusel ning renoveeriti Karula rahvuspargis Pautsjärve reservaadi veerežiimi reguleeriv erosioonitõke.

Kaitsekorralduskavade, kaitse-eeskirjade koostamine

2008. aastal kinnitati Karula rahvuspargi kaitsekorralduskava perioodiks 2008–2018. Koostati ja avalikustati Koiva-Mustjõe maastikukaitseala ning Koiva-Mustjõe luha hoiuala kaitsekorralduskava aastateks 2009—2018.

Karula rahvuspargi kaitse-eeskirja metsamajanduslike tingimuste täpsustamiseks korraldati mitu arutelu ning tehti ettepanekud selle muutmiseks.

Otepää looduspargi kaitse-eeskirja muutmise raames korraldati kaitsevööndi piiride täpsustamiseks tervet looduspargi territooriumi hõlmav Natura elupaikade inventeerimine.

Liigikaitse korraldamine

2008. aastal lõppes LIFE-Nature projekt «Harivesiliku kaitse korraldamine Läänemere-äärsetes riikides». Neli aastat kestnud projektiga rajati või taastati Otepää looduspargis ligi 80 väikeveekogu, hooldati harivesiliku maismaaelupaiku ning korraldati väikeveekogude inventuurisid, seminare ja õppepäevi. Nimetatud projekti tegevusi toetas omafinantseeringuga SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Viimase rahastamisel toimusid harivesiliku ja mudakonna koelmute kaevetööd ka 2008. aasta sügisel. Otepää looduspargis, Otepää ja Palupera valdades kaevati ühtekokku kuus tiiki harivesiliku elujärje ja kaks mudakonna kudemistingimuste parandamiseks.

EELIS andmebaas sai Valgamaa osas 2008. aastal olulist täiendust. Keskkonnaregistris registreeriti 586 kaitsealuse liigi isendi leiukoha vaatlust. Leiukoha hävimise või senise info puudulikkuse tõttu kustutati registrist 3 kanakulli (*Accipiter gentilis*) ja 8 väike-konnakotka (*Aquila pomarina*) pesaleidu. Huvitavamatest EELIS andmebaasi kantud uusleidudest väärivad mainimist I kategooria kaitsealuse seeneliigi, limatünniku (*Sarcosoma globosum*) kasvukohad Otepää looduspargis ja Karula rahvuspargis. Taimeriigi esindajatest avastati uusi kasvukohti Valgamaal vähem kohatud harilikul käoraamatul (*Gymnadenia conopsea*), suurel kuuskjalal (*Pedicularis sceptrum-carolinum*) ja mitmetel II kategooria käpalistel. Kõige suurema uusleidude arvuga taimeriigist kirjeldatigi sugukonna käpalised (*Orchidaceae*) esindajaid.

Sarnaselt varasemate aastatega korraldati ka 2008. aastal karuputke võõrliikide tõrjet. 2008. aasta lõpu seisuga on karuputke levikut kirjeldavas andmebaasis Valgamaa kohta arvel 44 kolooniat kogupindalaga 20 ha. Aasta algul sõlmiti lepingud kõigi teadaolevate kolooniate tõrjumiseks. Hooaja vältel lisandusid tõrjutavatele mitmed uued avastatud kolooniad. Kokku tõrjuti 2008. aastal karuputke võõrliike 37 koloonias, ligikaudu 15 hektaril. Möödunud aasta oli karuputkede kasvuks seletamata põhjustel soodne: uusi, sageli paari taimega kolooniaid avastati ka päris käidavates kohtades, kus looduskaitsekeskuse töötajal need kahe silma vahele poleks saanud jääda. Oletusele lisab kaalu ka asjaolu, et läinud aastal registreeriti kokku 11 uut kolooniat kogupindalaga *ca* 1,4 ha. Suurimad avastatud kolooniad asusid Hummuli ja Sangaste valdades. Nelja aastase tõrjetöö tulemusena võib väita, et esimesed tööde viljad hakkavad endast märku andma. Taimede arv kolooniates on paiguti oluliselt kahanenud ja mitmed suuremad karuputke leiukohad on ahenemas.

Seire ja teadustöö

Eestis esinevate rähniliikide arvukuse ning selle muutuste suuna ja ulatuse väljaselgitamiseks alustati 2007. aastal rähnide riikliku seirega. Seire järjepidevuse ja rähnide arvukuse kõikumiste kirjeldamiseks on oluline lindude jälgimise järjepidevus. Seireid teostati kahes Otepää, Palupera ja Puka valla territooriumidele jäävas 5 x 5 km ulatusega vaatlusruudus. Võrreldes eelmise aastaga näitasid mõningast arvukuse langust kõik seiratud rähniliigid. Kõige haruldasemaks rähniliigiks nende vaatlusruutude põhjal on hallpearähn (*Picus canus*), kelle puhul ei õnnestunud kummagi ruudu puhul leida kaalukaid tõendeid selle liigi pesitsuse kohta. Täpsemad tulemused ja seire tulemuste üleriigiline üldistus on kättesaadav keskkonnainfo kodulehel (www.keskkonnainfo.ee).

Valmis 2007. aastal teostatud Otepää looduspargi maakasutuse inventuuri aruanne. Inventuuri tulemused on positiivsed. Vastupidiselt levinud arusaamisele näitavad need Otepää looduspargi lagealade head põllumajanduslikku seisu. Looduspargi avamaastikust on kasutuses tervelt 70%. Samas on küllalt suur ka põllualade taastatavuse potentsiaal, veerand lagealadest on sellised, mida suuremate kulutusteta taas kasutusse on võimalik võtta.

Karula rahvuspargis viidi läbi II kategooria käpaliste inventuur. Inventuuri eesmärk oli külastada varem teada olnud leiukoh-

ti ning otsida uusi potentsiaalseid kasvukohti. Käpalisi otsiti Kaadsijärve ja Pautsjärve reservaadist, samuti Perä-, Vahe-, ja Kogrõjärvede kaldasoodest. II kategooria käpalistest võib arvukamaiks hinnata väikse käopõlle (*Listera cordata*) populatsioone. Vähemarvukalt leidub kõdu-koralljuurt (*Corallorhiza trifida*), Russowi sõrmkäppa (*Dactylorhiza russowii*), soohiilakat (*Liparis loeselii*) ja soovalku (*Malaxis monophyllos*). Keskkonnaregistris arvel olevat kauni kuldkinga kasvukohta ei õnnestunud leida. Kuldkinga levik ja seisund Karula rahvuspargis vajab veel väljaselgitamist.

Külastuskorraldus

Otepää looduspargis korraldas LKK Pühajärve matkaraja (12 km) ja tunnetusraja (1,5 km), Murrumetsa matkaraja (3,5 km) ja Harimäe vaatetorni hooldust. Lisaks hooldati koostöös Otepää Vallavalitsusega Apteekrimäe matkarada ning Kekkose rada.

Otepää looduspargis on külastajate kasutada 10 puhkekohta, millest 7 on varustatud istepinkide ja lõkkealusega, neist viies puhkekohas on lisaks välikäimla ja puude varjualused, kolmes kiik ja kahes matkaonn.

Karula rahvuspargis on kokku 4 infopostide ja viitadega tähistatud õpperada, lisaks neile laste mänguväljak-õpperada. Viimane on suunatud eelkooliealistele ja noorema kooliea mudilastele. Atraktsioonid on puidust liivakast, kiiged, liukanaliga vaatetorn, köiskarussell, postid linnumunade ja loomajälgede jäljendite ning pinnase läbilõikega. Lisaks õpperadadele asuvad Karula rahvuspargis matkarajad: jalgsimatkarada (pikkus 38 km), 2 jalgrattarada (14 km ja 38 km) ning 15 km pikkune suusamatkarada. Kõikide radade (v.a suusamatkarada) kohta on olemas nii eesti- kui inglisekeelsed voldikud.

Karula rahvuspargis on külastajaile tasuta kasutamiseks rajatud ühtekokku 10 standardvarustusega (prügikastid, välikäimla, pingid, lõkkease ja selle juurde kuuluv toiduvalmistamise konstruktsioon) laagriplatsi ning 5 lõkkekohta. Kolmel laagriplatsil asub palkidest matkaonn.

2008. aastal hooldati kohalike ettevõtjate poolt Karula rahvuspargi ja Otepää õppe- ja matkarajad, laagri- ja puhkekohad, kolme vaatetorni ümbrus, 1 kaitsealuse objekti ümbrus. Avati põhjaliku uuenduskuuri saanud Rebäse maastikurada (6,5 km). Remonditi/uuendati matkaradade rajatisi, vaatetornidest remonditi põhjalikumalt Harimäe vaatetorni. Rahvuspargi külastuskeskuses valmis etnograafilise ekspositsiooni eskiisprojekt.

Karula rahvuspargi külastuskeskuses ja Otepää looduskeskuses anti kaitseala külastajatele nõu ja soovitusi matkamiseks kaitsealadel. Karula keskuses saab vaadata kohalikku loodust ja kultuuri tutvustavat püsiekspositsiooni, multimeedia- ning slaidiprogrammi. Mõlemas keskuses on saadaval regiooni kaitsealasid tutvustavad trükised. Keskuste ruume on vastavalt eelnevale kokkuleppele võimalik kasutada loodushariduslike ja pärandkultuurialaste ürituste pidamiseks.

Loodusharidustöö

2008. aastal viidi Otepää looduspargi töötajate ja Otepää loodusseltsi koostöös läbi 31 loodusõppeprogrammi, millest võttis osa 563 lasteaialast ja õpilast. Valgamaa koolid/lasteaiad osalesid õppeprogrammides 15 korral.

Karula rahvuspargis viidi koostöös kohalike ettevõtjatega läbi 28 õuesõppeprogrammi regiooni (Põlva, Valga ja Võru maakonna) koolidele, sh kaheksale Valgamaa koolile. Ühtekokku osales programmides ligi 532 last.

2008. aastal korraldati 18 loodusharidusalast üritust, millest said osa võtta ka valgamaalased.

• Kaitsealade maaomanikele oli suunatud 22.05 toimunud planeerimis- ja ehitusalane koolitus (18 osalejat), 4.10 toimunud tradistioonilise ehituse koolitus (37 osalejat) ja 10.10 toimunud metsandusalane õppepäev (34 osalejat).

• Õpilastele suunatud üritusi oli 6: kolme kaitsealade laste looduslaager (15.–17.05 oalejaid 30), Karula rahvuspargi laste loodushariduspäev (30.04, osalejaid 22), Karula ja Otepää piirkonna laste looduslaagrid (8.–11.06, osalejaid vastavalt 24 ja 39), Otepää loodusringi õppereis Põlvamaa kaitsealadele (33 osalejat) ning koostöös Otepää loodusseltsiga läbiviidud loodusalane võistlussari aga õpilastele (443 osalejat, neist 198 Valgamaalt).

• Õpetajatele viidi läbi neljaosaline koolitussari «Aastaring looduses» (osales 30 algklasside õpetajat), loodusainete õpetajate õppereis Ida-Virumaale (34 osalejat), lasteaiaõpetajate õppepäevad «Looduse vahendamise võtteid» (osalejaid 27), ulukiteemaline õppepäev (osalejaid 37).

• Laiemale sihtgrupile toimus looduskaitsekuu matkasarja raames matk Karula rahvusparki (15 osalejat), käsitööpäev ja pärimusmuusikaõhtu Ähijärvel (ca 150 osalejat), looduse kujutamise laager Karula rahvuspargis (31 osalejat), Otepää loodusõhtud (ühtekokku võttis 7 loodusõhtust osa 202 huvilist), metsaistutustalgud (98 osalejat).

Üritusi aitasid korraldada MTÜ Hared, MTÜ Karula Hoiu Ühing, MTÜ Otepää Loodusselts, RMK Aakre metskond. Õppeprogrammide ja ürituste läbiviimist toetas SA KIK.

Valminud trükised

2008. aastal valmisid järgmised trükised:

• Õppematerjal «Jäljeaabits».

• Infovoldikud «Kekkose matkarada» (eesti ja inglise keeles 6000 tk), «Apteekrimäe matkarada» (eesti ja ingl keeles 6000 tk).

• 4 numbrit Karula rahvuspargi infolehte Tarupettäi, igat numbrit 300 eksemplari. Kord kvartalis ilmuvat infolehte saab lugeda Karula rahvuspargi kodulehel www.karularahvuspark.ee.

Trükiste väljaandmist finantseeris SA KIK.

5.12 SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse Valgamaa esindus

Aadress Kesk 11, Valga. Telefon 766 1030, faks 766 1030, www.kik.ee

Valgamaa esinduses on üks töötaja – projektispetsialist Terje Puudersell

SA Keskkonnainvesteeringute Keskus on juhtiv keskkonnaabi ja -investeeringute suunaja ning keskkonnaprojektide arendaja, mis alustas tegevust 2000. aasta mais. KIK suunab keskkonnakasutusest laekuva raha keskkonnaprojektide arendamisse, täidab Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERDF) ja ühtekuuluvusfondi (ÜF) keskkonnaprojektide rakendusagentuuri ülesandeid ning korraldab Eesti riigi poolt välispankadelt võetud keskkonnalaenude edasilaenamist.

SA KIK toetab keskkonnaprogrammi kaudu veekaitse, looduskaitse, jäätmekäitluse, keskkonnakorralduse, keskkonnateadlikkuse, kalanduse, metsanduse ja jahinduse projekte.

2008. aastal rahastati Valgamaal 62 keskkonnaprojekti kogumahus 23 052 687 krooni. Projekte oli veemajanduse programmis 10 (10,6 mln kr), keskkonnateadlikkuse programmis 24 (1,21 mln kr), looduskaitse programmis 9 (4,1 mln kr), keskkonnakorralduse programmis 1 (2,1 mln kr), jäätmekäitluse programmis 1 (4,1mln kr), metsanduse progammis 1 (0,12 mln kr) ja maakondlikus programmis 16 (0,82 mln kr).

5.13 SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

Hummuli, Karula, Puka, Sangaste, Taheva, Tõlliste, Põdrala, Helme, Palupera, Õru, Otepää, Valga ja Tõrva omavalitsuste sihtasutus.

Aadress Kungla 28, 68204 Valga. Telefon/faks 766 8996, mobiiltelefon 515 6955, www.keskkonnakeskus.ee

Keskkonnakeskus on moodustatud 2001. aasta novembris ühisasutusena Valga linna, Tõlliste, Sangaste, Hummuli, Karula ja Taheva valla poolt. Hiljem liitusid Puka vald, Tõrva linn ja Helme vald. 2005. aastal Põdrala vald, 2006. aastal Palupera vald, 2007. aastal Õru vald ja 2008. aastal Otepää vald. Sihtasutusena tegutseb alates 2005. aasta septembrist.

Eesmärk:

Keskkonnakeskuse eesmärk on kohalike omavalitsuste keskkonnaga seonduvate õiguste ja kohustuste teostamine, keskkonnaprobleemide lahendamine, keskkonnaprojektide koostamine ja juhtimine ning keskkonna säästmisele ja keskkonnainfrastruktuuri arendamisele suunatud tegevuse korraldamine ning keskkonnaalase koostöö arendamine.

Tegevused:

• keskkonna säästmisele ja keskkonnainfrastruktuuri arendamisele suunatud teenuste pakkumine;

• ürituste ja koolituste korraldamine ning nendega seotud teenuste osutamine;

• majandustegevuse arendamine, mis on suunatud eesmärkide täitmiseks;

• vajaliku materiaaltehnilise baasi ja infrastruktuuri loomine;

• rahataotlusprojektide koostamine, elluviimine, projektide juhtimine, järelevalve, aruandlus;

• keskkonnaalane nõustamine;

• keskkonnaalase dokumentatsiooni koostamine ja vormistamine;

• keskkonnaalaste tegevuste koordineerimine;

• planeeringu ja keskkonnamõjude hindamise protsessides osalemine;

• esindamine keskkonnaalastes küsimustes;

• keskkonnajärelevalve toimingud omavalitsuste haldusterritooriumitel.

Ülevaade sihtasutuse Valga Piirkonna Keskkonnakeskus 2008. aasta tegevustest

Töös oli jätkuvalt prioriteetsematest projektidest Ühtekuuluvusfondi projektitaotluse koostamine, projekt «Valgamaa veemajanduse Ühtekuuluvusfondi projektitaotluse koostamine» 2003/EE/16/P/PA/012.

Projektis planeeritud meetmete eesmärk oli Valga piirkonna omavalitsuste ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni (ÜVK) arengukavade elluviimise majanduslik-tehniline ettevalmistamine. Projektis osalevad omavalitsused olid Valga ja Tõrva linn ning Hummuli, Taheva, Karula, Tõlliste, Puka, Helme, Põdrala ja Sangaste vald. Projektijuht on nende omavalitsuste ühisasutus Valga Piirkonna Keskkonnakeskus ning tellija AS Valga Vesi. Aasta esimese kvartali lõpul Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud meetme määrus andis võimaluse projektitaotlusi esitada ainult Valga ja Tõrva linnal ning ülejäänud omavalitsused jäävad edasiselt ootele.

Järgmiselt tähtsaimaks saab pidada Valgamaa omavalitsuste ühistegevusena korraldatud jäätmeveole üleminekut. Vajalike menetlustega alustati 2007. aasta mais ning 2008. aasta lõpus kuulutati välja ka konkurss. Kõigis Valgamaa 13 omavalitsuses on kehtestatud uued nõuetele vastavad ühtlustatud jäätmehoolduseeskirjad.

Sihtasutuses Valga Piirkonna Keskkonnakeskus töötab endiselt neli töötajat: juhataja, kaks keskkonnaspetsialisti ja keskkonnajärelevalve inspektor. Raamatupidamisteenus, dokumendihaldus ja audiitorteenus tellitakse teenustena.

2008. aasta oli sihtasutusel Valga Piirkonna Keskkonnakeskus jätkuvalt täis tööd ja suhteliselt edukas, kuna rahastamise on saanud paljud esitatud projektidest ning üldises keskkonnakorralduses on Valgamaa omavalitsustes palju ära tehtud. Muutunud on ka omavalitsuste suhtumine keskkonda ja sellega seonduvasse.

Võttes arvesse eelnevat, võib lugeda 2008. aasta keskkonnavaldkonna tegevused nii omavalitsustele, kui ka keskkonnakeskusele igati kordaläinuks, kuna nüüdseks on liitunud kõik Valgamaa 13 omavalitsust, millest tulenevalt on võimalik tagada edasiselt maakonna terviklik areng keskkonnavaldkonnas.

5.14 Keskkonnainspektsiooni Lõuna regiooni Valgamaa büroo

Aadress Kesk 12, 68203 Valga. Telefon 767 9462, faks 767 9461, e-post valgamaa@kki.ee

Keskkonnainspektsioon (edaspidi inspektsioon) on Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mille põhiülesanne on looduskeskkonna ja loodusvarade kasutamise ning kaitse alase järelevalve korraldamine ja teostamine. 10.04.2008 muutis inspektsioon struktuuri, moodustades varasema seitsme piirkondliku osakonna asemele neli regiooni. Valgamaa büroo kuulub Lõuna regiooni koosseisu, mis loodi Tartu, Jõgeva, Viljandi, Valga, Põlva ja Võru maakondade baasil.

2008. aastal töötas Valgamaa büroos viis keskkonnajärelevalvega tegelevat inspektorit (büroojuhataja, üks keskkonnakaitse juhtivinspektor ning kolm keskkonnakaitseinspektorit), kes menetlesid oma tööpiirkonnas toime pandud ja avastatud keskkonnaalaseid õigusrikkumisi. Tööplaani järgselt kontrolliti tootmisettevõtteid, metsakinnistutel tehtud raieid, kaitstavate loodusobjektide kaitse-eeskirjade, ranna- ja kaldakaitse, maavarade kaitse, välisõhu kaitse, kalapüügi-, jahipidamis-, jäätmekäitlus-, metsakaitse-, tuleohutus-, veekaitse- ja kiirgusseaduse nõuete täitmist. Erinevaid objekte kontrolliti kokku 715 korral. Jätkuvalt tehakse koostööd Valga politseijaoskonna, Lõuna Ringkonnaprokuratuuri, Kagu Piirivalvepiirkonna, Kaitseliidu Valgamaa Maleva, vastloodud Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni ning Valga Piirkonna Keskkonnakeskusega.

Õigusrikkumisi avastati 188, sellest enim kalapüügi valdkonnas – kokku 104. Veekogudest eemaldati 94 ebaseaduslikult püügile seatud nakkevõrku, kaks mõrda, neli ankurdatud unda, seitse vähinatta ning üks põhjaõngejada. Viiele kalapüügiseaduse rikkujale määrati kokku 8940 krooni trahvi.

Metsaõigusnormide rikkumisi fikseeriti 23, nendest kaheksal juhul tekitati keskkonnale kokku 236 821 krooni kahju. Ebaseaduslike, sh varguse eesmärgil sooritatud metsaraiete käigus raiuti 99 tihumeetrit kasvavat metsa. Füüsilisi isikuid karistati 18 korral rikkumiste eest kokku 24 240 krooniga.

Jahipidamisnõuete rikkumisi avastati 9 korral. Seitsmele jahimehele määrati karistusena väärteo korras kokku 10 500 krooni trahvi. Enamus rahatrahvidest määrati puuduliku jahindusalase dokumentatsiooni täitmise eest. Salaküttimisega tekitati keskkonnale kokku 30 000 krooni kahju.

Looduskaitsealadel avastati 13 kaitstavate loodusobjektide nõuete rikkumist. Peamiselt oli tegemist ebaseaduslike ehitiste, sh uute veekogude rajamisega, milliseks tegevuseks puudus maaomanikel kaitsealade valitseja nõusolek. Looduskaitseseaduse nõuete rikkumise eest karistati 10 füüsilist isikut kokku 35 700 krooni ulatuses, ühele juriidilisele isikule määrati 6000 krooni trahvi.

2008. aastal avastati Valgamaal jäätmekäitlusnõuete eiramisi 21 korral. Suure panuse andis üleriigiliselt korraldatud prügikoristuspäev «Teeme ära 2008», aktsiooni käigus avastatud isikuandmetega asitõendid edastati inspektsioonile menetlemiseks. Füüsilist isikuid karistati 15 korral kokku 22 260 krooniga ning kaht juriidilist isikut kokku 17 000 krooniga.

Veeseaduse rikkumisi menetleti 9 korral, sealhulgas karistati viit füüsilist isikut veeseaduse nõuete rikkumise eest kokku 22 200 krooniga ning ühte juriidilist isikut kokku 8000 krooniga. Enamus karistustest määrati põllumajanduses loomapidamisel veekaitse nõuete eiramise ning vee erikasutusloata tegevuse eest.

Välisõhu kaitse seaduse nõuete eiramisi avastati neljal korral. Neljale juriidilisele isikule määrati välisõhu saasteloata tegutsemise eest karistus kogusummas 20 000 krooni.

Pakendiseaduse nõuete eiramisi esines ühel korral, kus müügikohas keelduti vastu võtmast pandimärgiga pakendit. Rahatrahviks määrati 1800 krooni.

Kompleksloa nõudeid eiras kolm juriidilist isikut, kelle tegevus nõudis kompleksloa olemasolu. Kokku määrati juriidilistele isikutele 29 000 krooni trahvi.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse rikkumisi esines ühel korral. Kaeveloa puudumise eest otsustati rikkujat karistada 600 krooniga.

Kokku karistati 2008. aastal rahatrahviga 62 füüsilist ja 11 juriidilist isikut 206 240 krooniga. Keskkonnale tekitati kokku 266 821 krooni kahju.

5.15 Valga Maaparandusbüroo

Aadress E. Enno 32, 68204 Valga. Telefon 764 0550, faks 764 0167, e-post anne.tonts@mpb.ee
Valga Maaparandusbüroos on 7 põhikohaga ja üks koosseisuväline töötaja.
Juhataja Anne Tonts

Tabel 5-13 Kuivendatud maade bilanss Eestis ja Valga maakonnas

Nimetus	mõõtühik	Eestis	Valga maakonnas	%
Kuivendatud põllumaad kokku	ha	740 000	41 697	5,6
sh drenaažiga	ha	645 000	37 435	5,8
Rajatud lahtisi veejuhtmeid	km	1807	1807	4,0
Drenaaži	km	16 013	16 013	4,9

Allikas: Valga Maaparandusbüroo

Tabel 5-14 Maaparandusühistud (MPÜ)

Nimi	Asutatud	Liikmete arv	Reguleeriva võrgu pindala tööpiirkonnas (ha)
Helme MPÜ	1996	20	256
Tagula MPÜ	1997	35	337
Vao MPÜ	2006	6	127
Voorbahi MPÜ	2006	14	310
Lota MPÜ	2006	14	210
Pupsi MPÜ	2006	9	141
Kuuse MPÜ	2006	11	187
Koordi MPÜ	2006	5	54
Keeni MPÜ	2007	43	673

Allikas: Valga Maaparandusbüroo

6. Haridus ja noorsootöö

6.1 Koolivõrk ja õpilased

2008/2009. õppeaastal on maakonnas kokku 24 kooli, nendest munitsipaalkoole 20, riigikoole 3 ja erakoole 1. Munitsipaalkoolidest on gümnaasiume/keskkoole 7, nendest 1 kaugõppegümnaasium, põhikoole 9 ja algkoole 4, nendest 3 lasteaed-algkooli. Riigikoolidest on maakonnas Valga Jaanikese Kool, Helme Sanatoorne Internaatkool ja Valgamaa Kutseõppekeskus. Erakool on Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal.

Õpilaste arv maakonna koolides on kokku ~ 4730, mis on ~ 270 õpilase võrra väiksem võrreldes 2007/2008. õppeaastaga. Arvestada tuleb, et Valgamaa kutseõppekeskus loeb oma õpilaste hulka ka need üldhariduskoolide õpilased, kellele korraldatakse kutseõpet põhikoolides või gümnaasiumides. Seega on mõned õpilased arvestatud topelt. Munitsipaalkoolides õpib ~ 3900 õpilast, sealhulgas õhtuses või kaugõppes ~ 100. Seega õpilaste arv munitsipaalkoolides kokku on võrreldes 2006/2007. õppeaastaga vähenenud ~ 270 õpilase võrra. Õpilaste arvu vähenemine lähiaastatel jätkub ja 2012/2013. õppeaastaks peaks see prognooside kohaselt munitsipaalkoolides vähenema veel kuni 600 õpilase võrra. Valminud uues koolivõrgu arengukavas on esitatud juba täpsemalt andmed kohalike omavalitsuste lõikes, samuti antakse soovitused koolivõrgu korrastamiseks.

1. klassis asus õppima 2008/2009. õppeaastal 328 õpilast, nendest 322 õpilast munitsipaalkoolides, mis võrreldes eelmise, 2007/2008. õppeaastaga on 17 õpilase võrra väiksem. Võrreldes 2001. aasta sündidega on see aga 51 ja rahvastikuregistri andmetega 15 lapse võrra väiksem. Sellest saab järeldada, et paljud lastega pered on maakonnast aastate lõikes lahkunud, samuti paljud pered kas elavad mujal või ei pane oma lapsi õppima maakonna koolidesse.

Munitsipaalkoolidest õpib linnakoolides päevases õppevormis ~ 2700 õpilast ehk 71% ja maakoolides ~ 1200 õpilast ehk 29%. Selline õppijate vahekord linna- ja maakoolide vahel on võrreldav eelmise 2007/2008. õppeaastaga.

Tabel 6-1 Koolid

Kooli pidaja (omavalitsus/riik/era)	Kool	Kodulehekülg
Helme vald	Ala Põhikool	www.ala.edu.ee
	Ritsu Lasteaed-Algkool	
Hummuli vald	Hummuli Põhikool	www.hummuli.edu.ee
Karula vald	Lüllemäe Põhikool	www.karula.edu.ee
Otepää vald	Otepää Gümnaasium	www.nuustaku.edu.ee
	Pühajärve Põhikool	www.pyhajarve.edu.ee
Palupera vald	Palupera Põhikool	www.palupk.edu.ee
Puka vald	Puka Keskkool	http://puka.edu.ee
	Aakre Lasteaed-Algkool	www.hot.ee/aakre
Põdrala vald	Riidaja Põhikool	www.podrala.ee
	Pikasilla Algkool	www.pikasilla.edu.ee
Sangaste vald	Keeni Põhikool	www.keeni.edu.ee
Taheva vald	Hargla Põhikool	http://kool.taheva.ee
Tõlliste vald	Tsirguliina Keskkool	www.tsirgu.edu.ee
Tõrva linn	Tõrva Gümnaasium	www.torva.edu.ee
Valga linn	Valga Gümnaasium	www.valgagym.edu.ee
	Valga Vene Gümnaasium	www.valgavg.edu.ee
	Valga Kaugõppegümnaasium	www.vkog.edu.ee
	Valga Põhikool	www.valgapk.edu.ee
Õru vald	Õru Lasteaed- Algkool	www.oeruvv.ee
Riigikool	Valgamaa Kutseõppekeskus	www.valgamaa.kok.ee
Riigikool	Helme Sanatoorne Internaatkool	www.helmesik.edu.ee
Riigikool	Valga Jaanikese Kool	www.jaanikese.edu.ee
Erakool	Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	www.audentes.ee

6.1.1 Õpilased ja koolide lõpetamine

Tabel 6-2 Õpilaste arv

Kool	Õpilaste arv viimasel viiel aastal				
	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Ala Põhikool	98	93	87	81	67
Ritsu Lasteaed-Algkool	40	29	20	22	28
Hummuli Põhikool	134	135	122	107	87
Lüllemäe Põhikool	84	68	61	50	48
Otepää Gümnaasium	661	609	570	520	503
Pühajärve Põhikool	152	149	138	125	110
Palupera Põhikool	88	76	65	73	72
Puka Keskkool	231	222	195	181	173
Aakre Lasteaed-Algkool	45	34	33	21	19
Riidaja Põhikool	68	67	59	56	55
Pikasilla Algkool	28	22	23	30	22
Keeni Põhikool	159	146	146	146	140
Hargla Kool	84	77	76	77	72
Tsirguliina Keskkool	251	247	235	219	213
Tõrva Gümnaasium	706	673	654	598	542
Valga Gümnaasium	940	917	884	835	782
Valga Vene Gümnaasium	633	583	540	528	483
Valga Kaugõppegümnaasium	102	106	102	87	94
Valga Põhikool	457	442	440	396	387
Õru Lasteaed-Algkool	18	17	11	14	13
Valgamaa Kutseõppekeskus	515	547	607	597	603
Helme Sanatoorne Internaatkool	151	134	109	85	69
Valga Jaanikese Kool	79	75	72	90	91
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	52	51	54	54	55
Kokku	5776	5519	5303	4992	4728

Märkused: Otepää Gümnaasium – õpilaste arv koos toimetulekuklassiga
Valga Vene Gümnaasium – õpilaste arv koos õhtuse ja kaugõppega
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal – eelnevatel aastatel nimetatud ka Audentese Erakooli Otepää filiaal või Audentese Spordikool

Tabel 6-3 Gümnaasiumi/keskkooli lõpetamine

Kool	Õpilasi nimekirjas	Lõpetas kooli lõputunnistusega	sh kuldmedaliga	sh hõbemedaliga
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal: murdmaasuusatamine – 10 laskesuusatamine – 2 jalgrattasport – 5	17	17	1	-
Otepää Gümnaasium	41	41	1	2
Puka Keskkool	8	6	-	-
Tsirguliina Keskkool	17	17	-	1
Tõrva Gümnaasium	61	59	2	4
Valga Gümnaasium	80	71	-	4
Valga Kaugõppegümnaasium	20	9	-	-
Valga Vene Gümnaasium	47	42	2	1
Kokku:	291	262	6	12

Kuldmedaliga lõpetanud

1. Marit Rjabov – Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filaal
2. Triin Tikan – Otepää Gümnaasium
3. Kadri Koppel – Tõrva Gümnaasium
4. Anni Viljaste – Tõrva Gümnaasium
5. Kristiina Suhhoparova – Valga Vene Gümnaasium
6. Ilja Šnitko – Valga Vene Gümnaasium

Hõbemedaliga lõpetanud

1. Kadi Kulpson – Otepää Gümnaasium
2. Merli Maranik – Otepää Gümnaasium
3. Liisi Kaljuste – Tsirguliina Keskkool
4. Katriin Horn – Tõrva Gümnaasium
5. Jana Jõgi – Tõrva Gümnaasium
6. Triinu Saks – Tõrva Gümnaasium
7. Merli Unt – Tõrva Gümnaasium
8. Liivika Tee – Valga Gümnaasium
9. Maarja Näks – Valga Gümnaasium
10. Tarvi Teder – Valga Gümnaasium
11. Taivo Teder – Valga Gümnaasium
12. Anna Korchakova – Valga Vene Gümnaasium

Tabel 6-4 Põhikooli lõpetamine

Kool	Õpilasi nimekirjas	Neist lõpetas lõputunnistusega	sh kiitusega	Jäi klassikursust kordama	Järeleksam/ täiendav õppetöö augustis
Ala Põhikool	14	8	-	1	5
Hargla Kool	10	10	1	-	-
Helme Sanatoorne Internaatkool	25	20	-	3	2
Hummuli Põhikool	17	17	-	-	-
Keeni Põhikool	21	21	-	-	-
Lüllemäe Põhikool	8	8	1	-	-
Otepää Gümnaasium	48	48	2	-	-
Palupera Põhikool	12	12	-	-	-
Puka Keskkool	23	20	2	1	2
Pühajärve Põhikool	23	20	-	2	-
Riidaja Põhikool	6	6	-	-	-
Tsirguliina Keskkool	27	25	-	2	-
Tõrva Gümnaasium	55	52	3	2	1
Valga Gümnaasium	78	74	-	1	3
Valga Kaugõppegümnaasium	31	12	-	-	19
Valga Põhikool	52	47	3	3	2
Valga Vene Gümnaasium	53	50	1	-	3
Valga Jaanikese Kool	11	11	1	-	-
Kokku	514	461	14	15	37

Kiitusega lõpetanud

1. Rauno Raudsepp – Hargla Kool
2. Merili Riga – Lüllemäe Põhikool
3. Antti Jaaniste – Otepää Gümnaasium
4. Kaur Kaiv – Otepää Gümnaasium
5. Karl Kadaja – Puka Keskkool
6. Joel Hainsalu – Puka Peskkool
7. Silver Abel – Tõrva Gümnaasium
8. Kristiina Kannukene – Tõrva Gümnaasium
9. Károly Kokk – Tõrva Gümnaasium
10. Kristina Birzgale – Valga Jaanikese Kool
11. Karmen Rõivassepp – Valga Põhikool
12. Aleksander Jevtjukov – Valga Põhikool
13. Denis Denissov – Valga Põhikool
14. Kristina Panova – Valga Vene Gümnaasium

6.1.2 Õpetajad

2008/2009. õppeaastal töötab maakonna koolides kokku 572 pedagoogi. Siia on arvestatud lisaks aineõpetajatele ka koolide juhtkond, kasvatajad ja treenerõpetajad. Aineõpetajaid on kokku 494. Lisaks töötavad koolides mitmed teised erialaspetsialistid: huvijuhid, infojuhid, logopeedid, psühholoogid ja sotsiaalpedagoogid.

Täiskoormusega töötab 376 ja osalise koormusega 196 õpetajat.

Hariduse järgi on enam kõrgharidusega õpetajaid – 472 ehk 82,5% (eelmisel õppeaastal 81,9%), keskeriharidusega õpetajaid on 69 ehk 12,1% (eelmisel õppeaastal 13,2%) ja keskharidusega õpetajaid 31 ehk 5,4% (eelmisel õppeaastal 4,9%).

Õpetajate soolise koosseisu osas on pedagoogidest naisi 461 ehk 80,6% (eelmisel õppeaastal 82,8%) ja mehi 109 ehk 19,4% (eelmisel õppeaastal 17,2%).

Ametijärkudelt on kõige enam õpetajaid – 415 ehk 72,6% (eelmisel õppeaastal 74,6%). Vanemõpetajaid on 86 ehk 15% (eelmisel õppeaastal 13,5%), nooremõpetajaid 34 ehk 5,9% (eelmisel õppeaastal 5,6%) ja õpetajaid-metoodikuid 6 ehk 1% (eelmisel õppeaastal 1,2%). Kvalifikatsioonita õpetajaid on 31 ehk 5,4% (eelmisel õppeaastal 5,1%).

Tabel 6-5 Õpetajate arv koolides

Kool	Täiskoormusega				
	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Ala Põhikool	12	8	12	9	7
Ritsu Lasteaed-Algkool	-	1	3	4	3
Hummuli Põhikool	13	13	13	13	13
Lüllemäe Põhikool	7	4	5	4	5
Kaagjärve Lasteaed-Algkool	2	2	2	-	-
Otepää Gümnaasium	36	45	46	45	39
Pühajärve Põhikool	5	9	19	14	13
Palupera Põhikool	9	9	9	9	10
Puka Keskkool	15	10	12	11	15
Aakre Lasteaed-Algkool	4	4	4	3	4
Riidaja Põhikool	3	3	3	3	6
Pikasilla Algkool	4	4	4	3	4
Keeni Põhikool	15	11	17	17	14
Hargla Kool	11	10	9	10	10
Koikküla Lasteaed-Algkool	3	3	-	-	-

Tsirguliina Keskkool	18	14	20	18	19
Laatre Algkool	2	-	-	-	-
Tõrva Gümnaasium	38	40	42	39	36
Valga Gümnaasium	52	49	51	48	46
Valga Vene Gümnaasium	46	47	44	47	43
Valga Kaugõppegümnaasium	4	3	-	1	1
Valga Põhikool	27	28	28	28	27
Õru Lasteaed-Algkool	3	3	3	3	4
Valgamaa Kutseõppekeskus	18	20	18	20	25
Helme Sanatoorne Internaatkool	7	7	17	16	13
Valga Jaanikese Kool	10	10	10	21	17
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	8	-	-	1	2
KOKKU	372	357	391	387	376

Märkused: Kaagjärve Lasteaed-Algkool lõpetas tegevuse 2007/2008. õa;
Koikküla Lasteaed-Algkool lõpetas tegevuse 2006/2007. õa;
Laatre Algkool lõpetas tegevuse 2005/2006. õa

Joonis 6-6 Õpetajate struktuur hariduse järgi

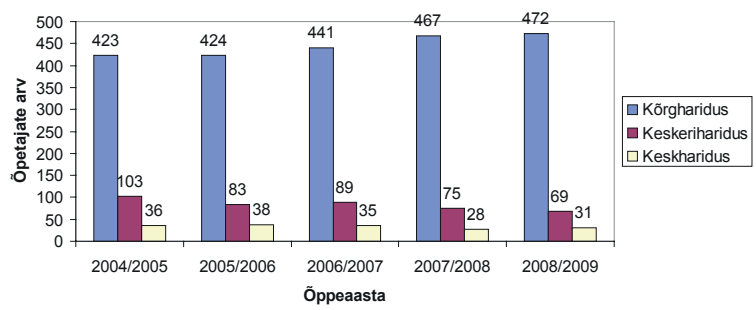

Joonis 6-7 Õpetajate hõivatus

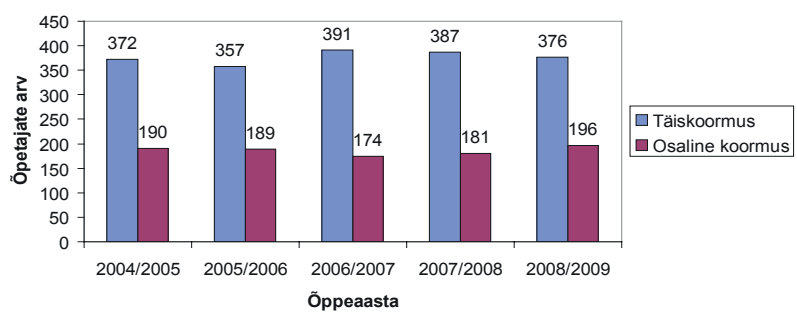

Joonis 6-8 Õpetajate struktuur soo järgi

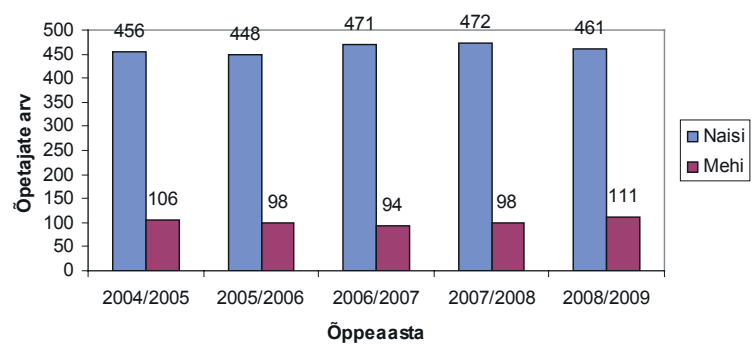

Joonis 6-9 Õpetajate struktuur staaži järgi 2008/2009. õppeaastal

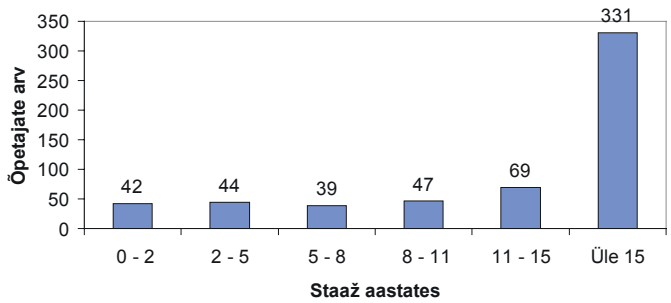

Valgamaa aasta õpetajad

Miia Pallase – Pühajärve Põhikooli direktor
Nevi Jaanimäe – Hummuli Põhikooli õppealajuhataja
Kai Jääger – Keeni Põhikooli tütarlaste käsitöö ja kodunduse õpetaja
Mall Lepik – Helme Sanatoorse Internaatkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja
Terje Orula – Valga Gümnaasiumi algklasside õpetaja
Ülle Perv – Lasteaia Pähklike lasteaiaõpetaja
Jevgenia Skobeleva – Valga Vene Gümnaasiumi füüsikaõpetaja
Airi Tamm – Valga Põhikooli muusikaõpetaja
Urve Volmer – Otepää Gümnaasiumi füüsikaõpetaja

6.2 Koolieelsed lasteasutused

Tabel 6-10 Lasteaiad

Omavalitsus	Lasteaed	Lapsi	Rühmi	Pedagooge	Pedagoogide keskmine tööstaaž
Helme vald	Ritsu LAK	56	3	7	11
Hummuli vald	Lasteaed Sipsik	21	1	3	23
Karula vald	Lüllemäe Põhikooli lasteaed	30	2	5	12
Otepää vald	Lasteaed Pähklike	113	6	13	17
	Lasteaed Võrukael	60	3	9	17
	Pühajärve Põhikooli lasteaed	16	1	2	11
Palupera vald	MTÜ Hellenurme Mõis lasteaed	34	2	5	17
Puka vald	Aakre Lasteaed-Algkool	21	1	6	22
	Puka Lasteaed	40	2	7	24
Põdrala vald	Riidaja Põhikooli lasteaed	19	1	2	5
Sangaste vald	Keeni Põhikooli ettevalmistusrühm	14	1	2	19
	Sangaste Lasteaed	31	2	5	19
Taheva vald	Hargla Kooli lasteaed	21	2	4	16
Tõlliste vald	Laatre Lasteaed	23	2	3	11
	Sooru Lasteaed	24	2	4	18
	Tsirguliina Lasteaed Õnnelind	26	2	4	12
Tõrva linn	Lasteaed Mõmmik	80	4	10	31
	Lasteaed Tõrvalill	64	3	8	22

Valga linn	Lasteaed Buratino	175	9	21	22
	Lasteaed Kaseke	117	6	16	19
	Lasteaed Pääsuke	135	7	17	25
	Lasteaed Walko	158	9	23	2
Õru vald	Õru Lasteaed-Algkool	19	1	2	31
	KOKKU	1297	72	178	18

Tabel 6-11 Koolieelsed lasteasutused

Aasta	Laste arv	Rühmade arv	Pedagoogide arv
2004	1201	65	152
2005	1207	67	179
2006	1238	68	182
2007	1289	70	175
2008	1297	72	178

Tabel 6-12 Koolieelsete lasteasutuste õpetajad hariduse järgi

Aasta	Pedagoogiline kõrgharidus	Muu kõrgharidus	Pedagoogiline keskharidus	Muu keskharidus	Keskharidus
2004	22	6	95	10	19
2005	44	2	101	11	21
2006	46	2	101	11	22
2007	52	3	90	13	17
2008	60	4	85	16	13

6.3 Valgamaa Kutseõppekeskus

Valga osakond Lembitu 2, 68205 Valga, telefon 766 8575

Helme osakond Kooli 1, 68608 Helme, telefon 766 6081

Õppetöö toimus Valga ja Helme osakonnas. Valga osakonna peahoone asub Valga linnas aadressil Lembitu 2, täiskasvanute koolituskeskus ja teavitamis- ja nõustamiskeskus asuvad aadressil Jaama pst 12, õppeköök ja õpilaskodu Uus 14, tisleri-koda Võru 114, müüja õppelabor ja sotsiaalhoolduse eriala õpperuumid Transpordi 1. 2007/2008. õppeaastal toimus tasemeõpe 10 erinevas õppekava rühmas: transporditeenused (kaubaveod ja -käsitlemine), hulgi- ja jaekaubandus (müüja), majutamine ja toitlustamine (kokk), tekstiil, rõivaste, jalatsite õmblemine (rätsepatöö), sotsiaaltöö ja nõustamine (sotsiaalhooldus), mootorliikurid, laevandus- ja lennundustehnika (autotehnik), materjalitöötlus (tisler), ehitus ja tsiviilrajatised (palkmaja ehitaja), koduteenindus (puhastusteenindaja, kodumajandus).

Helme osakonnas jätkus õppetöö 4 õppekavarühmas: majutamine ja toitlustamine (kokk), laevandus- ja lennundustehnika (autoplekksepp), materjalitöötlus (tisler) ja turismikorraldus. 2009. aastal jätkab 2 õppekavarühma: majutamine ja toitlustamine (kokk) ja mootorliikurid, laevandus- ja lennundustehnika (autoplekksepp).

Kooli kasutuses on kaks õpilaskodu, üks Helmes ja teine Valgas. Õppijate arv on aasta-aastalt kasvanud eelkõige tänu erinevate kutseõppeliikide rakendamisele, jäädes 600 piirimaile. Kooli õpilastest 75% on pärit Valga maakonnast, ülejäänud maakonda ümbritsevatest naabervaldadest, üksikud kaugemalt. Kutseõppeliikidest on rakendunud töösse kõik õppeliigid, toimib koostöö teiste haridusliikide ja -tasemetega tagamaks juurdepääsu kõigile soovijatele kutseõppes. Müüja ja laomajanduse erialadel viidi läbi kutseõpet gümnaasiumis Tsirguliina Keskkoolis. Kutseõpet põhikoolis viidi läbi Valga Kaugõppegümnaasiumi kasvatusraskustega õpilaste klassidele, Jaanikese ja Urvaste Kooli lihtsustatud õppekavaga lisa-aasta õpilastele.

Tagamaks õpilaste edasijõudmist ja vältimaks väljalangevust töötab alates 2007/2008. õppeaastast koolis sotsiaalpedagoog.

Erinevaid ettevõtete praktikabaase on üle 150. Suurematega on sõlmitud koostöökokkulepped (Salome Auto AS, Valga Gomab Mööbel, M.A.S.I. Company OY (Sangar), Tallink jt). Osaleti erinevates Leonardo da Vinci projektides, mille raames õpetajad viibisid lähetusprojektidega Austrias, Saksamaal, Hollandis, Rootsis, Norras. 8 õmbluse eriala lõpetanut viibisid praktikal Norra firmas Protex. Tisleri eriala õpilased (8) viibisid õppepraktikal Rootsis ja Saksamaal. Projektide eesmärk oli õpetajate stažeerimine ja õpilaste praktikavõimaluste mitmekesistamine.

Kutseeksami sooritanute osakaal samal õppeaastal lõpetanutest (õppekava rühmiti) 2007/2008. õppeaastal oli: ehitus ja tsiviilrajatised 85,7%, hulgi ja jaekaubandus 88,9%, koduteenindus 50%, materjalitöötlus (puu, paber, plast, klaas) 37,5%, sotsiaaltöö ja nõustamine 55%. Koolile on omistatud õigus kutsekvalifikatsiooni eksamite vastuvõtmiseks palkmaja ehitaja, müüja ja tisleri erialal.

Valgamaa Kutseõppekeskus on Eesti Logistika ja Ekspedeerimise Assotsiatsiooni, Kaupmeeste Liidu ja Mööblitootjate Liidu liige.

Valgamaa Kutseõppekeskus on Eesti e-kutsekooli konsortsiumi liige. Valminud on 9 osaliselt veebipõhise õppega e-kursust ning 10 õpiobjekti. E-õppe alasel koolitusel osales 15 õpetajat. Koostati e-õppe arengukava, mille eesmärk on toetada IKT rakendamist õppetöös. Suvel avati AO keskus, eksami on sooritanud 17 inimest.

Täiskasvanute täiend- ja ümberõppeosakonna esmane ülesanne on pakkuda kursusi koolis õpetatavatel põhierialadel, kuid vastavalt vajadusele tagab osakond juurdepääsu kõikidele soovijatele erinevatel erialadel koostöös regiooni teiste kutseõppeasutustega baaside ristkasutuse ja koolitajate vahetuse kaastoel.

Täiskasvanute koolituses koolitati 2008. aastal 1254 täiskasvanud õppijat, korraldati esmast, täiend- ja ümberõpet, õpetati 43 erineva õppekava alusel. Aasta jooksul korraldati 77 erinevat kursust ja käive oli üle 2,5 miljoni krooni. Võrreldes 2007. aastaga suurenes koolitatavate arv 26% ja käive 27%. 5% õppuritest (64 inimest) moodustasid töötud, kes õppisid uut ametit ja nende eest tasus Tööturuamet. Haridus- ja Teadusministeeriumi riiklik koolitustellimus võimaldas 199 töötava täiskasvanud õppija täienduskoolituse 18 erineval kursusel. 2008. aastal koolitati 92 inimest, kelle täiendõppe maksis kinni tööandja.

Koostöös Tööturuameti Valgamaa osakonnaga viiakse läbi koka, pagar-kondiitri, müüja, kaubandus-teenindaja, sotsiaalhooldaja, keevitaja, raietöölise jt koolitusi. Lisandunud on ka ettevõtlus- ja tööotsingukoolitused. Tegutseb autokool, kus saab õppida kursustel B-kategooria juhilubade taotlemiseks. 2008. aastal osales autokooli kursustel 236 inimest. Korraldatakse B-kategooria lõppastme koolitust, 2008. aastal läbis selle 144 inimest.

Koolituskeskus on kujunenud elukestva õppe – täiskasvanud õppija nädala eestvedajaks Valgamaal. 2008. aastal toimus nädal juba kaheksandat korda. TÕNi ajal osales erinevates õpitubades ja koolitustel 235 inimest. Koostööpartneriteks on ETKA Andras ja teised Lõuna-Eesti kutseõppeasutused.

Valgamaa Kutseõppekeskuse uus õppekompleks on kavandatud rajada koos õpilaskoduga Valga linna aadressil Loode 3. Ideekonkursi võitis projekteerimisbüroo Sirkel & Mall OÜ, projekteerimisega alustati juunis 2008, projekt valmib aprillis 2009, ehitustöödega alustatakse septembris 2009. Kompleks valmib 2011. aastaks. Õppehoone maksumuseks koos eelnevate tegevuste, infrastruktuuri ja soetustega on planeeritud 150 miljonit krooni. Õpilaskodu on planeeritud eraldi hoonena, kogumaksumusega 31 miljonit. Õppekompleks ehitatakse passiivmaja tehnoloogia rakendamisega ühtse tervikliku hoonena, vaid õpilaskodu ehitatakse eraldi hoonena õppehoone kõrvale.

Tabel 6-13 Lõpetajad erialade kaupa

Eriala	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	Kokku
Auto- ja remondilukksepp	9	22	12	8	-	51
Autoplekksepp (kutseõpe)	-	-	-	1	4	5
Autode ja masinate remont	-	-	-	-	18	18
Individuaalõmblus	-	9	-	9	-	18
Kokk	25	15	33	23	29	125
Laomajandus põhihariduse baasil	29	24	18	19	-	90
Müüja põhihariduse baasil	-	-	-	6	9	15
Müüja keskhariduse baasil	-	-	-	11	-	11
Sotsiaalhooldus	20	16	19	24	16	95
Tisler	12	16	25	17	24	94
Turismikorraldus	-	17	11	10	15	53
Õmbleja	8	-	10	10	-	28
Veokorraldus	-	7	-	4	-	11
Palkmaja ehitaja	-	7	8	16	21	52
Puhastusteeninus	-	-	-	8	18	26
Toateenija	-	7	5	-	-	12
Kokku	103	140	141	166	154	704

Allikas: Valgamaa Kutseõppekeskus

6.4 Noorsootöö

Tabel 6-14 Noorteühendused ja -organisatsioonid koolides

Kool	Organisatsiooni nimetus	Liikmete arv	Juhendaja
Ala Põhikool	T.O.R.E.	8	Õnne Naaris
Hargla Kool	Kodutütred Noorkotkad	10 6	Anu Lillipuu Jaana Ukkur
Helme Sanatoorne Internaatkool	ELO	13	Mall Lepik
Keeni Põhikool	T.O.R.E.	9	Saima Tell
Otepää Gümnaasium	Skaudid	20	Peeter Mändla
Pikasilla Algkool	Kodutütred Noorkotkad	3 9	Evelin Tamm Evelin Tamm
Puka Keskkool	Kodutütred Noorkotkad	3 12	Kalmer Kingo Kalmer Kingo
Riidaja Põhikool	Kodutütred Noorkotkad	3 9	Ülle Adamson Ülle Adamson
Tsirguliina Keskkool	Kodutütred Noorkotkad Punane Rist T.O.R.E	25 25 35 14	Anu Lillipuu Jaana Ukkur Svetlana Oper Maire Baumverk
Tõrva Gümnaasium	Eesti 4H Punase Risti Noored	50 7	Luule Rikkand, Eve Tilk Malle Lemmle
Valga Gümnaasium	T.O.R.E. Kodutütred Noorkotkad Virgil-projekt	35 11 15 32	Eve-Mall Kirt Endla Lõkova Jana Ukkur Marina Kõva Kersti Piir
Valga Põhikool	T.O.R.E. Punase Risti Noored MTÜ stuudio Naeratus SK Mesilased	20 15 46 15	Tiina Fedotova Tiia Roop Liy Teras Tarmo Post
Valga Vene Gümnaasium	Kodutütred Noorkotkad T.O.R.E. Punase Risti Noored	8–9 11–22 33 8 14	Rein Rätsepp Rein Rätsepp Nadežda Selivjorstova Jelena Nilendre Valentina Svetlova

Tabel 6-15 Õpilasesindused koolides

Kool	Õpilasesinduse juht	Õpilasesinduse liikmete arv	Juhendaja õpetaja
Ala Põhikool	Kadi Laidsalu	10	Kädi Agu
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	Katrin Kihuoja	6	Marju Külm
Hargla Kool	Kätlin Mannas	10	
Helme Sanatoorne Internaatkool	Liisa Soots	15	Ines Piller
Hummuli Põhikool	Hanna Pezonen	10	Marika Riit
Keeni Põhikool	Eliis Areng	12	Vete Hainsoo
Otepää Gümnaasium	Grete Kõiv	21	Kerri Rauk
Palupera Põhikool	Lisette-Huaniita Sipelgas	14	Reet Allak
Puka Keskkool	Airi Markov	15	Liidia Saarmann
Pühajärve Põhikool	Keity Kimmel	11	Eve Koser

Tsirguliina Keskkool	Katre Kikkas	20	
Tõrva Gümnaasium	Sirli Pippar	13	Ines Piller
Valga Gümnaasium	Kätlin Vaarend/Mariann Mänd (alates mai 2008)	50	Siiri Põldsaar
Valga Põhikool	Karmen Rõivassepp	10	Liy Teras
Valga Vene Gümnaasium	Nadežda Bolšakova	28	Olga Bobõreva
Valgamaa Kutseõppekeskus	Liina Ojarand	7	

6.4.1 Noorteühendused Valgamaal

Valgamaa Noortekogu

Valgamaa Noortekogu loodi 24. märtsil 2006. aastal.

Noortekogu loodi Valgamaa koolide, õpilasomavalitsuste, huvijuhtide, avatud noortekeskuste ning omavalitsuste listis ning www.valgamaa.ee veebilehel avaldatud üleskutsele vastanud noortest.

Valgamaa Noortekogu eesmärgid

Peaeesmärk:

Võimaldada Valgamaa noortel osaleda otsustamisprotsessides ning kaitsta oma huvisid neid puudutavates valdkondades.

Prioriteedid:

Tuua noorte probleemid ja vajadused maakondlikule tasandile.

Leida meetodeid noorte aktiviseerimiseks ning võimaluste mitmekesistamiseks.

Propageerida elujaatavat suhtumist.

Luua oma eesmärkide täitmiseks toimiv koostöövõrgustik (noorteorganisatsioonid, omavalitsused, noortekogud, noorteühendused)

Tagada noortekogu jätkusuutlikkus.

Valgamaa Noortekogus oli 2008. aastal 14 liiget ning presidendiks Siim Kornel. Alates 2008. aasta novembrist on Valgamaa Noortekogu president Sirli Pippar.

Valgamaa Noortekogu 2008. aasta suurim ettevõtmine oli Valgamaa noorte huvitegevusalase küsitluse läbiviimine maakonna koolides ning selle analüüs. Samuti Valgamaa Noortekonverentsi läbiviimine 9. detsembril Valga Gümnaasiumis, kus teiste tegevuste seas kuulutati välja Valgamaa aasta noor (maanoor) Katre Kikkas ja (linnanoor) Mariliis Maisla ning Valgamaa noortesõber Palupera vallavanem Terje Korss.

Noorteühendus ELO

Valgamaal tegutseb ELO 1988. aastast alates.

Eesmärgid: 1) aidata kaasa lapse igakülgsele arengule; 2) kujundada lastel humaanset maailmavaadet loodusseaduste mõistmisel, sallivust, abivalmidust; 3) õpetada lastele demokraatiat, anda üheskoos tegutsemise tarkust ja organiseerimiskogemust; 4) anda lastele võimalus kaasa rääkida Eesti elu korraldamisel; 5) kaitsta laste huve ja õigusi.

Valgamaa konsul Mall Lepik

Tõrva ELO klubi

Eesti suurim liikmete arvult – liikmeid on 25

Aadress Spordi 1, 68606 Tõrva

Kuraator Merike Soomets

Helme ELO klubi

Liikmeid on 13

Aadress Helme SIK, 68608 Valga maakond

E-post Helme.elo@mail.ee

Kuraator Mall Lepik

Kodutütarde Valgamaa Ringkond

Kodutütreid on Valgamaal 241.

Eesmärgid: 1) kasvatada kõrge moraaliga isiksust erinevate võistluste, õppuste ja matkade abil; 2) anda ettevalmistus toimetulekuks erinevates olukordades; 3) arendada tüdrukutes veendumust, et nende haridusest ja haritusest oleneb nende endi tulevik.

Ringkonna vanem Sigrit Säinas

Ringkonna instruktor-noortejuht Anu Lillipuu

Aadress Kaitseliidu Staap, Võru 12, 68205 Valga

Noorte Kotkaste Valgamaa Malev

Noorkotkaid on Valgamaal 208.

Eesmärk: skautlike kasvatus- ja treenimismeetodite kaudu igakülgselt arenenud patriootiliste noorte meeste kasvatamine.

Noorte Kotkaste malevapealik Rein Säinas

Maleva instruktor-noortejuht Jaana Ukkur

Aadress Kaitseliidu Staap, Võru 12, 68205 Valga

Eesti Skautide Ühingu Otepää Skaudilipkond

Skaute on Valgamaal 25.

Eesmärgid: 1) skautliku noorteprogrammi arendamine, võttes aluseks maailma skautluse uuemad arengusuunad; 2) Eesti ühiskonna vajaduste ja noorte huvide järgimine.

Otepää Skaudilipkonna juht Peeter Mändla

Aadress Otepää Gümnaasium, Koolitare 5, 67403 Otepää

Eesti Punase Risti Noored. Valgamaa Selts

Liikmeid on 212, neist aktiivseid 18.

Eesmärgid: 1) koolitada noori tööks noorsoorühmades, käsitledes kultuuride ja isikutevahelist mõistmist, tolerantsust ja kaastunnet, üksikute ja organisatsioonide koostöövorme; 2) sisustada noorte vaba aega, kaasates neid projektide kaudu preventiivsesse töösse sõltuvusainete ja nakkushaiguste ennetamisel; 3) arendada vabatahtlikkust noorte hulgas elanikkonna abistamiseks eriolukorras, katastroofis ja enimhaavatavate inimeste toetamisel.

Juhid: Kristiina Hunt ja Siret Kononov

Aadress Aia 20, 68205 Valga

Noorteühendus Res Publica Noored Konservatiivid

Valgamaa klubis tegutseb 15 liiget.

Res Publica Noored Konservatiivid on Ühendus Vabariigi Eest – Res Publica noorteühendus. Klubi on mõeldud poliitiliselt aktiivsetele noortele, kellel on soov genereerida uusi ideid, kohtuda huvitavate inimestega, saada juurde uusi sõpru ning tegeleda asjadega, mis ei lähtu pelgalt omakasust.

Klubi juht Sirle Rosenfeldt

RPNK esimees Alo Lõoke

Valga Reformierakonna Noortekogu

Valga Reformierakonna Noortekogu klubis on 40 liiget.

Ühendus loodi 2001. aasta oktoobris. Siiani on osa võetud iga-aastastest noortekogu ja erakonna suvepäevadest, korraldatud maakonna ja Lõuna-Eesti klubide seminare, koosviibimisi ja üritusi. Osaletud on Tartu, Tõrva, Elva, Otepää klubide organiseeritud üritustel ja koolitustel.

Eesmärgid: 1) noorte aktiviseerimine; 2) anda neile võimalus korraldada üritusi; 3) osaleda ise kõikvõimalikel eestvedamistel. Noortekogu tegevus aitab noortel avardada maailmapilti ning paremini aru saada asjadest, mis toimuvad nende ümber. Kaugem siht käsitleb erakonna põhimõtete levitamist ning võimul püsimist.

Klubi esinaine Taisi Kõiv

E-post taisi.koiv@mail.ee

Juhatus: Lagle Reinup, Birgitta Keiman, Kersti Tamm

MTÜ Valga Rockiklubi

Valga Rockiklubi tegutseb alates 2002. aastast, korraldab iga kuu Eesti ja välismaiste alternatiivbändide kontserte, rendib ürituste korraldamiseks helitehnikat ning on proovipaigaks viiele noortebändile ning kooskäimiskohaks paarikümnele rokkmuusika austajale.

Aadress Aia 19, Valga

Kontaktisik Ivo Mannine

E-post web@rockiklubi.ee, ivo@rockiklubi.ee

Valga Rockiklubis tegutsevad järgmised noortebändid:

• Totalhead (e-post totalhead@hot.ee, veeb http://totalhead.rockiklubi.ee)

• No Fun (e-post nofun@rockiklubi.ee, veeb http://nofun.rockiklubi.ee)

6.4.2 Huvialakoolid 2008/2009. õppeaastal

Valga Muusikakool

Õpilasi 224, pedagooge 31

Direktor Ants Loos

Aadress Kesk 22, 68203 Valga

E-post mu.valga@mail.ee

Tõrva Muusikakool

Õpilasi 69, pedagooge 9

Direktor Thea Leitmaa

Aadress Puiestee 1, 68606 Tõrva

E-post muusikakool@torva.ee

Otepää Muusikakool

Õpilasi 85, pedagooge 14

Direktor Tuuli Vaher

Aadress Koolitare 7, 67403 Otepää

E-post tuuli.vaher@otepaa.ee

Puka Kunstikool

Õpilasi 30, pedagooge 4

Juhataja Esti Kittus

Aadress Kooli 3, 67217 Puka

E-post Esti17@gmail.com

6.4.3 Avatud noortekeskused Valgamaal

Valga Avatud Noortekeskus

Avatud: T–R 14.00–20.00 ja L 14.00–18.00

Noortele pakutavad võimalused on internetipunkt (3 arvuti ja interneti kasutamine on kõigile tasuta), lauamängud, lauatennis (iga kuu lauatenniseturniir), koroona, jõusaal, õpituba, hobituba, tegelemine kunstiga, filmituba, X-BOX, videofilmide vaatamine ja piljard. Varaaida näol on olemas jalgrataste ja telkide laenutamise võimalus. ANK-is saab korraldada seminare, koosolekuid, klassiõhtuid ja tähistada sünnipäevi.

Aadress Kuperjanovi 9, 68207 Valga

E-post valgaank@hot.ee

Veeb www.valgaank.org.ee

Noorsootööjuht Anneli Puusepp

Noorsootöötajad: Kairi Luhaväli, Katrin Puusepp

Tõrva Noortekeskus

Noortekeskuses on avatud internetipunkt kuue arvutiga, lauatennise ja koroona tuba, lauamängude mängimise, televiisori ja videofilmi vaatamise võimalus, spordituba batuudi, poksikoti ja treeninguseadmetega, mänguväljakud korv-, võrk- ja jalgpalli mängimiseks. Ringidest tegutsevad *fitness*, poiste puidutöö, nipet-näpet käsitöö, trummiring ning kolm kunstiringi: joonistamine, maalimine ja siidimaal-portselan.

Aadress Spordi 1, 68606 Tõrva

Noorsootöötaja Merike Soomets

Otepää Avatud Noortekeskus

Noortekeskust külastab tavapäevadel keskmiselt 15 noort. Tegutseb näitestuudio. Noortele pakutavate võimaluste hulgas on internetiühendusega arvutid, teler, videomakk, raadio, CD-mängija, lauamängud ja küpsetamisvõimalus.

Aadress Virulombi 2, 67404 Otepää

Noorsootöötaja Kadi Voolaid

E-post kadi.voolaid@otepaa.ee

MTÜ Tõlliste Avatud Noortekeskus TANK

Avatud: E, K, R 14.00–20.00 ja T, N 15.00–20.00

Keskmine külastatavus on päevas 20 noort. Noortekeskuses on noortele loodud ja kasutada lauamängud, arvuti ja interneti kasutamise võimalus, digi-TV vaatamise võimalus, piljard, lauatennis, lauahoki, joonistamisvõistlused, BINGO-mäng, kokkamispäev (nt pannkoogipäev), ööbimised TANK-is (nt Öötank, filmiÖÖ). Noortel on võimalik osaleda maali-, meisterdusringis ning osa võtta multifilmistuudio tegemistest.

Traditsioonilised üritused on noortekeskuse sünnipäev, suvepäevad ning Piller-Palli-Päev (lastekaitsepäev). Tähistatakse erinevaid tähtpäevi, osaletakse projektides ja koolitustel.

Aadress Tehase 2, 68301 Tsirguliina

E-post anktank@gmail.com

Veeb www.anktank.ee

Noorsootöötajad: Sigrit Säinas, Piia Ardel, Marek Mekk

Hargla Maakultuurimaja struktuuriüksus Taheva valla Avatud Noortekeskus

Keskmine külastatavus on 15 noort päevas. Noortel on võimalik on mängida piljardit, koroonat, lauamänge, võrkpalli; vaadata filme. Olemas on trenažöörid, süntesaator, õues mänguväljak. Ruumid on remonditud ja rõõmsavärvilised. Olemas poksiruum. Soovijad saavad osaleda tantsu-, kunsti- ja käsitööringides.

Aadress Taheva vald, 68001 Hargla

Noorsootöötaja Angela Saar

E-post angela.saar@mail.ee

Taheva Külakeskus

Keskmine noorte külastatavus on 5–10 noort päevas. Neil on võimalik kasutada avalikku internetipunkti ja võtta osa erinevatest üritustest.

Aadress Taheva küla, 68003 Taheva vald

Perenaine Angela Saar

E-post angela.saar@mail.ee

Koikküla Külakeskus

Keskmine külastatavus on päevas 10–15 noort. Võimalik on mängida piljardit, lauatennist, õhuhokit, laua- ja pallimänge ning vaadata filme. Olemas on korralikud spordi- ja jõusaalid. Korraldatakse erinevaid üritusi.

Aadress Koikküla, 68002 Taheva vald

Perenaine Anita Maran

E-post anita.maran@mail.ee

MTÜ Hummuli Noortekeskus

MTÜ Hummuli Noortekeskus tegutseb alates 16. novembrist 2005. Liikmeid 53. Noortekeskuse aktiiv osaleb ja viib läbi erinevaid koolitusi ja meelelahutusüritusi. Aidatakse kaasa ka suuremate vallaürituste korraldamisel. Toimuvad traditsioonilised suve alguse ja suve lõpu peod. MTÜ Hummuli Noortekeskuse juhatuse liikmed on Siim Eomõis, Andre Vatsk, Kadi Valtsov.

Aadress Hummuli alevik, 68401 Hummuli vald

Noorsootöötaja Jaana Butov

E-post jaana.butov@hummulivv.ee

MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskus

Avatud: T–L 14.00–20.00

Noortekeskuse aktiivi kuulub paarkümmend noort. Noortel on arvuti ja interneti kasutamise võimalus, kasutada saab jõusaali, mängida lauamänge, piljardit ja viia läbi kokkamisõhtuid. Korraldatakse erinevaid koosolekuid ja seminare. Kaks korda on toimunud *line*-tantsu kursus.

Aadress Hellenurme 67502, Palupera vald

E-post terje@palupera.ee

Veeb www.palupera.ee

Juht Andrus Pastak

Karula valla Avatud Noortekeskus

Karula valla Avatud Noortekeskus loodi 1. veebruaril 2008. aastal. Eesmärk on edendada külaelu, parendada inimsuhteid, säilitada rahvuskultuuri ning sisustada noorte vaba aega. Lüllemäe Kultuurimajas on noortel oma tuba, kus on võimalik vaadata filme, kasutada arvutit, mängida lauamänge. Saalis on võimalik mängida koroonat ja lauatennist.

Aadress Lüllemäe 68101, Karula vald

Noorsootöötaja Sirly Solo

E-post sirlysolo@gmail.com

Kuigatsi Külamaja

Kuigatsi Külamajas tegutseb noortetuba. Keskmine külastatavus päevas on 10 noort. Peamise tegevusena korraldatakse lauamänguõhtuid.

Aadress Kuigatsi, 68219 Puka vald

Noortejuht Kaija Kõiv

E-post kaija.koiv@mail.ee

6.4.4 Noorte karjäärinõustamine

10. märtsil 2008 alustas Valga Maavalitsuses tööd maakonnas töötav karjäärinõustaja.

Ametikoha eesmärk on aidata koordineerida maakonna noorte kutse- ja karjääriteenuste süsteemi, anda noorele teadmisi, oskusi ja nõu karjääri teadlikuks ning oskuslikuks planeerimiseks.

Aasta jooksul selgusid kõikides koolides karjäärikoordineerimisega tegelevad ja vastutavad isikud ja tekkis tegus kooli karjäärikoordinaatorite võrgustik.

Kooli karjäärikoordinaatorite ülesanne on koos direktsiooniga välja töötada kooli kutsesuunitlustöö kontseptsioon ja järgida selle toimumist koolis, kas läbi kindla karjääriõppe aine või erinevates aineõppekavades. Korraldada koolisiseseid teavi-

tuspäevi ja üritusi ning olla esmane abi noorele edasiste valikute tegemisel.

Aprillis ja mais toimusid kooli karjäärikoordinaatorite õppepäevad «Tööalane karjäär ja selle kujundamine ainetunnis», läbiviija OÜ Jansimer.

Mais toimus Euroopa päevale pühendatud noorte omaloominguvõistlus «Euroopa Liit annab tiivad», laekus 13 tööd. Euroopa päeval toimus tegus üritus noortele, kus tunnustati omaloominguvõistlusel osalejaid ja premeeriti aktiivseid osavõtjaid.

Augustis valmisid kõikide maakonna linnade raamatukogudes karjääriinfolauad. Infolauad sisaldavad trükiseid, kust nii õpilasel, õpetajal, lapsevanemal kui teistel huvilistel on võimalik leida erinevat infot sisaldavaid materjale hariduselu, koolide ja muu karjääri puudutava kohta. Toimus kolm karjääriinfolaudu tutvustavat karjääripäeva linnade raamatukogudes, kus noortel oli võimalik lisaks täiendava info saamisele teha ka kutsesobivustesti.

Aasta jooksul ilmus kaks arvamuslugu ajalehes Valgamaalane: «Tööpuudus *versus* tööjõupuudus – kus peitub lahendus?» ja «Koolide karjäärikoordinaatorite töö kogub jõudu».

Oktoobris toimus maavalitsuses esimene traditsiooniline kooli karjäärikoordinaatorite ja klassijuhatajate ühine õppepäev «Karjääriteema laiendamine koolis» – osavõtjaid 32.

Detsembris toimus kooli karjäärikoordinaatorite võrgustiku õppereis Pärnu Õppenõustamiskeskusse.

Aasta jooksul külastati enamikku maakonna koolidest ja kohtuti 9. ja 12. klasside lõpetajatega. Peeti loenguid ja noortel oli võimalik teha kutsesobivustesti. Toimusid kohtumised õpilasesinduste ja noortekoguga.

6.5 Erinoorsootöö

6.5.1 Alaealiste komisjonide tegevus

Valga maakonnas töötab kaks alaealiste komisjoni: maakondlik komisjon loodi 1998. aastal Valga Maavalitsuse juurde, kohaliku omavalitsuse komisjon alustas tööd 1.09.2006 Tõrva Linnavalitsuse juures. Tõrva piirkonna alaealiste komisjoni pädevusse kuuluvad Tõrva linna, Helme ja Põdrala valla alaealiste õigusrikkumiste arutelud, mõjutusvahendite määramine ning oma haldusterritooriumil alaealistega tehtava kriminaalpreventiivse töö koordineerimine. 2008. aasta maakondlik erinoorsootöö koondstatistika kajastab mõlema komisjoni tööd.

Tabel 6-16 Alaealiste õigusrikkumiste arutelud

Aasta	2004	2005	2006	2007	2008
Õigusrikkumiste arv	117	126	123	93	91
Korduvarutelude arv	3	2	3	13	5

Tabel 6-17 Alaealiste komisjoni poole pöördumiste alused

Pöördumiste aluseks on järgmised teod	2004	2005	2006	2007	2008
Koolikohustuse mittetäitmine	56	56	44	49	28
Karistusseadustikus ette nähtud kuriteokoosseisule vastav õigusvastane tegu	12	40	31	26	18
Karistusseadustikus või muus seaduses ette nähtud väärteokoosseisule vastav õigusvastane tegu	33	32	48	18	45

Tabel 6-18 Alaealiste komisjoni poolt kohaldatud mõjutusvahendid

Mõjutusvahendid vastavalt AMS § 3 lg 1	2004	2005	2006	2007	2008
Hoiatus	59	86	97	75	70
Koolikorralduslikud mõjutusvahendid	14	6	5	4	-
Vestlusele suunamine psühholoogi, narkoloogi, sotsiaaltöötaja või mõne muu spetsialisti juurde	22	13	18	25	16
Lepitamine	-	-	-	-	-
Kohustus elada vanema, kasuvanema, eestkostja või perekonnas hooldaja juures või lastekodus	2	-	3	4	1
Üldkasulik töö	20	25	19	13	11
Käendus	1	1	-	-	-
Noorte- või sotsiaalprogrammides, rehabilitatsiooniteenuses või ravikuurides osalemine	3	6	8	4	5
Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine	2	4	3	4	-

Tabel 6-19 Alaealiste õigusrikkumisi ennetavate kriminaalpreventiivsete projektide toetamine

	2004	2005	2006	2007	2008
Toetuse suurus	79 800	87 226	75 997	76 584	128 525
Projektide arv	7	8	4	11	14

Alaealiste komisjonide 2008. aasta kriminaalpreventiivse tegevuse prioriteedid olid:

• Alaealise mõjutusvahendite seaduse § 3 lg 1 p 8 täitmiseks alaealistele võimaluste loomine noorte- või sotsiaalprogrammides osalemiseks – alaealiste sotsialiseerumise toetamiseks aastaringse tegevuse võimaldamine, sh psühhosotsiaalne abistamine ja käitumise korrigeerimine.

• Psühholoogiliste nõustamisteenuste süsteemi arendamine.

• Noortele suunatud alternatiivõppe võimaluste toetamine (õpiabi käitumis- ja õpiraskustega lastele, õpilaskodude ja kasvatusraskustega õpilaste klasside tegevuse toetamine jne).

• Lastevanemate koolitamine.

• Tugiõpilasliikumise jätkusuutlikkuse tagamisele kaasaaitamine.

• Alaealiste vaba aja veetmise võimaluste laiendamine.

• Alaealisele tugiisiku teenuse arendamine.

Tabel 6-20 Alaealiste õigusrikkumisi ennetavate kriminaalpreventiivsete projektide toetamine 2008. aastal

Projekti nimi	Teostaja	Eraldatud toetus (kr)
Valgamaa laste heaolu võrgustiku loomine	Valga Linnavalitsus	9160
Gin pole in	Valga Linnavalitsus	16 727
Naerata, sind armastatakse	Valga Linnavalitsus	4363
Valgamaa viie- ja enamalapseliste perede jõulurõõm	Valga Linnavalitsus	7500
Hea tujuga suvesse	Valga Linnavalitsus	6685
Suvi 2008	MTÜ Viktooria Võrkpalliklubi	17 908
Spordiga kahjulike harjumuste vastu	Palupera Vallavalitsus	5840
Gepsimine Helmes	Helme Sanatoorne Internaatkool	10 000
Laagrita pole suve	Helme Sanatoorne Internaatkool	10 018
Meie minad Alal	Helme Vallavalitsus	17 360
Integratsioonilaager	Valga politseijaoskond	4890
Ühistegevuses peitub jõud	Valga politseijaoskond	4470
FÖÖNIKS	Lõuna Politseiprefektuur	5500
Valga riskiperede laste suvise koolivaheaja huvitegevus	MTÜ Domus Petri	8104

6.5.2 Nõustamiskomisjoni tegevus

Nõustamiskomisjon on moodustatud maavanema korraldusega ja tegutseb Valga Maavalitsuse juures. Nõustamiskomisjoni pädevusse kuulub õpilasele põhihariduse omandamiseks võimetekohase õppekava/õppevormi määramine, õpilase sanatoorsesse kooli, abikooli või eriklassi suunamine, lapse erilasteaeda või erirühma suunamine, koolikohustuse täitmise edasilükkamise otsustamine ning õpilase koduõppele määramine.

2008. aastal toimus 11 istungit.

Tabel 6-21 Arutelude arv nõustamiskomisjonis

Aasta	2004	2005	2006	2007	2008
Arutelude arv	68	58	38	51	64

7. Majandus ja tehniline infrastruktuur

7.1 Tööhõive

Tabel 7-1 Valgamaa rahvastiku (15–74aastased) kategooriad

	2006	2007	2008
1. Tööealine rahvastik – tööjõu-uuringu objektiks olevas vanusevahemikus rahvastik	26 000	26 000	25 900
2. Majanduslikult aktiivne rahvastik (tööjõud) – isikud, kes soovivad ja on võimelised töötama (hõivatute ja töötute summa)	16 100	15 600	15 300
3. Majanduslikult mitteaktiivne rahvastik – isikud, kes ei soovi töötada või ei ole selleks võimelised	9 900	10 400	10 600
4. Töötajad ehk (tööga) hõivatud – isikud, kes uuritaval perioodil: töötasid ja said selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena; töötasid otsese tasuta pereettevõttes või oma talus; ei töötanud ajutiselt	14 700	14 200	14 000
5. Töötud – isikud, kelle puhul on üheaegselt täidetud kolm tingimust: on ilma tööta (ei tööta hetkel kusagil ega puudu ajutiselt töölt); on töö leidmisel valmis kohe (kahe nädala jooksul) tööd alustama; otsivad aktiivselt tööd	1400	1400	1300

Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-2 Valgamaa rahvastiku majandusliku aktiivsuse näitajad, eelneva tabeli alusel arvutatakse järgmised näitajad (%)

	2006	2007	2008
Tööjõus osalemise määr (aktiivsuse määr), s.o tööjõu osatähtsus tööealises rahvastikus =(2)/(1)	62,0	60,1	59,1
Tööhõive määr, s.o hõivatute osatähtsus tööealises rahvastikus = (4)/(1)	56,7	54,6	54,0
Töötuse määr, s.o töötute osatähtsus tööjõus = (5)/(2)	8,6	9,1	8,5

Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-3 Tööga hõivatud Valgamaal majandussektorite järgi

Aasta	Primaarsektor		Sekundaarsektor		Tertsiaarsektor	
	Hõivatud tuhat	Hõivatute osatähtsuse %	Hõivatud tuhat	Hõivatute osatähtsuse %	Hõivatud tuhat	Hõivatute osatähtsuse %
2004	1,4	10,4	5,9	43,4	6,2	46,2
2005	1,1	8,1	5,6	41,8	6,7	50,0
2006	0,9	5,9	5,4	36,7	8,5	57,4
2007	1,0	7,3	5,4	38,1	7,7	54,6
2008	1,2	8,6	5,5	39,0	7,3	52,4

Märkused: Primaarsektor – põllumajandus, jahindus, metsamajandus, kalandus;
Sekundaarsektor – mäetööstus, töötlev tööstus, elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus, ehitus;
Tertsiaarsektor – kaubandus, teenindus jms

Allikas: Statistikaamet

7.1.1 Tööturuameti Valgamaa osakond

Aadress Vabaduse 26, 68204 Valga, infolaua telefon 767 9780

Töötajaid 12

Juhataja Merike Metsavas, e-post merike.metsavas@tta.ee, telefon 767 9788

Tõrva klienditeeninduspunkt

Tartu mnt 20, 68606 Tõrva, telefon 763 3670

Otepää klienditeeninduspunkt

Lipuväljak 13, 67405 Otepää, telefon 765 5835

Tabel 7-4 Tööturuameti Valgamaa osakonnas töötuna registreerunud aasta jooksul

	2007	2008
Registreeritud töötud	1714	2241

Allikas: Tööturuameti Valgamaa osakond

Tabel 7-5 Riikliku töövahendussüsteemi poolt osutatud tööturuteenused

Passiivsed meetmed:	2007	2008
Said töötu abiraha	648	784
Aktiivsed meetmed:		
Suunatud tööturukoolitusele	217	197
Tööandjale makstud toetuse abil tööle rakendunud töötud	3	4
Töötute arv, kes said toetust ettevõtlusega alustamiseks	8	19
Said karjäärinõustamist	336	442
Tööpraktikale suunatud	20	9
Tööharjutusele suunatud	54	27
Pikk tööharjutus*	-	25
Psühholoogiline nõustamine*	-	1

Allikas: Tööturuameti Valgamaa osakond
Märkus: * Lisaks registreeritud töötutele osutati teenuseid ka töötuna mitteregistreeritud isikutele läbi programmi «Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine 2007—2013».

Tabel 7-6 Töövahendus

	2007	2008
Laekunud vakantsid	402	404
Rakendusid tööle	467	564

Allikas: Tööturuameti Valgamaa osakond

Tabel 7-7 2008. aastal TTA-s registreeritud töötud keskmiselt kuus

Registreeritud töötud kuu jooksul	870
% elanikkonnast vanuses 16 kuni pensioniiga	6,0%
Registreeritud töötud kuu lõpus	946
Kuu jooksul töötuna arvele võetud	128
Kuu jooksul arvele võetute % registreeritud töötutest	13,5%
Said kuu jooksul töötutoetust	274
Töötutoetuse saajate % registreeritud töötutest	29,0%
Suunamised tööturukoolitusele	17
Koolitusele suunamiste % registreeritud töötutest	1,8%

Allikas: Tööturuameti Valgamaa osakond

Tabel 7-8 Isikud, kes kuuluvad vähemalt ühte riskirühma

2008. aasta jooksul	1422
Osakaal aasta jooksul töötuna arvel olnud töötutest	63,5%
1.01.2009 seisuga	765
Osakaal 1.1.2009 arvel olnud töötutest	70,8%

Allikas: Tööturuameti Valgamaa osakond

Tabel 7-9 Valgamaal töötuna arvel olnud isikute kuulumine riskirühmadesse

Riskirühma kuulumine	2008 kokku	1.01.2009
noor *	335	153
noor pikaajaline *	228	95
55 ja vanem *	292	157
vanglast vabanenu *	39	18
pikaajaline *	941	516
hooldaja *	43	22
eesti keele mitteoskaja *	287	173
puudega *	172	52
Kokku riskirühmadesse kuulumisi	2337	1186
Kokku isikuid	1422	765
Keskmiselt riskirühma kuulumisi ühe isiku kohta	1,6	1,6

Märkus: * Lühendid moodustatud Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse § 10 lg 5 toodud riskirühmadest
Allikas: Tööturuameti Valgamaa osakond

Tabel 7-10 Registreeritud töötud omavalitsusüksuste lõikes aasta lõpus

	2007	2008
Tõrva linn	29	43
Valga linn	439	654
Helme vald	29	58
Hummuli vald	16	32
Karula vald	25	27
Otepää vald	27	39
Palupera vald	12	13
Puka vald	14	38
Põdrala vald	24	27
Sangaste vald	23	37
Taheva vald	28	43
Tõlliste vald	34	55
Õru vald	17	29
Kokku	717	1095
Neist		
Mehed	342	621
Naised	375	474
Vanus		
16–24	76	157
25–49	404	625
üle 50	237	313
Kuu keskmine töötute arv	763	1175
Töötuse %		
Osakaal tööealisest elanikkonnast (16 kuni pensioniiga)	3,4	5,2
Osakaal tööjõust (vanus 15—74 töötav elanikkond + mitteaktiivsed	4,5	7,0

Allikas: Tööturuameti Valgamaa osakond

7.1.2 Palk

Tabel 7-11 Keskmine brutokuupalk (kr)

	2008				
	I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal	2007. a keskmine
Valgamaal	8701	9393	8433	9475	8260
Eestis	12 337	13 306	12 512	13 117	11 336

Märkus: Hõlmatud on töölepingu, teenistuslepingu ja avaliku teenistuse seaduse alusel töötajad
Allikas: Statistikaamet

7.2 Pangandus

7.2.1 AS SEB Valga kontor

Aadress Aia 5, 68205 Valga, telefon 665 8450, faks 766 1184

Direktor Eduard Rebane

Harukontorid

Otepää

Aadress Lipuväljak 11, 67404 Otepää

Telefon 665 8760, faks 665 8764

Tõrva

Aadress Kevade 1, 68605 Tõrva, telefon 665 8765, faks 665 8769

Sularahaautomaadid

Valgas: Aia 5 (võimalus teha ka sularahas sissemakseid), Jaama pst 2b, Vabaduse 2/4, Raja 5, J. Kuperjanovi 62

Tõrvas: Valga mnt 3, Valga mnt 61

Otepääl: Lipuväljak 11, Lipuväljak 28

Makseautomaadid

Valgas: Aia 5 – 2 tk

Elektroonilised postipangad: Pukas, Sangastes, Lüllemäel, Hummulis, Tsirguliinas, Harglas, Taageperas, Laatres, Keenis, Riidajas, Nõunis, Aakres ja Õrus

Tabel 7-12 Pangandusnäitajad

	1.01.2008	1.01.2009	Kasv %
Internetipanga, teleteenuse ja telefonipangalepinguid (tk)	15 827	17 604	11,2
Kehtivaid pangakaarte (tk)	16 507	17 411	5,5
Kehtivaid otsekorralduse lepinguid	15 205	17 577	15,6
Hoiuste maht (tuh kr)	415 187	493 088	18,8
sh eraisikuid (tuh kr)	265 541	299 627	12,8
Laenude, liisingu, faktooringu maht (tuh kr)	894 954	935 053	4,5
sh eraisikute laenud, liising (tuh kr)	555 403	577 125	3,9

Allikas: AS SEB Valga kontor

7.2.2 Swedbank AS Valgamaa kontorid

Põhitegevusala: pangatehingute tegemine

Kontorite juhataja Anni Lillepea

Valga kontor

Aadress Kesk 10, 68203 Valga, telefon 888 6265, faks 888 6263

Otepää kontor

Aadress Lipuväljak 4, 67403 Otepää, telefon 888 6297, faks 888 6299

Tõrva kontor

Aadress Valga mnt 1, 68605 Tõrva, telefon 888 6270, faks 888 6272

Sularahaautomaadid:

Valgas: Kesk 10 (ka sularaha sissemakse automaat), Jaama 2b, J.Kuperjanovi 79, Raja 5, Pikk 1

Otepääl: Lipuväljak 4, Lipuväljak 28

Tõrvas: Valga mnt 1

Kord üle kahe nädala külastab Valgamaal asuvat Puka asulat, Hummuli alevikku, Lüllemäe asulat, Taagepera asulat, Keeni küla ja Jeti küla Swedbanki pangabuss, kus saab teha kõiki enamlevinud pangatehinguid.

Täpsem info www.swedbank.ee või tel 631 0310

7.3 Maa- ja omandireform

Maa-ameti Valga katastribüroo

Aadress Kesk 12, 68203 Valga, telefon 675 0167

Maa-ameti Maakatastri osakond on Maa-ameti struktuuriüksus, mille eesmärk on maakatastrisse kande tegemiseks esitatud avalduste menetlemine, sh katastriüksuste ja katastriandmete muudatuste registreerimine ning andmevahetuse korraldamine seaduses ettenähtud juhtudel ja mahus. Osakonna põhiülesanne on maakatastri pidamine. Osakonna koosseisu kuulub Valga katastribüroo, kus on kolm töötajat.

Tabel 7-13 Maafond omavalitsuste lõikes (ha)

Omavalitsus	Maafond kokku	sealhulgas					Muu maa
		Haritav maa	Looduslik rohumaa	Metsamaa kokku	sellest		
					riigimets	muu mets	
Helme	31 273	7867	1363	17 674	7330	10 344	4369
Hummuli	16 270	4594	524	9200	4057	5143	1952
Karula	22 992	5555	864	13 017	6822	6195	3556
Otepää	21 736	5317	1613	10 286	2423	7853	4520
Palupera	12 348	4253	992	5251	1391	3860	1852
Puka	20 241	5767	997	10 375	5062	5313	3102
Põdrala	12 870	4247	929	5879	2468	3407	1815
Sangaste	14 473	6163	926	5441	1785	3656	1943
Taheva	20 471	3657	1423	13 156	7709	5447	2235
Tõlliste	19 378	6881	1023	8686	4403	4283	2788
Tõrva	480	-	-	96	-	96	384
Valga	1654	-	-	441	168	273	1213
Õru	10 463	3207	447	5650	3146	2504	1159
Kokku	204 649	57 508	11 101	105 152	46 764	58 388	30 888

Allikas: Maa-amet

Tabel 7-14 Maareformi seis (ha)

Omavalitsus	Maafond kokku	Sellest					
		tagastatud omandisse	erastatud	antud munitsipaal-omandisse	jäetud riigi omandisse	kokku katastris	% üld-pindalast
Helme	31 273,3	10 756,5	8034,4	21,1	10 194,8	29 006,8	92,8
Hummuli	16 270,3	5166,1	4992,5	6,6	4721,9	14 887,1	91,5
Karula	22 992,1	6963,0	5313,3	0,6	8440,3	20 717,2	90,1
Otepää	21 736,3	11 108,6	6521,5	99,6	3152,9	20 882,6	96,1
Palupera	12 347,8	6159,1	3800,7	62,2	1938,4	11 960,4	96,9
Puka	20 093,2	7141,7	5006,3	23,9	5977,4	18 149,3	90,3
Põdrala	12 722,3	4806,0	4178,2	5,6	2753,8	11 743,6	92,3
Sangaste	14 472,4	5745,3	5255,9	60,3	2421,5	13 483,0	93,2
Taheva	20 470,4	5372,6	4682,0	2,0	8903,9	18 960,5	92,6
Tõlliste	19 377,8	5566,4	6098,6	18,5	5723,0	17 406,5	89,8
Tõrva	480,4	39,3	129,0	204,1	18,9	391,3	81,5
Valga	1654,2	176,1	383,8	628,7	91,1	1279,7	77,4
Õru	10 462,6	3082,2	3161,4	18,8	3856,0	10 118,4	96,7
Kokku	204 649,11	72 082,9	57 557,6	1152,0	58 193,9	188 986,4	92,3

Allikas: Maa-amet

Tabel 7-15 Maareformi dünaamika aastas reformitud katastriüksuste alusel

Aasta	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Katastriüksuste arv	2411	1519	1542	1098	1031	1098	816	883	716	557
Katastrisse kantud (ha)	20 810	15 050	11 729	9173	7690	11 869	3251,5	2837,0	1704,1	1539,0

Allikas: Maa-amet

Tabel 7-16 Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise taotluste lahendamine seisuga 1.10.2008

Linn/vald	Toimikuid	Menetlus lõpetamata	Lahendamise %
Helme vald	671	4	99,40
Hummuli vald	363	1	99,72
Karula vald	433	3	99,30
Otepää vald	646	6	98,60
Palupera vald	399	7	98,24
Puka vald	608	5	99,17
Põdrala vald	356	1	99,71
Sangaste vald	532	4	98,87
Taheva vald	391	3	99,23
Tõlliste vald	585	4	99,31
Õru vald	217	1	99,60
Tõrva linn	253	0	100
Valga linn	697	2	99,71
Otepää vallasisene linn	199	6	95,47
Kokku	6350	47	99,19

7.4 Ettevõtlus

Tabel 7-17 Ettevõtjad õigusliku vormi järgi aasta lõpus

	2004	2005	2006	2007	2008
Füüsilisest isikust ettevõtjad	822	792	750	672	614
Äriühingud:					
Täisühingud	14	14	14	14	15
Usaldusühingud	4	4	4	6	7
Osaühingud	760	811	963	1049	1148
Aktsiaseltsid	85	83	80	78	78
Tulundusühistud	22	19	18	17	18
Kokku	1707	1736	1829	1836	1880

Allikas: Registrite ja Infosüsteemide Keskus

Tabel 7-18 Objektid äriregistris, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riiklikus registris, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris, Eesti kirikute, koguduste ja koguduste liitude registris aasta lõpus

	2004	2005	2006	2007	2008
Usuühinguid	23	21	21	21	21
Mittetulundusühinguid	479	488	541	563	603
Sihtasutusi	22	23	23	23	24
Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusi	121	122	115	114	113
Ettevõtjaid	1707	1736	1829	1836	1880

Tabel 7-19 Maakonna ettevõtteregistris aasta lõpus

	2004	2005	2006	2007	2008
Pankrotimenetluses äriühinguid	9	9	8	8	8
Likvideerimisel äriühinguid	33	33	33	33	33

7.4.1 Edukamad ettevõtted maakonnas 2007. aasta andmete põhjal

Ajalehe Äripäev koostatud Valga maakonna edetabeli järgi oli maakonna 25 edukama ettevõtte kogukäive 2007. aastal 1,21 miljardit krooni. See on ligi poole võrra, 48,95% vähem kui 2006. aastal. Maakonna suurim käive oli edetabeli võitjal UPM-Kymmene Otepää ASil – 307 miljonit krooni. 1,65kordse kasvuga oli parim käibekasvataja edetabelis 16. kohale tulnud Troll Balti AS.

Tabel 7-20 Edukamad ettevõtted maakonnas

Koht	Ettevõte	Tegevusvaldkond	Tegevjuht	Koht 2006. a
1.	UPM-Kymmene Otepää AS*	puidutööstus	Ando Jukk	1.
2.	Valmap Grupp AS	ehitus	Matti Mõts	3.
3.	Ritsu AS	puitmajade tootmine	Ants Randmaa	4.
4.	Parmet AS	ehitusmaterjali tootmine	Elmo Parik	29.
5.	Laatre Piim AS	põllumajandus	Edda Vahtramäe	48.
6.	Valga Teed OÜ	ehitus	Tarmo Mõttus	5.
7.	Estreftransservice AS	ekspedeerimine	Uno Heinla	12.
8.	KT Trans OÜ	transport	Indrek Pung	14.
9.	Alemort OÜ	transport	Arno Anier	25.
10.	Starfeld OÜ	jaekaubandus	Toomas Starke	39.

Märkus: * 2007. a auditeerimata
Allikas: ajaleht Äripäev 30.05.2008

7.4.2 Konkurss «Valgamaa ettevõtluse auhind»

2008. aastal kutsuti ellu konkurss «Valgamaa ettevõtluse auhind», mille korraldasid Valga Maavalitsus, Valgamaa Omavalitsuste Liit ja SA Valgamaa Arenguagentuur. Konkursi eesmärk on tunnustada Valgamaa ettevõtjaid, kes oma hea maine ja aktiivse tegevusega on kaasa aidanud maakonna positiivsele arengule.

Konkursi «Valgamaa ettevõtluse auhind 2007» võitjad kuulutati välja 3. aprillil 2008 toimunud arengukonverentsil «Valgamaa – Eesti lõunavärav 2020».

Auhinnad anti välja neljas kategoorias: parim tootmisettevõte, parim uustulnuk, parim teenindusettevõte ja ettevõtluse edendaja.

Parima tootmisettevõtte auhinna sai AS Ritsu, mis tegeleb palkmajade ehitusega. Nominendi esitas Helme Vallavalitsus. Parima teenindusettevõtte auhinna pälvis AS Silva Agro – nende tegevusvaldkonnad on põllumajanduskaupade müük, toitlustus ja majutus. Nominendi esitas Sangaste Vallavalitsus.

Parima uustulnuka auhinna sai Delibalt Production OÜ, mis tegeleb kohukeste tootmisega. Nominendi esitas Tõrva Linnavalitsus.

Ettevõtluse edendaja auhinna sai MTÜ Valgamaa Partnerluskogu. Tegemist on koostöökoguga, mis ühendab endas kolme sektori esindajaid: omavalitsusi, ettevõtjaid ja mittetulundusühendusi, ning mille tegevuse eesmärk on kohalik areng ning piirkonna terviklik areng. Nominendi esitasid olid Valga Maavalitsus ja SA Valgamaa Arenguagentuur.

7.4.3 Ettevõtluse tugisüsteem maakonnas – SA Valgamaa Arenguagentuur

SA Valgamaa Arenguagentuur

Aadress Kesk 11, 68203 Valga

Telefon 767 9800, e-post valgamaa@arenguagentuur.ee

www. arenguagentuur.ee

Teenused:

Ettevõtlusalane nõustamine

Mittetulundusühingute (kolmanda sektori) nõustamine

Arengukavade koostamise nõustamine

Toetusprogrammide alane nõustamine

Projektide juhtimine (üldjuhtimine, finantsjuhtimine, turundustegevuste juhtimine)

Asutamisdokumentide, äriplaanide, finantsprognooside, turundus- ja ekspordiplaanide, laenutaotluste, teostatavusanalüüside, arengukavade, projektide koostamine

SVA tegevuse eesmärk on:

• tõsta Valgamaa ettevõtjate ning arengupiirkondade konkurentsivõimet ja vähendada omavalitsuste vahelisi erinevusi;

• muuta oma tegevustega Valgamaa majandus- ja elukeskkond atraktiivsemaks ning konkurentsivõimelisemaks;

• hoogustada valdkondade omavahelist koostööd;

• olla jätkusuutlik koostööpartner;

• rahvusvahelise koostöö korraldamine, et tagada kohalike oskuste arengut ja kaasatust regioonideüleses terviklikus arendustegevuses.

Eesmärgi saavutamiseks on nõustatud 27 kohaliku omavalitsuse projekti, 46 MTÜ projekti ja 83 ettevõtjate projekti. Korraldatud 20 teabepäeva. Osaletud maakonna arengunõukogu, partnerluskogu ja äriklubi töös.

Valgamaa Arenguagentuuri mainet ja usaldusväärsust partnerina näitab Valgamaa Omavalitsuste Liidu 2.11.2006. aasta otsus anda alates 2007. aastast maakonna turismitegevused (turismiveebi haldamine, turismiprojektide algatamine ja koordineerimine, turismiturundus) üle SA Valgamaa Arenguagentuurile. Eespooltoodud tegevustele lisandub lähitulevikus ka TIK-ide ja KÜK tegevuse koordineerimine ja juhtimine.

Osalemine suuremates projektides

1. Valga Linna Töötute Aktiviseerimise Keskuse EL Sotsiaalfondi projekt «Valgamaa pikaajaliste töötute (sh noorte) tööharjumuse taastamine ja kujundamine läbi aktiivsete tööturumeetmete»

Projekti üldised eesmärgid:

• vähendada pikaajaliste töötute ja heitunute sotsiaalset tõrjutust, tõsta töötute valmisolekut aktiivsetes tööturumeetmetes osalemiseks, taastada tööharjumust ning soodustada tööturule naasmist;

• aktiviseerida töötuks jäänud noori, võimaldades neil siseneda avatud tööturule või alustada väikeettevõtlusega.

Projekti kogumaksumus: 1 557 611,52 krooni

SVA vastutas projekti finantsjuhtimise eest – projekti tegevuste ja finantsressursside planeerimine, projekti raamatupidamise teostamine. Ettevõtlusalased konsultatsioonid alustavatele ettevõtjatele, äriplaani koostamise nõustamine, hindamiskomisjonis osalemine.

Projekti kestvus: 01.07.2006–31.01.2008

Projekti tulemused: osalejaid kokku 76, töölesaanute arv 22, säilitatud töökohti 4, loodi 2 ettevõtet, mis said starditoetuse à 40 000 krooni.

2. Osalemine Tartumaa Omavalitsuste Liidu Interact projektis Frontiers ja projekti raames Valga linnas rahvusvahelise seminari korraldamine.

Frontiers projekti eesmärk on tugevdada Eesti piirialadel asuvate KOV-de ja organisatsioonide suutlikkust osalemaks tulevastes regioonidevahelistes koostööprojektides EL programmide raames arendamaks nimetatud piirkondi ja rahvusvahelise uuringu «Interreg projektide elluviimine äärealadel» tulemuste analüüs, nende põhjal väljatöötatavad juhendid, muudavad äärealad vähem sõltuvaks nende asukohast, juhivad enam tasakaalustatud arengule tõmbekeskuste ja perifeersete piirkondade vahel.

Osalejad: Tartumaa Omavalituste Liit, Tartu, Ülenurme, Põlva, Vastseliina Vallavalitsus, Eesti Puuetega Inimeste Koda, SA Eesti Agrenska Fond.

Projekti kestvus: kuni 31.05.2008

3. MTÜ Valgamaa Partnerluskogu kogukonnaettevõtluse pilootprojekti Külakukkur raames koolituse «Äriplaani koostamine» läbiviimine.

Projekti üldine eesmärk: koolitati koos ettevõtluskonsultandiga külade liidreid koostama äriplaani (nn tegevuskava). Äriplaani koostamise eesmärk oli ärgitada külasid tegelema kogukonna ettevõtlusega. Viidi läbi MTÜ raamatupidamise koolitus.

Projektis osalejate arv oli 12.

Projekt kestis kuni 31. märtsini 2008.

Projekti lõpuks valmis 4 külaseltsi äriplaani.

4. Valgamaa Partnerluskogu tellimusel viidi läbi noorteprojekt «Noorte võimalused maal». Tegevused olid suunatud noortele ja noorte juhtidele ning eesmärk on luua võrgustik, mis aitaks edastada noortele olulist informatsiooni ning oleks toeks noortejuhtidele üle Valgamaa. Läbi koolituste ning teiste ürituste saadi nii teadmisi, oskusi kui ka tuttavaid, kelle huvid ja eesmärgid on samad.

5. Valgamaa Partnerluskogu tellimusel viidi läbi ka maakonna mittetulundusühenduste kaardistus omavalitsuste lõikes. Samuti said kaardistatud probleemsed korterelamud maapiirkonnas.

6. Valgamaa arengukonverentsi «Valgamaa – Eesti lõunavärav 2020» korraldamine koostöös Valga Maavalitsuse ja Valgamaa Omavalitsuste Liiduga.

3. aprillil toimus maakonna arengukonverents «Valgamaa – Eesti lõunavärav 2020», millest võtsid osa maakonna kõikide omavalitsuste esindajad, ettevõtjad ja MTÜ-de esindajad (kokku 98 osalejat).

Eelnevalt viidi läbi kolmes tõmbepiirkonnas ettevõtjate ümarlauad, kus osalesid piirkonna ettevõtjad ja omavalitsusjuhid ning olid kaasatud ka EAS-i töötajad, kes tutvustasid toetusmeetmeid sihtgruppidele. Ümarlauad toimusid: 30. märtsil Tõrvas (30 osalejat), 1. aprillil Otepääl (20 osalejat) ning 2. aprillil Valgas (24 osalejat).

Arengukonverentsil tunnustati ka konkursi «Valgamaa ettevõtluse auhind 2007» võitjaid.

5. 5. aprillil ettevõtjate ja omavalitsusesindajate osalemine «Valgamaa kuu Riigikogus» ettevõtlusnädalal.

Valgamaa Arenguagentuur korraldas näituse maakonna atraktiivsematest ettevõtetest ühisstendide näol, andmaks ülevaadet piirkonna erinevatest ettevõtlusvaldkondadest.

Nädala raames toimus ettevõtluspäev, mille raames 11 maakonna ettevõtjat tutvustasid oma tooteid ja teenuseid.

Tabel 7-21 Nõustamismahud

		Arv 2007	Arv 2008
Alustavate ettevõtjate nõustamine	Nõustatud alustavaid ettevõtjaid kokku	111	48
	Esitatud starditoetuse taotlusi (keskuse nõustamise abil)	2	2
	Neist EASi poolt rahastatud taotlusi	2	1
	Starditoetuse abil tekkinud ettevõtete arv	2	1
	Starditoetuse abil loodud töökohtade arv	8	4
	Väljaspool starditoetust nõustatud äriplaanide arv	41	46
	Väljaspool starditoetust keskuse nõustamise abil tekkinud ettevõtete arv	34	21
	Väljaspool starditoetust keskuse nõustamise abil loodud töökohtade arv	57	25
Tegutsevate ettevõtjate nõustamine	Nõustatud tegutsevaid ettevõtteid kokku	43	101
	sh nõustatud EASi programmidest	17	80
	Esitatud koolitustoetuse taotlusi (keskuse nõustamise abil)	3	3
	Neist EASi poolt rahastatud taotlusi	2	2
Mittetulundus-ühenduste nõustamine	Nõustatud mittetulundusühendusi kokku	98	122
	Nõustatud mittetulundusühenduse asutamist	12	16
	Loodud mittetulundusühenduste arv, kes kasutasid keskuse nõustamist	6	7
	Nõustatud mittetulundusühenduste projektide arv	40	46
	Neist rahastatud projekte	22	27
Omavalitsuste nõustamine	Omavalitsuste nõustamisi kokku	28	59
	Nõustatud omavalitsuste projekte (projektide arv)	16	27

Allikas: SA Valgamaa Arenguagentuur

7.4.4 Valgamaa Äriklubi

Valgamaa Äriklubi president on Hans Heinjärv. Klubi liikmed on 47 ettevõtete tippjuhti või omanikku, kes osalevad igal kuul toimuvatel klubiüritustel. 2008. aastal olid klubiürituste külalisteks ka peaminister Andrus Ansip, Euroopa Parlamendi liige Toomas Savi ja Riigikogu liige Margus Lepik. Külastati Väimelas asuvat Võrumaa Kutsehariduskeskust, et tutvuda sealsete võimalustega õpetada kvalifitseeritud töötajaid; tutvuti Valga *bowling*ukeskuse uue piljardisaaliga, Exotica ööklubiga ja Nakatu turismitaluga. Huvitav ja hariv oli kohtumine sommeljee Raivo Lehesaluga.

2009. aasta sügisel tuleb klubil juubel – viiteist aastat ühistegevust ja Valgamaa ettevõtjate huvide esindamist.

7.4.5 Turism

Turismiinfo

Valga Turismiinfokeskus

Kesk 11, 68203 Valga

Telefon/faks 766 1699

E-post valga@visitestonia.com

Kodulehekülg www.visitestonia.com

Otepää Turismiinfokeskus

Tartu mnt 1, 67404 Otepää

Telefon 766 1200, faks 766 1246

E-post otepaa@visitestonia.com

Kodulehekülg www.visitestonia.com

Tõrva Turismiinfopunkt

Valga 1, 68605 Tõrva

Telefon/faks 766 3300

E-post info@torva.ee

Kodulehekülg www.torva.ee

Reisibürood

Valga Reisibüroo (reisipaketid, laeva-, bussi- ja lennupiletid, kindlustused, viisade vormistamine)

Vabaduse 5, 68204 Valga

Telefon/faks 766 1055, telefon 5623 3189

E-post valgareisiburoo@hot.ee

A-Karuse Reisibüroo (reisipaketid, laeva-, bussi- ja lennupiletid, kindlustused, viisade vormistamine)

Aia 9, 68203 Valga

Telefon/faks 767 9888, 5343 3432

E-post reisid@akaruse.ee

www.akaruse.ee

Hansareisibüroo Valga esindus (reisipaketid, laeva-, bussi- ja lennupiletid, kindlustused, auto- ja bussirent, viisade vormistamine)

Aia 16-1, 68203 Valga

Telefon/faks 766 1542, telefon 524 7706

E-post hansavalga@hot.ee

www.hansareisid.ee

Sereno Reisid (reisipaketid, laeva-, lennu- ja rongipiletid, kindlustus, viisade vormistamine)

Vabaduse 3, 68204 Valga

Telefon/faks 766 0108, 5354 0160

E-post serenoreisid@hot.ee

www.serenoreisid.ee

Otepää Reisibüroo (reisipaketid, laeva-ja lennupiletid, kindlustused ja viisade vormistamine).

Lipuväljak 11, 67404 Otepää

Telefon 766 1229,

E-post otepaarb@hot.ee

www.otepaareisiburoo.ee

Turismiorganisatsioonid

SA Lõuna-Eesti Turism

Kitsas 8, 1003 Tartu

telefon/faks 744 2271

e-post info@southestonia.info

www.southestonia.info

SA Valgamaa Arenguagentuur

Kesk 11, 68203 Valga

Telefon 7679 800

E-post valgamaa@arenguagentuur.ee

www.arenguagentuur.ee

SA Tõrva-Helme Turism

Valga mnt 1, Tõrva 68605

Telefon 766 3300

E-post info@torva.ee

Valgamaa turismiveeb

www.turism.valgamaa.ee; www.tourism.valgamaa.ee

Turundustegevused

• Osalemine messidel: Tourest 2008 – Tallinn, Matka 2008 – Helsingi, Balttour 2008 – Riia.

• Otepää Turismiinfokeskuse koordineerimisel avatud Eesti ja piirkondliku turismiinfoga välitelk Otepääl toimunud suurüritustel:

- FIS murdmaasuusatamise MK Otepää etapil, 26.–27. jaanuar 2008
- IFAA EM vibujahis, 26. juuli – 2. august 2008
- Saku Suverullil, 15.–16. august 2008

Kaastööd meediale: Postimehe suvine eriväljaanne Lõunanaba, Päevalehe talvine eriväljaanne Talvitaja

Turismitrükised

Turismitrükis Valgamaa, eesti-ingliskeelne, tiraaž 20 000. Sisaldab infot maakonna kolme turismipiirkonna (Valga, Otepää ja Tõrva-Helme) looduslike ja ajalooliste vaatamisväärsuste, muuseumide, liikumisradade, aktiivse puhkuse võimaluste, majutuse, toitlustuse, teenuste ning traditsiooniliste kultuuri- ja spordisündmuste kohta. Trükises on maakonna, Otepää piirkonna ning Valga/Valka, Tõrva ja Otepää linnakaardid. Finantseerijad: ettevõtjad, SA Valgamaa Arenguagentuur, Mulgi Kultuuri Instituut, Valga, Valka ja Tõrva linnad ning Otepää, Sangaste, Tõlliste, Palupera, Taheva, Helme vallad.

Osalemine koostööprojektides

• Eesti-Läti piiriülese koostöö programmi projekti «Valga-Valka atraktiivsuse suurendamine» töögrupis osalemine /Valga linnavalitsus, Valka linnavalitsus/

• Projekti «GO CYCLING THROUGH VIDZEME AND SOUTHERN ESTONIA» lühinimega ViSoEst by bike» potentsiaalsete partnerite leidmine ja teavitamine, projekti ettevalmistustöödel osalemine /Vidzeme turismiassotsiatsioon, SA Lõuna-Eesti Turism/

• Lõuna-Eesti turismi turundusprojekti ettevalmistustöödel osalemine /SA Lõuna-Eesti Turism/

• Taagepera puhkepiirkonna arendamise kava 2008—2013 töögrupis osalemine /Funding OÜ, Taagepera Külaselts/

Koostöö turismiettevõtjatega

• Turismiettevõtjate info- ja meililist turism@valgamaa.ee. Info edastamine, päringutele vastamine, listi modereerimine.

• Turismiettevõtjate ümarlauad 1. ja 2. oktoobril Otepääl ja Valgas.

Tabel 7-22 Majutusteenus (põhinäitajad) 2008. aastal

Näitaja	Jaan	Veebr	Märts	Apr	Mai	Juuni	Juuli	Aug	Sept	Okt	Nov	Dets
Majutuskohad	68	69	64	65	67	75	75	72	68	65	65	67
Voodikohad	2184	2146	2078	2121	2170	2331	2350	2282	2157	2074	2092	2112
Tubade täitumus, %	26	34	21	17	20	36	43	42	23	18	14	21
Ööpäeva keskmine maksumus, kr	390	382	403	394	414	321	280	314	386	395	425	406

Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-23 Toitlustusettevõtted 2008. aasta lõpus

Toitlustusettevõte	Ettevõtteid	Kohti
Restoran	13	782
Pubi	7	750
Baar/kohvik	20	677
Kiirtoitlustus	4	141
KOKKU	44	2350

Allikas: Majandustegevuste register

Tabel 7-24 Majutatute arv majutusettevõtetes

Turistid	2004	2005	2006	2007	2008
sise- ja välisturistid (in) osatähtsus Eestis (%)	67 354 3,7	77 649 3,7	105 234 4,7	107 363 4,6	98 610 4,2%
sh Eesti elanikud (in) osatähtsus Eestis (%)	50 877 12	64 053 10,4	89 311 10,7	91 510 9,5	84 104 8,9%
sh välisturistid (in) osatähtsus Eestis (%)	16 477 2,0	13 596 0,9	15 923 1,1	15 853 1,2	14 506 1,0%

Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-25 Majutatud välisturistide arv suurema osatähtsusega riikidest

Riik	2004	2005	2006	2007	2008
Soome	6017	5794	7290	6770	6120
Läti	776	1267	1538	2019	2131
Venemaa	1121	776	1102	1346	1353
Saksamaa	1934	1962	1661	1436	1253
Rootsi	1118	1259	1136	1251	1216
Leedu	348	340	478	430	506
Norra	203	350	276	571	335
Poola	91	171	280	196	364
Suurbritannia, Iirimaa	263	154	325	220	268

Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-26 Turismiinfokeskustes 2008. aastal teenindatud kliendid

Tegevus	Valga Turismiinfokeskus	Otepää Turismiinfokeskus	Tõrva Turismiinfopunkt
Teenindatud kohapeal	6664	13 037	2545
Päringutele vastatud (telefon, e-post, kiri, faks)	3427	8271	455

Allikas: Turismiinfokeskuste ja turismiinfopunkti andmed

7.5 Energeetika

Energeetika arengut maakonnas mõjutab «Kütuse- ja energiamajanduse pikaajaline riiklik arengukava aastani 2015» ja valdkonda reguleerivad õigusaktid.

Euroopa Liidu kontekstis on energeetika strateegilised eesmärgid:

• energiaga varustamise tagamine ühendusevälise sõltuvuse suurenemise tingimustes;

• tööstuse konkurentsivõime parandamine suurema energiaturgude integratsiooni kaudu;

• säästva arengu põhimõtetele vastava energiapoliitika elluviimine mõistlikuma energiakasutuse ja taastuvate energiaallikate laialdasema kasutamise kaudu;

• valdkonna teadusuuringute ja tehnoloogiate arendamine.

7.5.1 Katlamajad

Valgamaa katlamajanduse arengusuund on uute, kõrge kasuteguriga, erinevate kütuste kasutamiseks ehitatud katelde paigaldamine ja vanade asendamine.

NB! Soojamajandust (katlamajad, kaugküttevõrgud jne) käsitlevad tabelid sisaldavad ainult avalikku sektorit ja/või elanikkonda teenindavate soojuse tootjate andmeid.

Tabel 7-27 Katlad, nende võimsus ja kasutatud kütused 2007/2008. aasta kütteperioodil

Omavalitsus	Katlamaja (katla) üldandmed		Katelde andmed			
	Omanik/ operaator	Asukoht	Katla mark	Võimsus (MW)	Kasutatavad kütused	Katla tootmise aeg
Helme	Helme Sanatoorne Internaatkool	Pokardi küla	K-80	0,8	tükkturvas	1970
			K-80	0,8	kivisüsi halupuud	1973
			K-80	0,8		1978
	Valgamaa Kutseõppekeskus	Helme alevik	K-80	0,93	hakkepuit saepuru turvas	1968
			K-80	0,93	kerge kütteõli	1994
	Ala Põhikool	Ala küla	K-50	0,4	kivisüsi halu-	1970
	Helme Teenus	Ala küla	Sime 2R 15F	0,26	kerge kütteõli	2006
	Taagepera loss	Taagepera küla	K-50	0,4	kivisüsi halu-puud	1981
Hummuli	Hummuli Vallavalitsus	Hummuli Põhikool	2R9	0,15	kerge kütteõli	2000
		Hummuli Vallavalitsuse hoone	2R6	0,1	kerge kütteõli	2000
	Kaagjärve Mõisahoone	Kaagjärve küla	LUK-200	0,2	halupuud	2000
	Karula Vallamaja	Lüllemäe küla	Dietrich Gt 304	0,1	kerge kütteõli	2000
Otepää	Otepää Veevärk AS	Kopli 6a	AK3000	2,5	hakkepuit saepuru	1999
			K-80	0,8	hakkepuit saepuru	1978
			K-80	0,9	põlevkiviõli	1984
			K-80	0,6	halupuud	1985
	Pühajärve Põhikool	Voki küla	P-500	0,5	kerge kütteõli	2005
	Bach AS	Otepää küla	K-80	0,8	hakkepuit	1981
	Bach AS	Otepää küla	K-80	0,8	puidujäätmed	1978
Puka	Puka Vallavalitsus	Puka, Kooli 3	Beretta	0,5	kerge kütteõli	1999
		Puka, Kooli 6	Sime 2R14	0,3		1999
		Aakre küla	Wolf	0,3		2003
		Kuigatsi küla	LUK -80	0,1		2004
		Puka rahvamaja	Wolf	0,6		2008

Sangaste	Sanva OÜ	Sangaste alevik	REKA HKRSV 1000	1,0	saepuru hakkepuit	2005
	Sanwood AS	Keeni alevik	REKA HKRSV 1000	1,0	saepuru hakkepuit	2005
			K-80	0,8	hakkepuit	1980
Põdrala	Riidaja Põhikool	Riidaja	K-25	0,2	halupuud	1968
		Pikasilla küla	STI-T200	0,2	halupuud	2000
			Wolf Elso	0,07	kergkütteõli	2005
Taheva	Koikküla Lasteaed	Koikküla küla	Soome LAKA	2,2	kergkütteõli	1996
	SA Taheva Sanatoorium	Tsirgumäe küla	ETNA	0,3	hakkepuit	1993
			K-50	0,58	põlevkiviõli	1982
			KomfortAK-600	0,6	halupuud	2005
Tõlliste	Tsirguliina Keskkool	Tsirguliina Nooruse 1	K-50	0,6	kivisüsi	
	Paju Pansionaadid	peahoone	LUK 100	0,1	kivisüsi halupuud kivisüsi halupuud	2006
			LUK 100	O,1		2006
		kontor-töökoda	VIADRUS	0,045	kivisüsi halupuud	2003
	Tõlliste Vallavalitsus	Tagula Rahvamaja	Unimet	0,3	kivisüsi	1994
		Laatre Sotsiaalmaja	Elektrikatel	0,042	elekter	1996
		Tsirguliina Rahvamaja	SIME	0,075	kerge kütteõli	1999
		Laatre Lasteaed- Algkool	Molle (2 tk)	0,1	kerge kütteõli halupuud	1996
		Laatre Ambulatoorium	Molle (3 tk)	0,15	kerge kütteõli halupuud	1996
		Sooru Lasteaed	Neris (2 tk)	0,1	halupuud kivisüsi	teadmata

Tõrva	L-Katlamaja AS	Omanik ei nõustu andmeid avalikustama				
	Tõrva Gümnaasium	Puiestee tn 1	De Dietrich	0,45	põlevkiviõli	1997
			Wolf	0,48	põlevkiviõli	2004
	Tõrva Linnahoolduse Asutus	Loosi tn 9	ROCA 150; ZPA 130	0,15	põlevkiviõli	1997
		Valga tn 1	SUNTEC OILON	0,1	põlevkiviõli	1999
		Tartu tn 4	PREXTHE RM 250	0,25	põlevkiviõli	1997
Valga	AS Eraküte Valga osakond	Kuperjanovi tn 99	Finreila FR 16	3,0	põlevkiviõli	2001
		Pärna pst 15	Danstoker VP 26-7908	10,0	hakkepuit	2006
			DKVR 10/13	7,5	põlevkiviõli	2004
			Witomax 200	11,2	põlevkiviõli	2004
Õru	Lasteaed-Algkool	Õru küla	Gt -207	0,12	kerge kütteõli	1999

Katlakütused 2007/2008. aasta kütteperioodil

Soojuse tootmisel on jätkuvalt maakonnas esikohal puiduhakke kasutamine.

Tabel 7-28 Katlakütused

Omavalitsus	Katlamaja omanik/ operaator	Kasutatud katlakütused						
		Raske kütteõli (tonn)	Kerge kütteõli (tonn)	Kivisüsi (tonn)	Küttepuud (rm)	Puiduhake (m^3 puistes)	Puidujäätmed (m^3 puistes)	Kokku (MWh)
Helme	Helme Sanatoorne Internaatkool	-	-	321	180	-	-	990
	Valgamaa Kutseõppekeskus	-	4	-	-	4600	-	2885
	Ala Põhikool	-	-	43	295	-	-	500
	Ala küla katlamaja	-	40	-	-	-	-	302
	Taagepera loss	-	-	176	404	-	-	1716
Hummuli	Hummuli Põhikool	-	-	-	-	-	178	20
	Hummuli Vallavalitsuse hoone	-	-	-	-	-	189	21
Karula	Lüllemäe Põhikool sh Kaagjärve Mõisahoone	-	-	77	444	-	-	450
	Karula Vallavalitsus	-	8	-	-	-	-	70
Otepää	Otepää Veevärk AS	-	-	-	10	10 011	3424	5400
	Pühajärve Põhikool	-	52	-	-	-	-	500
	AS Bach	-	-	-	1000	-	-	600

Puka	Puka Keskkool	-	49	-	-	-	-	520
	Aakre küla katlamaja	-	41	-	-	-	-	436
	Puka Vallavalitsus	-	10	-	-	-	-	108
	Kuigatsi Raamatukogu	-	4	-	-	-	-	41
	Puka rahvamaja	-	3	-	-	-	-	27
Põdrala	Riidaja Põhikool	-	-	-	210	-	-	270
	Pikasilla Algkool	-	9	-	-	-	-	86
Sangaste	Sangaste alevik	-	-	-	-	1600	-	2016
	Sanwood AS	-	-	-	-	9034	-	5646
Taheva	Hargla Kooli Koikküla Lasteaed	-	20	-	-	-	-	189
	Taheva Lastesanatoorium	-	-	-	728	-	-	698
Tõlliste	Tsirguliina Keskkool	-	-	103	-	-	-	673
	Paju Pansionaadid	-	-	4	549	-	-	844
	Sotsiaalobjektid	-	41	20	4	-	-	653
Tõrva	L-Katlamaja AS	Andmeid ei esitatud						
	Omanik Tõrva Linnavalitsus; Operaator SW Energia OÜ Kokku 4 katlamaja	-	-	91	-	-	-	1567
Valga	Pärna pst katlamaja	589	-	-	-	71537	-	49665
	Kuperjanovi tn 99 katlamaja	652	-	-	-	-	-	5994
	Valga Jaanikese Kool	-	29	-	-	-	-	264
Õru	Lasteaed- Algkool	-	18	-	-	-	-	189
Kokku naturaalühikutes		1241	328	835	3824	96 782	3791	-
Kokku (MWh)		11 666	3477	3925	4589	57 835	1896	83 340
Kütuseliigi osakaal (%)		14,0	4,2	4,7	5,5	69,4	2,2	100

Soojusenergia tootmine ja hind ning soojustrasside pikkused ja trassikaod 2007/2008. aasta kütteperioodil

Võrreldes eelmise kütteperioodiga on toodetud soojusenergia (kr/MWh) hinna muutumine peamiselt seotud kütuse hinna muutumisega.

Tabel 7-29 Soojuse tootmine

Omavalitsus	Katlamaja asukoht	Toodetud soojust (MWh)	Soojuse keskmine müügihind (kr/MWh)	Soojustrassi pikkus (m)	Normatiivsed trassikaod	
					MWh/aastas	%
Helme	Helme Sanatoorne Internaatkool	990	926	170	119	12
	Valgamaa Kutseõppekeskus	2885	667	750	433	15
	Ala Põhikool	500	-	Soojustrassid puuduvad		-
	Ala küla katlamaja	302	1046	Soojustrassid puuduvad		-
	Taagepera loss	1716	830	450	292	17
Hummuli	Hummuli Põhikool	178	1311	Soojustrassid puuduvad		20
	Hummuli Vallavalitsuse hoone	189		Soojustrassid puuduvad		21
Karula	Lüllemäe Põhikool sh Kaagjärve Mõisahoone	450	-	90	4.50	1
	Karula Vallavalitsus	70	-	Soojustrassid puuduvad		-
Otepää	Otepää Veevärk AS	5400	719,8	2540/485*	1296	24
	Pühajärve Põhikool	500	1100	-	-	-
	AS Bach	600	743,4	528	150	25
Puka	Puka Keskkool	520	1315	Soojustrassid puuduvad		-
	Aakre küla katlamaja	436	1060	245	10	-
	Puka Vallavalitsus	108	1315	Soojustrassid puuduvad		-
	Kuigatsi Raamatukogu	41	1315	Soojustrassid puuduvad		-
	Puka Rahvamaja	27	1315	Soojustrassid puuduvad		-
Põdrala	Riidaja Põhikool	270	-	Soojustrassid puuduvad		-
	Pikasilla Algkool	86	-	Soojustrassid puuduvad		-
Sangaste	Sangaste alevik	2016	330	890	202	10
	Sanwood AS (Keeni)	5646	490	1614	565	10
Taheva	Hargla Kooli Koikküla Lasteaed	166	1573	Soojustrassid puuduvad		-
	Taheva vald Tsirgumäe küla	698	799	466	145	698
Tõlliste	Tsirguliina Keskkool	673	-	100/30*	20	3
	Sotsiaalobjektid (Laatres, Tagulas, Soorus)	653	-	Soojustrassid puuduvad		-
	Paju Pansionaadid	844	-	155	84	10
Tõrva	AS L-Katlamaja (Tõrva linn)	Andmeid ei esitatud				
	Tõrva Gümnaasium	950	775	220	95	10
	Loosi tn 9 katlamaja	199	922	120	24	16
	Valga tn 1 katlamaja	103	922	Soojustrassid puuduvad		-
	Tartu tn 4 katlamaja	315	922	60	57	18

Valga	Pärna pst katlamaja	49 665	611	15 921 7718*	8437	15
	Kuperjanovi tn 99 katlamaja	5994				
	Valga Jaanikese Kool	264	1076	Soojustrassid puuduvad		-
Õru	Õru Algkool	189	1214	Soojustrassid puuduvad		-

* sh eelisoleeritud torudega

Riigi energiasäästuprogrammi raames teostatud säästuprojektid

2008. aastal Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Valgamaale riiklikust energiasäästuprogrammist investeeringuid ei eraldanud.

7.5.2 Elekter

Tabel 7-30 Eesti Energia teenindusmahud Valga maakonnas

Piirkond	Alajaamad	Õhuliine (km)		Kaabelliine (km)		Kliente	Realiseeriti
	tk	10/15kV	0,4 kV	10/15 kV	0,4 kV	arv	mln kWh
Valga	288	286	477	68	63	10054	53
Tõrva	236	320	539	25	56	4343	27
Otepää	362	349	630	66	94	5069	40
Kokku	886	955	1646	159	213	19466	120

Allikas: Eesti Energia AS

Suuremad investeeringud 2008.—2009. majandusaastal

Valga linnas rekonstrueeriti Tartu maanteel, Laia, Pika ja Valli tänaval 0,4 kV kaablivõrku kokku 3,4 mln kr väärtuses. 10 kV kaableid uuendati Peebu—Tulbi ja Leiva—Tuubi alajaamade vahel 580 000 krooni väärtuses. Tõrva linnas rekonstrueeriti 0,4 kV kaableid Jõe ja Kalda tn 920 000 kr ulatuses. Palupera vallas Lepiku—Astuvere 10 kV liini 2,4 mln kr väärtuses.

Pingeparanduse kallimad objektid olid: Sangaste vallas Mägiste – 1,1 mln kr;

Karula vallas Põlduri – 760 000 kr; Otepää vallas Ruska – 733 000 kr; Puka vallas

Lepiku – 720 000 kr.

Suuremad liitumistega tehtud investeeringud: Valga Maxima – 1,5 mln kr;

Hummuli vald, Kullimäe, AS Valga Lihatööstus – 1,3 mln; Otepää vald, Ilmjärve,

A. Kullerkann liitumine – 713 000 kr.

Tabel 7-31 Objektide arv ja elektrienergia tarbimine piirkondade lõikes 2008. aastal

Tarbija	Valga	Tõrva	Otepää	Kokku	Mln kWh	%
Äritarbijad	879	505	730	2114	79	66
Kodutarbijad	9175	3838	4339	17 352	41	34
Kokku	10 054	4343	5069	19 466	120	100

Allikas: Eesti Energia AS

Tabel 7-32 Valgamaa kümme suuremat äriklienti 2008. aastal

Firma nimi	Käidupiirkond
UPM-Kymmene Otepää AS	Otepää
AS Valga Lihatööstus	Valga
OÜ Helme Graanul	Tõrva
AS Valga Gomab Mööbel	Valga

OÜ Combiwood	Tõrva
Pühajärve Puhkekodu AS	Otepää
Dirolex OÜ	Tõrva
OÜ BPT Varahaldus	Valga
Eesti Raudtee AS	Valga
AS Sanwood	Otepää

Allikas: AS Eesti Energia

Alternatiivenergia tootmine

2008. aastal jätkus alternatiivenergia tootmine. «Rohelist energiat» tootsid Tõrva ja Hellenurme hüdroelektrijaamad. Toodetud elektrienergia kogus on u 240 000 kWh (2007. aastal 261 000 kWh).

7.6 Riiklikud investeeringud

Tabel 7-33 Kohalikele omavalitsustele riigieelarvest eraldatud investeeringud (tuh kr)

Omavalitsus	2004	2005	2006	2007	2008
Helme vald	-	300	640	2 200	50,0
Hummuli vald	100	-	450	250	700
Karula vald	450	500	1294	730	750
Otepää vald	1300	3000	3000	1100	1300
Palupera vald	400	-	-	-	50
Puka vald	250	170	900	1200	3072
Põdrala vald	250	600	1300	1300	594
Sangaste vald	300	-	1130	1880	-
Taheva vald	560	-	1270	1400	-
Tõlliste vald	350	-	450	-	1525
Tõrva linn	4200	250	1200	700	400
Valga linn	9500	7000	30 272	4400	1000
Õru vald	-	-	500	500	-
Kokku	17 660	11 820	42 406	15 660	9441

Märkused: 1. Energiasäästuprogrammi eraldused 2006.a on tabelis arvestatud

2. Tabel ei kajasta kohalike omavalitsuste haridusobjektidele pearaha kaudu eraldatud investeeringuid

7.7 Planeeringud

Maakonnaplaneering

Valga maakonna teemaplaneering «Maakonna sotsiaalne infrastruktuur»

Jätkus Valga maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu «Maakonna sotsiaalne infrastruktuur» koostamine. Teemaplaneeringu koostamise viiest etapist on läbitud neli: kantide määratlemine, taustinfo koondamine ja analüüs, probleemsete kantide määratlemine ja analüüs, lahendusvariantide väljatöötamine.

Teemaplaneeringu üldine eesmärk tuleneb üleriigilises planeeringus EESTI 2010 seatud eesmärgist tagada elanikele igapäevaste teenuste kättesaadavus. Planeeringu konkreetne eemärk on soovituste tegemine eri piirkondade teenuste kättesaadavuse tagamise otstarbekaimate viiside osas. Teemaplaneering käsitleb eelkõige valdasid, linnu käsitletakse teenuste pakkujatena. Teemaplaneeringu territoriaalne ühik, mille sotsiaalse infrastruktuuri teenustega varustatust analüüsitakse ja planeeritakse, on kant.

Valga maakonna teemaplaneering «Ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused Via Hanseatica mõjualal»

Kalev Härk maavanema ülesannetes kehtestas Valga maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu «Ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused Via Hanseatica mõjualal».

Teemaplaneeringu raames käsitletakse Via Hanseatica arenguvööndi transpordikoridori mõjualana Valga–Tartu maanteed ja selle lähiala, kus paikneb oluline osa trassile suunatud teenindussfäärist. Mõjuala moodustab põhitrass ühes arengu-

piirkondadega. Planeeringuga antakse soovitusi ja kavandatavate tegevuste kaudu võimalikke lahendusi olemasolevate struktuuride ja piirkondade arengupotentsiaali otstarbekamaks kasutamiseks. Olulisema osa planeeringust moodustavad piirkondade lõikes esitatud arengutingimused ja tegevussuunad, mille kaudu tagatakse nende eripära säilimine ja edasine arendamine.

Teemaplaneeringu materjalid on kättesaadavad Valga Maavalitsuse kodulehel.

Üld- ja detailplaneeringud

Kehtiv üldplaneering on olemas 11 kohalikul omavalitsusel. Koostamisel on neli, neist kahe näol on tegemist üldplaneeringu uuendamisega. Aasta jooksul algatati 46 ja kehtestati 52 detailplaneeringut (DP).

Tabel 7-34 Kohalike omavalitsuste planeeringud 2008. aasta lõpus

Omavalitsus	Algatatud DP	Kehtestatud DP	ÜP nimetus	Kättesaadav, märkused
Helme	3	2	Helme valla üldplaneering	koostamisel
Hummuli	2	1	Hummuli valla üldplaneering	koostamisel
Karula	-	-	Karula valla üldplaneering	http://www.karula.ee/index.php?go=yldplaneering
Palupera	6	8	Palupera valla üldplaneering	http://www.palupera.ee/yldplaneering.pdf, uus koostamisel
Puka	4	1	Võrtsjärve piirkonna üldplaneering	Puka vallavalitsus, Valga maavalitsus
			Puka valla üldplaneering	Puka vallavalitsus, Valga maavalitsus
			Puka aleviku osaüldplaneering	Puka vallavalitsus, Valga maavalitsus
Põdrala	-	-	Võrtsjärve piirkonna üldplaneering	Põdrala vallavalitsus, Valga maavalitsus
			Põdrala valla üldplaneering	http://www.podrala.ee/main.php?l=volikogu&sisu=77
Otepää	8	21	Pühajärve valla üldplaneering	http://vald.otepaa.ee/lehed.phtml?id=02010101
			Pühajärve ümbruse üldplaneering	http://vald.otepaa.ee/lehed.phtml?id=02010102
			Otepää generaalplaan	Otepää vallavalitsus, Valga maavalitsus
			Otepää valla üldplaneering	koostamisel
Sangaste	3	1	Sangaste valla üldplaneering	http://www.sangaste.ee/public/files/SANGASTE_VALLA_YLDPLANEERING.pdf
Taheva	-	-	Taheva valla üldplaneering	http://www.taheva.ee/
Tõlliste	8	5	Tõlliste valla üldplaneering	http://www.tolliste.ee/?id=yldplaneering
Tõrva	1	3	Tõrva linna üldplaneering	http://www.torva.ee/torva.php?pk=3&leht=399
Valga	8	10	Valga linna üldplaneering	http://www.valgalv.ee/et/Ettevotjale/Ehitus-ja-planeerimine/Uldplaneering
Õru	-	-	Õru valla üldplaneering	http://www.oeruvv.ee/DesktopDefault.aspx?code=0,1,129,273

7.8 Heakord

Analoogselt eelmiste aastatega heakorrastavad maakonna kohalikud omavalitsused üldkasutatavaid alasid ja objekte, kaasates valla/linna elanikkonda ning asutusi ja ettevõtteid. Enamus kohalikke omavalitsusi jätkas heakorraalaste konkursside läbiviimist nii omavalitsuslikul kui ka maakondlikul ja üleriigilisel tasandil. Konkursside käigus selgitati välja paremini heakorrastatud objektid.

Eesti Kodukaunistamise Ühenduse Valgamaa Piirkondliku juhatuse organiseerimisel korraldati koostöös kohalike omavalitsustega nelja liiki konkursse:

- Konkurss «Kaunis Eesti kodu 2008»
- Konkurss «Kaunis omavalitsus 2008»
- Konkurss «Kaunis Tööstusmaastik 2008»
- Konkurss peaministri tänukirjale ja mastivimplile

Konkursile «Kaunis Eesti kodu 2008» laekus ettepanekuid 9 objekti ülevaatamiseks. Seekord olid konkursil esindatud peaasjalikult eramud ja talud. Konkursi võitjateks maakondlikult kui ka üleriigiliselt osutusid:

Karmen Hurt ja Udo Parts, eramu Luha tn 5, Valga linnas

Aiki Martinson ja Taimo Jänes, Lepa talu Sangaste vallas

Maire ja Aivar Padar, eramu Kase 6, Otepää linnas

Sirle ja Peeter Kirt, eramu Vanamõisa 8, Tõrva linnas

Maakondliku konkursi «Kaunis omavalitsus 2008» võitjaks osutus Valga linn, volikogu esimees Feliks Rõivassepp, linnapea Ivar Unt, linnaaednik Anne Vaigre. Valga linn esitati ka vabariiklikule konkursile, kus pälviti samuti tunnustus.

Maakondlikule konkursile «Kaunis tööstusmaastik» laekus üks ettepanek – AS Parmet.

Eelnevatel aastatel maakonnale omistatud 416 mastivimplitele lisandus 52 mastivimplit koos peaministri tänukirjaga. Eesti Kodukaunistamise Ühenduse Valgamaa Piirkonna juhatuse taotlusel omistati Riigikantselei kaudu mastivimplid koos peaministri tänukirjaga järgnevalt:

Helme vald:

Ala Põhikool	Ala küla
Udumäe Puhketalu OÜ	Kirikuküla küla
Karjatnurme külakeskus	Karjatnurme küla
Helme koduloomuuseum	Kirikuküla küla

Hummuli vald:

Maria ja Viktor Vatsk	Heki talu, Soe küla
Vaino Kõva ja Agnessa Nagel	Agenda, Piiri küla
Ülle ja Andrus Parek	Aude talu, Alamõisa küla
Ene ja Lembit Kiivit	Kiiviti talu, Kulli küla

Karula vald:

Tiit Lepp	Nahapesja talu, Lüllemäe küla
Virve Niilisk	Soka talu, Valtina küla
Rein Kukk	Mägimänni talu, Koobassaare küla
Tarmo Zimmer	Kärje, Lüllemäe küla

Otepää vald:

Angela ja Andrus Veerpalu	Metsa 3, Otepää linn
Ilmar ja Sinaida Ernits	Pühajärve tee 13, Otepää linn
Kalev Aigro	Kõivumäe talu, Kastolatsi küla
Tõnu Kull	Kolga talu, Nüpli küla

Palupera vald:

Anti ja Aivi Kulasalu	Märdi talu, Neeruti küla
Anne ja Ilmar Viks	Oru kinnistu, Neeruti küla
Eda Saarela ja Rein Tiimann	Kuuse I kinnistu, Mäelooga küla
perekond Levin	Piiri kinnistu, Palupera küla

Puka vald:

Maia Metsandi	Kotka talu, Soontaga küla
Erametsa Haldus OÜ	Soontaga küla
Ana Vink ja Adu Kurg	Eramu, Aakre küla
Valli ja Kalev Brikker	Eramu, Komsi küla

Põdrala vald:

Kersti ja Aljan Köster	Rässa talu, Riidaja küla
Külli Kiin	Jansu talu, Pikasilla küla
Kadi ja Rene Rahnu	Pärna talu, Lõve küla
Veera ja Armin Ääremaa	Liiva talu, Pikasilla küla
Leida ja Ain Aaliste	Kuke talu, Uralaane küla

Sangaste vald:

Piibe ja Aavo Vällo	Viinamäe, Sangaste alevik
Luise Kurašina ja Jevgeni Kurašov	Koke, Kurevere küla
Anne ja Aivar Kosman	Vahemetsa, Restu küla
Annika ja Algis Väärmaa	Leetuse, Keeni küla

Taheva vald:

Helvia ja Raimo Räägel	Jüri talu, Koiva küla
Eha ja Mart Saar	Meose 2 talu, Hargla küla
Elle Jaska ja Mart Raudsepp	Mustjõe talu, Tsirgumäe küla
Tiiu ja Kalev Helemets	Kallaste talu, Sooblase küla

Tõlliste vald:

Heda ja Jaan Hansson	Kesk 6, Tsirguliina alevik
Saima ja Aleksander Aldošin	Metsaääre 3, Sooru käla
Helgi Hommuk	Võitja talu, Tagula küla
Ants Orgel	Raja, Laatre alevik

Tõrva linn:

Tiina ja Jüri Pihtje	Palu 16
Milvi ja Ants Kalpus	Pikk 3
Leili Kuum	Kitse 3
SG Balticum AS	Kooli 7

Valga linn:

Karmen Hurt	Luha 5
Valga Lastekodu Kurepesa	Kungla 12
Valga Lasteaed Walko	Sepa 12
Korteriühistu Sepa 9	Sepa 9

Õru vald:

Kaiu ja Janek Otto	Salli talu, Lota küla
Reet ja Jaan Raap	Kurepesa talu, Õru alevik
Maarika ja Ülo Kets	Lehise talu, Õruste küla

7.9 Transport ja kommunikatsioonid

7.9.1 Teed

Lõuna Teedekeskus

2008. aasta tähendas Maanteeametile 90. juubeliaastat, mis ühtlasi jättis ajalukku harjumuspärase teedevalitsuse nime.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri 12. detsembri 2008. a käskkirja alusel korraldati alates 1. jaanuarist 2009 ümber Maanteeameti hallatavad riigiasutused Kagu ja Tartu Teedevalitsus, mille tulemusena Kagu Teedevalitsus liideti Tartu Teedevalitsusega ja nimetati ümber Lõuna Teedekeskuseks.

Lõuna Teedekeskuse põhiülesanne on teehoiu korraldamine ja tingimuste loomine ohutuks liiklemiseks 5890 km riigimaanteedel Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga ja Võru maakonnas ja riigimaanteede hooldusleping ute ning ehitus- ja remonditööde tegemiseks sõlmitud lepingute täitmise kontrollimine ning omanikujärelevalve korraldamine.

Uues asutuses on arengu-, hoolde-, planeeringute-, ehitus-, liiklus-, finants- ja haldusosakonnad ning Eesti Maanteemuuseum Varbusel. Valdkondlike osakondade töötajad paiknevad nii keskuses Võrus kui maakondlikes esindustes, maakondlikke osakondi enam pole.

Valga maakondlikus esinduses töötab 2009. aastal 5 inimest – Vello Lepik ja Allan Ladva planeeringute, Rein Soovares hoolde-, Raul Tammela liiklus- ja Inna Valt arenguosakonna koosseisus.

Tabel 7-35 Riigiteede katted

Katte liik	Põhiteed	Tugiteed	Kõrvalteed	Kokku
Asfaltbetoon	87,910	32,448	39,283	159,641
Mustkate	-	128,828	135,089	263,917
Tuhkbetoon	-	3,200	26,881	30,081
Pinnatud kruusateed	-	-	21,372	21,372
Stabiliseeritud kate	-	-	13,557	13,557
Freesipurust kate	-	-	5,241	5,241
Kruuskate	-	-	604,651	604,651
Pinnastee	-	-	17,642	17,642
Kokku	87,910	164,476	863,716	1116,102

Allikas: Lõuna Teedekeskus

Joonis 7-36 Riigiteede katted

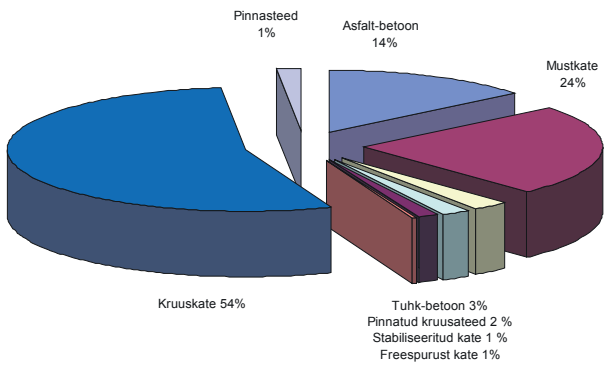

Allikas: Lõuna Teedekeskus

2008. aastal ehitati maakonna kruusateedele tolmuvabasid katteid 6,4 km, ehitati ka 5,8 km kergliiklusteid ja teostati 16,65 km ulatuses tugimaanteede taastusremonti. Korduspindamist teostati 53,6 ja kruusateede remonti 8,9 km.

Tabel 7-37 Maanteede ja teerajatiste ehitus-, remondi- ja hooldetööd Valga maakonnas (mln kr)

	2004	2005	2006	2007	2008
Maanteede hoole	23,466	23,09	25,02	30,140	34,162
- suvihoole	15,46	15,37	16,49	18,500	23,133
- talihoole	8,006	7,72	8,52	11,640	11,029
Maanteede remont	15,544	30,2	251,83	105,960	26,496
- ülekatted	0,474	2,08	243,38	87,680	-
- korduspindamine	5,715	14,02	7,57	17,020	16,703
- kruusateede remont	9,355	14,1	0,88	1,260	9,793
Teerajatiste remont	0,162	4,44	0,21	-	9,125
Maanteede ehitus	23,133	6,7	38,20	1,640	39,565
- asfaltbetoon	0,473	2,44	0,29	-	-
- mustkatted	20,742	4,26	20,17	-	29,042
- pinnatud kruusateed	1,918	-	17,74	1,640	10,523
Teerajatiste ehitus ja rekonstrueerimine	-	-	7,98	23,850	-
Tööd kokku	62,305	64,43	323,24	161,590	109,348

Allikas: Lõuna Teedekeskus

Tabel 7-38 Valga maakonna kohalikud teed avalikuks kasutamiseks 1. jaanuari 2009 seisuga (km)

	Maantee	Tänav	Kokku
Helme vald	101,46	2,55	104,01
Hummuli vald	60,14	3,54	63,68
Karula vald	95,83	-	95,83
Palupera vald	86,39	-	86,39
Puka vald	83,57	9,37	92,94
Põdrala vald	40,80	-	40,80
Otepää vald	120,80	20,73	141,53
Sangaste vald	80,75	6,00	86,75
Taheva vald	33,00	-	33,00
Tõlliste vald	109,21	12,92	122,13
Õru vald	13,04	1,02	14,06
Tõrva linn	-	28,21	28,21
Valga linn	-	82,41	82,41
Summa	824,99	166,73	991,73

Allikas: Lõuna Teedekeskus

Tabel 7-39 Riigieelarvelised eraldused kohalike teede investeeringuteks (tuh kr)

Omavalitsus	2004. a.	Riiklikud eraldused 2005 (tuh kr)			2006. a.	2007. a.	2008. a
	eraldus	riigieelarvest	lisaeelarvest	Kokku	eraldus	eraldus	eraldus
Helme vald	122	372	68	440	764	1227	1852
Hummuli vald	166	196	38	234	418	830	1253
Karula vald	266	314	61	375	667	1030	1554
Otepää vald	527	719	139	858	1 730	2412	3639
Palupera vald	221	281	54	335	599	903	1394
Puka vald	318	411	79	490	949	1401	2115

Põdrala vald	129	152	29	181	323	438	662
Sangaste vald	246	301	58	359	653	1190	1447
Taheva vald	95	113	22	135	240	355	535
Tõlliste vald	399	451	87	538	1019	1768	2668
Tõrva linn	143	296	57	353	811	1494	2286
Valga linn	468	943	182	1125	2583	4428	6681
Õru vald	32	43	9	52	98	183	294
KOKKU	3132	4592	883	5475	10 854	17 659	26 408

7.9.2 Transport

Tabel 7-40 Bussiliiklus

	2004	2005	2006	2007	2008
Riigipoolset sihtotstarbelist toetust saavate bussiliinide arv	34	33	33	41	38
sh linnaliine	2	2	2	2	-
Liiniläbisõit (tuh km)	1909,5	1850,3	1842,3	1997,5	1814,3
sh linnaliinidel	263,1	277,8	266,0	265,0	243,9
Piletitariifid (kr)					
sh linnaliinidel	4,00	6,00	6,00	6,00	10,00/15,00
sh maakonnaliinidel	0,60	0,65	0,65-0,70	0,65-0,70	0,70-0,80
Saadud piletitulu (tuh kr)	3535,9	4141,3	4522,3	5449,3	6388,0
Saadud sihtotstarbelist toetust (tuh kr)	8849,5	11185,8	12912,86	13413,1	19918,7
sh ministeeriumilt	8083,1	10346,7	11895,56	11711,6	18026,8
sh omavalitsustelt	766,4	839,1	1017,3	1701,5	1891,9

Tabel 7-41 Maakonda teenindavad bussifirmad (liinide arv)

	2004	2005	2006	2007	2008
AS Sebe	7	9	7	6	5
AS GoBus	4	4	4	44	43
AS Mulgi Reisid	9	8	8	2	2
AS Taisto Transport	4	4	3	4	4
AS Taisto Liinid	1	1	1	1	1
Heikki Truuvelt Mäe talu	1	1	1	1	1
Hargla Masinaühistu	1	1	1	1	1
AS Midima	1	1	1	1	-
OÜ Ekspress-Auto L	1	1	1	1	1
AS Harjumaa Liinid	-	-	-	3	3
AS Pärnu ATP	2	2	2	-	-
OÜ Põlva Reisijateveod	1	1	4	-	-
OÜ Trakmain	23	24	24	-	-
AS Võru Autobaas	2	-	-	-	-
Norma-A SIA (rahvusvaheline)	1	2	2	2	1
MootorReisi Aktsiaselts (rahvusvaheline)	1	1	1	1	1
Net-Bus GmbH (rahvusvaheline)	-	1	1	-	-

Märkused: * AS-i Võru Autobaas liine teenindab alates 2005. aastast AS SEBE
** AS-i Pärnu ATP, OÜ Põlva Reisijateveod ja OÜ Trakmain liine teenindab alates 2006. aastast AS GoBus

Tabel 7-42 Reisijatevedu raudteel (reisijaid)

Peatus/jaam	2006		2007		2008	
	Peale	Maha	Peale	Maha	Peale	Maha
Palupera	1457	1342	1942	1809	325	304
Aakre	835	779	751	753	158	158
Puka	6159	5488	9439	7754	2020	1677
Mägiste	693	699	1071	919	190	146
Pikaantsu	289	314	244	339	44	55
Keeni	1242	1303	1398	1258	356	274
Mõneku	24	41	88	79	14	21
Sangaste	4938	3067	7321	4615	1393	877
Valga	12 654	14 475	15 537	18 817	3110	3469
Kokku	28 291	27 508	37 791	36 343	7610	6981

Märkus: Reisirongide liiklus peatus raudtee remondi tõttu alates 01. aprillist 2008
Allikas: AS Edelaraudtee

Tabel 7-43 Kaubavedu raudteel (vaguneid)

Aasta	Suund	Valga	Sangaste
2004	Väljaminev Sissetulev	2215 2215	937 212
2005	Väljaminev Sissetulev	3356 3355	693 65
2006	Väljaminev Sissetulev	3613 3419	342 209
2007	Väljaminev Sissetulev	3558 3404	481 113
2008	Väljaminev Sissetulev	3356 2204	574 718

Allikas: AS Eesti Raudtee

Tabel 7-44 Raudteejaamad

Jaam	Aadress, ülem, telefon, faks	Töötajaid	Tööülesanded
Valga	Jaama pst. 18a, 68204 Valga piirkonna juhataja Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309	42	Rongiliikluse korraldamine, vagunite laadimine ja tühjendamine, ohutuse tagamine, kaubaveoga seonduva dokumentatsiooni täitmine, klientide teenindamine ja teiste raudteetranspordiga seonduvate tööülesannete täitmine
Sangaste	Valga mnt 1, Tsirguliina, Tõlliste vald Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309 jaamakorraldaja tel 766 4455, faks 766 4120	4	Rongiliikluse korraldamine, vagunite laadimine ja tühjendamine, ohutuse tagamine
Puka	Puka alevik, Puka vald Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309 jaamakorraldaja tel 766 4625, faks 766 4109	3	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine
Karula	Vähero küla, Karula vald Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309 jaamakorraldaja tel 766 4463, faks 766 4122	-	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine
Keeni	Keeni, Õru vald Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309 jaamakorraldaja tel 766 4688, faks 766 4111	4	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine

Palupera	Palupera vald, Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309 jaamakorraldaja tel 766 4482, faks 766 4124	4	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine

Allikas: AS Eesti Raudtee

7.9.3 Perioodika

Ajaleht Valgamaalane

Vabaduse 38, 68204 Valga, telefon 766 1960

Faks 766 1961, e-post ajaleht@valgamaalane.ee

www.valgamaalane.ee

Ajaleht ilmub kolm korda nädalas. Väljaandja AS Litero.

Juhatuse esimees Marek Pihlak. Peatoimetaja Sirli Homuha.

2008. aasta keskmine tiraaž 3516, lugejate arv maakonnas 19 000, lugejate arv kokku 21 500.

Ajaleht Walk

Vabaduse 22-1, 68204 Valga, telefon 733 0337

e-post: info@walk.ee

Ajaleht ilmub kord nädalas.

Väljaandja MTÜ WALK, juhatuse esimees Igor Jallai, peatoimetaja Niina Nusberg.

Valgamaa.ee

Maakonna internetivärav www.valgamaa.ee

e-post toimetus@valgamaa.ee

Sisu toimetamine – SA Valgamaa Arenguagentuur

Tehniline toimetamine – VITA GROUP OÜ

Külastuste arv:

2006. a 1 091 686

2007. a 1 117 994

2008. a 1 232 083

7.9.4 Televisioon ja ringhääling

ETV Valga korrespondendipunkt

Korrespondent Ragnar Kond

Puiestee 8, 68203 Valga

Telefon 764 0470

E-post ragnarkond@hot.ee

Raadio Ruut FM

Pikk 3a, 68203 Valga

Telefon 764 1111, faks 766 9200

E-post ruutfm@ruutfm.ee

www.ruutfm.ee

Eetris ööpäevaringselt lainepikkusel 96,6 MHz

7.9.5 Telefoniside

AS Elion

2008. aasta olulisem märksõna Valgamaal oli digi-TV, sest just sel aastal kasvas oluliselt uue põlvkonna digi-TV ehk IPTV kasutajate arv. Valgamaa on üks nendest piirkondadest Eestis, mille elanikkond on uue tehnoloogia oodatust paremini omaks võtnud ning asunud kõiki sellega kaasnevaid lisavõimalusi agaralt kasutama. 2008. aasta lõpu seisuga kasutas Elioni digi-

TVd 2091 Valgamaa peret, kusjuures see arv on alates teenuse pakkumise algusest tõusnud ca 2 korda: 2006. aasta lõpul oli Valgamaal digi-TV kliente 785 ning 2007. aasta lõpu seisuga 1629. Kokku on Elionil 82 500 digi-TV klienti (2008. aasta lõpu seisuga).

2008. aasta lõpu seisuga on kõikides Valgamaa võrgusõlmedes olemas internetivõimalus. Et üha suuremale arvule valgamaalastele uue põlvkonna digiTV-d pakkuda, on tänaseks tehtud ära suur töö. Hetkel on digi-TV kasutamise võimalus Valga, Otepää, Tõrva linnades ning Aakre, Puka, Keeni, Sangaste, Laatre, Tsirguliina, Sooru, Ala, Linnaküla ja Helme külades.

Interneti andmeside teenustesse investeeris Elion 2008. aastal Valgamaal miljon krooni, lisaks investeeriti võrgu parendamisse 1,2 miljonit krooni ning analoogjaamade digitaliseerimisele 1,9 miljonit krooni.

Viimase 5 aasta (2004 kuni 2008) jooksul on Valgamaal võrgu rekonstrueerimisse investeeritud ligi 7 miljonit krooni ja analoogjaamade digitaliseerimisse 9,9 miljonit krooni (Valga, Otepää, Kääriku, Linnaküla).

2008. aastal alustati valguskaabli rajamise ettevalmistustöödega Valga ja Võru vahel, mille I etapis 2010. aastal ehitatakse valmis Valga–Kaagjärve—Koikküla lõik. II etapis jõutakse uuel tehnoloogial põhinevate kaablitega välja Võruni, mille tulemusel muutub Valga linna ja maakonna ning rahvusvaheline side Läti suunal tunduvalt töökindlamaks.

Tabel 7-45 Üldandmed aasta lõpu seisuga

	2006	2007	2008
Telefoniühendusi	8373	8387	7641
Taksofone	36	33	21
Lairiba internetiühendusi	2753	3155	3358
ISDN ühendusi	402	313	136
IPTV ühendusi ehk uue põlvkonna digi-TV ühendusi	785	1629	2091

Allikas: AS Elion

VirCom andmesidevõrk

BSR Interreg IIIA projekti raames loodi 2006. aasta jooksul Valga maakonda ja Läti Vabariigi Valka rajooni kattev andmesidevõrk, mida opereerib AS Kernel.

Tugijaamu 2006. aasta lõpus – 22
2007. aasta lõpus – 24
2008. aasta lõpus – 26

Kliendiühendusi 2006. aasta lõpus – 210
2007. aasta lõpus – 305
2008. aasta lõpus – 303

7.9.6 Avatud internetipunktid

Tabel 7-46 Avatud internetipunktid 1.01.2009 seisuga

Nimetus	Aadress
Aakre Raamatukogu	Aakre küla, Puka vald
Ala Päevakeskus	Ala küla, Helme vald
AS Elioni Valga esindus	Kuperjanovi 1, Valga linn
Hargla Raamatukogu	Hargla küla, Taheva vald
Hellenurme Noortekeskus	Hellenurme küla, Palupera vald
Hellenurme Raamatukogu	Hellenurme küla, Palupera vald
Helme Päevakeskus	Helme alevik, Helme vald
Helme Raamatukogu	Linna küla, Helme vald
Hummuli Raamatukogu	Hummuli alevik, Hummuli vald
Jeti Päevakeskus	Jeti küla, Hummuli vald
Jõgeveste Teabetuba	Jõgeveste küla, Helme vald
Kaagjärve Raamatukogu	Kaagjärve küla, Karula vald
Kalme Päevakeskus	Kalme küla, Helme vald
Kannistiku Teabetuba	Pühajärve küla, Otepää vald

Karjatnurme Päevakeskus	Karjatnurme küla, Helme vald
Keeni Raamatukogu	Keeni küla, Sangaste vald
Koikküla Raamatukogu	Koikküla küla, Taheva vald
Koorküla Rahvamaja	Koorküla, Helme vald
Kuigatsi Raamatukogu	Kuigatsi küla, Puka vald
Laatre Internetipunkt	Kesk 6, Laatre alevik, Tõlliste vald
Lüllemäe Raamatukogu	Lüllemäe küla, Karula vald
Lüllemäe Rahvaõpistu	Lüllemäe küla, Karula vald
Nõuni Raamatukogu	Nõuni küla, Palupera vald
Otepää Raamatukogu	Lipuväljak 13, Otepää, Otepää vald
Palupera Külamaja	Palupera küla, Palupera vald
Pilkuse Teabetuba	Veski Spordibaas, Pilkuse küla, Otepää vald
Puka Raamatukogu	Kooli 6, Puka alevik, Puka vald
Riidaja Kultuurimaja	Riidaja küla, Põdrala vald
Sangaste Raamatukogu	Sangaste alevik, Sangaste vald
Sihva küla Internetipunkt	Sihva kauplus, Sihva küla, Otepää vald
Sangaste Rukki Maja	Sangaste alevik, Sangaste vald
Sooru Rahvamaja	Sooru küla, Tõlliste vald
Taagepera Raamatukogu	Taagepera küla, Helme vald
Tagula Raamatukogu	Tagula küla, Tõlliste vald
Taheva Külakeskus	Taheva küla, Taheva vald
Tsirguliina Raamatukogu	Nooruse 1, Tsirguliina alevik, Tõlliste vald
Tõrva-Helme Turismiinfopunkt	Valga 1, Tõrva linn
Tõrva Noortekeskus	Spordi 1, Tõrva linn
Tõrva Raamatukogu	Männiku 5, Tõrva linn
Valga Avatud Noortekeskus	Kuperjanovi 9, Valga linn
Valga Kalevite Kodu	Vabaduse 27, Valga linn
Valga Keskraamatukogu	Aia 12, Valga linn
Valga raudtee- ja bussijaam	Jaama pst 12, Valga linn
Valgamaa Kutseõppekeskuse Helme osakonna raamatukogu	Kooli 1, Helme alevik, Helme vald
Õru Raamatukogu	Õru alevik, Õru vald

7.9.7 Traadita interneti (WiFi) alad

Tabel 7-47 Traadita interneti (WiFi) alad 2009. aasta alguses

Asukoht	Aadress	SSID
Baar-Café Dixieland	Lepa küla, Taheva vald	Lepa
Elioni esindus	Kuperjanovi 1, Valga	Esindus
Edgari trahter ja külalistemaja	Lipuväljak 3, Otepää	Edgar
Eedeni puhkemaja	Mäe 17, Otepää	
Hargla Munitsipaalvõrk	Hargla, Taheva vald	Hargla
Hargla Põhikool	Hargla küla, Taheva vald	Koolimaja
Hargla Hooldekodu	Hargla küla, Taheva vald	Hooldekodu
Hotell Bernhard	Kolga tee 22A, Otepää	Bernhard
Hotell De Tolly	Karja 6, Tõrva linn	de Tolly
Hotell Metsis	Kuperjanovi 63, Valga	Metsis

Hotell Murakas	Valga mnt 23a, Otepää	
Hotell Karupesa	Tehvandi 1 a, Otepää	Elion
Hotell Valge Kroon	Kolga tee 33, Otepää	Valge Kroon
Kaagjärve Munitsipaalvõrk	Karula vald	Kaagjarve
Kalda Talu puhkekeskus	Iigaste küla, Tõlliste vald	Kalda-talu
Kanarbiku wifi	Kanarbiku 4, Hargla küla	Kanarbiku
Karula Munitsipaalvõrk	Karula küla, Karula vald	Karula
Kikka külalistemaja	Tamme pst 9, Otepää	
Koikküla Munitsipaalvõrk	Taheva vald	Koikkyla
Kohvik Nipernaadi	Kesk 1, Valga	Nipernaadi
Koobassaare wifi	Koobassaare küla, Karula vald	Koobassaare_wifi
Kuutsemäe	Tõnni Trahter ja slaalomimägi	
Kääriku Puhkekeskus	Kääriku, Otepää vald	Puhkekeskus
KyleZone Hotspot	Vabaduse 9 plats, Valga	KyleZone Hotspot
Lille Hotell	Lille 6b, Otepää	Lillehotell
Madsa puhkeküla	Arula küla, Otepää vald	Madsa
Marguse Puhkekeskus	Nüpli küla, Otepää vald	MARGUSE
Mäemõisa	Kaagjärve, Karula vald	Karula_4
Mäe-Tofri talu	Valtina küla, Karula vald	Karula_5
Nakatu Turismitalu	Karula vald	
Niidu Turismitalu	Hargla küla, Taheva vald	Niidu
Nuustaku Pubi	Pühajärve kaldal, Otepää vald	Setanta
Nuustaku Villa	Pikk 41, Otepää	Villa1
Nõuni külavõrk	Nõuni küla	Wiirus
Otepää Turismiinfokeskus	Tartu mnt 1, Otepää	
Oti Pubi	Lipuväljak 26, Otepää	Otipubi
Pühajärve Puhkekodu	Pühajärve, Otepää	Pyhajarve lobby
Pizza Merano	Tartu mnt 1a, Otepää, Valgamaa	Pizza Merano
Sangaste loss	Sangaste	Sangaste Loss
Sangaste Vallavalitsus	Sangaste, Valgamaa	Sangastevv-avalik
Silva Pubi	Sangaste vald, Valgamaa	Silva agro
Statoil Valga	Pikk 1, Valga	TELE2
Taagepera Loss	Taagepera	Taagepera
Taheva Lastesanatoorium	Taheva vald, Valgamaa	HarglaWDS1
Tamme Külalistemaja	Tamme pst 6, Pühajärve	tamme
Torupilli talu	Riidaja küla, Põdrala vald	Torupilli
Tehvandi Spordikeskus	Nüpli küla, Otepää vald	Tehvandi Keskus
Tõrva kesklinn	Tõrva linn	Torva_kesklinn
Valga Jaam	Jaama 12, Valga	Vkok1
Valga Maavalitsus	Kesk 12, Valga	ValgaMV
Valga Raekoda	Kesk 11, Valga	ValgaRaekoda
Valga Staadion	E.Enno tn 15	Elion
Valga Raamatukogu	Aia 12, Valga	Valga Raamatukogu
Valga Muuseum	Vabaduse tn 8, Valga	Elion
Väheru Munitsipaalvõrk	Väheru küla, Karula vald	Karula

Allikas: www.wifi.ee

7.9.8 AS Eesti Post Lõuna regioon

Valga piirkondlik postkontor

Aadress Kesk 10, 68201 Valga

Telefon 764 3663, faks 766 1147

Tabel 7-48 Töödeldud postisaadetisi (tuh tk)

	2004	2005*	2006	2007	2008
Sisse					
Kirjad	1045,1	631	860,9	1071,6	1094,5
Postipakid	39,4	41,6	35,5	38,1	42,6
Rahakaardid	2,3	3	1,8	2,3	2,0
Välja					
Kirjad	612,3	417,8	408,2	458,4	468,2
Postipakid	0,8	0,5	1,0	2,9	0,7
Rahakaardid	2,6	2,0	1,8	1,2	1,3

Märkus: * 1. juulist alates läheb osa saadetistest otse Elva ja Tõrva postkontoritesse
Allikas: AS Eesti Post

Tabel 7-49 Perioodika tellimine

	2007	2008
Tellimusi vormistati (tuh kr)	2460	4971
Ajalehti (nimetusi)	97	75
Ajakirju (nimetusi)	244	153

Allikas: AS Eesti Post

Tabel 7-50 Enim tellitud ajalehed ja ajakirjad (tk)

Ajalehed	2007	2008
Valgamaalane	5154	6446
Postimees	784	788
Maaleht	3025	2810
SL Õhtuleht	1979	1885
Teleleht	813	1015
Ajakirjad		
Kodutohter	111	125
Naisteleht	37	35
Kodukiri	51	44
Eesti Naine	108	88
Kroonika	320	281

Allikas: AS Eesti Post

7.10 Põllumajandus

7.10.1 Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti Viljandimaa-Valgamaa büroo

Aadress Aia 17 68203 Valga, telefon 766 6001, faks 766 0000

Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA) on Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus. PRIA ülesanneteks on riiklike toetuste ning Euroopa Liidu põllumajanduse ja maaelu arengu toetuste andmise korraldamine, seadusega ette nähtud põllumajandusega seotud riiklike registrite ja muude andmekogude pidamine, nende and-

mete töötlemine ning analüüsimine. Alates 2008. aasta aprillist jõustus uus struktuur, mille tulemusena moodustati maakonnabüroode liitmise teel 7 regiooni. Viljandimaa-Valgamaa regioonis töötab kokku 16 inimest, Valga büroos on töötajaid 7. Viljandimaa-Valgamaa regiooni büroo juhatajaks on Tiina Tõnissoo.

Tabel 7-51 Valgamaa loomade arv

Loomaliik	2004	2005	2006	2007	2008
Veised	10 092	9982	10 011	9441	10 313
Piimalehmad	4558	4713	4201	4087	4444
Sead	6734	6931	9271	7012	8834
Lambad, kitsed	3489	4346	5187	7105	7074

Allikas: Valgamaa Veterinaarkeskus

Tabel 7-52 Põllumajandustootjatele määratud toetused (tuh kr)

Toetused	2004	2005	2006	2007	2008
2005. a kütuseaktsiisi osaline hüvitamine põllumajandustootjatele	-	-	366	2	-
Ammelehma kasvatamise toetus	-	512	803	1045	1484
Ebasoodsate piirkondade toetus	7200	7785	8135	8203	8437
Elatustalude kohanemise toetus	1925	2566	3004	2613	2269
Energiakultuuri kasvatamise toetus	-	-	-	215	-
Heinaseemne täiendav otsetoetus	-	-	-	-	22
Keskkonnaalaste kitsendustega piirkondade toetus (Natura toetus)	-	-	1570	-	-
Keskkonnasõbralik tootmine	11 545	12 181	11 489	11 329	11 039
Kiviaia rajamise, taastamise ja hooldamise toetus	-	263	-	-	-
Maaparandussüsteemi hooldustoetus	-	202	202	-	
Mahepõllumajanduslik tootmine	2503	4488	5911	6130	6248
Natura 2000 toetus põllumajandusmaale	-	-	-	1500	-
Ohustatud tõugu looma kasvatamise toetus	33	121	154	-	-
Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	-	-	-	206	188
Piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus	-	-	-	7300	8029
Piimalehma kasvatamise toetus	3360	-	-	-	-
Piimalehma toetus	-	-	4399	-	-
Poollooduslike koosluste hooldamise toetus	-	-	-	2475	2511
Praktikatoetus	-	68	24	58	63
Põllukultuuride toetus	10 120	8379	-	-	-
Põllumajanduskultuuri täiendav otsetoetus	-	-	-	5488	6219
Põllumajandusmaa lupjamise toetus	-	941	853	-	-
Põllumajandusmaa metsastamise toetus	-	907	1216	153	99
Põuakahjude hüvitamine	-	-	413	-	-
Sertifitseeritud seemne kasvatamise toetus	15	-	-	-	-
Sõnnikuhoidlale esitatavate veekaitsenõuetega vastavusse viimise toetus	3389	4657	4487	1954	-
Turuarendustoetus	-	-	504	-	428
Täiendav otsetoetus põllukultuuridele	-	-	15 746	10 829	10 482
Täiendav utetoetus	-	-	-	-	183

Utetoetus	333	473	550	798	972
Veise loomühikute alusel makstav täiendav otsetoetus	-	-	-	4041	4948
Veisetoetus	3548	5898	2562	-	-
Ühtne pindalatoetus	14 933	19 990	22 048	30 136	37 753
KOKKU	58 904	69 431	84 436	94 475	101 374

Allikas: PRIA

Tabel 7-53 Maaelu Arengukava 2007—2013 investeeringumeetmete toetused Valgamaal (tuh kr)

	2008	2008
	Määratud toetussumma	Väljamakstud toetussumma
Meede 1.1 – Koolitus ja teavitustegevused	320	-
Meede 1.2 – Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine	2970	2970
Meede 1.3.1 – Nõuandetoetus	278	278
Meede 1.3.2 – Nõuandesüsteemi arendamine	600	244
Meede 1.4.1 – Investeeringud mikropõllumajandusettevõtete arendamiseks	45 223	31 347
Meede 1.4.2 – Investeeringud loomakasvatusehitistesse	19 941	-
Meede 1.6 – Põllumajandustoodetele ja mittepuidulistele saadustele lisandväärtuse andmine	898	-
Meede 1.8 – Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuuri arendamine	12 614	588
Meede 3.1 – Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas	24 660	-
Meede 3.2 – Külade uuendamine ja arendamine	8579	1718
LEADER (tegevusgrupid)	4815	-
LEADER (projektid)	19 258	-
KOKKU	140 156	37 145

Märkus: 2007. aastal toetusi ei määratud.
Allikas: PRIA

Tabel 7-54 Riikliku Arengukava III prioriteedi toetused (tuh kr)

	2007		2008	
	Määratud toetussumma	Väljamakstud toetussumma	Määratud toetussumma	Väljamakstud toetussumma
Meede 3.1 – Investeeringud põllumajandustootmisse	3907	1643	1212	2736
Meede 3.2 – Põllumajandustoodete töötlemise ja turustamise parandamise investeeringutoetus	-	629	-	-
Meede 3.3 – Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas	2993	211	-	1985
Meede 3.4 -- Integreeritud maaparandus	-	2260	-	573
Meede 3.5 – Külade taastamine ja arendamine	-	1298	-	413
Meede 3.6 – Kohaliku initsiatiivi arendamine – LEADER-tüüpi meede	2795	962	-	1786
Meede 3.7 – Metsamajandus	1978	484	-	1155
Meede 3.8 – Nõuande- ja teabelevi teenuste toetamine	445	161	30	70
Meede 3.11.2 – Vesiviljeluse investeeringutoetus	952	695	-	475
KOKKU	13 071	8343	1242	9193

Allikas: PRIA

7.10.2 Valgamaa Põllumeeste Liit

Aadress Aia tn 17, 68203 Valga

Telefon 764 1754, 504 2260, e-post jaan.bachmann44@gmail.com

Liidu esimees Jaan Bachmann

Valgamaa Põllumeeste Liit loodi 1992. aastal ning on käesolevaks ajaks töötanud 17 aastat. Kuni 2004. aastani töötati Valgamaa Põllumajandustootjate Liidu nime all, 2006. aasta aprillist ühines Valgamaa Põllumeeste Liiduga Valgamaa Talupidajate Liit. Liidu koosseisus töötab käesoleval ajal akrediteeritud Valgamaa Nõuandekeskus ning lepingulisel alusel koostöös Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojaga tegeldakse teabelevi teenuste osutamisega.

Valgamaa Põllumeeste Liit on põllumeeste ja töötlejate ühendus. Liidu liikmed on andnud suurema osa maakonna põllumajandustootjate ja töötlejate käibest maakonnas, tootes 100% kanamunadest ja linnulihast, 95% sealihast ja piimast, 90% teraviljast. Samuti on liidu liikmesettevõtted andnud maakonnas absoluutse enamuse töödeldud põllumajandussaadustest toidulauale ja toormest toiduainete tööstusele. Valga maakond on läbi ajaloo olnud põllumajanduslik maakond ja põllumehed oma ettevõtlikkuse ja tulemustega on seda kinnitanud. Möödunud aastal tunnustati tiitliga «Aasta põllumees 2008» Puide talu peremeest Mati Nurme. Parimaks rapsikasvatajaks kinnitati Venda Vihmann, kes on ka varasematel aastatel võitnud mitmeid konkursse ja tuntud suurte saakide meistrina. Samuti on ta tuntud hea veisekasvatajana, saades möödunud aastal 302 lehmalt piima 8728 kg lehma kohta. Tal on ka kõige moodsama tehnoloogiaga varustatud robotlüpsi laut. Head väljalüpsid oma karjalt saavutasid veel Allan Ilisson – 9009 kg lehma kohta, Heino Kristmann – 8614 kg lehma kohta, AS Laatre Piim – 7942 kg lehma kohta, Kaido Lokk – 7719 kg lehma kohta jne. OÜ Sanlind Andres Puksovi juhtimisel sai tiitli «Parim tootmisettevõte 2008». Peale eelnimetatute on veel pikk rida samaväärseid tugevaid põllumehi nii loomakasvatuses, taimekasvatuses, turismis kui alternatiivtootmises. Tubli tegija on Ants Järvmägi käe all tegutsev Nakatu turismitalu – nii turismi edendamisel kui ka lihaveisekasvatuses.

Peamine ülesanne on aidata võimalikult paljudel tänastel põllumeestel jääda ja saada jätkusuutlikeks ka järgmistel aastatel. Tänasel päeval töötatakse selle nimel, et maale jääksid alles kõik tänased majapidamised ja et lisanduks pidevalt uusi majapidamisi ning haritud ja ettevõtlikke noori. Üks prioriteet on ühistulise tegevuse arendamine ja seda eriti väikesemahuliste tootjate ning alternatiivsete tegevustega tegelejate osas. Eesmärk on tugevate külaseltside moodustumisele kaasaaitamine. Maal on kõrge hinna tõttu probleemiks internetiteenuste kättesaadavus. Veel mõnedesse kohtadesse ei jõua ka levi.

Oma tootmise ja töötlemise arendamisel lähtutakse keskkonnasõbraliku ja intensiivse tootmise edendamise põhimõtetest. Pidevalt on täiendatud tehnoloogilist baasi ja tootmise tehnoloogiat ning rajatud uusi tootmishooneid.

Aktiivse tegutsemise tulemusena on koos teiste maakondlike liitudega suudetud saada põllumeestele täiendavaid vahendeid ca 400 krooni hektarile. See oli ka esimene aasta, kus *top-up* oli 100% tasemel toetusõigusega. Investeeringumeetmetele 1.4.1.ja 1.4.2 maksti täiendavalt välja 213.9 miljonit krooni. Tootjad saavutasid normaalne loomsete jäätmete töötlemine, jätkus kindlustussüsteemi arutelu, tihenes koostöö Mecklenburg-Vorpommeri Liidumaa, Leedu ja Läti põllumeestega.

Oma kohuseks peetakse liidu liikmete ja kõigi teiste maakonnas tegutsevate progressiivselt mõtlevate ja edasiarenemist soovivate maaelanike koolitamist ja nõustamist. Selles vallas on Valgamaa Nõuandekeskus jõudsalt edasi arenenud ja teinud tulemuslikku tööd. Keskus on korraldanud 8 õppepäeva ning teiste maakondade keskuste kaudu on tellitud 16 õppepäeva. Õppepäevade teemad on olnud ja on ka tulevikus EL direktiivide ja siit tulenevate EV määruste ja seaduste tutvustamine ja neist tulenevate kohustuste täitmine. Nõuandekeskuse tegevuse eesmärk on, et kujuneksid välja keskkonnanõudeid täitvad ökonoomsed ja EL tugeva konkurentsi tingimustes vastupidavad ning jätkusuutlikud tootjad. Samas aga peavad paranema ka elutingimused ja kõigi maaelanike võimalused. Neil peaks olema võimalik tegelda alternatiivsete tegevustega. Üks põhilisi tegevusi on olnud ka aktiivne osalemine EL struktuurifondide kujundamise arutelus aastateks 2007–2013. Välja on antud 9 numbrit oma infolehte, iga tiraaž 1000 eksemplari.

Eestimaa Põllumajandustootjate Keskliidu maakondliku organisatsioonina on saavutatud koostöös teistega põllumeeste liitudega märkimisväärseid tulemusi maaelu edendamisel oma põllumeestele-maaelanikele.

Aktiivselt võeti osa seadusloomest:

1. Tehti 43 parandusettepanekut MAK 2007–2014.

2. Aktiivselt osaleti ja osaletakse ka edaspidi erikütuse aktsiisi küsimustes, taotledes praeguse ligi 1000kroonise aktsiisi vähendamist 330 kroonini, kütuse värvimise lõpetamist ning vastavalt kultuuride rühmadele odava kütuse kvootide kehtestamist hektari kohta.

3. Jätkusid arutelud Keskkonnaministeeriumiga väga mitmete seaduste täiendamiste või muutmiste üle (Veeseadus, Maareformi seadus jne). Üks küsimus oli ja on jätkuvalt kasutusvalduses olevate maade väljaostmine. Peatati metaaniheitmete maksustamine. Saavutati edasiminek metsloomade tekitatud kahjude hüvitamises.

4. Tõsised arutelud käisid ÜPP (EL Ühtne Põllumajanduspliitika) tervisekontrolli osas, kus kaitsti meie tootjate seisukohti ja esitati 350 kommentaari/ettepanekut, neist 130 võeti arvesse täielikult ja 80 osaliselt.

5. Aktiivselt osaleti taastuvenergia ja eriti bioenergia uurimisel ja selle rakendamise võimaluste uurimisel maakonnas.

6. Jätkuvalt saavutati soovitud tulemus loomsete jäätmete käitlemisel Väike-Maarjas, kus riik tasub osa kuludest.

7. Aktiivselt osaletakse MAK seirekomisjonis ning «Maaelu arengukava aastateks 2007—2013» määruste väljatöötamisel.

8. Tehti palju tööd hariduse, kutseomistamise ja innovatsioonitegevuse vallas. Eriti hea koostöö on välja kujunenud Eesti Maaülikooliga (EMÜ). Jätkati koostööd EMÜ majandus- ja sotsiaalinstituudiga agraarökonoomika uuringute taaskäivitamiseks. Aktiivselt on tegeldud põllumajandustöötajatele kutsekvalifikatsiooni omistamistega.

9. On kohtutud Riigikogu Maaelukomisjoni, Majanduskomisjoni ja Rahanduskomisjoniga. Hea side on põllumajandusministri, rahandusministri ning keskkonnaministriga.

Maakonnas moodustunud ühtne põllumeesteorganisatsioon on kogunud jõudu ja selle liikmelisus suurenenud. Nüüd on vaja jätkata selle tugevdamist ja lõplikku ühtesulamist. Kõigi maaelanike põllumeeste-töötlejate ühesuunaline ja koos mõtlemine on ainus tee, et põllumehed oleksid jätkusuutlikud ka edaspidi.

Maaelu vajab oma mitmepalgelisuse ja keerukuse ning ilmastikust sõltuvuse tõttu väga üksmeelset lähenemist ühtse eesmärgi – maaelu säilimise, maa kasutuses hoidmise, kodumaiste toiduainete tootmise, maaelanikele elatusallikate loomise – saavutamiseks.

Tõsiselt hästi on koostöö läinud Põllumajandusministeeriumi, Eesti Põllumajandus- ja Kaubanduskoja ning PRIA-ga. Jätkatakse koostöö tihendamist kohalike omavalitsuste, Valgamaa Kodukandi Ühenduse, Valgamaa Arenguagentuuri ja mitmete teiste büroode ja liikumistega. Selles vallas on vaja teha veel palju.

Valgamaa Põllumeeste Liit seisab kõigi tootjate-töötlejate (OÜ; AS; talud, FIEd jne) ja maaelanike huvide eest.

Valgamaa Põllumeeste Liidu Nõuandekeskus

Aadress Aia 17, 68203 Valga.

Telefon 766 1754, 514 5264, faks 764 1754, e-post valga.nk@gmail.com

Juhataja Jaan Bachmann

Tehniline sekretär Airi Kivi

Valgamaa Nõuandekeskus on EL nõuetele vastav ja akrediteeritud keskus Valgamaa Põllumeeste Liidu ühe osana, tegutsedes 2005. aasta juulist.

Nõuandekeskuse peamised ülesanded on:

• põllumeestele ja maaelanikele, sh metsaomanikele EL direktiivide ja nendest tulenevate EV seaduste ja määruste tutvustamine. Alates 2009. aastast aga eriti tootmise nõuetele vastavuse, töötervishoiu ja tööohutuse nõuete osas;

• põllumeeste ning maaelanike õpetamine ja koolitamine õppe- ja infopäevadel. Põllumeeste varustamine vajaliku kirjandusega;

• põllumeeste ja maaelanike nõustamine atesteeritud konsulentide ja heade oma oskusi tundvate praktikute abil;

• põllumeeste abistamine toetuste saamiseks taotluste vormistamisel;

• põllumeeste ja maaelanike varustamine vajaliku kirjanduse ja väljaannetega, mis on vajalikud tootmise jätkusuutlikuks muutmiseks;

• alternatiivsete tegevuste otsimine, soovitamine ja nende ellurakendamine;

• põllumeeste ja maaelanike informatiivsetele küsimustele vastamine.

Nõuandekeskuse kooseisus töötavad 14 loomakasvatus-, taimekasvatus-, metsandus- ja finantsmajanduse ning maaettevõtluse konsulenti. Kuna nõuanded on hetkel veel täies mahus tasulised, aitavad vastava eriala konsulendid vormistada nõuande saajal ka taotlusi PRIA-le nõuandetoetuse saamiseks. 2008. aastal hüvitati 75% nõuande maksumusest, kuid mitte rohkem kui 20 000 aastas taotleja kohta.

Nõuandekeskus on kujunenud kohaks, kuhu põllumees ja maaelanik saab oma küsimuste ja murega pöörduda. 2008. aastal on nõuandekeskuses antud keskmiselt 10 lühemat nõuannet päevas ehk 2650 korral aastas ning igal päeval saadetud välja vähemalt 5 teadet. Nõuandekeskus töötab ka kui teabelevikeskus, mille kaudu edastatakse seaduseelnõud, määrused ja igasugune maarahvale vajalik info. Samas kogutakse tagasisidet ja antakse edasi maarahvalt tulnud ettepanekuid. Aktiivsemad konsulendid on olnud Linda Raasik, Avo Hõbe, Enn Tomson ja Jaan Bachmann. Täna on keskusel koostöölepingud 14 konsulendi ja 2 nõustajaga. Eriti vajalik on olnud nõustajatest Leo Sinisalu. Igal kuul on Nõuandekeskuses kohal Jõudluskontrolli esindaja. 2008. aastal koostati 36 kirjalikku nõuannet. Osutatakse raamatupidamise teenust, mõõdetakse maad GPS-iga, võetakse mullaproove ning koostatakse äriprojekte.

7.10.3 Taimetoodangu Inspektsiooni Valga büroo

Aadress Aia 17, Valga 68203.

Telefon/faks 764 0831

Büroo juhataja Sirje Allik

Valga büroo koosseisus oli 2008. aastal 3 töötajat.

Valga büroo töötajate tööalased ülesanded on teostada riiklikku järelevalvet Valga maakonnas taimede, taimsete saaduste ja muude objektide üle nende sisse- ja väljaveol, taasväljaveol ja aiandustoodete turustamisel, seemnete ja taimse paljundusmaterjali tootmisel ja turustamisel, taimekaitsevahendite ja -seadmete kasutamisel ja turustamisel, tuulekaera tõrje abinõude täitmise üle, kontrollida mahepõllumajanduslikku tootmisviisi, jälgida ja tõkestada ohtlike taimekahjustajate levikut ning teostada antud pädevuse ulatuses seaduses ettenähtud alustel ja korras õigustoiminguid füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes.

Tegevuse põhieesmärk: järelevalve kaudu parendada toodetava ja turustatava taimse toodangu kvaliteeti, aidates kaasa puhta elukeskkonna säilimisele.

Tulem: tõhusa riikliku järelevalvega on keskkonda ohustavad riskid TTI järelevalvevaldkondades minimeeritud ja ohjatavad, nõuetele mittevastavate kaubasaadetiste pääs riigi territooriumile takistatud, turustatav taimne toodang, mahepõllumajandustoodang ja põllumajandussisendid vastavad kehtestatud nõuetele.

Tabel 7-55 Järelevalve teostamine Valga maakonnas:

Valdkond	Inspekteerimisi 2007. aastal	Inspekteerimisi 2008. aastal
Seemned	11	12
Taimetervis	84	65
Taimekaitse	42	51
Mahepõllumajandus	117	119
Tuulekaera tõrjeabinõud	18	21

Allikas: Taimetoodangu Inspektsiooni Valga büroo

Tabel 7-56 Kontrollproovide võtmine Valga maakonnas

Valdkond	Proovide arv 2007. aastal	Proovide arv 2008. aastal
Taimetervise valdkonnas saadetud laboratoorsele analüüsimisele	154	119
Teravilja seemneproovid saadetud laboratoorsele analüüsimisele	22	54
Taimekaitse valdkonnas saadetud laboratoorsele analüüsimisele	5	7
Mahetootmise valdkonnas saadetud laboratoorsele analüüsimisele	1	2
Taimetervise monitooringu käigus proovid ja saadetud laboratoorsele analüüsimisele	24	40
Võetud proovid inspekteerimisel ja analüüsitud kohapeal	3	3

Allikas: Taimetoodangu Inspektsiooni Valga büroo

Fütosanitaarsertifikaate väljastati 15 tk (2007. aastal 21 tk)

Valga maakonnas oli 2008. aasta lõpu seisuga 67 mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevat ettevõtet, neist 33 ettevõtjat tegeles ainult mahepõllumajandusliku taimekasvatusega ja 34 ettevõttes on tunnustatud nii mahepõllumajanduslik taimekasvatus kui ka loomakasvatus.

Mahepõllumajandusliku üleminekuaja läbinud ja üleminekuajal olevaid maid oli 2008. aastal Valgamaal kokku 5631 ha.

7.10.4 Valgamaa Veterinaarkeskus

Aadress Tartu mnt 79, 68205 Valga

Telefon 766 6712, faks 766 6711

E-post info.valga@vet.agri.ee

Juhataja Urve Laidvee

Koosseis

18 järelevalveametnikku, 1 abiteenistuja ja 9 volitatud veterinaararsti maastikul.

Veterinaarkeskuse põhiülesanded

1. Loomade ja lindude nakkus- ja mittenakkavate haiguste diagnostika, ärahoidmine ja tõrje.

2. Elanikkonna kaitsmine inimestele ja loomadele ühiste haiguste eest.

3. Järelevalve toidutoorme ja toidu käitlemise üle ehk toiduohutuse alane kontroll kogu toiduahela ulatuses, s.o rakendades «laudast lauani» põhimõtet.

4. Järelevalve sööda ja söödatootmise nõuetekohasuse üle.

Loomatervishoiualane järelevalve

Veterinaartegevus on loomade ja inimeste tervise kaitseks ning loomade heaolu tagamiseks rakendatavate abinõude süsteem, mis hõlmab loomatervishoiu-, loomsete saaduste hügieeni- ja loomakaitsealaseid toiminguid.

Tabel 7-57 Järelevalveobjektid

Tegevusvaldkond	Järelevalveobjektide arv	
	2007	2008
Loomakasvatusettevõtted	667	558
sh toorpiima turustavad farmid	57	47
Loomseid kõrvalsaaduseid käitlevad ettevõtted	1	1
Loomsetest kõrvalsaadustest saadud toodete laod	1	1

Allikas: Valgamaa Veterinaarkeskus

Tabel 7-58 Nakkushaiguste diagnostika

Loomaliik	Teostatud diagnostilisi uurimisi	Reageeris positiivselt	Teostatud diagnostilisi uurimisi	Reageeris positiivselt
	2007		2008	
Veised	26 163	-	21 195	6
Sead	489	5	2810	7
Hobused	135	18	99	-
Lambad/kitsed	903	34	457	-
Linnud	3691	1	111	-
Metssead	256	1	300	-
Hirvlased	17	-	3	-
Metslinnud	6	-	2	-

Allikas: Valgamaa Veterinaarkeskus

Toidukontroll

Toidukontrolli eesmärk on tagada tarbijale ohutu ja igakülgselt nõuetele vastav toit.

Järelevalve teostamise käigus tahetakse saada kinnitust toidu käitlemise nõuetekohasusest ning rakendada meetmeid juhul, kui toidu käitlemine nõuetele ei vasta.

Tabel 7-59 Järelevalveobjektid (arv)

Käitlemisvaldkond	2007	2008
Lihakäitlemisettevõtted	5	5
Piimakäitlemisettevõtted	2	2
Muna ja munatoodete käitlemisettevõtted	2	2
Mee esmatootjad	4	4

Kalatoodete esmatootjad	1	1
Mitteloomse toidu töötlemisettevõtted	9	8
Jaekaubandus- ja toitlustusettevõtted	307	301
Toidutoorme ja toidu ladustamisettevõtted	3	3
Toiduveoettevõtted	3	3

Allikas: Valgamaa Veterinaarkeskus

Tabel 7-60 Tarbija kaitsmiseks toidust pärinevate ohtude eest ja toidu ning toidutoorme omaduste hindamiseks läbi viidud laboratoorsed uuringud

Proovi liik	2007		2008	
	Võetud proove	Mittevastavaid proove	Võetud proove	Mittevastavaid proove
Toiduohutuse proovid	140	8	125	21
Salmonella seire proovid	314	6	249	2
Saasteainete seire proovid	375	1	324	1

Allikas: Valgamaa Veterinaarkeskus

Tabel 7-61 Teostatud veterinaar-sanitaarset ekspertiisi lihakehadele

Loomaliik	Kontrollitud lihakehade arv	
	2007	2008
Veised	9631	10 199
Sead	82 198	84 850
Lambad/kitsed	394	374
Hobused	12	13
Kanad	5830	11 314

Allikas: Valgamaa Veterinaarkeskus

Söödahügieen

Järelevalve peamine eesmärk on tagada söödaohutus kogu toiduahelas, alates sööda tootmisest turuleviimise eesmärgil kuni toidu tootmiseks peetavate turustamisotstarbeliste loomade söötmiseni.

Tabel 7-62 Järelevalveobjektid (arv)

Tegevusvaldkond	2007	2008
Registreeritud söödatootjad	101	149

Allikas: Valgamaa Veterinaarkeskus

Keelatud ainete ja tõvestavate mikroobide sisalduse määramiseks söödas uuriti laboratoorselt 20 söödaproovi. Kõik proovid vastasid nõuetele.

8. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

8.1 Sotsiaalkindlustus ja hoolekanne

Sotsiaalkindlustusameti Tartu Pensioniameti pensionide ja toetuste osakonna Valga klienditeenindus

Aadress Kesk 12, 68203 Valga

Telefon 767 1982, infotelefon 16 106, e-post info@valga.ensib.ee

Valga klienditeeninduses töötab 1 peaspetsialist ja 3 klienditeenindajat. Lisaks töötab Valgas Tartu Pensioniameti pensionide ja toetuste osakonna 3 andmetöötlejat.

Sotsiaalkindlustusameti peamine ülesanne on juhtida ja koordineerida riiklikku sotsiaalkindlustussüsteemi ehk kindlustada inimesed seaduses ettenähtud pensionide, toetuste ja hüvitistega.

Tabel 8-1 Peretoetuste väljamaksmine 2008. aastal (tuh kr)

Toetuse liik	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Peretoetused kokku	12 348	50 681,2
sh Sünnitoetus esimesele lapsele	156	780,0
Sünnitoetus teisele ja igale järgnevale lapsele	202	1 010,0
Sünnitoetus mitmikutele	5	25,0
Lapsetoetus esimesele lapsele	4 213	15 594,7
Lapsetoetus teisele lapsele	2 000	7 460,5
Lapsetoetus kolmandale ja igale järgmisele lapsele	942	10 289,8
Lapsehooldustasu kuni 3aastase lapse eest	545	3 805,0
Lapsehooldustasu kuni 3aastase lastega peredele 3–8aastaste laste eest	355	1 328,3
Lapsehooldustasu 3 ja enama lapsega peredele 3–8aastaste laste eest	363	1 350,9
Ajateenija lapse toetus	1	9,5
Seitsme- ja enamalapselise pere toetus	17	570,4
Üksikvanema lapse toetus	976	3 594,9
Lapse koolitoetus	4 902	2 211,8
Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus	66	2 632,4
Elluastumistoetus	3	18,0

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-2 Vanemahüvitis

	2008	
Toetuse liik	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Vanemahüvitis	419	27 788,1
Vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe	9	50,2

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-3 Riiklik pensionikindlustus

Pensioni liik	2008	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Riikliku pensionikindlustuse kulud kokku	11 200	505 110,4
Vanaduspension	7932	407 586,5
Väljateenitud aastate pension	41	2698,8

Töövõimetuspension	2722	82 962,0
Toitjakaotuspension	240	6669,0
Rahvapension	265	5194,1
Riikliku pensionikindlustuse kulud kokku sisaldavad ka alljärgnevaid pensione:		
Politseiametniku pensionid	31	2824,8
Kaitseväeteenistuse seaduse alusel pensionid	19	1868,1

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-4 Puuetega inimeste sotsiaaltoetused

Toetuse liik	2008	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Puuetega inimeste sotsiaaltoetused kokku	6064	33 176,1
Puudega lapse toetus	230	3263,7
sh keskmise puudega lapse toetus	90	1176,7
raske ja sügava puudega lapse toetus	140	2087,0
Puudega 16-aastase ja vanema lapse toetus	5636	29 364,4
sh keskmise puudega inimese toetus	1539	4360,9
raske puudega inimese toetus	3339	18 596,2
sügava puudega inimese toetus	758	6407,3
Hooldajatoetus	67	209,4
sh hooldajatoetus puudega 3–16aastase lapse kasvatajale ja vanema inimese toetus	67	209,4
Puudega vanema toetus	58	285,9
Rehabilitatsioonitoetus	43	36,2
Õppetoetus	2	2,2
Täienduskoolitustoetus	3	9,9
Töötamistoetus	2	4,4

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-5 Muud hüvitised ja väljamaksed

Hüvitise liik	2008	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Alaealistele, isikutele kellele on määratud töövõimetuspension või rahvapension töövõimetuse alusel (puhkuseseadus, § 26)	87	77,6
Lisapuhkepäev puudega lapse vanemale (töö ja puhkeaja seadus, § 23)	16	7,5
Tööõnnetuste ja kutsehaigustega seotud kahjuhüvitised	61	1017,5
Matusetoetus	484	1449,6
Represseeritutele makstavad hüvitised	994	836,3

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-6 Koduteenused

	2006	2007	2008
Sotsiaalhooldajate arv maakonnas	25	26	27
Teenindatavate isikute arv	169	193	221
Kulutused koduteenustele kr (sh isikuosalus)	1 375 711	1 922 687	2 297 881

Tabel 8-7 Hoolekandeasutuste teenuste statistika seisuga 31.12.2008

Hoolekandeasutus	Kohti kokku	sh täiskasvanute hoolekanne		sh psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekanne		sh asenduskoduteenus	
		kohti	täidetud	kohti	täidetud	kohti	täidetud
MTÜ Paju Pansionaadid	105	40	39	65	43	-	-
MTÜ Valgamaa Tugikeskus	63	28	28	35	35	-	-
MTÜ Hellenurme Mõis	300	300	226	-	-	-	-
MTÜ Valga Hoolekandekeskus	60	60	62	-	-	-	-
OÜ Taagepera Haigla	17	17	16	-	-	-	-
Hargla Hooldekodu	21	21	21	-	-	-	-
Hummuli Avahooldekeskus	11	11	11	-	-	-	-
Karula Hooldemaja	18	18	18	-	-	-	-
Sangaste Pansionaat	29	29	25	-	-	-	-
Otepää Päevakeskus-Hooldekodu	19	19	19	-	-	-	-
SA Taheva Sanatoorium	70	40	44	-	-	30	24
Valga Lastekodu Kurepesa	37	-	-	-	-	37	31
KOKKU maakonnas	750	583	509	100	78	67	55

31.03.2008 lõpetas tegevuse Tõrva vanurite ja invaliidide pansion.

Tabel 8-8 Päevakeskused 2008. aastal

Päevakeskus	Asukoht	Aasta jooksul teenindatud isikute arv	Püsiklientide arv
Domus Petri Kogu	Valga linn	337	74
Valgamaa Puuetega Inimeste Koda	Valga linn	341	186
Jeti Päevakeskus	Hummuli vald	63	25
Otepää Päevakeskus- Hooldekodu	Otepää vald	36	20
Õru valla Päevakeskus	Õru vald	73	12
MTÜ Valgamaa Tugikeskus	Valga linn	57	57
Puka Valla Päevakeskus	Puka vald	35	10
Ala Päevakeskus	Helme vald	22	15
Helme Päevakeskus	Helme vald	100	35
Jõgeveste Päevakeskus	Helme vald	100	20
Kalme küla Päevakeskus	Helme vald	75	-
Karjatnurme Päevakeskus	Helme vald	90	15
KOKKU	maakond	1329	469

Tabel 8-9 Riigieelarve vahenditest toimetulekutoetuseks, täiendavateks sotsiaaltoetusteks ning sotsiaaltoetuste ja -teenuste osutamiseks, arendamiseks kasutatud vahendid (kr)

Omavalitsus	2006	2007	2008
Helme vald	433 793	313 967	354 870
Hummuli vald	163 428	119 176	74 480
Karula vald	387 978	351 279	156 742
Otepää vald	737 200	440 255	305 181
Palupera vald	317 589	233 840	137 925

Puka vald	114 453	68 322	57 271
Põdrala Vald	288 505	233 512	219 028
Sangaste vald	727 321	414 533	394 824
Taheva vald	491 000	342 242	375 468
Tõlliste vald	611 906	412 191	301 327
Tõrva linn	481 840	313 338	111 812
Valga linn	9 274 173	7 475 275	6 149 128
Õru vald	447 104	318 522	303 731
Kokku	14 476 290	11 036 452	8 941 787

Tabel 8-10 Täiskasvanud puuetega inimeste hoolekanne

	2006	2007	2008
Hooldajatoetuse saajad aruandeperioodi jooksul	826	724	777
Hooldajatoetuse saajad, kelle eest maksti sotsiaalmaksu	393	204	160
Hooldatavaid aruandeperioodi lõpu seisuga	644	738	747
Hooldajatoetust makstud	2 156 229	2 171 949	2 489 008
Puuetega inimestele sotsiaaltoetuste maksmine	3 761 678	3 585 351	2 875 075
Hooldajatoetuseks ja puuetega inimeste sotsiaaltoetusteks ning muudeks kuludeks arvestatud summad, aruandeperioodi jooksul	8 243 529	9 091 409	9 758 126
Sotsiaalhoolekandeteenustele suunatud täiskasvanud puuetega inimesi	183	409	160

Tabel 8-11 Tehniliste abivahendite soodustingimustel eraldamine omavalitsuste lõikes 2008. aastal

Omavalitsus	Klientide arv	Maksumus (kr)	Tasus riik (kr)	Tasus klient (kr)
Helme vald	37	86 482,10	62 250,80	24 231,30
Hummuli vald	26	60 897,40	42 989,80	17 907,60
Karula vald	29	95 770,40	71 035,30	24 735,10
Otepää vald	105	344 790,90	250 655,40	94 135,50
Palupera vald	20	58 771,90	45 715,30	13 056,60
Puka vald	37	145 461,00	113 856,30	31 604,70
Põdrala vald	12	17 104,70	9033,50	8071,20
Sangaste vald	30	55 593,50	38 475,60	17 120,90
Taheva vald	36	131 314,50	100 006,00	31 308,50
Tõlliste vald	56	188 222,70	151 394,50	36 828,20
Tõrva linn	102	148 290,10	99 927,80	48 362,30
Valga linn	418	1 230 924,60	902 377,30	328 547,30
Õru vald	14	56 393,30	47 295,40	9097,90
Kokku	922	2 620 017,10	1 935 010,00	685 007,10

Tabel 8-12 Tehniliste abivahendite soodustingimustel eraldamine abivahendite lõikes 2008. aastal

Abivahendi tüüp	Maksumus (kr)	Tasus riik (kr)	Tasus klient (kr)
Liikumisabivahendid	558 384	461 416	109 130
Ortoosid ja proteesid	788 862	650 430	115114
Põetus- ja hooldusvahendid	878 741	494 053	128 805
Nägemisabivahendid	66 365	54 111	900
Kuulmisabivahendid	327 665	275 000	23 603
Meelelahutus- ja arendavad abivahendid	-	-	-
Kokku	2 620 017	1 935 010	377 552

8.2 Tervishoid

Ambulatoorne üldarstiabi

Perearsti nimistuid maakonnas 17, ambulatoorset üldarstiabi osutavad 17 perearsti, 3 abiarsti, 18 pereõde ja 4 üldõde.

Eriarstiabi

Eriarstiabi osutatakse AS Valga Haiglas, OÜ Tõrva Tervisekeskuses ja SA Otepää Tervisekeskuses, AS Pühajärve Puhkekodu Taastusravikeskuses ja 7 OÜ või füüsilisest isikust ettevõtjatena töötavate eriarstide poolt.

Hambaravi

Hambaravi teenuse osutajaid on maakonnas 10, neist erahambaravi asutusi 8 ja teise asutuse allüksusi 2 (AS Valga Haiglas ja SA Otepää Tervisekeskuses). Hambaproteesiteenust osutatakse AS Valga Haiglas, SA Otepää Tervisekeskuses, Hiie Silma hambaravikabinetis ja Helle Margi hambaravikabinetis.

Hambaraviasutustes töötab 16 arsti, sh eraarstidena 10. Proteesiarste on 4, hambatehnikuid 2. Õendusalatöötajaid hambaravi asutustes 13.

Statsionaarne arstiabi

Maakonnas on 3 tervishoiuasutust, kus osutatakse statsionaarset arstiabi.

- AS Valga Haiglas on 129 ravivoodit ja 4 päevastatsionaari voodikohta. Statsionaaris töötab 15 põhikohaga arsti ja 55 õendusalatöötajat.
- SA Otepää Tervisekeskuses on 18 hooldusravi voodit. Statsionaaris põhikohaga töötavaid arste ei ole, õendusalatöötajaid 3.
- SA Tõrva Haiglas on 20 hooldusravi voodit. Statsionaaris töötab 1 põhikohaga arst, õendusalatöötajaid 6.

Kiirabi

Maakonnas on 3 kiirabiteenust osutavat asutust:

- AS Valga Haigla, alluvuses 1 kiirabibrigaad;
- OÜ Tõrva Tervisekeskus, alluvuses 1 kiirabibrigaad;
- SA Otepää Tervisekeskuses 1 kiirabibrigaad otsealluvusega Tartu Kiirabile.

Tabel 8-13 Ambulatoorne arstiabi (ühe elaniku kohta aastas)

	2004	2005	2006	2007	2008
Külastusi arsti juurde	5,2	4,9	4,9	5,4	5,9
Arsti kodukülastusi	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Külastusi hambaarsti juurde	1,5	1,3	1,4	1,3	1,1
Kiirabi külastusi	0,18	0,17	0,19	0,19	0,2

Tabel 8-14 Meditsiinipersonal

Nimetus	Täidetud ametikohad		Neist ambulatoorselt		Põhikohaga töötajad		Neist ambulatoorselt	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Arstid kokku	64,65	63,20	42,65	39,70	57	55	42	38
neist üldarst	2,50	3,50	1,25	2,25	1	3	1	3
perearst	17	17	17	17	17	16	17	16
sisearst	4	4,5	0,60	-	3	3	1	-
üldkirurg	6,25	6,1	2,50	1,85	6	4	3	2
uroloog	0,50	0,5	0,25	0,5	-	-	-	-
günekoloog	7,25	6,55	3,50	2,55	6	4	3	1
pediaater	2,80	2,65	1,30	1,15	3	3	1	1
neuroloog	2,50	2,50	0,50	0,5	2	2	-	-
oftalmoloog	2,25	2,25	2,25	2,25	3	3	3	3
otorinolarüngoloog	1	1,15	1	1,15	1	1	1	1
psühhiaater	2	2	2	2	2	2	2	2

taastusraviarst	3,25	2,50	2	2	4	4	3	3
Õendusalatöötajad kokku	114,10	132,42	44,85	53,47	113	127	46	54
neist üldõde	54,85	58,75	12,85	14,05	53	55	14	16
pereõde	18	18	18	18	18	18	18	18
ämmaemandad	9,25	9,17	2,75	2,17	10	10	3	3

Tabel 8-15 Voodikohtade iseloomustus

Asutuse nimetus	Voodikohti		Keskmiselt ravitud haigete arv		Voodikoormus		Keskmine ravikestvus	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
AS Valga Haigla	129	129	3326	3345	219,2	200,8	8,2	7,5
Otepää Tervisekeskus	18	18	203	174	219,4	175,9	19,5	18,1
SA Tõrva Haigla	20	20	63	114	91,7	354,7	32,2	65,1

Tabel 8-16 Voodikohtade profiil

Voodikohtade profiil	Voodikohti		Keskmiselt ravitud haigete arv		Voodikoormus		Keskmine ravikestvus	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Sisehaigused	60	60	1654	1660	251,4	227,1	9,3	7,9
Pikaravi/hooldusravi	50	50	379	503	242,5	282,7	21,5	28,3
Intensiivravi	6	6	195	179	156,8	158,5	6,9	8,9
Kirurgia	15	15	524	472	241,3	217,7	6,8	6,7
Sünnitus	10	10	290	384	110,7	140,3	3,7	3,6
Günekoloogia	11	11	162	74	81,8	28,5	5,3	4,1
Neuroloogia	-	-	-	-	-	-	-	-
Naha-suguhaigused	-	-	-	-	-	-	-	-
Lastehaigused	15	15	388	360	162,2	155,3	5,0	5,1
Kokku	167	167	3592	3632	216,9	216,8	8,4	9,8

Tabel 8-17 Enamesinenud esmased haigusjuhud (%)

Täiskasvanud	2007	2008	Lapsed	2007	2008
Hingamiselundite haigused	17,9	17,4	Hingamiselundite haigused	40,3	42,7
Vigastused ja mürgistused	9,0	9,2	Vigastused ja mürgistused	7,7	7,4
Kuse-suguelundite haigused	7,3	7,2	Nahk- ja nahaaluskoe haigused	5,9	5,6
Lihasluukonna- ja sidekoe haigused	8,2	8,6	Nakkushaigused	9,9	7,3
Silma- ja silmamanuste haigused	28,3	30,6	Kõrva-ja nibujätkehaigused	5,0	5,0
Seedeelundite haigused	5,4	5,5	Silma- ja silmamanuste haigused	15,6	16,2
Naha- ja nahaaluskoe haigused	3,6	3,3	Seedeelundite haigused	8,1	8,2
Vereringeelundite haigused	4,1	3,4	Lihasluukonna- ja sidekoe haigused	1,6	1,6
Nakkushaigused	4,0	3,7	Kuse- ja suguelundite haigused	1,2	1,0
Psüühika- ja käitumishäired	2,1	1,6	Psüühika- ja käitumishäired	1,2	1,1
Kõrva- ja nibujätkehaigused	2,4	2,2	Närvisüsteemihaigused	0,4	0,4
Närvisüsteemihaigused	1,8	1,4	Vereringeelundite haigused	0,1	0,1
Muud haigused	5,9	6,0	Muud haigused	3,1	3,3

Tabel 8-18 Täiskasvanute surma põhjused

Surma põhjused	2007		2008	
	Juhud	%	Juhud	%
Vereringeelundite haigused	257	51,2	298	60,7
Vanadussurm	25	5,0	21	4,3
Pahaloomulised kasvajad	75	14,9	92	18,7
Õnnetusjuhtumid	16	3,2	15	3,1
Muud haigused, sh	129	25,7	65	13,2
mürgistused alkoholist	14	2,8	-	-
mürgistused narkootikumist	-	-	-	-
enesetapud	3	0,6	5	1
rünne	1	0,2	1	0,2

Tabel 8-19 Laste surma põhjused (juhtude arv)

Surma põhjused	2005	2006	2007	2008
Õnnetusjuhtumid	-	-	2	1
Haigused	-	-	1	3

8.3 Tervisekaitseinspektsiooni Tartu Tervisekaitsetalituse Valgamaa osakond

Aadress Pärna pst 22, 68205 Valga, telefon 767 9230

2007. ja 2008. aastal tegelesid järelevalvega 1 osakonnajuhataja ja 3 inspektorit.

Asutuse tegevus on jagatud kahte valdkonda:

• **keskkonnatervis**, mis jaguneb alamvaldkondadeks:

haridus- ja sotsiaalasutuste terviseohutus;

toodete ja teenuse ohutus;

asulahügieen, sh veeohutus;

• **nakkushaiguste epidemioloogia**.

Keskkonnatervis

1. Laste- ja täiskasvanute hoolekandeasutuste, noortelaagrite, kooli- ja koolieelsete lasteasutuste terviseohutus.

2. Järelevalve toitlustamise korraldamise üle koolides, koolieelsetes lasteasutustes, noortelaagrites, arestimajades, tervishoiuteenust osutavates asutustes.

3. Joogi-, basseini- ja suplusvee terviseohutus.

4. Järelevalve teostamine tubakaseaduse täitmise üle.

5. Järelevalve teostamine apteekide, majutusettevõtete, ilu- ja isikuteenuseid osutavate asutuste üle.

Nakkushaiguste epidemioloogia valdkonnas on ülesanded:

1. Nakkushaiguste seireprogrammide ja sihtuuringute läbiviimine, tulemuste töötlemine ja hindamine.

2. Immuunpreparaatide varu nõuetekohane säilitamine, külmahela nõuete täitmine, immuunprepaatide jaotamine kohalikele asutustele, arvelpidamine ja aruandlus.

3. Tervishoiuteenuse osutajate poolt teostatava immuniseerimise järelevalve.

4. Nakkushaiguste tõrjemeetmete rakendamise järelevalve teostamine tervishoiuteenuse osutajatel.

Tabel 8-20 Nakkushaiguste esinemisjuhud

Haiguse nimetus	2004	2005	2006	2007	2008
Salmonelloos	4	5	-	11	19
Soolenakkus	14	21	28	46	22
Viirushepatiit	2	2	-	5	2
Puukentsefaliit	-	1	7	-	3
Puukborrelioos	1	2	2	2	10
Tuberkuloos	7	15	9	23	10
Tuulerõuged	210	111	200	189	73
Sarlakid	7	3	3	6	19
Läkaköha	9	-	-	10	1
Sügelised	116	98	59	39	33
Enterobiaas	31	25	10	17	12
HIV-tõbi	-	-	1	1	-

Allikas: Tartu Tervisekaitsetalituse Valgamaa osakond

8.4 Terviseedendus

Tervise edendamine on suunatud inimese tervist väärtustava ja toetava eluviisi kujundamisele, tervislikku elulaadi soodustavate võimaluste ning tingimuste loomisele. Valdkond hõlmab terviseteabe levitamist, tervistavate teenuste ja tegevuste arendamist ja soodustamist, samuti tervist kahjustavate käitumisviiside piiramist ning reguleerimist. Terviseedenduslikud tegevused on suunatud kogu maakonna elanikkonnale.

Valgamaa Tervisenõukogu koordineerimisel viidi maakonnas ellu järgmisi riiklike programme ja strateegiaid:

- Narkomaania ennetamise riiklik programm aastani 2012
- Eesti Riiklik HIVi ja AIDSi strateegia aastateks 2006–2015
- Südame- ja veresoonkonnahaiguste (SVH) ennetamise riiklik strateegia 2005– 2020
- Eesti Haigekassa finantseeritud tervist edendav projekt «Traumade ennetamine Valga maakonnas»

Tabel 8-21 2008. aasta projektikonkursi «Traumade ennetamine Valga maakonnas» rahastatud projektid

Projekti esitaja	Projekt	Eraldus (kr)	Omafinantseering (kr)
Valga Linnavalitsus	Kuidas kaitsta last traumaatiliste juhtumite korral	10 000	2000
Valga Linnavalitsus	Vigastuste ennetamine ja turvalise keskkonna edendamine koolieelsetes lasteasutustes	6242	1606
Valga Linnavalitsus	Walko lasteaia turvaline psühhosotsiaalne keskkond kodu ja lasteaia ühistöös	10 000	2000
Sangaste Vallavalitsus	Laste tervise edendamine	10 000	2000
Otepää Vallavalitsus	Ohutulu ohtude vastu	4240	1060
MTÜ Hellenurme Mõis	Näo- ja jalatraumadest hoidumine seoses kukkumistega	5793	1931
	KOKKU	46 275	10 597

Tabel 8-22 Lastele ja noortele suunatud esmaabi- ja liiklusohutuse alased üritused 2008. aastal

Kuupäev	Ürituse kirjeldus	Osalejaid
6.05	Jalgrattapäev «Tere suvi» Riidaja ja Ritsu lasteaialastele. Praktiline liiklusõpetus ja vestlusring traumadest ja ohtudest, politsei erivahendite tutvustamine (näiteks olid lastel teatevõistlusel osaledes kuulivestid seljas). Vigursõit ja joonistusvõistlus.	39
6.05	Valga liikluslinnakus maakondlik jalgrattavõistlus «Vigurivänt».	65
14.05	«Varesele valu» – turvalisuse ja esmaabioskuste omandamine suvelaagris. Läbi viidud koolituskursus «Oskame olla».	42

25.05	Valga liikluslinnakus maakonna koolieelikute ohutu liiklusõppe päev.	110
27.05	Matk projekti «Varesele valu» raames. Looduses ellujäämise õpetus. Päästeteenistuse esitlus uppuja pinnalt päästmises.	39
1.06	Lastekaitsepäev. Tegevused suunatud eri vanuses poistele ja tüdrukutele, aktiivselt osalesid ka lastevanemad. Harjutati jalgrataste, rollerite ja raadio teel juhitavate autode vigursõitu. Eesmärk turvavahendite kasutamise ja liikluseeskirjade meeldetuletamine.	150
4.–6.06	Hummuli vallas Järvesilmal iga-aastane integratsioonilaager Valgamaa ja Sillamäe noortele.	25
8.10	Sügisjooksukross «Künkajooks 2008» Tehvandi staadionil.	60
17.–21.11	Otepää Gümnaasiumi 6.a ja 6.b klasside õpilastele teavitusnädal «Tea, oska, otsusta». Korraldas MTÜ Persona.	49
19.11	Koolitustsükkel «Eesti koolinoored ja uimastid». Lektor Mare Liiger.	19
19.11	Mare Liigeri kohtumine noortega Valga Avatud Noortekeskuses.	23
	KOKKU	621

Tabel 8-23 Koolitused täiskasvanutele 2008. aastal

Kuupäev	Ürituse kirjeldus	Osales
5.02	Ümarlaud Valga politseijaoskonnas. Teemaks koostöö arendamine, noorte vaba aja tervislik ja hariv veetmine. Osalesid: Valga Linnavalitsuse esindajad, alaealiste komisjoni sekretär, politseitöötajad.	14
4.03	Liiklusalane seminar «Turvaline liiklemine».	18
6.–7.03	Koolitusseminar maakondade traumameeskondadele Saaremaal «Vigastuste strateegia alusdokumendi tutvustus, erinevate institutsioonide roll ja võimalused turvalisuse loomisel».	3
18.03	Valgamaa Tervisenõukogu töö tutvustamine Valgamaa kriisikomisjoni liikmetele ja omavalitsusjuhtidele.	27
25.03	Ümarlaud «Tuberkuloos Valgamaal.» Ülevaade olukorrast maakonnas ja «Riiklikust tuberkuloositõrje strateegiast aastateks 2008–2012» (SA TÜK Kopsukliinik tuberkuloosiosakonna juhataja dr M. Danilovitš), koostöövõrgustiku toimimine.	43
25.—26.03	Koostööseminar Tartumaa ja Valgamaa Tervisenõukogude vahel teemal «Tartu- ja Valgamaa rahva tervis». Koolitaja Anu Kasmel.	21
9.04	Tallinnas Eesti Haigekassa seminar «Projektorganisatsiooni suutlikkuse hindamise metoodika ja pilootprojekti tulemuste tutvustus» tervisenõukogude liikmetele.	3
13.04	SA Taheva Sanatooriumis vallarahva tervisepäev.	34
14.–20.04	Sangaste vallarahva tervisenädal, korraldaja perearst Tatjana Laadi.	32
19.04	Tõrvas terviserajal südamematk-kogupereüritus «Hoia süda terve».	91
19.04	Tõrva Tervisekeskuses kogupereüritus «Hoia süda terve», tervisenäitajate mõõtmine.	80
25.04	Koolitus Valga Gümnaasiumi ujulas «Veeohutus basseinides ja veekogudes», koolitaja Päästeameti spetsialist Eimar Täht.	15
13.05	Koolitus eakatele inimestele Valga Puuetega Inimeste Kojas. Teema «Terviklik tervis – keha ja teadvuse koostöös», lektor arst, kinesioloog Viigi Viil.	17
5.06	Konverents «Tervisesüsteem tervise ja jõukuse heaks» Tallinnas, osalesid tervisenõukogu liikmed.	9
6.06	Koolitus kokkadele Valga Põhikoolis. Osales 13 haridusasutuse toitlustajat.	23
14.–15.06	Täiendkoolitus «Kvaliteedi hindamine arstiabis».	1
4.07	Praktika ja teooria «Veest päästmise koolitus» Pedeli jõe suplusrannas. Osalesid Valgamaa, Tartu linna ja Viljandimaa vabatahtlikud esmaabi rühmade liikmed ja Valga linna elanikud. Läbiviijad Fred Veldermann, Eimar Täht ja Argo Leesik.	150
4.11	Tallinnas konverents «Sõltuvusega või ilma», osalesid tervisenõukogu liikmed.	6
7.11	Koolitus lasteaiaõpetajatele, haridusasutuste toitlustajatele, treeneritele ja kehalise kasvatuse õpetajatele teemal «Psüühilised toitumishäired». Lektor Urmas Kokassaar.	19
13.11	Ümarlaud teemal «Suitsetamine», kajastati 22.11 ajalehes Valgamaalane.	11

19.11	Koolitus omavalitsuste töötajatele ja volikogu liikmetele «Tervisedendus omavalitsustes». Lektor Sirje Kree.	20
20.–21.11	Koostöökoolitus Valgamaa ja Ida-Virumaa tervisenõukogude liikmetele.	21
	KOKKU	658

Tabel 8-24 HIV/AIDSi ja sõltuvusainete ennetusalased üritused/koolitused 2008. aastal

Kuupäev	Ürituse kirjeldus
5.02	Ümarlaud Valga politseijaoskonnas teemal «Noorte probleemid narkootikumide leviku ja tarbimisega». Osalesid Valga Linnavalitsuse esindajad, alaealiste komisjoni sekretär, politseitöötajad.
7.02	Koolitus riigitöötajatele «Aja efektiivne kasutamine ja stress». Lektor psühholoog Lea Taul.
11.–22.02	Viidi läbi maakonna koolides tubakatarbimise ennetamise alaste ürituste nädal. Korraldati luulevõistlusi, viktoriine jne. Valga Põhikooli kampaania «Mina ei suitseta» õpilastele, kes ei osale Suitsuprii klassi võistluses.
25.–29.02	Arengunädal koostöös MTÜga Persona «Tea-oska-otsusta» Palupera Põhikoolis (projekti «See on Sinu valik» raames) 6.–7. klassi õpilastele ja nende vanematele. Koolitajad: Triin Tähemaa ja Eduard Malinov, politsei esindajana Marina Paddar.
29.02	Koolitus «Ohtlik/ohutu veri ja HIV/AIDS» Valgamaa Punase Risti Seltsi ruumes. Koolituse eesmärk oli õpetada verega edasikanduvatest haigustest hoidumise võimalusi, kuidas ära tunda, haigestumise tagajärjed. Osales Valga ja Taheva lastekodude 16 töötajat.
17.–20.03	Laagritegevused «Tarkus tuleb tasapisi» Puka, Palupera ja Valga linna õpilastele. Kolmel koolituspäeval osales kokku 93 last. Projekti viisid ellu EPR Valgamaa Punane Rist, Valga politseijaoskond ja Valgamaa Tervisenõukogu.
Märts–aprill	Koolitused Tõrva Gümnaasiumi 10., 11. ja 12. klasside õpilastele teemadel: sugulisel teel levivad haigused, turvaseks, kondoomi kasutamise õpetus mulaažil, rasestumisvastased vahendid, rasedus ja abort. Infovoldikud ja kondoomid igale koolitusel osalejale.
23.04	Koolitused Tsirguliina keskkooli 7., 8. ja 9. klasside õpilastele, osales 67 õpilast.
5.05	Maakonna koolide õpetajate koolitusseminar «Uimastikasutuse ennetamine õpiraskustega lastel. Sotsiaalsete toimetulekuoskuste õpetus.» Lektorid PhD Merike Kull, TÜ tervisekasvatuse lektor ja Erle Põiklik, eripedagoog, Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus. Koolituse läbinutele anti õpetajaraamat ja tunnistus.
29.05	AS Valga Haigla saalis noorte teabepäev. Korraldasid Noorte Nõustamiskabineti töötajad. Osalejaid 14.
5.–31.05	HIV-meediakampaania «Sinuga seda ei juhtu?» raadios Ruut FM ja ajalehes Valgamaalane.
18.–25.05	OÜ Ruut FM koos noortega viis läbi intervjuude sarja (eetriaeg kokku 60 min).
28.08	Laste päevalaager «Üheskoos on turvalisem» – koolitusprogramm «Alkohol, narkootikumid ja tubakas» riskirühma lastele. 6.09 toimus sama ürituse raames bussireis Põlvamaale.
1.–12.09	Maakonna noorsootöötajate arenguümarlaud. Teemad koostöövõimaluste arendamine, ühisürituste korraldamine noorte tervise väärtustamisega. Esindatud olid kõigi ANK-ide töötajad maakonnas.
1.10–1.11	Koostöös politseiga viidi läbi maakonna koolides plakatikonkurss «Olen tubakavaba» Konkursil osales 99 5. ja 6. klasside õpilast. Plakatikonkursi «Ole tubakavaba» võitjate õppereis Tartusse 19.11. Külastati näitust «Sõltuvusega või ilma» ja kuulati loengut. Osales 12 õpilast.
24.10	Lüllemäe Põhikoolis koolitus «Turvaliselt täiskasvanuks» 6., 7. ja 8. klasside õpilastele.
November	Koolivaheaja laagrid: 29.–30.10 «Oktoober `08» Karula valla ja 27.10 Taheva valla lastele. Programmid «Tean ja tegutsen» ning «Esmaabi lastele».
22.10–6. 11	Viidi läbi 11 omavalitsuses noorte ümarlauad «Noored võtavad sõna!» Osalejaid kokku 282.
6.11	Noortekonverents «Räägi minuga!» Tsirguliina Kultuurimajas. Osalejaid kokku 74. Teemaks noorte tervis, noorte arvamus – kuidas edasi!
7.11	Keeni Põhikoolis «Turvaliselt täiskasvanuks» 6., 7. ja 8. klasside õpilastele.
1.12	Valga maakonnas toimusid koolinoorte eestvedamisel loengud, süüdati küünaldest solidaarsuslindid 5 suurema kooli ja Valga ANK-i õuel, korraldati raadiosaateid, viktoriine. Solidaarsuslindid olid rinnas kõigil osalejatel. Koolides olid avatud temaatilised infomaterjalide jagamise-nõustamise nurgakesed.
6.12	Naiste ümarlauakoolitus Sangaste Seltsimajas teemal «Naiste tervis – aktuaalsed probleemid, haigused, nende ennetamine ja ravi.» Lektor Hiie Vähi.

Tervise edendamise, inimese tervist väärtustava ja toetava eluviisi kujundamisele on aidanud kaasa erinevad meediakajastused.

Artiklid ajalehes Valgamaalane: «Suitsuprii klassi võistlus Valgamaal jätkub»; «Koolinoored ja uimastid»; «Valgamaal minnakse Südamenädalal matkama»; «Tule, tule tuppa Sa, ära ainult meie juures suitseta»; «Liikumine on tervise sõber»; «Ka laps vajab kvaliteetset kütust»; «Ära pelga stressi, pigem õpi sellega toime tulema»; «Lihtne abimees toitumiseks»; «Hoia oma süda terve»; «Hoia oma laps ühes tükis».

Raadiosaated raadios Ruut FM (keskeltläbi kuulab raadiot Ruut FM 30 000 inimest päevas): «Hoia oma südant»; «Lihtne abimees toitumiseks»; «Mis on südamele hea?»; «Ohutu suvevaheaeg»; alkoholi tarbimise vastane reklaamikampaania; «Hooli!»; «Turvalised jõulud»; «Noortele – koos noortega reklaam «EI ALKOLE»; «Ennetusnädal noortele – koos noortega!»

8.4.1 Eesti Punase Risti Valgamaa Selts

Telefon 764 3856, 525 7250; e-post valgamaa@redcross.ee; sekretär Aina Pääro.

Seltsi liikmeid 474, neist noorliikmeid 225.

Juhatus: Udo Reinsalu – esimees; juhatuse liikmed: Marianne Aunapu, Alar Roop, Rudo Lilleleht, Ardo Valgepea, Linda Oks, Aasa Põder.

Seltsi põhiaated: inimlikkus, võrdsus, erapooletus, sõltumatus, vabatahtlikkus, ühtsus, ülemaailmsus.

Seltsi põhikirjalised tegevusvaldkonnad:

• vabatahtlike koolitamine

• fundamentaalsete printsiipide, rahvusvahelise humanitaarõiguse ja inimõiguste edendamine

• esmaabikoolitus elanikkonnale

• terviseedenduslike projektide läbiviimine noortele, tervislike eluviiside propageerimine rahva hulgas

• katastroofiks ettevalmistuse taseme tõstmine koolitatud vabatahtlike hulgas, katastroofiohvrite toetamine, eriolukorda sattunute abistamine

• veredoonorluse propageerimine

• koostöö arendamine Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Organisatsioonidega

Osalemine programmides 2008. aastal:

«Koolivaheaeg Punase Ristiga» – lastelaagrites osales 131 õpilast vanuses 7—13 aastat vähekindlustatud peredest.

«Integratsioonilaager» viidi läbi koostöös Valga politseiga Sillamäe ja Valga 25 koolinoorele telklaagrina Järvesilmal Valga maakonnas.

«Toetus Taheva lastekodu orbudele» – koostööprogramm Punase Risti noorte ja lastekodu kasvandike sõbrategevuseks.

Terviseedendus «Noortelt-Noortele» – HIV/AIDS ja teiste STLH preventsiooniprogrammi läbinud koolinoortest jätkasid 5 omandatud teadmiste baasil eakaaslaste koolitamist.

Valga Vene Gümnaasiumis viidi läbi seminar «Tervis läbi noorte silmade», osales 55 gümnaasiumi astme koolinoort Valgamaa koolidest.

Solidaarsuslindi päev koolides 1. detsembril, AIDSi päeval: viidi läbi mitmesuguseid preventsiooniüritusi.

Terviseedendus: «Ohtlik/ohutu veri» – koolituskursus 16 lasteasutuse töötajale;

«Hepatiidid» – kursus Punase Risti 20 noorliikmele.

«Kas Sa näed seda, mida mina näen?» – noorte haridusprogramm Valgamaa 21 õpilasele.

«Eakale toeks» – õpi- ja töötoad Valga linna eakatele Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses.

«Õnnetuseks valmisolek» – Valga esmaabirühmas on 22 aktiivset koolitatud vabatahtlikku. Esmaabirühma liikmed osalesid 7 rahvaüritusel esmaabivalvetes.

Koostööõppus «Dixieland» Valgamaa Päästeosakonnaga, stsenaarium – lennuõnnetusse sattunute abistamine.

«Estonia katastroof» – laevahukus orvuks jäänud kooliõpilaste haridustoetuse korraldamine 4 Valgamaa lapsele.

«Rahvusvaheline Humanitaarõigus» – loengutsükkel 21 Punase Risti noorliikmele.

«Aita hädasolijat!» – esmaabikursustel osales 328 inimest.

Traumade ennetamine Valgamaal – programmilise tegevuse «Varesele valu!» õppelaagris Sooru järve ääres osales 35 koolinoort.

Töö riskirühmadega. Sekkumisvarude jagamine Valgamaa vähekindlustatud elanikkonnale, 10 045 kg toiduaineid (makaronid, jahu) jagati 3153 abivajajale.

9. Kultuur

9.1 Raamatukogud

Valga maakonnas on 25 rahvaraamatukogu ja 4 laenutuspunkti. Kõik raamatukogud on ühtlasi ka teabekeskused, kus on olemas nii riiklikud kui kohaliku omavalitsuse õigusaktid, äri- ja infokataloogid.

Internetiühendus on kõikides raamatukogudes, 23-s raamatukogus on kasutusel raamatukoguprogramm RIKS, elektrooniliselt laenutab neist 13.

Tabel 9-1 Raamatukogud

	2006	2007	2008
Kogud	391 437	390 785	391 661
Lugejad	12 426	11 632	11 341
Laenutusi	440 386	388 643	378 054
Laenutuste arv ühe lugeja kohta	35,44	33,41	33,34

Tabel 9-2 Raamatukogu külastusi ühe elaniku kohta

	2006	2007	2008
Valga Keskraamatukogus	5,6	5,2	5,1
Vabariigi keskraamatukogudes keskmiselt	6,5	6,1	3,8
Maakonna külaraamatukogudes	7,0	6,1	6,0
Vabariigi külaraamatukogudes keskmiselt	5,4	5,2	5,0

Valga Keskraamatukogu

Valga Keskraamatukogu koostab maakondlikku teavikute, koduloolise artiklite ja isikute andmebaasi. Andmebaasid on nähtavad internetis aadressil www.valgark.ee.

Raamatukogus on kasutusel e-teenused: kirjanduse reserveerimine, laenutähtaja pikendamine, infopäringud.

Kogu täienes 5151 teaviku võrra, neist raamatuid 4909. Hangitud kirjandusest moodustab võõrkeelne kirjandus 25,7 %.

Telliti 128 nimetust ajakirju, neist 33 on võõrkeelsed.

Raamatukogus korraldati 41 näitust ja 57 raamatukoguüritust, neist 35 lastele.

Tabel 9-3 Valga Keskraamatukogu tegevusnäitajad

	Teavikuid	Lugejaid	Laenutusi	Külastusi
2006	112 837	4184	132 663	80 229
2007	111 206	3968	112 235	75 091
2008	115 059	3922	112 564	72 287

Allikas: Valga Keskraamatukogu

9.2 Muuseumid

Tabel 9-4 Muuseumid

Valga Muuseum	Valga, Vabaduse 8
Barclay de Tolly Mausoleum	Helme vald, Jõgeveste
Helme Koduloomuuseum	Helme vald, Helme pastoraat
Eesti Lipu Muuseum	Otepää, Kirikumõis
Elmar Maasiku eramuuseum	Puka vald, Purtsi küla
Otepää Suusamuuseum	Otepää, Kirikumõis
Otepää Gümnaasiumi Muuseum	Otepää, Koolitare 9

Gustav Wulff- Õie Muuseum	Pühajärve vald, Nüpli küla
Hellenurme Vesiveski Muuseum	Palupera vald, Hellenurme
Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon	Valga, Pikk 16

Allikas: Kultuuriministeerium

Valga Muuseum

Aadress Vabaduse 8, Valga

www.valgamuuseum.ee

Direktor Esta Mets, alates 2.01.2009 Pille Tomson

1. jaanuarist 2008 alustas Valga Muuseum Kultuuriministeeriumi hallatava asutusena.

Muuseumi teadustöös olid aasta olulisemad teemad Valgamaa koolide ajaloo ning Valga meditsiooniajaloo uurimine. Valmis muuseumi aastaraamatu käsikiri.

Paranesid museaalide säilitustingimused: restaureeriti ja konserveeriti 160 eset, inventeeriti muuseumikogusid, paigaldati uus hoidlamööbel. Muuseumikogu täienes 239 uue museaali võrra.

Muuseumi püsiekspositsioon täienes stendiga Valgamaa moodustamise ja piiride kujunemise loost ning mänguasjade ekspositsiooniga.

Muuseumi kogudes olevaid esemeid tutvustati kahel fondinäitusel. Näitus "Seitse kordas mõõda üks kord lõika" tutvustas vanu mõõtevahendeid ning "Tühi kott ei seisa püsti" andis ülevaate vanadest toiduvalmistamise viisidest. Muuseumi galeriis toimus 16 näitust, mis tutvustasid erinevaid kunsti- ja ajaloovaldkondi.

Toimus 59 muuseumitundi, mida külastasid 846 õpilast. Galerii õpitubasid toimus seitsmel teemal, kokku osales 922 last. Populaarsed olid viltimise ja paberi valmistamise õpitoad.

Ajaloohuvilistele viidi läbi 8 ettekandeõhtut, toimusid sõja-ajaloo päev ja Eesti- Läti ajaloopäev. Erinevatel ajalooteemadel peetud ettekandeid kuulas kokku 321 inimest.

Ekskursioonidega külastas Valga Muuseumi 2008. aastal 355 inimest, üksikkülastajaid oli 8351.

Tabel 9-5 Valga Muuseumi tegevus

	2006	2007	2008
Museaale	68652	68951	69 190
Näitusi	11	15	17
Külastajaid	8746	8700	8706

Allikas: Valga Muuseum

Tabel 9-6 Kultuurile eraldatud riiklikud vahendid (tuh kr)

	2004	2005	2006	2007	2008
Toetus rahvakultuuriürituste läbiviimiseks	59,0	89,0	89,0	89,0	89,0
Toetus uute raamatute ostmiseks	1032,0	1078,6	1073,1	1102,21	1123,8

9.3 Kultuuri- ja rahvamajad

Helme vald

Ala Rahvamaja

Taagepera 68501

Telefon 763 5500; 5341 1816

E-post ala.rahvamaja@mail.ee

Juhataja Liivi Arro

Koorküla Rahvamaja

Koorküla 68503

Telefon 763 2610; 5650 4267

Juhataja Maire Mäll

Hummuli vald

Hummuli Rahvamaja

Hummuli 68410

Telefon 767 9765; 5302 5711

E-post kiira@hummulivv.ee

Juhataja Kiira Soovares

Karula vald

Lüllemäe Kultuurimaja

Lüllemäe 68116

Telefon 769 7245, 5330 1511

E-post enna62@hot.ee

Juhataja Ene Kaas

Otepää vald

Otepää Kultuurikeskus

Virulombi 2, Otepää 67704

Telefon 509 7795

E-post sirje.ginter@otepaa.ee

Direktor Sirje Ginter

Palupera vald

Nõuni Kultuurimaja

Nõuni 67501

Kalev Lõhmus

Telefon 513 9071

E-post palubuss@hot.ee

Marika Viks

Telefon 5346 5648

E-post marika.viks@mail.ee

Puka vald

Aakre Rahvamaja

Aakre 67202

Telefon 769 3345; 5394 5031

Juhataja Kristi Nagla

Puka Kultuurimaja

Puka 67201

Telefon 769 2342, 527 4812

Juhataja Helgi Pung

E-post helgipung@gmail.com

Põdrala vald

Riidaja Kultuurimaja

Riidaja 68701

Telefon 5341 3150

E-post anne.jaakson@mail.ee

Administraator Anne Jaakson

Sangaste vald

Sangaste Seltsimaja

Haldaja MTÜ Kodukant Sangaste

Sangaste 67001

Telefon 5647 2632

E-post merle@sangastevv.ee

Valla kultuurispetsialist Merle Tombak

Taheva vald

Hargla Kultuurimaja

Hargla 68001

Telefon 769 8718; 5343 5838

Juhataja Külli Mannas

Tõlliste vald

Tsirguliina Rahvamaja

Tsirguliina 68301

Telefon 769 4349; 529 7963

E-post anommik@hot.ee

Juhataja Arne Nõmmik

Sooru Rahvamaja

Haldaja MTÜ Sooru Arendus

Sooru küla 68301

Telefon 526 7954

Esinaine Piia Ardel

Tõrva linn

Tõrva Kultuurimaja

Männiku 5 Tõrva 68605

Telefon 766 5332, 521 4979

Juhataja Pille Ilisson

Kunstiline juht Külli Alumäe

E-post kylli.alumae@torva.ee

SA Tõrva Kirik-Kammersaal

Valga mnt 2a Tõrva 68606

Telefon 763 3143; 5348 4900

E-post kammers@hot.ee

Juhataja Ilmar Kõverik

Valga linn

Valga Kultuuri- ja Huvialakeskus

Kesk 1 Valga 68203

Telefon 76 69 970; 505 9328

E-post valgakultuurikeskus@hot.ee

Direktor Merike-Kai Jeets

9.4 Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp

Valgamaa ekspertgrupi koosseis:

Heikki Kadaja (esimees), Margus Möll (aseesimees), Lenel Rand, Anne Pai, Viljo Grauding

Valgamaa ekspertgrupile eraldati vahendeid projektide toetamiseks 1 614 600 krooni, sellest 1 596 342 krooniga toetati 420 kultuuri- ja spordialast projekti.

Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi aastapreemiad:

Lauri Nämi	klassikalises tõstmises Eesti rekord 156 kg rebimises, Restus „Eesti Rammumees 2008" peakorraldaja
Maire Koldits, Maido Saar	ööserenaadi «Tare eest algab rada» ja öötantsupeo «Kodu jääb koduks» korraldajad ja lavastajad
Arvo Saal, Kalev Lõhmus, Terje Korss	raamat «Hellenurme-Palupera spordilugu»
Riho Meri	spordiklubi Maret-Sport treener, kohtunik
Hiie Vähi	rahvatantsurühma Tanuke juhendaja – 25.a.

Valgamaa ekspertgrupi elutööpreemiad:

Helve Braun	elutööpreemia kultuurialal
Anton Hermann	elutööpreemia spordialal

Preemia Valgamaa Kultuuripärl 2008 kandidaadid:

Riita Aader	Lõuna- ja Kesk-Eesti Maanaiste päeva ja käsitöömeistrite- ja rahvamuusikute päeva korraldamise eest
Hillar - Jüri Villemson	raamatu «Seni avaldamata Tõrva pilte» eest
Vello Jaska	viljaka rahvakultuuri- ja kirjandusalase tegevuse eest (luulevalimik «Kodulävel», «Eesti eest – Kaitseliit 1988 – 2008», «Taasloodud kaitseliidu Valgamaa malev», «Lauludest helisevad aastad»)

Eesti Kultuurkapitali maakondlik kultuuripreemia Valgamaa Kultuuripärl 2008

Tõrva meesansambel	CD-plaadi ja raamatu «Lauludest helisevad aastad» väljaandmine, kollektiiv tähistas oma 40. tegevusaastat

9.5 Sport

9.5.1 Valga maakonnas edukamateks valitud sportlased

Täiskasvanud

Naised

Meeli Pällin	SK Maret-Sport	kergejõustik
Janika Ardel	SK Beavers	kergejõustik
Grete Udras	SK Maret-Sport	kergejõustik

Mehed

Jaak Mae	SK Oti	murdmaasuusatamine
Aivar Rehemaa	SK Oti	murdmaasuusatamine
Kristjan Kangur	SK Viraaž	kergejõustik

Noorsooklass

Neiud

Grete Udras	SK Maret-Sport	kergejõustik
Marian Svaigsne	SK Maret-Sport	kergejõustik

Noormehed

Keijo Priks	SK Oti	murdmaasuusatamine

B vanuseklass

Tüdrukud

Marily Kapp	SK Oti	laskesuusatamine

Poisid

Marko Liiva	SK Oti	murdmaasuusatamine

A vanuseklass

Tüdrukud

Triin Ojaste	SK Oti	murdmaasuusatamine
Kirke Kirt	SK Maret-Sport	kergejõustik
Kätlin Mõttus	SK Otepää Õhujõud	mäesuusatamine

Poisid

Keijo Kütt	SK Oti	murdmaasuusatamine
Morten Priks	SK Oti	murdmaasuusatamine
Mati Kikkas	SK Maret-Sport	kergejõustik

Juuniorid

Tüdrukud

Janika Ardel	SK Beavers	kergejõustik
Meeli Pällin	SK Maret-Sport	kergejõustik
Kelly-Ann Laine	SK Maret-Sport	kergejõustik

Poisid

Kristjan Kangur	SK Viraaž	kergejõustik
Tanel Laanmäe	SK Viraaž	kergejõustik
Eeri Vahtra	SK Oti	murdmaasuusatamine

Spordiveteranid

Naised

Piret Granovskaja	SK Viraaž	kergejõustik
Leini Kirsimäe	SK Maret-Sport	kergejõustik
Marje Vahtre	Valgamaa	kergejõustik

Mehed

Heldur Laine	Valga Maadlusklubi	kreeka-rooma maadlus
Endel Uppin	Valga Maadlusklubi	kreeka-rooma maadlus
Marek Luts	SK Viraaž	kergejõustik

Tehnikasport

Maido Ruusmann	MR Racing Team	bagikross
Sigmar Tammemäe	A.Karuse AMK	autokross
Rainer Vissel	A.Karuse AMK	autokross

Võistkonnad

Täiskasvanud

Otepää Spordiklubi	suusahüppemeeskond (Karl-August Tiirmaa, Jaan Jüris, Kristjan Eljand)

Veteranid

Liivi Parik- Anti Parik	kestvusorienteerumine

Noorte võistkond

Tüdrukud

SK Oti 3x3 km TB murdmaasuusatamise naiskond (Keidy Kütt, Marju Meema, Grete Gaim)

Poisid

SK Oti 3x5km murdmaasuusatamise PA meeskond (Eilo Siim, Keijo Kütt, Morten Priks)

Spordiaktivistid (ei ole paremusjärjestus)

Dmitri Malõšev Valga Lauatennise ja Koroona Klubi

Kaarel Tigane Valgamaa SVS

Ülo Mere Valgamaa SVS

Rein Augas Valga TBMM klubi

Treenerid (ei ole paremusjärjestus)

Kalju Ojaste SK Oti murdmaasuusatamine

Veiko Ardel SK Beavers kergejõustik

Raimond Luts SK Maret-Sport kergejõustik

Spordiperekond (aktiivsuse eest)

Perekond Ardel (Piia, Johanna, Janika, Veiko) Tõlliste vald

9.5.2 Tulemused rahvusvahelistelt tiitli- ja karikavõistlustelt 2008. aastal

Tabel 9-7 Rahvusvahelised tiitli- ja karikavõistlused

Jaak Mae	SK Oti	Murdmaasuusatamine MK etapp II koht
Tanel Laanmäe	SK Viraaž	MM U20 odavise 9. koht
Grete Udras	SK Maret-Sport	Põhjamaade MV kõrgushüpe I koht
Piret Granovskaja	SK Viraaž	EM N35 100m jooks 5. koht
Heldur Laine	Valga Maadlusklubi	MM M50 kreeka-rooma 5. koht
Endel Uppin	Valga Maadlusklubi	MM M45 kreeka-rooma 5. koht
Tõnu Laine	Valga Maadlusklubi	Euroopa veteranide mängud M45 kreeka-rooma III koht
Heldur Laine	Valga Maadlusklubi	Euroopa veteranide mängud M50 vabamaadlus II koht
Heldur Laine	Valga Maadlusklubi	Euroopa veteranide mängud M50 kreeka-rooma III koht
Maido Ruusmann	MR Racing Team	Balti riikide MV Bagikross I koht
Liivi Parik	SK Otepää	MM XSV klass kestvusorienteerumine III koht
Anti Parik	SK Otepää	MM XSV klass kestvusorienteerumine III koht

9.5.3 Eesti meistrivõistluste medalivõitjad 2008. aastal

Tabel 9-8 Täiskasvanud

Nimi	Spordiklubi	Spordiala, distants, stiil
Kuldmedal		
Meeli Pällin	SK Maret-Sport	EMV talvine 3km käimine
Aivar Rehemaa	SK Oti	EMV murdmaasuusat
Sigmar Tammemäe	A. Karuse AMK	EMV autokross GAZ 53
Rainer Vissel	A. Karuse AMK	EMV autokross GAZ 51/52
Kardo Künnapuu	A. Karuse AMK	EMV autokross veobagi GAZ 53
Karl-August Tiirma	SK Otepää	EMV meeskondlikud suusahüpped (suvised)
Jaan Jüris	SK Otepää	EMV meeskondlikud suusahüpped (suvised)
Kristjan Eljand	SK Otepää	EMV meeskondlikud suusahüpped (suvised)
Hõbemedalid		
Meeli Pällin	SK Maret-Sport	EMV 10 km käimine

Meeli Pällin	SK Maret-Sport	EMV 20 km käimine
Kristjan Kangur	SK Viraaž	EMV 400 m jooks
Karl Siim	SK Otepää Õhujõud	EMV slaalom
Karl Siim	SK Otepää Õhujõud	EMV suurslaalom
Andrus Tiideberg	A. Karuse AMK	EMV autokross veobagi GAZ 53
Mait Mäesaar	A. Karuse AMK	EMV autokross GAZ 53
Tarmo Kihulane	A. Karuse AMK	EMV autokross GAZ 51/52
Pronksmedal		
Janika Ardel	SK Beavers	EMV 3000m jooks
Janika Ardel	SK Beavers	EMV 3000mtk. jooks
Grete Udras	SK Maret-Sport	EMV kõrgushüpe
Kaarel Grünberg	SK Otepää Õhujõud	EMV slaalom
Kaarel Grünberg	SK Otepää Õhujõud	EMV suurslaalom
Keijo Priks	SK Oti	EMV murdmaasuusatamine
Mikk Mäesaar	A. Karuse AMK	EMV autokross GAZ 53
Frank Tiideberg	A. Karuse AMK	EMV autokross veobagi GAZ 53

Tabel 9-9 Noored, juuniorid, noorsoo klass

Kuldmedal		
Grete Udras	SK Maret-Sport	EMV noorsooklass kõrgushüpe
Marian Svaigsne	SK Maret-Sport	EMV talvine noorsooklass kolmikhüpe
Janika Ardel	SK Beavers	EMV NJ poolmaraton
Meeli Pällin	SK Maret-Sport	EMV NJ talvine 3 km käimine
Meeli Pällin	SK Maret-Sport	EMV NJ 5 km käimine
Kelly-Ann Laine	SK Maret-Sport	EMV NJ kettaheide
Kristjan Kangur	SK Viraaž	EMV MJ sise 300 m jooks
Kristjan Kangur	SK Viraaž	EMV MJ 400 m jooks
Kristjan Kangur	SK Viraazž	EMV MJ 800 m jooks
Keijo Priks	SK Oti	EMV U23 murdmaasuusatamine
Marilyn Kapp	SK Oti	EMV N16 laskesuusatamine- suvine (sprint)
Marilyn Kapp	SK Oti	EMV N16 laskesuusatamine- suvine (ühisstart)
Marko Liiva	SK Oti	EMV M16 murdmaasuusatamine- sprint
Triin Ojaste	SK Oti	EMV N18 murdmaasuusatamine 5 km (vabatehnika)
Triin Ojaste	SK Oti	EMV N18 murdmaasuusatamine- sprint (vabatehnika)
Triin Ojaste	SK Oti	EMV N18 murdmaasuusatamine 5 km (klassika)
Kirke Kirt	SK Maret-Sport	EMV TA kettaheide
Kätlin Mõttus	SK Otepää Õhujõud	EMV TA suurslaalom
Keijo Kütt	SK Oti	EMV M18 murdmaasuusatamine (vabatehnika)
Eeri Vahtra	SK Oti	EMV U20 murdmaasuusatamine- sprint
Keidy Kütt	SK Oti	EMV N16 3x3 km teatesuusatamine
Marju Meema	SK Oti	EMV N16 3x3 km teatesuusatamine
Grete Gaim	SK Oti	EMV N16 3x3 km teatesuusatamine
Eilo Siimu	SK Oti	EMV M18 3x5 km teatesuusatamine
Keijo Kütt	SK Oti	EMV M18 3x5 km teatesuusatamine
Morten Priks	SK Oti	EMV M18 3x5 km teatesuusatamine

Sven Anton	SK Oti	EMV M16 3x5 km teatesuusatamine
Karl Laasik	SK Oti	EMV M16 3x5 km teatesuusatamine
Gunnar Kruus	SK Oti	EMV M16 3x5 km teatesuusatamine
Andreas Veerpalu	SK Oti	EMV M14 3x3 km teatesuusatamine
Siim Lehismets	SK Oti	EMV M14 3x3 km teatesuusatamine
Jürgen Mõttus	SK Oti	EMV M14 3x3 km teatesuusatamine
Andreas Nigol	SK Oti	EMV laskesuusatamine- suvine PA ühisstart
Karl-August Tiirma	SK Otepää	EMV suusahüpped (suvised)
Peep Poderat	SK Otepää Õhujõud	EMV slaalom
Peep Poderat	SK Otepää Õhujõud	EMV suurslaalom
Hõbemedal		
Grete Udras	SK Maret-Sport	EMV noorsooklass kolmikhüpe
Janika Ardel	SK Beavers	EMV NJ 800 m jooks
Janika Ardel	SK Beavers	EMV NJ 1500 m jooks
Janika Ardel	Sk Beavers	EMV NJ 3000 m jooks
Janika Ardel	SK Beavers	EMV NJ 2000 m murdmaajooks
Janika Ardel	SK Beavers	EMV NJ 2000 mtk jooks
Morten Priks	SK Oti	EMV M18 murdmaasuusatamine-10 km (klassika)
Mati Kikkas	SK Maret-Sport	EMV PA 800 m jooks
Grete Gaim	SK Oti	EMV laskesuusatamine- sprint (suvine)
Triin Ojaste	SK Oti	EMV N20 murdmaasuusatamine (vabatehnika)
Marju Meema	SK Otepää Õhujõud	EMV TA slaalom
Marju Meema	SK Otepää Õhujõud	EMV TA suurslaalom
Magnar Orasson	SK Oti	EMV PA laskesuusatamine- suvine ühisstart
Magnar Orasson	SK Oti	EMV PA laskesuusatamine- suvine sprint
Maribel Tamm	SK Oti	EMV N14 3x2 km teatesuusatamine
Lisette Anton	SK Oti	EMV N14 3x2 km teatesuusatamine
Kristiine Aluvee	SK Oti	EMV N14 3x2 km teatesuusatamine
Reimo Teder	SK Oti	EMV M14 3x3 km teatesuusatamine
Marten Pulles	SK Oti	EMV M14 3x3 km teatesuusatamine
Siim Raudsepp	SK Oti	EMV m14 3x3 km teatesuusatamine
Pronksmedal		
Marian Svaigsne	SK Maret-Sport	EMV noorsooklass kolmikhüpe
Morten Priks	SK Oti	EMV M18 murdmaasuusatamine-10km (vabatehnika)
Kelly-Ann Laine	SK Maret-Sport	EMV NJ kuulitõuge
Grete Gaim	SK Oti	EMV laskesuusatamine- suvine ühisstart
Sven Anton	SK Oti	EMV M16 murdmaasuusatamine (klassika)
Sven Anton	SK Oti	EMV M16 sprint vaba
Sandra Hütsi	SK Otepää Õhujõud	EMV TA slaalom
Siim Eilo	SK Oti	EMV M18 murdmaasuusatamine- sprint (vabatehnika)
Henri Juhkam	SK Otepää Õhujõud	EMV PA slaalom
Henri Juhkam	SK Otepää Õhujõud	EMV PA suurslaalom
Liis Kalda	SK Oti	EMV N20 murdmaasuusatamine- sprint
Liis Kalda	SK Oti	EMV N20 murdmaasuusatamine- vabatehnika
Fred Tobreluts	SK Otepää Õhujõud	EMV PJ suurslaalom
Fred Tobreluts	SK Otepää õhujõud	EMV PJ slaalom

Tabel 9-10 Spordiveteranid

Kuldmedal		
Piret Granovskaja	SK Viraaž	EMV N35 100 m jooks
Piret Granovskaja	SK Viraaž	EMV N35 400 m jooks
Piret Granovskaja	SK Viraaž	EMV N35 kaugushüpe
Leini Kirsimäe	Valgamaa SVS	EMV N50 800 m jooks (talvine)
Marje Vahtre	Valgamaa SVS	EMV N40 odavise
Marek Luts	SK Viraaž	EMV M35 talv 800 m jooks
Marek Luts	SK Viraaž	EMV M35 400 m jooks
Marek Luts	SK Viraaž	EMV M35 800 m jooks
Kalle Kits	Valgamaa SVS	EMV M35 kaugushüpe
Kalle Kits	Valgamaa SVS	EMV M35 kolmikhüpe
Tõnu Ainsoo	Valgamaa SVS	EMV M40 100 m jooks
Hõbemedalid		
Leini Kirsimäe	Valgamaa SVS	EMV N50 1500 m jooks
Leini Kirsimäe	Valgamaa SVS	EMV N50 5000 m jooks
Marje Vahtre	Valgamaa SVS	EMV N40 heidete mitmevõistlus
Elli Piller	Valgamaa SVS	EMV N65 lauatennis üksikmäng
Uudo Blaasen	Valgamaa SVS	EMV M70 lauatennis üksikmäng
Liivi Parik	SK Otepää	EMV N55 orienteerumine - lühirada
Liivi Parik	SK Otepää	EMV N55 orienteerumine - pikk rada
Karl Teearu	SK Otepää	EMV M50 orienteerumine - pikk rada
Kalle Kits	Valgamaa SVS	EMV M35 100 m jooks
Kalle Kits	Valgamaa SVS	EMV M35 kõrgushüpe
Marek Luts	SK Viraazž	EMV M35 200 m jooks
Mati Raudsepp	Valgamaa SVS	EMV M35 kolmikhüpe
Mati Raudsepp	Valgamaa SVS	EMV M35 kettaheide
Mati Raudsepp	Valgamaa SVS	EMV M35 heidete mitmevõistlus
Tõnu Ainsoo	Valgamaa SVS	EMV M40 400 m jooks
Tõnu Ainsoo	Valgamaa SVS	EMV M40 kaugushüpe
Tõnu Ainsoo	Valgamaa SVS	EMV M40 kettaheide
Tõnu Ainsoo	Valgamaa SVS	EMV M40 sise 200 m jooks
Eduard Sokolovski	Valga Laskurklubi	EMV M55+ laskmine 30+30 sportpüstol
Eduard Sokolovski	Valga laskurklubi	EMV M55+ laskmine standardpüstol 20+20+20
Elli Piller	Valgamaa SVS	EMV M40, N35 võistkondlik petanque
Kaarel Tigane	Valgamaa SVS	EMV M40, N35 võistkondlik petanque
Ille Sõrmus	Valgamaa SVS	EMV M40, N35 võistkondlik petanque
Siiri Baranova	Valgamaa SVS	EMV M40, N35 võistkondlik petanque
Pronksmedalid		
Leini Kirsimäe	Valgamaa SVS	EMV N50 400 m jooks
Marje Vahtre	Valgamaa SVS	EMV N40 vasaraheide
Marje Vahtre	Valgamaa SVS	EMV N40 raskusheide
Marje Vahtre	Valgamaa SVS	EMV N40 kuulitõuge
Marje Vahtre	Valgamaa SVS	EMV N40 kettaheide
Liivi Parik	SK Otepää	EMV N55 orienteerumine- öine
Liivi Parik	SK Otepää	EMV N55 orienteerumine - tavarada

Anti Parik	SK Otepää	EMV M55 orienteerumine - lühirada
Rein Mikk	Valgamaa SVS	EMV M60 vasaraheide
Rein Mikk	Valgamaa SVS	EMV M60 raskusheide
Mati Raudsepp	Valgamaa SVS	EMV M35 kaugushüpe
Mati Raudsepp	Valgamaa SVS	EMV M35 kuulitõuge
Tõnu Ainsoo	Valgamaa SVS	EMV M40 sise 60 m jooks
Eduard Sokolovski	Valga Laskurklubi	EMV M55+ laskmine 60 lasku (vabapüstol)

Allikas: Valgamaa Spordiliit

Raamatus kasutatud märkide seletus:

... andmeid ei saadud või need on avaldamiseks ebakindlad;

- nähtust ei esinenud.